

“En sann historia om vänskap
och en dramatisk flykt från Iran”

همیشه دوست

Likt Tårar i ett Regn

OLE DAMMEGÅRD

Likt Tårar i ett Regn

Utlåtanden om Likt Tårar i ett Regn

“Ole, keep on writing...”

Shirley MacLaine, skådespelerska

Tack så mycket för din bok som ju verkligen behandlar viktiga förhållanden mellan människor. Jag är övertygad om att den kan användas i arbetet för större förståelse mellan människor av olika religion eller ras. Sådana här vittnesmål är mycket viktiga och jag hoppas att din bok når stor spridning.

Hasse Alfredsson, skådespelare och komiker

Det var med bävan jag tog itu med den här boken efter att ha läst dravlet ‘Inte utan min dotter’. Men mina farhågor kom på skam: ‘Likt Tårar i ett Regn’ är för mig årets hittills bästa bok.

Arne Åkerlund, Dagbladet Nya Samhället

Jag vill med dessa rader bara säga att jag är mycket glad för att ha blivit uppmärksammas på Likt Tårar i ett Regn. Den är mycket intressant och trevligt skriven. Avsnitten om Iran är naturligtvis särskilt spännande. Författaren har verkligen lyckats ge en beskrivning av sina erfarenheter härifrån som man känner igen och som ger en bra bild av det komplicerade livet här. Boken har nu införlivats med ambassadens bibliotek.

Hans Andersson, fd ambassadör Teheran

“Vilken fantastisk historia...”

Kay Pollack, Oscarsnominerad filmregissör

”Likt tårar i ett regn” är en bok som stannar kvar i ens medvetande långt efter att man läst den. Den berör och rör om. Författarens erfarenheter av Iran och Pakistan känns oerhört äkta och levande. I ‘Likt tårar i ett regn’ finns inget ytligt. Han berättar om sina erfarenheter och delar med av sin kunskap och visar stor respekt och kärlek för de människor han skriver om. ‘Likt tårar i ett regn’ är en av de absolut bästa böcker jag läst.

Lotta Kubiak, Mana Magasinet

OLE DAMMEGÅRD

Likt
Tårar
i ett
Regn

Copyright 2004-2018, Ole Dammegård
www.lightonconspiracies.com
info@lightonconspiracies.com

Alla rättigheter förbehållna. Ingen del av denna bok får reproduceras eller översättas till ett annat språk eller användas på annat sätt, elektroniskt eller mekaniskt, inklusive fotokopiering, inspelning eller lagring utan skriftligt tillstånd från författaren.

Likt Tårar i Ett Regn ISBN-13: 978-1727366365
(Tredje upplagan)

Omslag: Ole Dammegård

Omslagsfoto av författaren: Kim Ekman

Under inga omständigheter skall utgivaren, Ole Dammegård, gentemot annan person eller organisation hållas ansvarig för direkt, indirekt, särskild, tillfällig, oavsiktlig, påföljande eller annan skada orsakad av användningen av denna bok eller annan källa till vilken den refererar, inklusive och utan undantag, förlust av vinst eller rörelse eller program eller information.

Genom att läsa denna bok antar du, läsaren, fullt ansvar för dina egna beslut att använda eller läsa innehållet i boken. Ole Dammegård skall inte hållas ansvarig för skada eller kostnader som uppkommer av handlingar som du eller någon annan utför vilka utgår från innehållet i denna bok.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	13
Prolog	17
På två hjul	21
Första mötet	27
I Lejonets gap	42
Den nye Frälsaren	60
En gigantisk mötesplats	78
Vansinnets Iran	91
Döda alla västerlänningar	99
Tvingad att fly	110
Förgiftad	123
Blod, svett och tårar	132
Ända till toppen	138
Sprið sanningen	152
Avskedet	161
Satans krig	165
Gränsen - en järngrind	174
En gåva från Allah	185
Blåst och bestulen	191
Kapten Mehboop	205
In i dimman	214
Fångade i Chitral	222
I laglöst land	235
Svårt att mötas	242
Mördad	252
Flykten	260
Bakom Berlinmuren	275
Utan återvändo	286
Smugglare eller Robin Hood	296
Dramat i Trelleborg	309
Funderingar	319

OM FÖRFATTAREN

Ole Dammegård är en researcher, internationell föredragshållare, multi-konstnär och uppfinnare. Han bor sedan många år tillbaka tillsammans med sin familj på Costa del Sol i Spanien. Han har även skrivit 'Statskupp i Slowmotion', Del I och II, den underbara 'Re-Mind Me' och barnboken 'Yolanda Yogapanda', översatt till flera olika språk.

För mer information: www.lightonconspiracies.com

*Ett alldeles speciellt tack till
Bente Dammegaard och Thomas Sonelius
utan vars stora hjälp denna bok
ej kunnat förverkligas*

En morgon knackade Livet på min dörr.

Jag sa: Jag släpper inte in dig!

Livet svarade: Jag knackade på insidan.

Bertil Martinsson

FÖRORD

JAG HAR NÅGOT JAG MÅSTE BERÄTTA.

För en del år sedan fick jag "förmånen" att ända in på bara kroppen få uppleva ayatollornas Iran, ett samhälle vars invånare inte reagerat i tid och låtit sunt förnuft tala förrän det var för sent. Som blinda låtit till synes ofarliga krafter under förförisisk förklädnad smyga sig till total makt. Precis som det håller på att ske i USA, med merparten av västvärlden i nära släptåg.

Det är helt stilla i rummet omkring mig. TVn har precis tystnat efter att ha visat en fransk dokumentär om den amerikanska presidenten George W. Bushs skrämmande framfart.

Efter att med hjälp av utbrett valfusk ha intagit presidentposten hade han nu under två presidentperioder lyckats tillföra sig själv och de krafter han representerar i det närmaste total makt. Ett polisiärt/militärt styre med mycket våldsamma metoder i kombination med ett utbrett tjallarsystem och fullständig övervakning av landets innevånare höll på att förvandla denna kontinent till en stat där vanliga människor hölls som gisslan. Presidenten kan numera på egen hand till och med starta krig, utan att ens behöva rådfråga senaten. Det låter otroligt, men

är inte desto mindre sant.

Diktatorer påstår står sig ofta vara varandra absoluta motsats. I själva verket framstår de i historiens ljus som två sidor av samma mynt. Vad som är mera osannolikt är att likheterna mellan USA och dess tidigare dödsfiende Iran nu bara blir tydligare för var dag som går.

USA och Iran? Bush, Obama, Trump och Ayatollah Khomeini?

Är det här ett dåligt skämt, eller? Absolut inte. Hur är något sådant möjligt och varför har ingen uppmärksammat det? Och hur har det kunnat ske?

När ska vi ta lärdom av historien och det som hänt? När ska vi vakna upp och ta ansvaret för det mörka inom oss?

Trots att det nu är drygt tjugo år sedan det hände har glömskans slöja inte fördunklat händelserna, som fortfarande lever starka och intensiva inom mig. Det är stundtals plågsamt att konfronteras med minnena, men jag har valt att berätta därför att jag inte klarar att stillatigande sitta och se historien upprepa sig. Inte en gång till.

Jag har något jag måste berätta, något som handlar om en av dem och en av oss. En historia som genomströmmas av rått våld, förtryck och död. Men också av sann vänskap och värme mellan människor, människor av kött och blod, människor som du och jag. Du och jag.

Denna bok är ingen romantisering, ingen roman. Det du nu kommer att läsa är det som verkligen hände. Vissa personer uppträder under pseudonym och foton har maskerats för personlig säkerhet. Men bortsett från det är ingenting ändrat.

Det kräver mod att förändras. Jag har något jag måste berätta.

Vågar du lyssna?

PS.

På grund av några svåra och traumatiska upplevelser, kom jag ett tag att känna väldigt negativa känslor mot Pakistan. Om mina ord i denna bok är på något vis förolämpande och oförsämda mot det pakistanska folket, ber jag om deras förlåtelse.

PROLOG

DEN ÖDESMÄTTADE januarinatten var mörk och iskall. Utanför susade det snöklädda landskapet förbi. Ljuset från kupébelysningen reflekterades i den virvlande snön som piskades undan av det passerande tåget. Ett tåg som höll på att leda mig och min iranske vän Majid in i det okända.

Flykten över gränserna, genom militärkontroller och polis-spärrar hade ansträngt våra nerver till det yttersta och nu var vi båda utpumpade, utan några krafter kvar. Vi hade lämnat Östberlin ett par timmar före midnatt, väl medvetna om att våra transitvisum skulle gå ut vid just detta klockslag. I och med denna insikt lade vi våra huvuden under bilen. Vi hade helt enkelt inget val.

Dunket från rälsen vaggade oss långsamt till sömns. Nu var det bara ett par hundra kilometer kvar till det verkliga slut-provet. Vad skulle polisen göra med oss? Skulle Majid deporteras tillbaka till vanvettets Iran och vad skulle i så fall hända?

Jag rös. Hela min styrka inriktades på att på alla tänkbara sätt stoppa en eventuell utvisning, om det så skulle bli över min döda kropp.

För ett år sedan hade detta uttryck bara varit tomma ord

för mig. Nu var jag villig att satsa allt, allt.

Ljudet av tunga fotsteg i korridoren fick oss båda att titta upp. Majid gav mig en ängslig blick. Jag nickade tillbaka och tog ett djupt andetag. Från en annan kupé hörde jag en passagerare mumla något om "achtung" och "die Grenztruppen". Min händer kändes kalla och fuktiga.

Plötsligt drogs kupédörren upp och in kom några östtyska soldater beväpnade med skarpladdade k-pistar. Jag satte mig upp och försökte på hackig tyska fråga vad som hänt. Till svar fick jag en gevärspipa att stirra i.

-Ausweiss! Ausweiss!!

En ficklampa riktades rakt i ögonen på mig. Jag blinkade yrvaket. K-pistens närvaro fick sömndiset att lätta och fumlande plockade jag fram mitt pass, samtidigt som jag höjde handen mot det bländande ljuset. Jag sa åt Majid att göra detsamma. Hans pupiller vidgades av oro.

Officeren gav mig en lång blick, ögnade snabbt igenom dokumenten och räckte dem sedan till en av soldaterna. De var alla klädda i östtyska grågröna uniformer, soldaterna med hjälmar, officeren iförd utsvängda ridbyxor, mörkt läderbälte och dekorerade axelklaffar. Hans ljusblå ögon mötte Majids. Jag fick intrycket av att vi inte var de första som använde denna metod att ta sig till det förlovade landet i norr. Han nickade kort varvid han muttrade något ohörbart. Det lät mest som en fnysning. Sedan snurrade han runt och försvann åtföljd av sina lakejer. Med våra pass.

Kupédörren slogs igen med samma onödiga kraft. Vi andades långsamt ut samtidigt som ljudet från deras stövlar försvann i fjärran.

För kraftlös för att protestera lät jag åter huvudet sjunka mot den hårda stoppningen. Den luktade billig plast och gamla strumpor. Jag vred mig i ett försök att hitta en bekväm ställning. Förgäves. Med slutna ögon lade jag mig på sidan. Men det

var omöjligt att somna om, huvudet var klarvaket inne i mitt trötta kropp.

Hur hade jag hamnat i denna situation? Vad var det som fört mig in i detta skede av mitt liv, så vitt skilt från de tidigare?

Frågorna snurrade runt i mitt trötta sinne när jag tog steget in i drömmarnas värld. Här upphörde all logik att existera och på ett par sekunder hade jag tagit ett kliv tillbaka i tidsvirveln för att minnas hur det hela hade börjat för så länge, länge sedan.

PÅ TVÅ HJUL GENOM EUROPA

IDÉN TILL RESAN hade jag fått en mörk kväll i början på januari. Plötsligt hade den bara funnits där. Inte som någon halvdiffus dröm utan som en redan färdig plan. I samma ögonblick den fanns i mitt huvud visste jag att den skulle komma att genomföras och hur jag skulle göra.

Nu hade det gått nästan ett år sedan jag kom hem från sex månader på Island. Efter de otroliga upplevelser jag haft där, på både gott och ont, hade det varit svårt att bli av med rastlösheten som uppstår när man åter ställs inför ett vanligt vardagsliv. När man väl en gång upplevt hur intensiva dygnets 24 timmar kan vara, är det omöjligt att acceptera den grå vardagen som virvlar förbi månadsvis i taget utan att man lägger märke till det.

Den avgörande orsaken till att det blev just Afrika jag ville åka till, var att min bror befann sig ombord på en lastbåt i trafik längs Senegals kust. Jag ville väldigt gärna hälsa på honom, men tänkte inte berätta något. Min plan var istället att en solig dag bara komma släntrande fram till fartyget som låg förankrat i den myllrande hamnstaden Dakar, borsta av mig resdammet och nonchalant gå fram och knacka honom på axeln. Jag hade svårt att hålla mig för skratt när jag försökte föreställa mig hans

min. Snacka om överraskning!

Så vad gör man, om man vill ta sig över tusentals kilometer landmassa och inte har några pengar att tala om?

Vilket transportmedel ska man välja?

Bil? Glöm det.

Till fots? För långsamt och plågsamt.

Motorcykel? För dyrt och snabbt.

Moped? Nja.

Kvarstår alltså: En cykel.

Det lät svettigt, men inte omöjligt. Jag hade tidigare hört talas om en japan som tagit sig genom Sahara på två hjul utan medföljande motor. Så varför inte också en skandinavisk likasinnad. Det här var långt innan det blev vanligt att läsa resetidningar fulla med artiklar om extrema cykelturer, så jag fick experimentera på egen hand och lita på min intuition. Men jag visste vad jag ville och när jag väl bestämt mig för att ta steget fullt ut, sa jag upp mitt jobb som journalist på lokaltidningen. Min chef skakade bara på huvudet utan att förstå vad jag höll på med.

Under långa mörka vinterkvällar körde jag konditionsträning, eftersom jag insåg att jag skulle komma att behöva all kraft jag kunde uppbåda. Jag tränade styrketräning, sprang i snöyran med vikter runt handleder och vrister, gjorde situps och försökte fylla kroppen med vitaminer och kosttillskott. Det var lätt att inse vikten av att vara vältränad, speciellt i situationer där man är helt utlämnad till kroppens nycker.

Några dagar efter att jag sagt upp mig, tog jag emellertid med blandade känslor emot beskedet att brorsan mönstrat av fartyget och nu inom kort var på väg hem. Han hade ju inte haft en aning om mina planer. Resultatet blev att jag helt oväntat stod utan resmål.

Ett par veckor senare var jag som vanligt på sjukhuset i

Tranås för att lämna blod. Sjuksköterskan och jag satt och pratade om ditt och datt, när jag i förbigående nämnde att det nog var sista gången jag kunde komma. Mina vaccinationer skulle påverka blodet så det inte längre var riskfritt för andra.

Hon förde försiktigt in kanylen i en kraftig blodåder i armvecket, såg till att den djupröda vätskan via en genomskinnlig plastslang påbörjade sin resa till en annan kropp, varpå hon tog av sig glasögonen och la dem på bordet.

- Så vart ska du åka, frågade hon nyfiket.

Jag gav henne en fundersam blick.

- Jag vet inte riktigt, men troligtvis blir det till Afrika. Kanske så långt som till Sydafrika.

- Säger du det, svarade hon med höjda ögonbryn medan hon gjorde en notering i sitt anteckningsblock. Efter ett kort uppehåll fortsatte hon:

- Jag har en dotter som arbetar på en läkarstadion i Swaziland i nordöstra Sydafrika. Hennes arbetsplats ligger ganska nära gräsen till Moçambique, närmare bestämt i Siteki i Lubombo-distriktet. Det har varit svår torka och lite politiska roligheter i området, men jag älskar det lilla landet och människorna där är underbara.

Hon slog ut med händerna och gav mig ett leende.

- Varför åker du inte dit? Jag ska själv ner och hälsa på henne i februari och då tänker vi hyra en bil för att åka runt i deras fantastiska nationalparker.

- Det låter onekligen lockande, svarade jag dröjande och kliade mig på kinden.

Hon skrattade och rättade till kragen.

- Kan du bara ta dig dit i tid, är du mer än välkommen att följa med oss.

Så gick det alltså till när jag bestämde mig för Sydafrika, en till synes omöjlig resa genom alla slags länder och klimattyper.

att spendera så mycket tid för mig själv som möjligt hoppades jag kunna släppa eller åtminstone dämpa det eviga surret av meningslösa tankar. För mig framstod dessa som det klara medvetandets största fiender.

Officiellt hette slutmålet Sydafrika, men för min del kunde jag lika gärna hamna på Java. Min inre kompass skulle hjälpa mig att ta ut riktningen.

Äntligen på väg ensam ut i det okända

DET FÖRSTA MÖTET

DRYGT TVÅ MÅNADER senare satt jag i en dammig buss och njöt av att kunna sträcka ut benen och se kilometerna susa förbi. Cykelturen genom Europa hade varit mycket hård och nu kändes det fantastiskt att slippa mjölksyra och träningsvärk.

Med hjälp av mina trogna pedaler hade jag tagit mig från Sverige via Danmark, Västtyskland, Österrike, Ungern och Jugoslavien till Grekland. De snöklädda alperna hade gjort sitt bästa för att slita ut mina knän och efter drygt 3000 kilometer hade jag inte något val. Min älskade cykel och vän, Rolling Antero, hade fått bli grekisk medborgare och var vid det här laget ute på friarstråk bland skönsadlade damcyklar.

Nu hade färden gått vidare per tumme tills jag i turkiska staden Istanbul stått inför ett knepigt val. Hur skulle jag ta mig vidare?

Det krigshärjade Libanon och Syrien spärrade vägen söderut, om jag inte tog en färja till Israel. Men där låg man fortfarande i fejd med ärkefienden Egypten, som i sin tur hade problem med sina afrikanska grannar.

Tillsammans med min hjulbente vän Rolling Antero tog jag mig från Sverige via Danmark, Tyskland, Österrike, Ungern och Jugoslavien till Grekland och Turkiet.

En lapp i fönstret på en liten turkisk resebyrå öppnade oväntat en helt ny väg: Istanbul Indien. För endast 27 dollar. På ett par minuter hade jag bestämt mig. Varför inte? Om jag så bara skulle åka fram och tillbaka till Indiens gräns så vore det ändå en stor upplevelse.

Jag hade spenderat några dagar med att försöka insupa så mycket som möjligt av Istanbulns sägenomspunna atmosfär. Det var mitt första möte med Asien som med sina främmande dofter, mörka människor och annorlunda arkitektur verkade både spännande och skrämmande. Turen hade varit på min sida i form av *Yücelt Youth Hostel*, ett billigt vandrarhem beläget i närheten av det världsberömda Topkapipalatset. Vandrarhemmets sängar var rena lyxen efter att så länge ha sovit utomhus och dessutom fanns det både kallt och iskallt vatten i duscharna.

Topkapipalatset var vackert beläget med en magnifik utsikt över havet. Det som tilldrog sig allas nyfikenhet var palatsets skattkammare, som med sina ofantliga rikedomar imponerade på alla besökare. Vad sägs om ett par ljusstakar i massivt guld? Vikt 48 kilo styck. Eller en rustning dekorerad med 6666 diamanter? För den kräsne låg smaragder på över tre kilo framlagda på svart sammet belysta av stämningsfulla spotlights. Palatset hade även en avdelning exponerade föremål från sultanernas imperier och harem. Här visades bland annat ett speciellt kinesiskt porslin som ändrade färg om maten som serverades var förgiftad.

I horisonten avtecknade sig den vackra Sultan Ahmet Caiininmoskén

Den vackra Sultan Ahmet Caiininmoskén

med sina sex minareter likt en raketbas mot himlen. I folkmun omtalades den som Blå Moskén. Anledningen var dess praktfulla innertak, klätt helt i blå mosaik och med guldinlägg från Koranen. Med golven täckta av tjocka bönemattor och luxuösa kristallampor hängande från takkupolerna var moskén var som tagen direkt ur Tusen och en natt.

Det skulle emellertid visa sig mycket svårt att få visum till Iran, det första landet i öster jag skulle behöva passera på min väg till Indien. Väntetiden var officiellt två månader, men enligt uppgift ville man inte ha in utlänningar överhuvudtaget. Av någon konstig anledning drevs jag av en stark känsla att det var viktigt för mig att göra denna resa och efter en dryg veckas intensivt tjatande gick en tjänsteman med på att öppna landets dörrar.

På konsulatets väggar hängde politisk propaganda och blodiga bilder från det pågående kriget mot Irak och runt mig stod gråtande kvinnor och försökte blidka beslutsfattarna bakom de inglasade diskarna. Tveksamt dröjde jag kvar vid fotografierna. Mina kunskaper om Iran begränsade sig till de skräckinjagande rapporterna jag kunnat läsa i tidningarna hemma. Som så många andra västerlänningar förknippade jag landet med ett meningslöst mördande i Allahs namn, något som nationens religiösa ledare, Ayatollah Ruhollah Khomeini, hade arbetat hårt för att sprida.

Hur stor risk var det egentligen att ge mig rakt in i getingboet? Vad var det som drev mig? I och för sig kunde jag sitta och spekulera över eventuella risker, å andra sidan

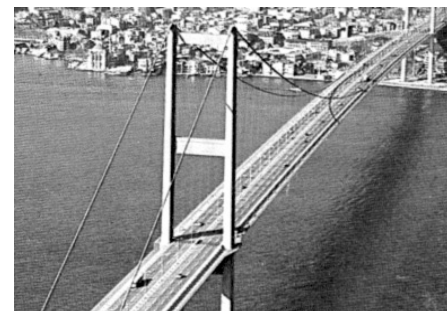

Den magnifika utsikten ut över Istanbul

hade jag tidigt bestämt att denna resa skulle bli en skola, där mina känslor och fruktan stod i centrum.

Så nu satt jag alltså här, i en gammal buss på väg mot Iran. I handen höll jag en biljett med texten *Uluslararası Otobüs İstisnaları*.

Vi hade lämnat Istanbul sent på kvällen och när vi passerade den berömda *Boaziçi Köprüsü*-bron över Bosporen, sundet som delar Europa och Asien, hade den varit upplyst av otaliga glittrande lampor

Den väldiga bron mellan Europa och Asien

som vackert speglade sig i vågorna långt under oss. Bosporen döptes egentligen av de gamla grekerna och betyder vadstället för boskapen. Det är ungefär 30 kilometer långt, med en maxbredd på knappt 4000 meter men bara 750 meter mellan de gamla osmanska borgarna *Anadoluhisari* och *Rumelihisari*. Tillsammans med Marmarasjön och Dardanellerna utgör det Svarta havets förbindelse med Medelhavet.

Jag var ensam europé i bussen, resten var iranier bortsett från en grupp turkar på väg till oljefälten nära Bandar Abbas i södra Iran. Redan från början hade jag mötts av undrande blickar från de andra bussresenärerna. Här försökte tusentals människor ta sig ut ur Iran och så... i ögonvrån såg jag flera sitta och viska medan de medlidsamt skakade på huvudet.

Utanför det repiga bussfönstret vilade det svedda landskapet i kvällsmörkret, ackompanjerat av det pulserande och lätt sövande ljudet från tusentals syrsor. Vi hade haft ett par motorstopp på vägen, men nu bar färden vidare och intresserat kunde

jag nu studera de okända ansiktena omkring mig. Närmast satt en gammal far och hans son med brunbrända läderansikten, som hämtade från berättelserna i Gamla Testamentet.

Jag försökte flera gånger få igång ett samtal men de avböjde vänligt men bestämt. Resten av busslasten verkade också mycket reserverad mot mig. Och jag mot dem.

Detta ända tills vi en tidig morgon stannade utanför en liten restaurang för att äta frukost. Runt den lilla byn hade dova olivlundar i samspel med furuträd slagit rötter bland de karga klipporna. Under olivträden blommade vallmon lika blodröd och tät som vitsipporna hemma i Småland. Gul mimosa, väldoftande citroner och här och var några tappra apelsinträd som lyste upp de små trädgårdarna i fantastisk kontrast till den klarblå himlen som förebådade ännu en väldigt varm dag. Turkisk sommar, turkisk hetta.

Eftersom jag inte var hungrig, gick jag för att se hur den gäspande morgonsolen yrvaket försökte väcka byns invånare. Jag hade tagit av mig skorna och det började hetta till under fot-sulorna på den brunbrända marken täckt av tallbarr. Bättre att sätta sig och vifta med tårna i skuggan av ett gammalt olivträd.

Förstrött tog jag några djupa andetag och såg mig omkring. Det var skönt att bara ta det lugnt.

Några ensamma åsnor skriade i fjärran och som i så många av de små byarna fanns här två minareter från vilkas toppar Allahs budskap spreds fem gånger per dag. Tre stora rovfåglar började lojt sin cirklande uppåtfärd i skyn, vaksamt spanande efter som ökenråttor och vildkaniner, och här och var uppenbarade sig magra och seniga bönder på de små fälten inför ännu en lång arbetsdag. I släptåg hade de vingliga hästkärror lastade med redskap och resten av familjen, som alla hjälpte till. Skolan fick vänta.

Naturens egen harmoni härskade över det karga landskapet vars taggiga växter sedan urminnes tider vant sig vid att

överleva på ett minimum av vatten och näring.

Mina trötta ben tackade för möjligheten att ta igen sig efter alla kilometers trampande. På turen genom Europa

hade jag haft träningsvärk i så många muskler som jag inte ens vetat om att jag haft. Nu var det dags att vila. Jag slöt ögonen och sög långsamt in den varma luften som svagt kryddats av citrusfrukternas arom blandad med lukten av färgödsel. Det var skönt.

De arabiska böneramsorna hade långsamt ekat bort i horisonten när en av turkarna kom fram, satte sig på huk och började prata med mig. Jag tog hans framsträckta hand och satte mig upp.

- Hej, jag heter Türkischer Hassan, förklarade han med ett leende samtidigt som han räckte fram några solmogna tomater.

Hans ögon var lysande blå i det annars så mörka ansiktet som färgats av hårt arbete. Han synade mig nyfiket medan han med en stor fickkniv skar av en bit nybakat bröd.

- Jag har bott många år i Västtyskland så vi kan säkert förstå varandra. Hans tyska brytning var svår att förstå, men han nickade belåtet och delade med sig av tomaterna med kniven.

Knappt hade han yttrat dessa ord förrän vi omringades av resten av resenärerna som nu hade hunnit äta frukost och var på väg tillbaka till bussen. Tydligt hade alla varit intresserade av Utlänningen, men för blyga för att ta första steget.

Vi satt just och pratade om ditt och datt när en kille i tjugofemårsåldern trängde sig fram och började ställa frågor om

Den gamla, rostiga bussen gick ofta sönder

varför Sverige inte gav visum trots att alla fordringar uppfyllts. Oinsatt i dessa frågor kunde jag inte svara. Han vände sig om och försvann

- Men varför reser du egentligen på det här sättet, frågade Türkischer Hassan intresserat och kliade sig förstrött i skäggstubben.

- För att försöka ta reda på, svarade jag med en snett leende.

Han tittade utforskande på mig och torkade av kniven på skjortärmen.

- Ta reda på vad?

- Varför jag gör det, förklarade jag långsamt varpå jag reste mig och bad honom ursäkta mig.

Det lät kanske dumt, men det var precis så jag upplevde det. Periodvis kom svaret till mig och dessa dagar behövde resan inget rättfärdigande. Då var det enda som betydde något att jag befann mig exakt där jag var, vetande vad jag visste, närvarande i det eviga nuet. Andra dagar kände jag mig mest vilsen och förvirrad. Men då brukade minnet av de bra dagarna få mig på bra humör igen och stark nog att möta de problem som krävde min uppmärksamhet.

Iranierna gick nu tillbaka till restaurangen, medan jag åter uppsökte skuggan under mitt gamla olivträd. Liggande på rygg med ett långt grässtrå i munnen kisade jag upp mellan de grågröna löven på de knotiga grenarna över mig. Ån hade inte nattfrost och vinterns annalkande lyckats kuva bladen. Jag slöt ögonen och sträckte ut mig i det solvarma gruset.

Senare dök den unge killen upp igen och vi märkte snart att vi trivdes ihop. Han hette Majid, var i 25-årsåldern, runt en och sjuttio lång, vältränad och muskulöst byggd på ett harmoniskt sätt. Hans mörka, lockiga hår var kortklippt och han var klädd i grå manchesterjeans och en ljus jumper. Det märktes att han var välutbildad och intelligent. Rösten var lågmäld och

behaglig precis som hans mimik, gester och kroppsspråk. I förbigående lade jag märke till ett ärr som delvis korsade hans högra ögonbryn.

Men det jag fastnade för var hans uttrycksfulla ögon som utstrålade ett starkt vemod blandad med en brinnande kärlek för livet.

Mitt verkliga vänskapsband med honom knöts en dåsig eftermiddag någonstans mitt i Turkiet, när bussen hade stannat till vid ännu en nergången restaurang. Jag har alltid varit något av en enstöring, så jag drog mig undan i solskenet och satte mig för att skriva ett brev hem. Samtidigt passade jag på att diskret gräva ner mitt presskort bakom några stora stenblock. Utländska journalister var inte populära i Iran så det kändes dumt att ta onödiga risker.

Ett oväntat ljud fick mig att vända mig om.

- *Salam*, sa Majid som hade kommit utan att jag märkt det.

Han tittade på mig med ett stilla leende.

- Hej, svarade jag, lade några ytterligare stenar på topp av det nergrävda ID-kortet och makade mig åt sidan så han kunde sätta sig ner.

Lite trevande försökte vi lära känna varandra ackompanjerade av en avlägsen bergsökenfinks vackra serenad. Majids engelska var relativt bra, så med hjälp av ett slitet lexikon började vi jämföra vad olika saker heter på våra respektive språk. Där jag kom ifrån skulle man kanske undra om ord som hus, bil och båt.

Orden Majid frågade om var: Kärlek, Blomma och Vänskap.

Mitt i den kolsvarta natten väcktes alla av chauffören som bestämt sig för att vi skulle övernatta på ett av stadens hotell.

- Men det verkar inte så smart att slänga ut pengar på ett

hotellrum så här nära gränsen. Jag gned sömnen ur ögonen och sträckte mig lojt. Klockan är nästan tre och vi kommer att vara vid gränsen strax innan sju.

Majid reste sig stelt ur bussätet och började plocka ihop sina saker.

- Det är inte ovanligt att chaufförerna gjort upp avtal med hotellägare om att stanna vid just deras hotell, mumlade han sömnigt. Sedan delar de på vinsten.

- Jamen, det är ju inte klokt, sa jag och slog ut med händerna. Det finns ju två chaufförer ombord. Kan inte den andra killen köra i stället?

- Vinsten kan säkert delas på tre också, tillade Majid med en diskret gäspning och började tränga sig fram till utgången.

Motvilligt följde jag med, irriterad över att använda min begränsade reskassa på något så dumt. Hotellet visade sig dessutom vara det lokala häktet, så värden fick bråttom att omplacera alla tjuriga "gäster" från cellerna ut mot gatan till de mörkare lokalerna längre in i byggnaden.

Rummen var trånga och ostädade utan vare sig ordentlig belysning, uppvärmning eller gardiner. De fuktskadade väggarna hade stora fläckar, här och var hade färgen lossnat och hängde nu i tunga sjok endast sammanhållna av dammig spindelväv. Pricken över I:et var en tung mögellukt som irriterade lufrören och stack i näsan. Sängarna var lika smutsiga med lakan i obestämbar färg och efter en kritisk granskning bestämde vi oss båda två för att sova med kläderna på.

Innan vi somnade, låg vi och småpratade om vad som skulle hända vid gränsen, när en mager, maläten gubbe dök upp i dörröppningen, iförd säckiga långkalsonger och en nätundertröja i samma obestämbara nyans. Han var orakad, yrvaken och verkade tillhöra fängelsekunderna som tvingats avstå sina vanliga sovplatser.

Med rödsprängda ögon gav han oss en irriterad blick.

- Håll käften, det finns faktiskt personer här som vill sova!

Med dessa ord slängde han surt igen dörren efter sig - utan att lägga märke till att glaset i dörrfönstret sedan länge lyst med sin frånvaro.

Redan innan solen hunnit gå upp kom vi sömndruckna fram till gränsen. Strax innan hade vi passerat det fantastiska berget Ararat, som med sina 5156 meter framstod som en värdig avslutning på den långa färden genom de östturkiska bergen. Ararat, lika stilrent som japanska Mount Fuji, har faktiskt två toppar och det var på en av dess snöklädda spetsar som Noak en gång för länge sedan skulle ha strandat med arken.

Det fantastiska, legendariska berget Ararat

Den sista delen av sträckan hade varit väldigt brant och det luktade fortfarande bränt från kopplingen på bussen. Flera gånger hade den gamla bussmotorn varit på väg att koka, men chauffören hade stannat i tid och låtit den svalna innan det var dags att fortsätt.

Den sista delen av sträckan hade varit väldigt brant och det luktade fortfarande bränt från kopplingen på bussen. Flera gånger hade den gamla bussmotorn varit på väg att koka, men chauffören hade stannat i tid och låtit den svalna innan det var dags att fortsätt.

Jag hade vaknat av att en av de andra passagerarna skakat liv i Majid.

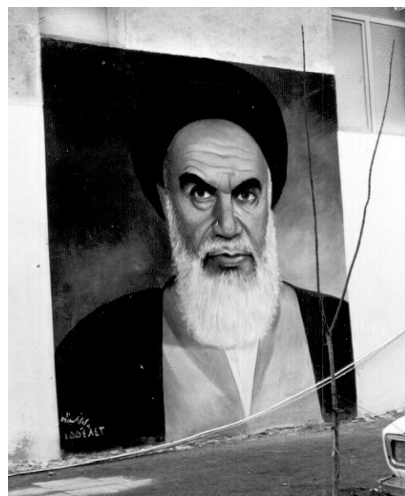
- Vi håller på att samla in pengar för att muta tullen, förklara mannen medan han ruskade om de andra resenärerna. Om vi inte betalar kan vi få vänta här i dagar.

En titt ut genom rutan bekräftade hans farhågor. Runt oss stod hundratals bussar och lastbilar parkerade i ändlösa köer och det var inte svårt att inse hur enkelt det vore att med jämna mellanrum placera oss längst bak i kön. Väl medvetna om sitt övertag hade tullarna krävt en anseelig summa för att släppa oss vidare till Irans massiva gränspostering.

Resignerat hoppade jag ur bussen och såg mig långsamt omkring. Gränsstationen i Bazargan hade på sistone utvidgats enormt på grund av kriget mot Irak, som tvingade oljeproducenterna att frakta sin dyrbara last landvägen i stället för som tidigare med oljetankers. Resultatet hade gjort Bazargan ökänt för sina dygnslånga förseningar.

På avstånd såg jag hur mannen med de insamlade medlen lämnade över ett tjockt kuvert till en av de uniformerade vakterna som vände och gick in för att lämna över det till sitt befäl. Efter en kvart kom vakten ut, nickade till chauffören och vinkade fram vår buss ur kön. Väntan var över.

Väl över på den iranska sidan kändes allt annorlunda. Kanske berodde det på den islamiska propaganda som pryddes de slitna husväggarna. "NO EAST - NO WEST BUT A UNITED ISLAMIC REPUBLIC" var målat i kraftiga färger tätt åtföljt av ett flera meter högt porträtt av landets religiösa ledare, den karismatiska Ayatollah Khomeini. Hans kraftfulla ögon inramat av buskiga ögonbryn gav ett allt annat än välkom-

No east - No west"

nande intryck.

- Är du hungrig? frågade Majid som diskret dykt upp vid min sida. Det finns en restaurang mitt emot tullkontoret.

- Visst, svarade jag med en nick.

Restaurangen bestod av ett stort kalt rum möblerat med gamla pinnstolar och fyrkantiga bord. Överallt satt människor och trängdes medan de under högljutt pratande och skramlande smorde kråset. Efter att ha hämtat var sin portion fett ris och färgkött på de buckliga metalltallrikarna slog vi oss ner vid ett av de slitna och ostadiga borden. Mannen bredvid mig hade just ätit hälften av sin portion när han tittade upp och försynt började ställa frågor.

Men knappt hade han släppt tallriken med blicken förrän en kökshjälp släntrade förbi. Simsalabim försvann både maten och den kopp te som mannen hade haft stående framför sig. Trött på både jobbet och livet tömde pojken likgiltigt ut teskvätten på golvet varpå han fortsatte sitt sökande. Mannen kunde bara hjälplöst titta på. Vi tittade på varandra, tog ett stadigt tag om våra tallrikar och åt vidare under tystnad.

Efter en del krånglande i den ena kontrollen efter den andra släpptes vi så iväg. Långt innan gränsen hade kvinnorna i bussen tagit på sig sina svarta chador, slöjor som enligt muslimsk lag ska dölja allt utom händer och ansikte. Senare fick jag veta att chador egentligen betyder tält på persiska och består av ett halvcirkelformat tyg utan öppningar. Istället hålls den ihop framtill med händerna eller tänderna. Från att bussen tidigare varit delvis full av kvinnor, verkade alla nu ha försvunnit bakom mörka draperier.

Solen hade sedan länge gått ner bakom horisonten när vi för första gången stoppades av Khomeinis fruktade revolution-

sgardister, de så kallade pasdaran. Iklädda mörkt olivgröna uniformer, armékängor och tunga automatvapen stod de med jämna mellanrum utplacerade runt vägsräddningar och vinkade in alla förbipasserande fordon. Staplar av sandsäckar och specialslipad taggtråd kring vaktkurarna förstärkte intrycket av makt.

Stämningen blev väldigt tryckt när alla beordrades stiga ut medan soldaterna noggrant finkammade bussen. Det skulle bli fyra liknande stopp innan natten var till ända och varje gång männen med de hårda ansiktena dök upp, spred sig skrällen bland resenärerna.

- Akta dig för de där, viskade en man bredvid mig på knagglig engelska. Han darrade lätt på rösten när han fortsatte. Det är riktiga svin som gör precis som det passar dem utan att vanligt folk kan göra något. Om man råkar säga ett felaktigt ord kan det vara klippt.

En blick på de beväpnade pasdaran övertygade mig om att han inte överdrev. Deras tomma ögon stirrade uttryckslost på oss och jag förstod nu vad hjärntvätt kan göra med en människa. Det här var individer som lätt kunde döda.

Efter att ha släppts iväg fortsatte bussen därefter genom städer, som tycktes helt öde och övergivna i natten. Det spöklika gatljuset lyste upp husväggarna som täckts med politiska slagord och bilder på stupade soldater. I Istanbul hade jag hört nyhetssändningar som talade om irakiska bombanfall mot städerna i de västra delarna av landet. En blick på kartan bekräftade att det var samma städer vi var på väg igenom och här och var skymtade ruinerna efter utbombade hus. Uppröjningsarbetet hade påbörjats och av allt att döma försökte man ta vara på så mycket som möjligt av murbruk och tegelsten. På ett ställe brann det fortfarande i en av fasaderna. Men ingen reagerade. Tydligt var det här ingenting ovanligt.

Funderingar om livets mening förföljde mig in i en orolig slummer. Det var kallt i bussen och jag drog jackan tätare

omkring mig och lade rygsäcken på magen för att hålla värmen bättre medan bussen förde oss vidare in i det okända. När jag så småningom vaknade igen började vi närma oss

Det brutala kriget kunde märkas överallt

Irans huvudstad, vars namn inpräntats i historieböckerna på grund av dess blodiga våldsamheter. Jag var på väg in i lejonets gap.

Jag var på väg in i Teheran.

I LEJONETS GAP

Teheran, eller *Tehrān* som det uttalas på persiska, visade sig vara en enorm stad där helt skilda kulturer och tidsåldrar möttes. Landets tidigare härskare och kung, shahen av Iran, hade i ett högt tempo försökt amerikanisera landet och nu bröt höghus och moderna byggnadskomplex fram mellan hus av äldre asiatisk arkitektur.

Allt verkade slitet och det var tydligt att kriget och de inre oroligheterna pressade ekonomin hårt. Numera bodde mellan sju och fjorton miljoner människor i staden. Uppgiften varierade beroende på vem man frågade. Stridigheterna med Irak hade tvingat miljoner att fly från de oroliga gränstrakterna och detta i samband med den höga arbetslösheten, hade ökat stadens population explosionsartat.

Den jättelika staden låg 1200 meters höjd men som i en djup gryta, inramad av floderna Jajrud och Karaj och samtidigt helt omgiven av berg som hindrade det tunga avgasdiset från att lättas. Det kryllade av bilar, lastbilar och människor. Trafikregler framstod här som rena skämtet och det gällde att springa för livet när man väl fick en chans att passera gatan. De flesta som

bodde i Teheran var perser, men ungefär 25% av invånarna var az-erer, kurder och gilaker.

Bussen stannade vid en stor terminal i närheten av ett

imponerande, 50 meter högt byggnadsmonument som reste sig mot den mörka himlen. Det liknade en sorts framtida raketbas och längst upp i toppen hade man inrättat ett museum. Monumentet hade byggts av shahen, men den nuvarande regimen hade tagit över och döpt det till *Azadi*, "Frihet".

Det enorma monumentet Azadi - Frihet

Majid hade bjudit med mig hem och jag tog tacksamt emot erbjudandet. Iran verkade ganska skrämmande och jag var inte pigg på att bli övergiven i denna ofantliga storstad. Efter en taxifärd hoppade vi av vid en rondell kallad *Meidane Enghelab*, "Revolutionstorget".

Under senare delen av 1978 blossade en revolution upp i Iran för att kasta ut shahen, berättade Majid, medan vi trängde oss fram på de trånga trottoarerna. Här vid *Meidane Enghelab* fördes några av de hårdaste striderna.

Under tiden vi promenerade försökte jag nyfiket observera så mycket som möjligt. Allting var ju så annorlunda. I trängseln lade jag märke till att alla kvinnor var klädda i olika typer av chador. Även männen verkade vara tvungna att ha nerkavlade armar och skjortkragen knäppt i halsen.

Byggnaderna som kantade gatorna var färglösa, solblekta och byggda av tegel eller cement. Överallt fanns målad propaganda, allt från klotter till fantastiska konstverk. Trots

skönheten i konstnärens penseldrag var den tunga politiska och religiösa innebörden dock mest av allt skrämmande.

På vägen passerade vi några runda ljusställningar dekorerade med hundratals färgade glödlampor. Fotografer av unga män var fästa längst upp.

Minneställningarna lyste upp mörkret

- Vad är det där? frågade jag.

- Det är minnesställningar som man kan hyra för att visa sin sorg när någon anhörig avlidit, förklarade Majid. De har kommit att bli en vanlig del av stadsbilden, eftersom offren från kriget är otaliga.

Många av de förbipasserande bilarna var av samma anledning märkta med svarta sorgeband i bakrutorna. Efter en halvtimme i staden hade jag redan fått stifta bekantskap med den här ständigt närvarande döden.

Det var första gången jag befann mig i ett krigshärjat land och med våldsamt kraft kände jag folkets förtvivlan.

Majid hade två systrar och två bröder. Det var endast systrarna och en bror med fru som fortfarande bodde kvar hemma hos föräldrarna.

- Det här är mina syskon, presenterade Majid när vi alla var samlade senare på kvällen.

Zari var knappt trettio år fyllda, lång och smal med ett uttryck av djup melankoli målat i sitt bleka ansikte. Hon utstrålade en kärleksfull värme och omtänksamhet och jag tyckte mycket om henne från första början.

Maryam, som satt bredvid henne, var betydligt yngre och såg i mina ögon ut som en egyptisk prinsessa. Vacker som en dag fanns hon för det mesta i närheten med svarta hemlighetsfulla ögon som ofta glittrade av skratt. Ibland kom jag på mig själv med att smygtitta på henne när hon satt och läste eller frånvarande satt och gnuggade en lock av sitt mörka hår mellan tummen och pekfingret.

Livet hade gått hårt fram med föräldrarna. Pappan var vithårig och sjuk, han verkade mest hålla sig för sig själv. Mamman sliten och trött med vänliga ögon och mjuk röst. Jag märkte dock snart att hon var en kvinna med en stark vilja. Det krävdes säkert också för att hålla ihop en familj under dessa förhållanden.

Majids bror Mammad var inte hemma för tillfället och sist och minst i raden var hans fru, Shadi, en gullig tjej med ett stort svartglänsande hår, sprittande av liv och ständiga upptåg. Hennes skratt var smittande och trots att jag inte kunde persiska och hon inte ett ord engelska, fann vi oss snart inbegripna i långa samtal.

Det var för mig överraskande att se hur västerländska kvinnornas kläder var. Ute på gatan framstod de flesta som svarta spöken när de gled fram i sina långa chador eller de kortare rusari, men innanför hemmets fyra väggar uppenbarade de sig i jeans och färgglada, moderna kläder.

Majid bad mig stanna hos dem så länge jag var i staden och jag blev både glad och lättad. Teheran var stort och skrämmande, kriget pågick för fullt med bombanfall var och varannan natt och jag var rädd för att bli lämnad ensam. Dessutom kändes det väldigt skönt att umgås i denna familj, som så gästvänligt öppnat sitt hem för mig.

På kvällen fick jag sedan stifta bekantskap med iransk mat, en mycket angenäm upplevelse bestående av ris, en härlig sallad och kuku, en slags stekta biffar gjorda av spenat

och ägg. Det hela serverades med yoghurt som med sin syrliga smak gjorde måltiden perfekt. Dryck: Coca-Cola.

Efter revolutionen tillverkades inga nya flaskor, så returglas hade blivit en dyrgrip. På duken stod nu flaskor av märkena Coca-Cola, Canada Dry, ZamZam och så vidare i en salig blandning. Innehållet var dock det samma, iransk Coca-Cola.

Ingredienserna bestod oftast av ris och färska grönsaker varierat med någon form av kött, fisk eller fågel. Dessutom fick varje maträtt sin speciella smak med hjälp av olika kombinationer av milda kryddor. Riset ingick i de flesta maträtter och färgades ibland gult med gurkmeja.

Tillagningsmetoden för riset verkade var en konstform betydligt mer komplicerad och tidskrävande än vad jag var van vid hemifrån, eftersom riset först fick ligga i blöt under flera timmar för att inte klibba vid servering.

Grönsakerna brukade tillagas tillsammans med till exempel små grytbitar av kött i form av en gryta. Unikt för de flesta iranska rätter var att man i stort sett bara använde färska råvaror. Som tillbehör serveras en sallad som varierade i valet av olika ingredienser. Olika former av kall röra ställdes också fram tillsammans med nybakat pitabröd med fetaost och kryddor såsom basilika eller mynta. Detta som lite tilltugg strax innan maten serverades.

Exotiska namn på fantastiska maträtter blev snart en av dagens höjdpunkter. *Khoreshte Feseynjoon*, *Ghorme sabzi Tah*

Maten var mycket vacker och god

chin, *Chelo kabab*, *Borani*, *Zereshpolo*, *Sholeh Zard Loobia polo*, *Khoreshte karafs*, *Khoreshte baamieh*, *Khoreshte havij o Aalto* och *Bademjon kashk*. Alla fräscha, oftast färggranna och väldigt goda. Den syrliga mjölkvita drycken *Duugh* verkade vara en favorit till många rätter.

Tillagningen var till synes väldigt tidskrävande och genomgick olika faser. En måltid som skulle serveras klockan tre på eftermiddagen började ofta förberedas redan tidigt på förmiddagen.

Som i de flesta andra iranska hem föredrog familjen att sitta på golvet, som täcktes av en tjock behaglig matta. Utan skrymmande möbler kunde rummet nu lätt förvandlas till allt från sovrum till vardagsrum och matsal. På morgonen rullade man bara ihop madrasserna, varefter man dukade upp frukosten på en vaxduk. Det verkade mycket praktiskt och sparade både utrymme och pengar. I Iran där hyror och priser var skyhöga och där ransoneringskort införts på det mesta på grund av kriget, var det viktigt att spendera varje slant på rätt sätt. Lönerna var urusla och det krävdes mycket långa arbetsdagar för att få ihop en något så när hygglig inkomst. Det vill säga om man tillhörde de lyckliga som hade jobb.

Medan vi satt där och skrattade och åt, slogs jag av hur olik glädjen i hemmet var den tryckta stämningen på gatorna. Skillnaden var oerhörd.

En dag när solen som vanligt sken, gick jag endast iförd kalsonger ut på takterrassen för att hänga upp tvätt, när Majid och hans bästa vän Mohsen kom rusande och snabbt föste in mig i huset.

- Är du inte riktigt klok! sa Majid medan han drog för gardinerna. Vet du inte vad som kan hända om någon Khomeinianhängare får se dig och ringer efter pasdaran, revolutionsgardisterna?

Överrumplad förklarade jag att jag inte hade en aning om vad de menade. Det var tydligen hög tid att jag blev bättre insatt i förhållandena här innan någon råkade illa ut.

Teheran - en gigantisk mötesplats

Nu följde dagar av ändlösa berättelser om olyckan, som under så många år hemsökt landet. Det blev en intensiv historia om hopp och längtan, förtryck och våld. Guider på turen blev Majid och hans vän Mohsen. Jag frågade och de berättade.

Jag hade träffat Mohsen ett par dagar tidigare. Mitt första intryck av honom var att han verkade både butter och lite oförsämd. Han ägnade mig knappt en blick då vi presenterades för varandra utan gick i stället direkt fram till Majid och drog honom avsidet.

Senare förstod jag att hans mörka uppsyn hade berott på ett tidigare gräl mellan honom och Majid. När detta väl var utrett kom han tillbaka och vi närmade oss sedan långsamt varandra, om än till en början på respektfyllt avstånd. Jag skulle dock snart komma att tycka mycket om honom.

Mohsen var något år äldre än Majid och det visade sig att de hade varit bästa vänner sedan barnsben. För det mesta verkade han vara på gott humör och skojade friskt med oss andra. Hans ljusa röst och högljudda skratt kunde lätt ge intrycket av att han bara levde för dagen och inte brydde sig så mycket om det som utspelade sig omkring honom. Ingenting kunde vara mer felaktigt.

Allvaret och smärtan i hans svarta, lätt orientaliska ögon vittnade om en känslösam och passionerad människa, vars inre hade svårt att överleva i denna mänskliga öknen som påtvins

gats honom och hans gelikar. Med jämna mellanrum tvingade pressen fram stormiga utbrott, som dock lade sig när han fått lätta lite på trycket.

Mohsen kom från en fattig bakgrund i *Djunube Tehran* i södra Teheran och det märktes att han hela sitt liv hade fått kämpa i motvind. Hans starka känsla för rättvisa och jämlikhet kröntes av ett avståndstagande från rikedom och överflöd. I stället lovprisade han människor som levde enkelt och anspråkslöst och ägnade sina liv åt inre styrka och renhet.

Under långa stunder var han tyst och grubblade för att sedan bli intensiv, het och lidelsefull. Hans ord kom i en aldrig sinande ström och meningarna avlöste varandra så fort att Majid ofta hade svårt att hinna tolka.

Ibland kom jag på mig själv med att studera Mohsens uttrycksfulla ansikte i stället för att lyssna på hans ord. Bakom cigarettröken skymtade hans höga panna omgiven av kolsvart hår, hans ljusa hy och karaktärsfulla linjer i det annars ganska runda ansiktet. Hans intensiva ögon framstod ibland som tunna, svarta streck, speciellt då han skrattade eller blev upprörd. Förutom ögonen var hans skarpt utmejslade näsa det man först lade märke till. Näsans karakteristiska böjning omgiven av de djupt markerade näsvingarna gjorde att han skiljde sig från mängden.

Som så många andra unga iranier var han mycket beläst på många olika områden och en av hans livs stora kärlekar var matematiken. Psykologi och filosofi var andra favoriter och han förde sig precis som Majid lätt och smidigt i allehanda samtal.

Gemensamt för oss alla tre var strävan efter sanningen i vilken form den än visade sig och jag kände ett starkt förtroende för dem båda, trots att vi inte hade känt varandra så länge.

Det här kom att spela en stor roll, då det var viktigt för mig att veta att de höll sig till fakta, eftersom många av de saker jag fick höra var så otroliga, att de var svåra att tro. Allt för ofta

överträffar verkligheten dock dikten, vilket i det här fallet var ytterst tragiskt.

Första akten i den långa raden av historiska scener de skulle spela upp för mig handlade om den tidigare kungens, Shahren av Iran, år vid makten innan han störtades av den nuvarande diktatorn, Ayatollah Khomeini.

Shahren hade kommit till makten redan i sin tidiga ungdom, när de allierade 1941 tvingat hans far, Mohammad Reza Pahlevi Shah, att abdikera. Iran, eller Persien som landet hette fram till 1935, hade tidigare bokstavligen slitits sönder mellan stormakterna Ryssland och England.

Shahrens far hade genom en nationalistisk statskupp lyckats bryta struptaget och som diktator kastat ut bägge parter. Han grävde dock sin egen grav när han informellt gav Nazityskland sitt stöd och så gick det som det gick.

Nu övertog sonen den världsberömda Påfågelntronen samtidigt som USA såg sin chans att rycka in på arenan. Under Andra Världskriget hölls landet ockuperat av de allierade, men efter ockupationens slut började USAs ekonomiska, politiska och militära inflytande att öka. Genom sin olja och sitt strategiska läge framstod Iran som en riktig läckerbit som bara väntade på att sugas ut.

Under en kort period genomförde den dåvarande premiärministern, Mohammad Mossadeq, ett nationalistiskt regeringsstyre i demokratins tecken, men med assistans av CIA lyckades

Reza Pahlevi Shah

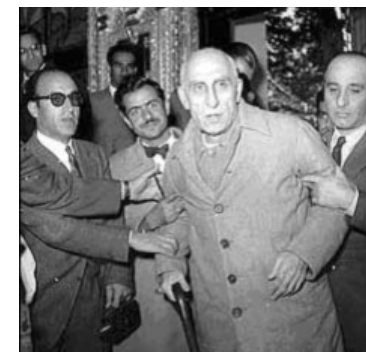
shahren efter några år göra sig av med sin motståndare. Med vid denna kupp var bland andra en viss Norman Schwarzkopf, senare ett välkänt namn i kriget mellan USA och Irak.

Nu kunde Shahren tillsammans med den jordägande aristokratin lätt återta sin forna makt med hjälp av armén och den hemliga polisen SAVAK. Landet kom under hans styre snart att bli en alltmer totalitär militärmakt där all opposition förföljdes.

Missnöjd med hur underutvecklat Iran var i jämförelse med Europa och USA, arbetade shahren nu på att förvandla landet till en modern industristat, vilket innebar en mycket drastisk social och ekonomisk omställning för hela samhället.

Att mannen på gatan kom i kläm brydde han sig inte om, tvärt emot vad alla "Hänt i Veckan-reportage" gav sken av. För veckopressens läsare framstod shahren alltid som Konungarnas Konung som gjorde allt för sitt folk. Då Mohammad Reza Pahlevi besökte Stockholm i maj 1960 behandlades han som en absolut hedersgäst och fick bland annat mottaga Serafimerorden, den högsta svenska utmärkelsen, samt besöka vapenfabriken Bofors. Efter shahrens hemkomst mottog kung Gustav VI Adolf följande telegram:

"När jag lämnar Sveriges gästfria stränder vill jag än en gång till Ers Majestät ge uttryck för min djupt kända tacksamhet. De varma känslor mot Persien som kommit till uttryck hos Ert nobla folk kommer alltid att dröja kvar i mitt minne. Jag bär med mig mycket angenäma minnen från mitt besök i Ert fascinerande land och har en känsla av att Vi har nått fram till bättre förståelse och starkare vänskapsband

Mossadeq sattes ur spel

mellan Våra båda länder.”

Under tiden började den iranska högteknologiska industrin och modernt landbruk att stimuleras, speciellt runt Teheran. Här växte samtidigt en västerländskt inriktad medelklass fram i samma svep som tusentals utländska experter och militära rådgivare invaderade landet. Multinationella bolag var den nya tidens melodi.

Mohammad Reza Shah

Åren gick medan utvecklingen alldeles för fort förvandlade landet till en illusion av välfärd och lycka. Allt på bekostnad av folket, som inte kunde hänga med i de snabba svängarna. Det som möjliggjorde denna materiella utveckling var landets stora oljeinkomster. Utifrån sett verkade allting gå galant och den 26 oktober 1967 lät Pahlavi och hans gemål Farah Diba sig krönas till shah och shabanoo (kejsare och kejsarinna).

Och så kom oljekrisen 1973 då arabländerna på grund av konflikten mellan Israel och Egypten drog åt kranarna och hela västvärlden fick ransonera så gott det gick. Priserna fyrdubblades och en ny guldålder hägrade för utomstående länder som Iran.

1975 införde shahen enpartistat med Pastakhiz-partiet (Renässans) som förespråkade monarki och pan-iranism, en förening av de olika folkslagen i Iran. Underrättelsetjänsten SAVAK förföljde och tystade effektivt oliktänkande och framtiden verkade strålande för monarken.

Men snart väntade ett svårt bakslag. Människorna hade blivit köpgalna, vilket gjorde att ekonomin blev överhettad och att priserna steg okontrollerat. Ökad efterfråga på utländska

lyxvaror ledde till kraftigt stigande importutgifter och inkomstklyftorna växte explosionsartat.

Basarägarna stod traditionellt för merparten av underhållet till mullorna, det prästerskap som i dag styr Iran. När nu även dessa fick ekonomiska problem, hotades mullornas existens och därmed hela det shiamuslimska samhällets grundvalar. Till detta kom det ökande missnöjet bland studenter, arbetare och rasminoriteter i armén.

- Men vänta lite..., sa jag förvirrat när jag insåg att jag tappat koncentrationen och behövde backa minnet en smula.

- Säg till om det blir för mycket på en gång, avbröt Majid när han såg att jag hade svårt att hänga med i alla detaljer.

- Det är okey, fortsatt bara, svarade jag även om min hjärna längtade efter en semester. Jag sköt det lilla dekorerade glaset med te ifrån mig.

Shahens jordbrukspolitik misslyckades samtidigt, trots en så kallad "vit revolution". Genom att satsa på fel häst hade han gynnat modernt storjordbruk på bekostnad av det traditionella småjordbruket och boskapsskötseln.

Resultatet lät inte vänta på sig och snart rådde en akut livsmedelsbrist som endast gick att dämpa genom ökad import. En massiv invandring till städerna följde. I denna atmosfär frodades en kulturell rotlöshet och hatet växte mot det västerländska inflytandet och de stora klasskillnaderna.

Denna negativa utveckling ledde till att shahen fick många fiender. I den politiska oppositionen förenades liberaler och vänsterpolitiker med mullorna, som alltid hade varit en nagel i ögat på shahen. Nu svarade han med att aktivt motarbeta deras makt. Han hade kanske också lyckats, om han inte glömt en mycket viktig faktor: Folket.

Iranierna hade under shahens år vid makten hållits i styr med mycket brutala metoder. Här spelade SAVAK, säkerhet-

spolisen, huvudrollen med sina fruktade fångelser och tortyrkammare.

Den allt brutalare mak-tutövningen fick missnöjet att växa och med jämna intervall utbröt uppror.

SAVAK hade enorma resurser till sitt förfogande och var allestädes närvarande för att hålla folket under kontroll. Ingen vågade lita på någon eftersom ett utbrett tjallarsystem byggts upp under årens lopp.

Den enda plats där man kunde samlas i något så när säkerhet var moskéerna som i egenskap av heliga platser fick vara i fred för SAVAKs raider. Här grundlades också mullornas senare så kompakta inflytande på den politiska utvecklingen.

Bland dessa mullor fanns en då ganska okänd ayatollah vid namn Ruhollah Moussavi Khomeini.

- Det börjar bli lite för mycket för mig att förstå och komma ihåg. Skulle vi kunna ta en liten paus? Jag ställde mig upp, sträckte på ryggen och gick över till fönstret.

- Naturligtvis, svarade Majid och vände sig mot Mohsen, som viskade något i hans öra. Han log.

-Mohsen undrar om du skulle vilja dela med dig lite mer om din cykeltur.

- Givetvis. Jag nick-

Shaben - Kungarnas kung

Reza Shah och hans Farah Diba

ade och lät tankarna vandra till något otroligt som hänt i Grekland.

- Har du lust att berätta, så är vi idel öra, sa Majid och satte sig bredvid mig.

Solen spred sitt varma sken i rummet och i fönstret fladdrade gardinen till av en stilla fläkt. En sorgsen melodi hördes från bandspelaren i andra rummet. Det var den tidigare så berömda sångerskan Gugush som framförde en sång om olycklig kärlek.

Det jag tänkte berätta om hade hänt i Polikastron, en liten stad i norra Grekland. Min cykel hade pajat och jag spenderade ett par dagar tillsammans med en walesisk lastbilchaufför vid namn John Little. Han hade stämt träff med en vän vid ett lastbilsfik i utkanten av staden.

Bakom huvudbyggnaden låg en stor öppen parkeringsplats för lastbilar. Här möttes chaufförer från hela Europa och på en av de vitkalkade husväggarna hade ägaren målat "Ve speak english, german und svenska hier".

En kväll när vi stegade in för att ta oss en svalkande öl, stötte John till mig i sidan.

- Kolla, vilken snygging! Henne måste vi prata med, utbrast han och pekade på en tjej som satt tillsammans med några av hans kollegor i restaurangen.

Sagt och gjort, snart satt vi i samspråk med trion.

- Hej, jag heter Kayla, sa blondinen.

- Jag heter John och han där Ole, svarade John, varpå han beställde in en

Bensinmacken utanför lilla Polikastron

omgång till oss alla. Och vad heter dina kavaljerer?

- Peter och Eddie, kom det motvil-
liga svaret från männen som verkat ta
illa vid sig av att vi kom och störde.
Själv kände jag mig stum och blyg
inför denna tjejs glittrande ögon.

I takt med att öl och vin beställdes
in blev stämningen snart bättre.
Själv föredrog jag att hålla mig i
bakgrunden och studera Kayla, när hon framförde en enmans-
show till allas förtjusning. Även de andra gästerna smittades
av hennes glada skratt och vilda agerande på, vid och runt
vårt bord.

Det visade sig att hon liftat ända från England hit via Ital-
ien, där hon varit nära att bli våldtagen. Här hade Peter räddat
henne och sedan dess agerade han som en skyddande pappa.
Efter några timmar bestämde sig Peter och Eddie för att gå till
kojs. De hade långt att köra nästa dag och hade redan fått för
mycket att dricka.

- Godnatt och sov gott, ropade Kayla efter dem. Jag kom-
mer senare.

- Se bara till att det inte dröjer för länge, muttrade Peter
buttert innan han lommade iväg.

Snart var festen igång igen. Ju längre kvällen led, desto när-
mare flyttade Kayla och jag blev alltmer medveten om hennes
kroppsliga närvaro. Vinet hjälpte till att lätta på min tunghäfta
och vi hade jättekul tillsammans. Timmarna rann iväg och snart
insisterade ägaren på att det var långt efter stängningsdags. Inte
ens Kaylas flirtiga ögon kunde få honom att ändra sig.

- Jamen, kom så gå vi då, sa hon och tog mig och John i
handen.

Ute vid de parkerade lastbilarna gav hon oss var sin kram.

Underbara Kayla

- Tack för i kväll. Det har varit underbart att få träffa er.

Det kändes skönt att hålla om henne och jag tänkte just ge
henne en godnattpuss när hon reste sig på tårna och viskade
något i mitt öra. Ett ögonblick senare var hon uppslukad av
mörkret.

Rodnande och paff upprepade jag orden som dröjde kvar.

“Jag kommer tillbaka...” Bara tanken på vad dessa ord fick
det att pirra i kroppen. Natten var kall och det blåste så kraftigt
att dammet yrde. Sakta trängde det in genom både blixtlås och
tyg medan jag låg och väntade i mörkret. Skulle hon verkligen
komma?

En kvart senare såg jag något röra sig i närheten.

- Kayla, är det du, frågade jag försiktigt och kisade ut i
natten. Men i stället för Kayla dök en lusäten byracka upp.
Genomfrusen kom den fram och nosade, varpå den med bed-
jande ögon började gny.

- Okay, okay då, suckade jag och öppnade sovsäcken. Vi
frös båda två, men det hjälpte att ha famnen full av vänskaplig
jycke. Mer behövdes inte och snart hade han kurat ihop sig nere
i sovsäcken. Finns det hjärterum, finns det stjärterum.

Jag blev dock smått irriterad när jag efter att ha slagit en
drill kom tillbaka och blev mött av ett morrande.

- Nä, nu får det vara nog, morrade jag tillbaka. För trött och
kall för att diskutera med en vresig jycke vände jag resolut upp
och ner på sovsäcken. Men var höll Kayla hus?

En evighet senare kurade jag ihop mig med ryggen mot
blåsten och började räkna får. Då hade det i alla fall bara varit
tomt snack.

- Ole, var är du?

Med ett ryck vaknade jag och såg mig med bultande hjärta
omkring.

- Jag höll på att aldrig hitta rätt trailer, fnissade hon samti-

diget som hon trängde sig ner i min sovsäck. Kontakten med hennes varma hud fick håret att resa sig på mina armar samtidigt som jag njöt av att hon strök handen genom håret och gav mig en varm kyss. Lyckliga försökte vi

Kayla och jag flyttade senare ihop

lära känna varandra bättre när vi hörde en lastbilsdörr öppnas.

- Skit också, det är garanterat Peter som letar efter mig, utbrast Kayla. Hitta på något som lurar iväg honom.

Med dessa ord försvann hon ner i botten av sovsäcken.

- Jamen, jag är värdelös på att ljuga, stammade jag.

- Då har du ju en ypperlig chans att träna nu.

Kallsvettig inväntade jag Peter som gick runt bland de parkerade lastbilarna och undersökte släpen. Snart stirrade jag på hans oborstade skor, kraftiga nävar och platta boxarnäsa.

- Har du sett till Kayla, frågade han bistert.

- Näää, svarade jag.

Långsamt lät han blicken glida över den välfyllda sovsäcken. Trots den dåliga belysningen såg den annars ganska luftiga sovsäcken ut som ett spant korvskinn. Nu fanns det ingen återvändo och jag förberedde mig på bråk. Men efter att ha funderat en stund, vände han på klacken och försvann utan ett ord.

- Pust, det var nära ögat, stönade jag och torkade svetten ur pannan. Först då märkte jag Kaylas förehavanden nere i sovsäcken och det dröjde inte länge förrän jag befann mig i sjunde himlen med en gammal sångtext i huvudet:

"What happened next is private, it's also very rude".

På morgonen när jag vaknade, hade hon försvunnit. Det enda som fanns kvar var ett handskrivet meddelande i sanden:

"May there always be truck trailers and sand storms"

DEN NYA FRÄLSAREN

Ayatollah al-Uthma Syyed Ruhallah al-Musavi al-Khomeini var född 1901.

- Båda föräldrar hade en religiös bakgrund, hans pappa var Ayatollah och hans mamma var dotter till Ayatollah Mirza Ahmad, berättade Majid en dag när vi var ute och åkte. Shahren låt dock avrätta fadern som varande ett hot mot regeringen.

Solen började gå ner bakom några av höghusen i horisonten. Mohsen stannade och parkerade utanför huset där Majid bodde. Vi klev ur bilen och välkomnades av hans föräldrar, varpå vi gick upp för trappan som ledde till vardagsrummet.

- Vid väldigt ung ålder lärde Khomeini sig skriva, läsa och memorerade faktiskt hela Koranen redan vid sju års ålder. Han hade ett brinnande intresse

Ruhollah Moussavi Khomeini

för religion och bestämde sig snart för att studera i det teologiska universitetet i Qom och blev där en av få lärda män som öppet stod upp och kritiserade regimen. Vid ett tal hotade han till och med att avlägsna shahren.

Resultatet lät inte vänta på sig och snart togs han i fängsligt förvar. När nyheten nådde folket uppstod häftiga demonstrationer i städer som Teheran, Qom, Mashad, Shiraz, Isfahan och Tabriz där man krävde att Khomeini omedelbart skulle frisläppas.

- Shahren begärde militärtundantagstillstånd och skickade in trupper som brutalt trakasserade demonstranterna och öppet sköt mot folkmassan för att tysta ner den. Enligt vissa rapporter miste cirka 15000 människor livet enbart i Teheran.

- Upproret slogs snart ner och efter att ha arresterats, landsförvisades han i november 1963 till Turkiet. På morgonen den dagen fick invånarna i den religiösa staden Qom inte visa sig på gatorna när shahrens trupper omringade de religiösa ledarnas hus. De högsta ledarna blev fängslade och nästan alla övriga ledare fick sitta i husarrest.

- Snart utvisades han även från Turkiet vidare till grannlandet Irak och det var därifrån som han nu, drygt femton år senare, manade på folket att bli av med shahren.

Missnöjet fortsatte växa, strejker och upplopp blev allt vanligare och i ren desperation upplöste shahren till sist alla politiska partier och blev därmed enväldig diktator. Nu var allt klart inför den sista blodiga akten. En akt som skulle bli shahrens slutliga fall.

- Om ni hjälper mig med att stöta shahren, kommer jag att ge er ett fritt Iran, där fångelserna ska inrättas till museum. Islam ska få råda. Vi ska kasta ut USA och tillsammans skapa ett nytt rike!

Löften som dessa lockade 1978 splittrade motståndsgupper att sluta upp bakom den nu omåttligt populära Ayatollah

Khomeini, trots att det enda de egentligen hade gemensamt var hatet mot shahen.

- Den första fasen samlade alla motståndare till monarkin, förklarade Majid. Ingen kunde på allvar tro att Khomeini hade några politiska ambitioner och sida vid sida stred socialister, liberaler och islamister.

- Revolutionen började med mindre demonstrationer och upplopp som brutalt krossades av shahens soldater. Armén lade inte fingrarna emellan och många demonstranter råkade mycket illa ut under denna intensiva period.

- Men här gjorde shahen det ödesdigra misstaget att glömma att iranierna var shiamuslimer, vars traditioner helgar martyrskapet högt.

- En av dessa traditioner är att släkt och vänner samlas den sjunde och den fjortonde dagen efter att någon avlidit.

- Vad som nu hände när soldaterna slog ihjäl ett par demonstranter var, att en upprörd folkmassa senare samlades just på dessa dagar.

- Armén skickades ut igen, slog ihjäl ytterligare ett par, vars vänner i sin tur samlades i sorgfylld vrede, detta samtidigt som de först avlidnas släktingar dök upp igen på den fjortonde dagen, och så var det hela igång.

- Det var som när en snöboll lyckas starta en lavin, kommenterade Mohsen.

Shahen skickade snabbt ut sina soldater

Revolutionen skulle visa sig lika svårstoppad.

- I början hade det rört sig om relativt fredliga demonstrationer där människorna kom ut på gatorna för att protestera mot förtrycket och den situation de tvingades leva i.

- Men med start i Teheran spred sig oroligheterna som en löpeld och via ett kontaktnät bestående av moskéerna, stod snart hela Iran i uppror.

Revolutionen var ett faktum och premiärminister Amir-Abbas Hoveyda som tillhörde partiet Iran Novin tvingades avgå under den oerhörda pressen. Samtidigt infördes 6 månaders utgångsförbud i Teheran och elva andra städer. Nu upplevde vi det som att ingenting skulle kunna stoppa oss.

Så många fruktansvärda scener

Miljoner trotsade polis och militär genom att strunta i förbud och avspärrningar. Varje dag fortsatte en ändlös ström av rasande människor att välla ut på gatorna i en massiv protestaktion. Regimen svarade med att skicka armélastbilar fullastade med vältränade trupper, utrustade med amerikanska vapen.

- Tusentals människor fängslades i avskräckande syfte och regimens brutala försvarare gjorde vad de kunde för att slå ner demonstrationerna, men utan framgång.

Jag tittade ner på de svart-vita, brutala fotografierna framför mig på bordet. Vinande batonger, tårgas, kravallstaket, vattenkanoner och gummikulor räckte inte till. Inte ens skarp ammunition kunde få stopp på upploppen. För varje död demonstrant dök hundra nya upp med händerna fulla av tunga gatsten och molotovcocktails, redo att offra sina liv i kampen.

Förödelsen var stor. Blodiga lik, brinnande bilar och sönderslagna skyltfönster förstärkte känslan av desperation blandad med inbiten längtan efter en bättre framtid. Röken låg tung över stadskärnorna.

- Det var dock inte alla som valde våld som vapen. Många försökte vinna över armén, bland annat bar kvinnorna fram stora buketter och blomsterhalsband och lade framför fötterna på den tungt beväpnade soldaterna.

- Khomeini uppmanade ofta folket att vara vänligt sinnade mot soldaterna och allt oftare möttes de båda stridande sidorna i ett tafatt försök att kommunicera. Andra gången möttes buketterna med dödande bly.

Förvirringen var stor och många officerare gjorde vad de kunde för att skona liv. Via sina megafoner bad de förtvivlat folkmassan lämna gatorna.

Gatorna fylldes av tusentals demonstranter

Våld och bråd död var alltid närvarande

- Snälla, gå hem, bönade de. Vi vill inte skada er. Tvinga oss inte att skjuta!

- Banderoller med slagord som "Folket och armén blir ett via Koranen", "Armén är vår broder, Khomeini vår ledare", "Nu vet vi USAs verkliga roll i Iran" och bilder av Khomeini syntes överallt, och många soldater bröt ihop under trycket och bestämde sig för att desertera.

- Varje soldat som bytte sida hyllades och bars fram som en hjälte.

Som resultat av detta infördes hösten 1978 undantagstillstånd och en militärregering ersatte den civila. Men då hade oron redan spritt sig över hela landet och Khomeini dök nu upp som en samlande ledargestalt. Bosatt i Paris kunde han inleda slutfasen på shahväldets undergång med insmugglade tal och skrifter.

- Revolutionens otroligt snabba expansion slog världen med häpnad och ju längre tid som gick, desto desperatare blev shahen. Han hade tvekat för länge med att ta i med de verkliga hårdhandskarna och nu var situationen panikartad. Med hjälp av vissa brutala officerare som till exempel general Ovejci slå tillbaka med full kraft.

Tungt bestyckade helikoptrar skickades upp för att från luften beskjuta folkmassorna. Hela stadsdelar spärrades av

Shahens soldater var ibland helt hjälplösa

med stridsvagnar och tusentals människor fick sätta livet till.

- En av de värsta massakrerna utspelade sig den 18 september 1978 på *Jaleh-torget* i Teheran, då 4290 människor dödades. Numera är denna dag känd som Svarta Fredagen.

- Men vänta lite, avbröt jag. Jag har lite svårt att hänga med.

- Säg bara till om det blir för mycket, eller om jag pratar för fort, kommenterade Majid när han såg mitt något förvirrade ansiktsuttryck.

- Tack, men det är lugnt, svarade jag, även om min hjärna bönade om att få ta en välförtjänad paus. Jag sköt undan mitt vackert dekorerade teglas och vilade mitt trötta huvud i handflatorna.

Den hemliga säkerhetspolisen SAVAK stod heller inte syslölösa utan tog itu med upproret på sitt eget sätt. Bland annat slog man till mot biografen Rex i Abadan, där minst 377 människor var samlade.

- Efter att ha blockerat utgångarna kastade man in brandbomber. De fruktansvärda och hjärtskärande skriken från män, kvinnor och barn som under obeskrivliga

Inte ens stridsvagnar kunde stoppa upploppen

Det var omöjligt att hejda folkmassorna

plågor dog i lågorna skickade chockvågor genom hela landet. Bilder av de förkolnade och stinkande liken som radats upp i långa rader spreds i massmedia. Resultatet blev ett illvrål som eldade upp massorna.

Mohsen flyttade sig närmare och gav mig fler fruktansvärda fotografier. Jag kunde knappt få mig själv att titta på dem.

- Bilder som dessa, av långa rader med stinkande och förkolnade lik spreds i massmedia. Resultatet låt inte vänta på sig och snart var gatorna åter fyllda av vrålande demonstranter.

Snart började Majid berätta om nästa kapitel av denna blodiga historia.

Det iranska folket gav inte upp och nu inleddes ett dråpslag mot shahen i form av en av de längsta generalstrejkerna i världshistorien och det i ett oljeländ där man i genomsnitt producerade 3 miljoner fat olja per dag!

I mitten av januari insåg iranske monarken sent omsider det hopplösa i sin situation och lämnade landet för, som det hette, en turistresa till USA.

- Vi hade vunnit! Vi klarade det! Mot alla odds.

Både Mohsen och Majids ögon lyste vid minnet av hur de lyckats förvandla en omöjlig dröm till verklighet.

- Döda inte fler än nödvändigt, var den sista ordern shahen utfärdade innan han tillsammans med sin fru Farah gick ombord på det privata jetplanet. Kvar på flygplatsen stod hans generaler och andra anhängare, som nu spreds vind för våg

Mullornas makt ökade hela tiden

i ett försök att undslippa folkets hämnd.

Bundsförvanten USA vände honom dock ryggen och vägrade ge planet landningstillstånd. I stället fick den störtade monarken bege sig vidare till Egypten, där han den 27 juli 1980 avled av leukemi.

- Presidenten Anwar Sadat gav honom senare en imponerande statsbegravning, varefter sonen Reza Pahlavi II utropades till ny shah i exil.

Nu var det dags för den vithårige ayatollan med sin svarta turban att överta scenen. Att turbanen var svart visade att han var Seyed, ättling i direkt nedstigande led till profeten Mohammad.

- Du ser trött ut. Majid tittade på mig med en lätt bekymrad blick. Är du okej?

Jag nickade.

- Ja, det är jag. Men det vore skönt med en paus.

-Inga problem, min vän, svarade han. Men då kanske du kan passa på att beätta mer från din resa. Jag minns att du berättade något om en 'bränd toa'. Vad menade du med det?

Jag log lite snett och lät tankarna vandra tillbaka.

Det var i början på mitt ändlösa trampande och jag hade just övernattat i en fuktig granskog. Minuterna jag lyckats sova denna kalla höstnatt kunde räknas på ena handens frusna fingrar. Samtliga leder var stela och ömma och endast med

Shahens mausoleum i Kairo

stor möda hade jag lyckats ta mig upp på Rolling Antero nästa morgon. Rolling Antero var smeknamnet på min hjulbenta vän.

Den vita septemberdimman lättade långsamt, i gräset glittrade daggen och på vissa ställen reflekterades solstrålarna i regntunga spindelnät.

Jag hade just lagt ett tiotal kilometer bakom mig, när regnet sin vana trogen slog till som för att testa kvaliteten på mitt regnställ.

Nää, nu får det vara nog, tänkte jag och såg mig desperat omkring.

Till höger om vägen låg en toalettbyggnad som vid en närmare titt visade sig vara handikappanpassad och därför extra bred. Yippiiii! Den passade perfekt för både cykeln och lilla mig.

I nästa minut var vi i säkerhet. Det var en underbar känsla att höra regnet smattra mot taket i stället för mot huvudsvålen och tillfreds lutade jag mig tillbaka mot toalettstolen. Regnskurarna hade skrämt bort den värmande solen och jag blev sakta varse hur kallt det egentligen var. Att alla kläder inklusive strumpor och skor var drypande våta gjorde inte saken bättre.

Det var då som jag fick min snilleblix: Om jag tog papperskorgen som var tillverkad av stålnät, vände den upp och ner och placerade det lilla gasolköket under, skulle den kunna fungera som ett torkställ.

Sagt och gjort. Snart spred värmen sig i mitt nya hem ackompanjerade av det förnöjda fräsandet från mina välstekta strumpor. Nöjd med min uppfinningsrikedom slöt jag ögonen och slumrade in, när T-spriten med ett knappt hörbart plupp dog ut.

- Skit också, svor jag och satte mig upp med en gäspning.

Försiktigt väntade jag tills glöden slocknat helt innan jag försökte hålla i lite till. Jag visste att det kunde vara farligt, så det var lika bra att ta det lugnt.

POFF!!

Det hela inträffade på någon tiondels sekund och innan jag hunnit reagera, slog stora lågor ut från gasolköket. Tydligt hade det trots allt funnits glöd kvar!

Förskräckt tappade jag flaskan när de våldsamma lågorna slickade mina fingrar och snart spred sig den brinnande vätskan över hela golvet. Jag hoppade snabbt upp på toalettstolen och tittade storögt på elden. Katastrofen var ett faktum.

- Ingen panik, låt det brinna. Här finns ju ändå inget som kan börja brinna, mumlade jag lugnande till mig själv.

I ena hörnet fanns dock ett avlopp vilket skulle visa sig ödesdigert, för sekunden senare slog lågorna upp genom avloppsgallret och en tung stank av giftiga plastångor spred sig i mitt lilla Home sweet home.

Den brinnande T-spriten hade dessutom runnit in under handfatet, som var omgärdat av en blank stålplåt. Plåten räckte ända ner till golvet och hjälplös hörde jag hur lågorna ivrigt slukade mer och mer på insidan. Mina förtvivlade försök att släcka elden med vatten åstadkom bara att den stickande röken blev tjockare och svartare.

Halvblind och hostande gav jag upp och famlade mot dörren.

Men knappt hade jag hunnit öppna på glänt förrän det var dags för Chock Nummer Två: Utanför stod nämligen en handikappanpassad bil, vars ägare rastlöst väntade på att toaletten skulle bli ledig.

Jag slet igen dörren och kröp med en blöt halsduk lindad kring huvudet tillbaka in under röken i ett försök att vänta ut honom. Pysandet från gallret och handfatet fortsatte utan minskning och jag började så smått fantisera om morgondagens tidningsrubriker:

“Cykelpyroman slog till mot handikapptoalett”, “Sex månaders fängelse för pyromandåd på offentlig toalett.”

Men vad var det? Lät det inte som om...

Jovisst, med ett svagt väsande dog elden långsamt ut. Tack gode Gud för det! Men trots att det värsta nu var över, befann jag mig fortfarande i knipa. Utanför stod bilen envist kvar och puttrade och ägaren skulle när som helst uppmärksamma den sotiga röken som trängde ut genom dörrspringan. Nu fick det bära eller brista. Luften började ta slut och jag måste ut!

Hostande och harklande fick jag ner allting i packväskorna och efter att ha samlat mod hoppade jag upp på Antero och sparkade upp dörren. Synen måste ha varit obeskrivlig för den nödträngde bilisten. Här satt han plågad och rullade tummarna, när dörren plötsligt öppnades och en sotig cykelmarodör rullade ut med ett stort rökmoln efter sig.

Oskyldigt visslande avlägsnade jag mig snabbt från brottsplatsen.

Majid och Mohsen vred sig av skratt när jag hade berättat färdigt, och det hände sedan mer än en gång att jag fick diskreta pikar om idioter med handikappade huvuden och brända tår.

Efter en sen middag tillsammans med familjen fortsatte historielectionen.

- Det var en otrolig upplevelse att se Khomeini återvända hem från sin tribun i Paris, berättade Majid som tillsammans med tusentals andra ungdomar höll tillbaka de ofantliga folkmassorna när landets nye befriare, hjälte och ledare åkte med eskort genom huvudstadens gator.

Ulf Nilsoon, en känd svensk journalist befann sig i Teheran när detta utspelade sig och beskrev det senare på följande sätt, sett ur västvärldens något oförstående synvinkel:

“När jag lyssnat till den gamle prästens ord i en styv halvtimme

var jag tvungen att återvända till hotellet. Det blev en av de mest skrämmande promenaderna i mitt liv, en upptäckt av det ofattbara.

Jag hade kanske två kilometer att gå genom trånga gränder, slingrande mellan smutsbruna hus: Teherans trista blandning av lera och stoft från öknen. Varje meter, varje skrymsle var packat med människor, varje gatsten täckt av fötter, varje portgång fylld. För att över huvud taget komma fram måste jag trängas, knuffas, tigga, be, vråla; luften blev tung att andas, svettluften överväldigande; jag måste ha rört vid minst tusen mänskliga varelser den morgonen - eller var det tiotusen?

Deras ögon flammade, läpparna rörde sig i frammumlade besvärjelser. Med intensiv - ja fruktansvärd - koncentration lyssnade de till Khomeinis ord ur högtalarna, men den de samtalade med var inte Aya-tollahn utan - jag fattade det plötsligt - någon okänd och fasansfull gud, ett väsen bortom både förnuft och beskrivning. Det var som om de alla vuxit ut ur Khomeinis ögon: fyllda av dunkel sorg och vrede och riktade mot verkligheter, ogripbara för mig.

Jag var plötsligt rädd.

Som reporter utsatts man ofta för faror, men det var första gången jag upplevde att människor skulle kunna slita mig i stycken med sina bara händer, så att jag till sist var helt försvunnen från jordens yta."

För iraniern på gatan var upplevelsen helt annorlunda och Majids ögon glödde av upphetsning när han fortsatte:

- Vi hade lyckats med det omöjliga och glädjeruset var stort. Nu var det äntligen slut på förtryck och utsugning av landet.

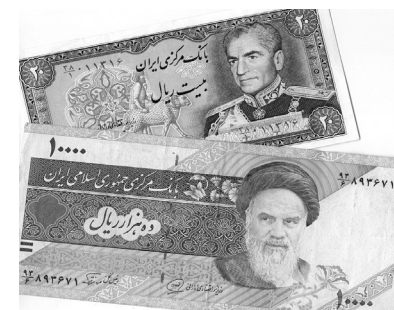
Khomeini återvände från Paris

Vi var fria! Trodde vi...

Hans röst blev till en viskning.

- Men blinda av hat mot shahen hade vi glömt att syna Khomeini i sömmarna, vilket snart skulle visa sig ödesdigert.

Tiden som följde blev underbar för iranierna. Allt verkade bra, om än något förvirrat. Man kunde prata fritt och islam rådde. Kvinnorna klädde sig frivilligt i sina svarta chador och de olika motståndsgруппerna trodde sig vara säkra. Öppet höll man tal på torgen och delade ut politiska och religiösa flygblad.

Allting förändrades efter revolutionen

Den första perioden efter shahens störtande innebar en brutal utrensning bland shahsympatisörer inom hela samhällssystemet.

- Medlemmar i den hemliga polisen SAVAK förföljdes och många avrättades utan rättegång, förklarade Majid. Under långa perioder kom morgontidningarnas framsidor att bestå av illustrerade förteckningar över nattens arkebuseringar.

- Vad ingen visste var, att andra medlemmar ur SAVAK erbjudits att få behålla livhanken mot att de fortsatte sin verksamhet, men nu åt Khomeini. All övervakning och registrering av befolkningen fortsatte alltså oförtrutet, men i största hemlighet.

- Men herregud, viskade jag hest.

- Ja, snacka om att bli blåsta, suckade Majid och skakade allvarligt på huvudet. Vi hade varit så fokuserade, men på fel fiende.

Under tiden inleddes en intensiv offensiv mot västerländska värderingar. Speciellt Israel och USA råkade ut för en fanatisk hatkampanj som till stor del gick ut på att avleda uppmärksamheten från den nya regeringen, där man börjat få problem med inre splittring.

Hatet mot shahen fortsatte också trots att han hade lämnat landet. I ett försök att tvinga honom tillbaka och stå till

Arresterade SAVAK-officerare

svars för sina handlingar ockuperade uppretade studenter den amerikanska ambassaden och tog 53 tjänstemän som gisslan.

- Reaktionen blev bland annat stränga internationella sanktioner som slog hårt mot oljeexporten. Inte ens när shahen senare avled gav Khomeini upp utan uppmanade ockupanterna att fortsätta, eftersom USA då hade fryst inne iranska tillgångar på flera miljarder dollar. Efter 444 långa dagar släpptes gisslan emellertid i utbyte mot de iranska miljarderna.

Jag nickade eftersom jag kom ihåg när tidningarna hade varit fulla med artiklar om ambassaddramat.

- Under tiden var allt frid och fröjd och mannen på gatan tyckte äntligen livet var värt att leva.

- Men så tog saker och ting en katastrofal vändning.

Khomeini ansåg tiden vara mogen att börja mäta krafter med bundsförvanterna, de olika motståndsrupperna.

- Utan att någon märkt det hade hans nya hemliga polis

alltså kartlagt hela det politiska motståndet, grupp för grupp, människa för människa, tillade Mohsen förklarande medan han skalade en apelsin, varpå han vänligt erbjöd mig hälften. Jag tog emot den med ett leende.

- Samtidigt hade man använt tiden till att bygga upp pasdarankåren bestående av revolutionsgardister, en direkt motsvarighet till Nazitysklands SS. Denna massiva maktfaktor bestod nu av tiotusentals beväpnade soldater under Khomeinis befäl.

Mohsen kastade en annan apelsin till Majid.

- Och så, sju månader efter shahens fall, slog man till överallt på en och samma gång, förklarade Majid medan han långsamt gick fram och tillbaka i rummet. I bakgrunden hördes nya rapporter från det pågående kriget mot Irak.

Han stannade, lyfte blicken och såg rakt på mig.

- Vi var fullständigt oförberedda. Ingen kunde fatta vad som just hade inträffat, eller hur otroligt fförda bakom ljust vi blivit. Inom kort hade nästan alla politiska och religiösa motståndsrupper tillsammans med många frispråkiga och kritiska individer försvunnit.

- Inte nog med att man fängslade de misstänkta, mumlade Mohsen och slog uppgivet ut med armarna. Även deras barn, föräldrar och vänner kunde råka ut för samma öde, allt "för att undvika framtida problem".

Han vek undan med blicken för att jag inte skulle se hans blanka ögon.

- I ett slag hade Khomeini gjort processen kort med alla tidigare medhjälpare. Varje del i hans plan hade lyckats

Koranen hade väldigt stort inflytande

och nu var det fritt fram för hans religiösa fanatism.

För iranierna var detta att komma ur askan i elden. Vem hade kunnat förutse denna fruktansvärda vändning, vem hade kunnat ana att Khomeini inte var den han utgett sig för att vara?

- Men nu var det för sent. Fällan hade slagit igen och Iran var åter fast i en diktators klor.

Oförmögen att på djupet ta in tyngden av hans ord, skruvade på mig i soffan. Jag kunde fysiskt känna deras smärta. Mina ögon sökte sig ut genom fönstret samtidigt som jag tog några djupa andetag.

- Och det här var bara början. Sakta men säkert började samhället nu förändras genom den ena inskränkningen efter den andra.

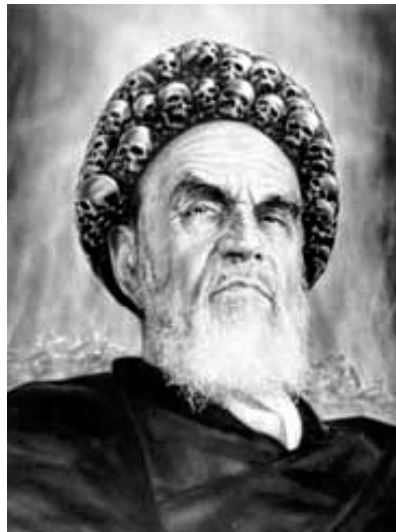
Ayatollah Khomeinis makt var vid det här laget i det närmaste total. Enligt en ny grundlag var han Guds ende ställföreträdare på jorden med rätt att lägga veto mot alla viktiga beslut och utnämningar.

- Nu ansvarade han inte längre inför folket utan bara inför Gud som han allena kände.

Mohsen skakade förtvivlat på huvudet.

En utländsk journalist beskrev det med följande ord: "För första gången sedan Jesus Kristus har en människa lyckats upphöja sig själv till Gud".

Numera fungerade han dessutom som ensam överbefäl-

Den obarmhärtige nye Frälsaren

havare med rätt att utfärda såväl krigs- som fredsförklaringar och så länge han levde var hans position säkrad.

- Som det är i dag finns det ingen utväg för det iranska folket. Majid lutade sig resignerat tillbaka i stolen.

- Vi störtade en regim, men har i stället fått en annan som visat sig vara mångdubbelt värre.

EN GIGANTISK MÖTESPLATS

SOLEN HÖLL LÅNGSAMT på att stiga upp bakom den spöklika bergskammen i öster och ett skimrande dis spred sig försiktigt över Irans jättelika huvudstad. Svaga och spröda försökte de yrvakna solstrålarna tränga genom lagret av avgaser allt medan gryningsljuset sakta återintog det som natten försökt dölja.

Av de fuktiga gatorna att döma hade ett regnväder passerat under dygnets mörka timmar. Brisen fick höstlöven att dansa en yster om än något vemodig vals. Den kändes sval och frisk.

Runt omkring mig trängdes de vitkalkade husen med likadana grå för att få plats mellan de tränga gatorna, som

Irans gigantiska huvudstad Teheran

trots den tidiga timman redan vaknat till liv.

På de platta hustaken sträckte sig tusentals tv-antennar likt döda grenar mot den purpurfärgade soluppgången. Både här och på de oräkneliga balkongerna pyntades husen av långa girlanger av tvätt, som sakta rörde sig i vinden.

Jag hade vaknat tidigt. Efter en rolös natt kändes det befriande att rulla ur min medfarna sovsäck och gå ut på taket för att ta del av morgonen. Klockan var inte ens fem och i rummet under kunde jag höra hur Majids föräldrar förberedde sig på att gå hemifrån för att ställa sig i de timplånga köerna utanför livsmedelsaffärerna. Trots att de båda var gamla och sjukliga hördes varken klagan eller tråtor utan bara småprat om hur arbetet skulle fördelas.

Från de höstbruna träden kvittrade fåglarna obekymrat, glada över att möta en ny dag allt medan gamla väderbitna gatuförsäljare sakta höll på med att lägga ut sina varor på trottoaren. Natten hade varit lugn och Teherans invånare tycktes tacksamma för ännu ett dygn utan irakiska bombanfall. Det var nu flera veckor sedan de irakiska planen senast gått till angrepp med sina raketer som urskillningslöst dödade allt i sin väg. Varje timme av ostörd sömn var viktig och lättnaden var tydlig att känna i den småkyliga morgonluften.

Jag sträckte mig gäspande och försökte skaka loss axlarna. Sedan jag kom till Iran hade det känts som om ett ton vilade på mina skuldror. Resten av min kropp var stel och öm av anspänning och jag längtade ibland tillbaka till Turkiet med dess bad och duktiga massörer.

I stället fick jag hålla till godo med de glada skratten från ett par som stod längre bort på gatan och skojade med varandra. Det kändes skönt att höra deras uppslupna röster och deras glädje hjälpte till att lätta mitt vemod. Tydligt var det inte

I gränden under mig såg jag Mohsen vinka, hoppa in i sin

ljusblå bil och försvinna iväg mot närmaste korsning. Som vanligt väntade en mycket lång arbetsdag och jag önskade jag kunde lätta hans börda. Men han hade viftat undan mitt erbjudande med en vänlig men bestämd gest.

Jag, Mohsen och hans ljusblå Peykan

- Bikhialesh. Alân bâyat beram sare kar.

Om jag hade förstått hans ord, teckenspråk och ögon rätt, var den största hjälpen jag kunde ge att finnas där på kvällen när han kom tillbaka, så att vi kunde prata om livet och människorna i Europa. Även om han inte alltid visade det, märkte jag hans längtan efter en plats, någonstans på jorden, där livet kunde få en mening och inte bara vara en kamp för överlevnad.

Jag vinkade tillbaka innan bilen försvann runt gathörnet. Mohsens bil var som de flesta andra av märket Peykan, en inhemsk version av den engelska Hillman Hunter. I trafikmyllret verkade var och varannan bil brås på det tidigare inflytandet från England. Inte minst de stora mörkgröna dubbeldäckarbusarna förde tankarna till Big Ben och London.

Här och var dök modernare bussar upp i en annan färg. Det var specialbussar för soldater som lemlästats i kriget. Regimen var mån om sina krigsveteraner och detta var en av många "förmåner".

Motorcyklar lyste emellertid med sin frånvaro. Efter några Mujahedinattentat hade alla tunga motorcyklar förbjudits. Motståndsgruppen hade flera gånger slagit till mot prästerskapet genom att två män på en mc kört upp jämsides med någon

mullahs privata limousin, varefter mannen därbak dragit fram en kpist och pepprat bilen sönder och samman.

Gryningen började nu övergå till dag och gatorna hade under den gångna halvtimmen korkats igen av morgonvresiga bilister. Här gällde djungelns lag och jag fick intrycket att många försökte bevisa sin manlighet, och samtidigt få utlopp för sin återhållna frustration, genom att köra så hänsynslöst och fräckt som möjligt.

Vid rödljusen stannade man till exempel långt, långt in i korsningen utan att tänka på trafiken som hade företräde. När den korsande trafiken sedan gav tillbaka med samma mynt, blev situationen snart kaotisk och timplånga köer ett faktum.

Den täta trafiken var fullständigt galen

Där jag satt kunde jag se att vissa gator var avspärrade för vanlig trafik. Här var det endast de orange taxibilarna och andra med tillstånd som fick passera. Detta hindrade dock inte många andra från att försöka.

I en av de närmaste korsningarna såg jag inte mindre än sex trafikpoliser kämpa för att få bukt med den aldrig sinande strömmen av lycksökare. Böteslappar skrevs ut i en rasande fart, men det tycktes vara värt det. Allt för att slippa timmar i en kö.

- Khomeini! Khomeini!

De gälla ropen från en flickskola i närheten fick mig att släppa trafiken med blicken. Mellan hustaken till vänster kunde jag skymta en hög mur som hindrade all insyn, men ljudet från skolgården ekade längs den smala gatan och trots min dåliga

persiska förstod jag att det var den kvinnliga rektorn som med en megafon drev exercis med barnen.

- Vem är vår stora ledare?

Den militäriskt ställda frågan besvarades av barnens enhälliga, monotona svar:

- Khomeini! Khomeini!

Dagen innan hade jag hört något liknande på den iranska barnradion. Även där var det svar som "Khomeini! Khomeini!" och "Allah! Allah!" som gällde.

Det skrämde mig att man inte ens lät barnen vara i fred. Jag hade till och med sett Propagandaministeriet offentligt hylla barnteckningar med motiv från kriget. Diktaturer har i alla tider vetat hur lättpåverkade barn är och brutalt utnyttjat det.

- Visste du förresten att det enligt Islam är lagligt att ingå äktenskap med en nioåring, hade Majid frågat i förbigående kvällen innan.

När han såg mitt förbryllade ansikte, skrattade han och lugnade mig med att sådana giftermål nu för tiden är ytterst ovanliga.

Enligt Majid var det Koranen som ansåg småflickor som giftasmogna. Det var också Koranen som påbjöd att de små skulle klä sig enligt islams regler innan de fyllt tio år.

Men denna heliga bok hade skrivits på 600-talet och nu var året 1984, eller 1363 enligt iransk tideräkning. Det passade kanske bättre med 1363, eftersom regler som dessa enligt mitt tycke hörde hemma på medeltiden.

Islam hade över huvud taget ett annorlunda sätt att se på

Barnteckningar, fyllda med scener från kriget

äktenskapet än jag var van vid. Här lade man inte någon större vikt vid förälskelsen. I stället var det försörjningsfrågan och andra praktiska detaljer som var viktiga, plus kärleken och sammanhållningen inom familjen. I ett land där det inte fanns något socialt skyddsnät var man tvungen att prioritera på ett annat sätt än i väst.

En annan skillnad var att en man lagligt kunde ha upp till fyra fruar. Samtidigt! Det fick mig att tänka på det japanska tecknet för problem, som är två kvinnor under samma tak.

- I dagens kärva ekonomiska läge är det dock väldigt få som har mer än en, hade Majid förklarat.

Avsikten med detta var från början att en man till exempel kunde ta hand om sin brors änka. Att äkta en kvinna som tidigare varit gift och som kanske även hade barn var annars ett stort problem i det iranska samhället, men på detta sättet kunde livet fortsätta utan att någon förlorade sin heder.

Ett par generationer tidigare hade dessa seder varit ganska utbredda och det hände att jag hörde talas om en morfar och tre mormödrar i en och samma familj.

Jag insåg snart att många företeelser i det islamiska samhället som i början chockerade mig, ofta hade en förnuftig förklaring, om jag tog mig tid att titta bakom kulisserna.

Däremot fanns det vissa saker som jag hade svårt att acceptera. En av dessa var *sighe*, så kallade korttidsäktenskap, som var ganska vanligt särskilt i religiösa städer som Qom och

Smala gränder i södra Teheran

Mashad.

Genom att uppsöka en mul-lah kunde man gifta sig med en utvald kvinna under en överenskommen tidsrymd, till exempel ett par månader eller ett halvår. Vid bröllopet fick kvinnan och hennes familj en summa pengar innan det var dags för själva ceremonin. När kontraktstiden sedan gick ut, kunde mannen på nytt börja se sig om efter en ny fru, om han inte var nöjd och ville förlänga det gamla kontraktet.

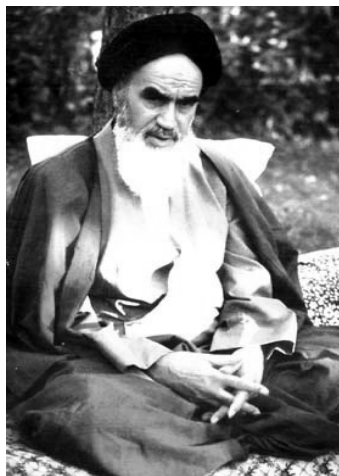
I mina västerländska öron lät det mest av allt som en form för prostitution, trots att dessa utvalda kvinnor var högt respekterade i samhället. Här var det ofta mullor, förmögna karlar, utländska affärsmän eller kärlekskranka ynglingar som utnyttjade denna möjlighet.

Man fick alltså inte ha en vanlig flickvän, men det var okey att köpa en fru för ett par månader.

Men det här var kanske en bra idé, vem var jag att döma, som kom från ett land där nästan hälften av alla äktenskap sprack inom ett par år?

- Det är verkligen mycket som skiljer sig från land till land på denna märkliga jord, mumlade jag medan jag lät blicken glida över den brokiga stadsbilden.

Under tiden hade Majids pappa hunnit hem igen och nu spred sig doften av nybakat barbari och te i huset. De andra började vakna upp därinne och min mage kurrade längtansfullt.

Ayatollah Khomeini

Ju bättre vi lärde känna varandra, desto ärligare och intimare blev våra samtal. Det visade sig att jag var den förste europé Majid och hans familj hade pratat med. Jag själv hade aldrig träffat iranier förrän jag satte min fot på bussen från Istanbul.

Det gjorde att jag ofta blev utfrågad om ganska konstiga saker. Några av favoritfrågorna var vad jag ansåg om hippies, skinheads och punkare, om det fanns isberg i Sverige och om svenskarna verkligen var så måna om att hålla naturen ren som ryktet gjorde gällande.

Annars rörde det sig om politiska frågor, vad jag tyckte om Thatcher och Reagan, hur jag ställde mig till ulandshjälp, mina åsikter om CIA och KGB eller Israels roll i Mellanöstern. Jag svarade bäst jag kunde och åstadkom reaktioner som ibland var svåra att tolka.

Både Majid och Mohsen var intellektuella och tyckte om att diskutera ämnen som jag var relativt oinsatt i. Jean Paul Sartre, Karl Marx och Bertrand Russell var några av namnen som ständigt återkom.

Deras systrar var däremot intresserade av helt andra saker, till exempel mitt blonda hår och blågröna ögon som var en ständig glädjekälla. Speciellt Mohsens äldre syster var väldigt förtjust i mitt hår som hon med jämna mellanrum bad att få känna på.

När Mohsen och Majid var lediga, åkte vi då och då runt och hälsade på släkt och vänner. Det var spännande och för det mesta roligt, men ibland kände jag mig som en klenod som skulle visas upp. Och som till på köpet kunde prata.

- Jamen, säg något då, bad man mig gång på gång, ända tills jag med ett ansträngt leende pressade fram något av de enstaka persiska orden jag lärt mig. Resultatet blev alltid stort jubel och ryggdunkningar.

- *Kheyli khube! Alie! Fantastiskt! Underbart!*

Sedan följde ofta en frågestund då Majid ställde de frågor

vars svar han varit nöjd med. Det irriterade mig att bli behandlad som ett barn och ibland drog jag mig avsidet för att slippa spela Duktig Idiot.

Jag började förstå hur det kändes att komma som utlänning till Sverige, där jag sett samma scener utspela sig med afrikaner som hamnat i vinterkalla Skandinavien.

Men i det stora hela fungerade allt bra och jag trivdes verkligen bland mina nya vänner. Den stämningsfulla värmen som hela tiden fanns i atmosfären och deras kärleksfulla sätt att ta emot mig i sina hem upphörde aldrig att förvåna mig.

Denna omtanke tog sig många olika uttryck. Allt ifrån att mina skor plötsligt var putsade till att mina kläder låg nytvättade, väldoftande och strukna en morgon när jag vaknade.

En gång råkade jag i förbigående nämna att jag var förtjust i en viss sorts karameller. Från och med den dagen fanns alltid en skål med dessa karameller på bordet. Dessa små gester gjordes alltid i det tysta, utan stora ord och som det naturligaste i världen.

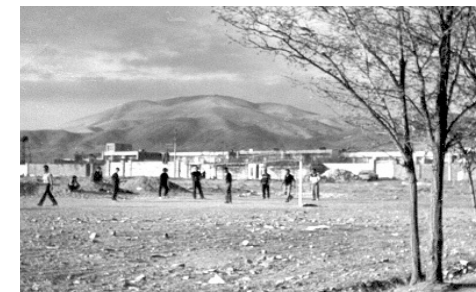
Annars var något som Majid kallade *tarôff* ganska vanligt bland iranierna: nämligen att bjuda och truga, och när gästen sedan tackat ja och tagit emot, tala bakom ryggen på vederbörande. Inte lika kul.

Eftersom jag inte kände till den iranska kulturen och de inhemska traditionerna, hände det ibland att jag gjorde bort mig ordentligt. Men även det hade man överseende med. Jag var ju "utlänningen", så de flesta hade extra förståelse för mitt beteende.

Jag minns till exempel en gång när vi bjudits till en släkt-högtid i staden Karach nordväst om Teheran. Det var exakt ett år sedan en älskad morbror hade dött och nu samlades man för att hylla hans minne.

Vi anlände tidigt till huset som låg nära några brunbrända

kullar i utkanten av staden. Släkt och vänner hade kommit från när och fjärran och runt hela tomten stod bilar parkerade. De flesta inbjudna var redan samlade inomhus.

Efter högtiden spelade vi fotboll

Jag kände mig lite obekväm till mods, men väl inne harklade jag mig och gick för att hälsa på värdparet och resten av gästerna. Männen satt vid ett elegant soffbord, kvinnorna stod samlade utmed väggarna.

I min nervositet glömde jag att se hur Majid och Mohsen betedde sig och styrde i stället stegen rakt mot den första gruppen av kvinnor i ett försök att vara artig. Och så gick det som det gick.

Utan att tänka på det råkade jag nu klampa rakt över "middagsbordet" som låg utrullat på mattan för att sedan gå fram och skaka hand med några av de svartklädda kvinnorna. En av dem jag kände igen sedan tidigare fick till och med en puss på kinden.

Förbluffade tog de tvekande min hand, medan de förläget slog ner blicken. Först senare fick jag reda på att en man absolut inte får röra en sorgklädd kvinna.

Det var ju så dags då.

På kvällarna hände det att vi satt och tittade på stjärnorna eller rättare sagt försökte få syn på de få som skymtade genom det tjocka avgastäcket som låg över staden. Maryam och jag

brukade fantisera om att vi kanske en dag skulle få sitta tillsammans i Sverige och titta på samma stjärnor.

Maryam var enligt min åsikt mycket vacker. Hennes jämna, regelbundna drag inramades av långt svart hår, som ofta var delat i en mittbena eller uppsatt i en knut i nacken. Ansiktet utstrålade en speciell värme och jag tyckte mycket om att vara i hennes närhet.

För det mesta höll flickorna sig dock för sig själva när de inte jobbade i köket. Jag för min del spenderade den mesta tiden på mellanvåningen tillsammans med Majid. Att jag gärna skulle vilja tillbringa mer tid tillsammans med hans systrar verkade han ha svårt att förstå, eftersom manliga gäster enligt tradition inte umgicks så mycket med familjens kvinnliga medlemmar.

Huset, som var byggt i tre våningar, var ganska spartanskt möblerat. Väggarna i rummen och hallen var målade i ljusa färger och fönstren täckta av gardiner, som för det mesta var fördragna. Insyn utifrån var något iranier verkade tycka illa om, och även den lilla trädgården på framsidan av huset var omgiven av en mur. Till måltiderna lade man ut en vaxduk på golvet och sedan samlades alla med benen i kors för att äta. Efter maten torkades duken noggrant av innan den veks ihop igen.

I rummet där jag, Majid och Mohsen sov var en äldre soffgrupp, några fåtöljer av sliten sammet och ett litet soffbord uppställda. Väggarna dekorerades av några få målningar av gammalt iranskt ursprung med motiven hämtade från den berömda poeten Omar Khayyams dikter. Golvet var täckt av färgstarka persiska mattor och i bortre änden av rummet fanns några skåp och garderober. Här brukade vi förvara madrasser och våra sängkläder. Kuddarna var ofta huvudkuddar på natten och ryggstöd om dagen.

I köket fanns en diskbänk, ett gaskök och en stor värmare på golvet. Det var rent och prydligt och här spenderade Majids mamma ofta sina dagar med att förbereda dagens måltider.

Kom någon på besök skulle det också alltid finna tillräckligt med färdig mat i grytorna. Generositet och gästfrihet var mycket viktig för familjen.

Badrum och toalett låg en trappa upp. Toaletten var liten, kaklad och utan toastol. Istället fanns en porslinsplatta med ett hål i golvet och en kromad vattenslang vid sidan om. Det stod även en liten vattenkanna att tvätta sig med.

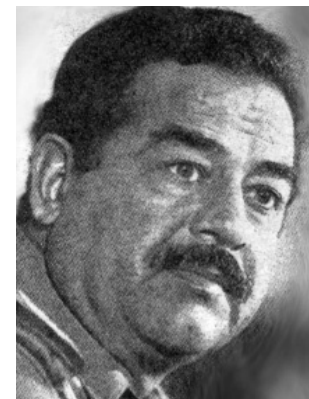
Trots att det var sent på året var det fortfarande inte så kallt, och när mörkret lagt sig, brukade luften bli sval och ren. Av den anledningen hände det ibland att vi gick upp på taket för att njuta. Det här var vanligt bland invånarna i Teheran, speciellt på sommaren då taken blev en naturlig samlingspunkt, och under de irakiska flyganfallen, som på sistone blivit fler och fler.

- Teheran ska läggas i ruiner, hade Iraks ledare Saddam Hussein meddelat via de internationella massmedierna, och de senaste dagarna hade man formligen öst robotar över den iranska huvudstaden.

Att Irak nu börjat använda missiler sågs som mycket olycksbådande i det som numera kallades för Städernas Krig. I ett försök att förmå Irak att sluta attackera civila mål hade Iran vänt sig till FN:s generalsekreterare, dock utan resultat.

- Vi kommer att fortsätta tills hela Teheran raserats, hotade Saddam Hussein. Vad resten av världen säger är oss likgiltigt. Det heliga kriget kommer att fortgå med oförminskad styrka tills vår iranske fiende är utplånad från jordens yta.

- Om jag ska dö vill jag göra det rak i ryggen och med öppna ögon, förklarade Mohsen allvarligt, där han stod och blickade ut

Saddam Hussein

över den jättelika staden. Jag vill se bomben med mitt namn innan den träffar mig.

De flesta andra sprang till skyddsrum eller till sina källare när flyglarmet gick. Där tillbringade de natt efter natt av ändlöst väntande medan bomberna regnade ner. Ingen visste när det kunde bli deras tur.

För det mesta flög de irakiska bombplanen på mycket hög höjd och man kunde bara skymta dem som små silverglänsande prickar i skyn. Stundom mullrade de iranska kanonerna till svars, men för det mesta var de tysta. Rykten sa att det var för att man inte ville avslöja de strategiska mål där kanonerna var utplacerade.

Iraks flygvapen hade tidigt visat sig vara vida överlägset det iranska, som led en katastrofal brist på reservdelar och däck. Gick något viktigt sönder på ett plan för miljontals kronor blev det stående på startplattan som ett slaktfärdigt offerlamm.

De jaktplan som fungerade tog dock upp kampen med fienden och vilda dueller utkämpades ovanför huvudena på Teherans invånare. Vita avgasstrimlor från de plågade jaktplanen korsade den djupblå himlen och framkallade ett på samma gång vackert och skrämmande sicksack mönster.

Det var som ett modernt gladiatorspel.

VANSINNETS IRAN

EN DAG NÄR VI var ute och promenerade i Mellat Park, en vacker anläggning i norra Teheran och av huvudstadens drygt 700 parker, berättade Majid om hur svårt livet var för unga i Iran. Medan vi samtalade spatserade vi genom en lång gulorange allé, vars yviga lövträd skiftade i alla senhöstens dämpade färger. Jag ryckte försiktigt av ett stort löv och granskade långsamt naturens konstverk.

- Killar och tjejer får aldrig visa sig ute tillsammans om de inte är släkt. Överallt finns det vaksamma ögon som håller koll på oss och slår ner som hökar om de ser något misstänkt.

Enligt islam ska föräldrarna utse vem man ska gifta sig med. Man får inte ens träffa den tilltänkta förrän vid brölloppet. Innan dess träffas föräldrarna

På promenad genom Mellatparken

då brudgummens mor får tillfälle att se närmare på bruden.

- Men nu för tiden försöker de flesta hitta sin egen fru, vilket är lättare sagt än gjort när all utomäktenskaplig samvaro är förbjuden. Regimen har i samma anda gjort allt för att förhindra ensamstående män att skaffa sig egen lägenhet.

Det här samtalsämnet var tungt och jag märkte att Majid var ledsen. Vi gick upp för de imponerande marmortrapporna som shahens trädgårdsarkitekter för många år sedan hade designat.

- Om en kille och en tjej till exempel promenerar tillsammans på gatan kan de bli stoppade av pasdaran. Några kvinnliga pasdaran tar hand om flickan, de andra för mannen åt sidan.

- Var för sig får de sedan genomgå långa förhör angående släktförhållanden, hur de känner varandra och så vidare. Till sist jämförs bådas svar och om de inte stämmer överens, är det klippt.

- I så fall förs paret till ett specialkontor där de får genomgå ytterligare förhör, varpå man i bästa fall ringer efter respektive föräldrar som nu måste skriva under på att paret aldrig träffas igen.

- I värsta fall pryglas de och tvingas sedan gifta sig. Det var faktiskt något liknande som hände en av mina bröder. Han var ute tillsammans med ett gäng när de överraskades av en patrull. I villervallan som följde, var han och en kvinna tvungna att ljuga om sin relation. Pasdaran fångade dem i lögnen och resultatet är att de nu är gifta.

Majid hade också flera gånger tillsammans med sin flickvän

Kvinnor behandlades hårt av regimen

råkat ut för de här patrullerna.

- Vi blev skuggade av en man i civila kläder med en korg i handen. Senare såg jag att det stack upp en liten antenn ur korgen. Med hjälp av sin walkie-talkie höll han kontakt med en grupp som senare tog oss under förhör, men som tur var hade vi repeterat en historia som de gick på.

- En annan gång tvingades vi lägga benen på ryggen när de dök upp, tillade Majid med ett leende. Det är lätt att skratta åt så här i efterhand, men när det hände var det väldigt otäckt.

- Men hur träffas ni då, undrade jag nyfiket. Har ni aldrig några fester?

- Jovisst, men fester med dans är strängt förbjudna och de få gånger det trots allt förekommer är alla rädda för att pasdaran ska göra razzia. Västerländsk musik är bannlyst och har man otur kan straffen bli mycket hårda.

- Det här stoppar dock inte oss unga och speciellt bland rika ungdomar i norra Teheran, Shomale-Tehran, arrangeras en del hemliga partyn. Här märks dock tydligt att det råder stora klasskillnader, för eventuella repressalier mot denna grupp är oftast betydligt mildare än om det rör sig om fattiga tonåringar från södra delen av stan.

Musik var alltså förbjudet, men trots det såg jag flera bilar med stereo. Det var ganska roligt att se hur många bilister gjorde samma rörelse när pasdaran dök upp: snabbt ner med högerhanden för att sänka volymen. Så snart fienden försvunnit, skruvade alla upp igen. Det var som en enda stor teater.

- Om man parkerar och bara sitter och pratar, kan man bli arresterad för att ha suttit och tittat på tjejer.

- Det samma gäller om man hänger utanför en flickskola. Där planerar man förresten att bygga gångtunnlar i cement så att ingen ska kunna se när de går till och från skolan.

Det påminde mig om ett intermezzo jag blivit vittne till då en finnick i puberteten blivit tagen på bar gärning med att

ha stått och smygittat på några jämnåriga skoltjejer.

- Det här kanske kan lära dig veta hut, hade hans mamma skrikit när hon drog hem den stackars olycklige friaren i örat, allt medan flickornas fnitter fick hans kinder att skamfullt färgas pionröda.

Ett par dagar tidigare hade jag läst en artikel där rektorn för Fatemehs High School i södra Teheran stolt berättade att inte en enda av de 1400 eleverna hade en pojkvän.

- Men det här är ju inte riktigt klokt, kommenterade jag med en förundrad huvudskakning.

- Och om vi till exempel vill åka och bada med familjen, tvingas vi åka till separata badstränder. Kvinnornas badstrand är inhägnad och bevakad av beväpnade pasdaran. Givetvis får kvinnorna heller inte klä av sig när de badar utan måste hoppa i fullt påklädda, och så vidare och så vidare.

Medan Majid och jag som bäst satt och pratade, dök några bilar upp mellan buskarna ett par hundra meter längre bort. Det var en vit fyrhjulsdriven Nisan tätt följd av en Peykan. På fordonens dörrar fanns pasdarans symbol målad i svart. Symbolen bestod av en knuten hand

Badstränder inhägnade med stängsel

På andra sidan pasdarans vita bil

som höll en automatkarbin med en jordglob som bakgrund. Majid tystnade tvärt.

- Nu kommer de, viskade han tyst och lade varnande handen på min arm. Håll dig lugn och låt mig sköta snacket!

Han gjorde en paus. Jag tittade oavvänt på honom.

Mycket riktigt kom de båda bilarna sakta närmare och stannade slutligen framför oss. Den stora bilen var full av pasdaran, i den lilla Peykanen satt fyra helt svartklädda kvinnliga kollegor. Jag fick en skymt av några automatgevär mellan sätena.

Spänt inväntade jag vad som skulle hända.

- *Bia, barâdar*, ropade en av männen och vinkade till sig Majid. Han fixade mig med blicken. Bakom honom tittade hans kolleger fram. Jag kände en påtaglig kyla sprida sig.

- Vet din vän inte vad vår ledare Khomeini sagt om västerländska seder och bruk? Hans ögon lämnade mig inte, trots att det var Majid han pratade med. Det var tydligt att han inte uppskattade vad han såg.

- Vet han inte om den islamiska revolutionens heroiska kamp mot Store Satan USA?

- Jo, svarade Majid tyst.

- Men varför har han då på sig både örhänge och halskedja, fortsatte soldaten och nickade irriterat åt mitt håll. Smycken är ju symboler för vår fiende, eller hur? Ta och berätta om vår revolution och se till att han slutar bära det där krafset!

Med dessa ord startade han bilen igen och körde iväg följd av Peykanen.

Leende kom Majid tillbaka och satte sig.

- De är inte kloka, sa han med en suck.

Kvinnliga pasdaran var lika fruktade

Fram tills dess hade jag behållit örhänget på av ren trots. Nu insåg jag plötsligt att det inte bara var jag utan även de iranier jag umgicks med, som kunde råka illa ut om jag fortsatte.

- Jag förstår om du tar illa upp, men var glad att de var på bra humör. Ibland räcker det med något så löjligt som ett smycke, eftersom detta kan tolkas som ett angrepp mot Koranens idéer. Motstånd kan ta sig många olika uttrycksformer.

- Det passiva motståndet är till exempel vitt utbrett här i Teheran, förklarade Majid medan jag stoppade smyckena i fickan.

- Speciellt många flickor är mycket modiga. Genom att klä sig i grälla färger eller vika upp byxbenen visar de sitt förakt för regimen. Vi kallar dem på skoj för punkare. Men om *pasdaran* får syn på dem kan de råka illa ut.

Ju mer jag lärde mig om detta märkliga samhälle, desto mer förstod jag av det jag såg omkring mig. Det kändes som om huvudet skulle sprängas när jag insåg vidden av förtrycket.

På vägen hem i bussen lade jag märke till fler konstigheter. Säten hade skruvats bort för att män och kvinnor inte skulle kunna få kroppskontakt och det var ytterst sällsynt att se folk av motsatt kön sitta bredvid varandra. Om det hände, rörde det sig om gifta par eller familjemedlemmar.

- I mindre städer och byar har man olika ingångar för kvinnor och män, berättade Majid. Ju mindre stad eller by, desto hårdare regler och straff. Det finns till och med städer där otrogna kvinnor och homosexuella män stenas till döds.

- Den iranska tolkningen av islam är verkligen hård, sköt jag in.

- Det stämmer bra, svarade Majid. På vissa ställen försöker regimen nu till och med att få kvinnorna att sitta med ansiktet vänt mot väggen och ha ett finger i munnen när de pratar, allt för att bli så osynliga som möjligt.

På väggar och murar vi passerade hade speciella patruller

målat upp slagord och propaganda. Många av målningarna var imponerande konstverk, men motiven deprimerande. För det mesta var förebilderna framstående mullor, döda soldater eller scener ur Koranen.

Här och var i den röriga stadsbilden reste sig fantastiskt vackra moskéer, som med sina turkosfärgade kupoler och utsmyckade minareter sträckte sig mot himlen. Dekorationerna på dessa byggnader bestod av magnifik mosaik i allehanda blå och vita nyanser.

Oftast fanns här även målade banderoller med Ayatollah Khomeinis stränga anletsdrag och olika religiösa citat.

- Det finns bilder av Khomeini i varje affär, i vartenda hem. Ofta inte för att man älskar honom utan för att man är rädd. Jag tror faktiskt att mellan 65 och 75 procent av folket i dag är emot ayatollan och hans anhang, fortsatte Majid med sorg i rösten. Men de som stöder honom är de som har makten och vapnen. Därför är det i det närmaste omöjligt att förändra situationen.

På en trottoar i närheten hade den amerikanska, engelska och israeliska flaggan målats. Nu trampade varenda fotgängare på dem i en symbolisk handling fylld av förakt, åtminstone som regimen såg det.

Och i en stad utanför Teheran fanns det till och med en fontän som sprutade blod som en hyllning till stupade martyrer. Sett med europeiska ögon var det här sjukligt, ja rent av

Meidan-e-Enghelab

perverst.

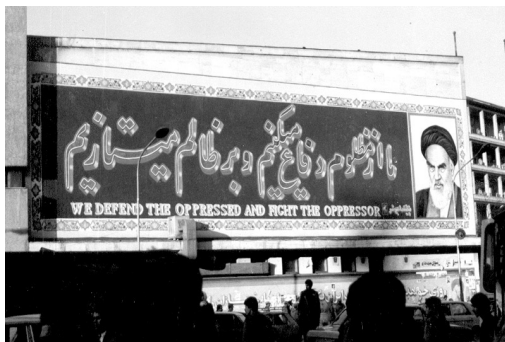
Men det var inte allt.

- Det som ni kallar civil lagstiftning i Europa har i Iran avskaffats och ersatts av religiösa domstolar vars lagar tas direkt från Koranen. I dag är det enbart dessa så kallade sharia som gäller.

Nu närmade vi oss *Meidane-Enghelab*, Revolutionsrondellen. Monumentet som tidigare stått här med shahen på topp hade ersatts av en skulptur formad som ordet Revolution och vid ena sidan av rondellen basunerade en jättelik väggmålning ut budskapet: "Vi försvarar de förtryckta och bekämpar förtryckarna".

- Vi måste hoppa av här, sa Majid, rättade av gammal vana till frisyren och tryckte på knappen som, där jag kommer ifrån, får ordet "Stannar" att lysa.

I vanvettets Iran stod det "DÖD ÅT USA!"

"We defend the oppressed and fight the oppressor"

DÖDA ALLA VÄSTERLÄNNINGAR

EN FREDAG ÖVERTALADE jag Majid och Mohsen att ta med mig till universitetet i Teheran. Under årens lopp hade detta kommit att bli ett centrum för motståndet mot shahen och efter revolutionen den verkliga samlingsplatsen för Khomeiniregimen.

Varje fredag, muslimernas helgdag, samlades tiotusentals människor här för att lyssna till de religiösa ledarna, som med en automatkarbin i handen öste galla över västvärlden, främst USA och Israel.

Majid hade varit ganska ovilligt inställd till min idé eftersom han på intet sätt ville ha något att göra med regimen, men efter lite övertalning gav han med sig. Mohsen såg mig däremot

Den stora fredagsbönen vid universitetet i Teheran

som en chans att få ut till omvärlden vad som egentligen föresiggick i landet. Alla nyheter som släpptes utanför rikets gränser var vid denna tid styrda och censurerade av makthavarna.

Tysta körde vi mot universitetet när jag lade märke till att vissa gator hade stängts av och enbart användes av kvinnor. Nu kom de dragande i talrika grupper (*se cirkel på bilden ovan*), alla klädda i svarta, kroppstäckande chador.

- Det är likadant inne på själva universitetsområdet, förklarade Mohsen. Där har man till och med byggt upp en mur för att skilja män och kvinnor åt.

Gatan som gick från Revolutionsrondellen *Meidane-Enghelab* fram till universitetet var full av människor som i stora klungor var på väg till samlingen och i smyg passade jag på att fotografera lite. Mohsen varnade mig dock och förklarade att det var säkrast att fråga först.

I närheten stod en pasdar med en Colt .45 Automatic i bältet och inspekterade skarorna. Försynt förklarade Mohsen att jag var en turist som var mycket intresserad av Islam och därför gärna ville ta några bilder. Först efter en viss tvekan gav mannen med sig, på villkor att jag inte fotograferade honom.

Han är livrädd för att fastna på bild, eftersom dessa skulle kunna användas som bevis om regimen föll. Det var precis så det hade gått för vissa av shahens anhängare.

Efter att länge ha stått i kö utanför den berömda entrén fick vi genomgå kroppsvisitering. Här beslagtogs min kamera med motiveringen att det krävdes tillstånd från högre ort för

Gatan avstängd, enbart till för kvinnor

att ta kort inne på området.

Från högtalare ekade nationalförsamlingens inflytelserike talman Hashemi Rafsanjanis röst. Enligt ryktet torde han eventuellt vara Khomeinis halvbror på moderns sida. Utseendemässigt var det dock svårt att se några släktdrag. Rafsanjani var den ende mullan som inte hade helskägg. På grund av dålig skäggväxt fick han hålla tillgodo med en spretig mustasch och ett ynkligt getskägg, vilket gjorde honom till ett lämpligt offer för folks humor. Skämten om denne man var många.

Hashemi Rafsanjani

Fram tills nu hade en Ayatollah vid namn Hussein Ali Montazeri varit utsedd att efterträda Khomeini vid dennes frånfälle. Men efter en del interna kontroverser hade Montazeri bestämt sig för att dra sig tillbaka.

Khomeini accepterade hans avskedsansökan, varvid en långvarig maktkamp startade inom de egna leden. Rafsanjani skulle senare komma att gå segrande ur leken och så småningom axla Irans ledarskap efter Khomeinis död. Men det skulle dröja många år än.

Nu var han med sina knappa 50 år en av de yngsta i mullornas ledarskikt, men trots det hade han redan hunnit skaffa sig många fiender. Efter att ha överlevt flera attentat, hade ryktet börjat sprida sig att han var odödlig med nio liv.

Vid varje fredagsbön stod han nu längst fram på ett podium och gick till attack mot västvärlden. Framför talarstolen var ett fin-

Hussein Ali Montazeri

maskigt nät uppspant för att hindra eventuella handgranater att nå sitt mål.

Vi smög långsamt förbi raderna av tusentals iranier som nu satt på sina bönemattor och lyssnade. En svag lukt av svett blandad med nojja spred sig mellan raderna. Jag kände ett obehag komma över mig.

- Det är bara en massa propaganda och anklagelser mot andra länder för att hålla folkets uppmärksamhet borta från de faktiska förhållanden här i Iran, viskade Mohsen när vi ställde oss i kanten av åhörarsamlingen. Många av människorna här är enbart närvarande för att de är rädda.

- På de flesta arbetsplatser finns det informatörer som håller ständig koll på de anställda. Speciellt problematiskt är det om man är anställd vid ett statligt verk och inte dyker upp här.

Dagen till ära tog Rafsanjani upp problemet med Skandinavien, en del av världen som många unga iranier drömde om.

- *Ravåbete kasife djensi!* Svenska kvinnor tänker enbart på sex och på att få exponera sig för männen, dundrade han. Svenska staten exploaterar kvinnorna och exporterar deras kroppar till utlandet för profitens skull. Och inte nog med det, jag har också fått detaljerade rapporter om hur detta land säljer aborterade foster till kosmetikaindustrin! Det är skandal! Var finns solidariteten och intresset för andra länder, som lider av förtryck och svält? Ingenstans!

USA och England stod näst på listan över hatobjekt och plötsligt hade stämningen runt oss blivit väldigt tryckt och obehaglig. Situationen gjorde mig mycket medveten om mitt blonda hår och blå ögon. Jag såg mig tveksamt omkring, allt medan Rafsanjani fortsatte att basunera ut sitt förakt för västvärlden.

Ett par år senare skulle samma Hashemi Rafsanjani gå till attack mot Israel och uppmana världens muslimer att "Döda alla västerlänningar, kapa flygplan och spräng fabriker"

i väst! För varje palestinsk martyr som israelerna mördar bör fem amerikaner, briter eller fransmän avrättas". Vita Husets talesman hade omedelbart

besvarat hoten: "Detta vansinniga upprop till mord och terrorism är ovärdig alla civiliserade nationer".

- Jag är fullständigt likgiltig inför möjligheten att nu stämplas som en förespråkare för terrorism, kontrade Rafsanjani kallt.

- Det är nog bäst att vi försvinner, viskade Majid och stötte till mig i sidan.

En snabb blick på de pasdaran som stod utposterade runt mötesplatsen hjälpte oss på traven och snart hade vi tagit oss ut på gatan igen. Bakom oss skallade de upphetsade ropen från folkmassan:

- *Marg bar Amrika! Död åt USA! Marg bar Amrika!*

Kom så åker vi och äter lunch hos min bror i stället, föreslog Mohsen lite generat.

Mohsens bror hade tidigare, som alla andra, varit en ivrig anhängare av Khomeini. Numera var han desillusionerad och höll sig undan regimen så gott han kunde.

Vid flera tillfällen fick jag på nära håll se våldet visa sitt sanna ansikte. En gång var vi en bit upp på berget Tochal fot när en vit fyrhjulsdreven Toyota bromsade in strax intill oss.

Ut hoppade fyra beväpnade pasdaran och kastade sig över två småkillar i tolvårsåldern. Innan någon hunnit protestera

Rafsanjani uppmanade till mord på västerlänningar

hade pojkarna försetts med handbojor och ögonbindlar, varefter de slängdes in där bak i bilen. Det hela var över på några få sekunder.

- Ingen vågar ingripa av rädsla för att själv råka illa ut, förklarade Majid tyst med sänkt blick. Hur det kommer att gå för dem är det ingen som vet.

- Kanske blir de ytterligare offer som mördas i jakten på oppositionella. Den officiella siffran på avrättade sedan revolutionen är fem-sextusen. Men den verkliga siffran är mångdubbelt större.

En annan gång såg jag en kvinna kastas upp på ett lastbilsflak för att föras bort. När jag frågade en förbipasserande vad som hänt, fick jag veta att hon troligtvis hade skrattat eller uppfört sig störande, vilket var otillåtet på officiella sorgedagar.

På årsdagen för profeternas död rådde nämligen förbud mot att bland annat skratta, vissla och raka sig. Det sistnämnda eftersom samtliga profeter hade skägg.

Jag minns också ett tillfälle när Majid och jag var på väg genom Teherans centrum med buss och jag fick se tre pasdaran börja trakassera en gammal man.

Efter att ha tryckt upp honom mot en tegelmur inledde de en brutal visitering som avslutades med ett hårt slag i ansiktet. Vad som sedan hände, fick jag aldrig reda på eftersom bussen svängde runt ett hörn och lämnade mannen åt ett för mig okänt öde.

För att vara på den säkra sidan hade regimen inrättat ett nätverk av så kallade *kommitehs*, medborgarråd som officiellt hade grundats för att hjälpa folket med deras vardagliga problem. För det mesta fanns det en kommitteh i varje kvarter.

Många av medlemmarna i dessa *kommitehs* kom från Hezbollah, en grupp fanatiska Khomeinianhängare som hatade allt västerländskt.

Jag hörde flera gånger talas om deras brutala metoder, som

ofta antog groteska former. En av dessa var att överfalla kvinnor som bar västerländska kläder. Sedan plaggen klippts sönder, hände det i extrema fall att dessa olyckliga kvinnor slogs ner med träklubbor eller blev märkta i ansiktet med frätande syra. Ibland gick det till och med så långt att pasdaran fick gå emellan.

När det gällde vanliga arresteringar försökte pasdaran dock hålla sig i skinnet medan folk såg på. Man bad lugnt personen i fråga följa med och det var först bakom kulisserna som hårdhandskarna fick tala sitt tydliga språk.

Enligt Amnesty Internationals undersökningar blev så gott som alla fångar torterade. Nya bevis fanns också på hemliga avrättningar i de många fängelserna. Andres Aquilar från FN:s Kommission för Mänskliga Rättigheter hade skickat en detaljerad förfrågan till Irans ledning angående 282 personer som enligt uppgift skulle ha avrättats hastigt och godtyckligt under de senaste månaderna och om 17 andra som skulle ha avlidit på grund av brutal behandling.

Som svar fick han endast allmänna upplysningar om vilka paragrafer i författningen och lagen som rörde de mänskliga rättigheterna. Inga uppgifter lämnades om de konkreta fallen. Regimen och pasdaran gjorde helt enkelt som de ville utan att ta någon hänsyn omvärldens reaktioner.

Sakta började jag inse vilken oerhörd terror de spred omkring sig.

Men det var inte bara folket som fruktade pasdaran. Även Khomeini var mycket medveten om denna kraftansamling. Milisen räknade vid det här laget tiotusentals tungt beväpnade män och kvinnor, och trots att den fungerade som regimen livvakt, verkade man smått nervös inför maktkoncentrationen.

Av den anledningen hade Khomeini åtskilliga gånger bytt chef för gardet för att i tid stoppa eventuella kupp försök.

En av Majid och Mohsens bästa vänner hette Saied och en dag åkte vi för att hälsa på honom och hans familj.

Saied var en av de vänligaste och mest omtänksamma människor jag mött. Runt 1,80 lång krävdes det en stor kroppshyddas för att få plats till hans stora hjärta. Som så många andra iranier hade han tjockt mörkt hår och ett välansat skägg. Hans heta röst och varma leende fick alla omkring honom att må bra.

Mohsen älskade att krama honom och klappa om hans runda mage.

- Saied is mister Number One, log Mohsen. I love him too much.

För Saied var hans övervikt dock en stor sorg och för det mesta levde han på salladsblad och yoghurt i sina försök att gå ner i vikt.

Det fanns emellertid fördelar med en sådan kropp, för han slapp frysa, vilket var ett stort plus när han dagarna i ända arbetade vid sin lilla utomhuskiosk. För det mesta vistades han ute i bara skjortärmarna, medan vi andra samlades kring hans gasolkök för att hålla värmen.

Saieds kiosk bestod av en skranglig mobil ställning som kunde flyttas från ställe till ställe. Kiosken brukade han ha uppställd inte långt från det fruktade, underjordiska Evin-fängelset. Här sålde han allt från cigaretter, dricka, chips och choklad till pappersnäsdukar och tuggummi. Bredvid kiosken hade han drickabackar och en frysbox med glass uppställda.

Genom den här knappa verksamheten sparade han sakta

Saied och en liten vän

men säkert ihop till vad som en dag förhoppningsvis skulle ge honom så kallad frihet. Han och hans bästa vän hade planer på att försöka ta sig till Kanada, där vännen hade släkt.

När ingen av de andra såg det, brukade Saied i smyg slänga till mig en chokladbit eller två.

- *Merçi, kheyli khoshmazi hast*, sa jag på min bästa persiska.

- *Khahesh mikonam!*

Hans heta skratt bubblade fram bakom det mörka skägget när jag framförde en improviserad steppdans som tack. Vi tyckte om varandra.

Det var mer än jag kunde säga om mig och hans yngre bror Hadi. Redan innan vi träffades första gången, hade jag fått reda på att denne arbetade som pasdar.

Precis efter revolutionen var det populärt bland unga killar att bli pasdar, hade Majid berättat. Jag har själv varit inom gardet ett tag, men hann hoppa av i tid.

Hadi hade däremot inte varit lika snabb och nu hatade Saied vad han höll på med. Inom en och samma familj fanns alltså en bror på vardera sidan. Vilket dilemma.

Hadi verkade både nervös och illa berörd av min närvaro och med flackande blick och svettiga händer hälsade han mig välkommen utan någon större övertygelse i rösten.

- Han är egentligen en bra kille som fastnat i en omöjlig situation, viskade Mohsen. Om han bara med ett ord nämner

Alla vänner brukade samlas vid Saieds kiosk

att han vill hoppa av, kommer det att ses som opposition mot regimen. Om han i stället stannar kvar och styret störtas, kommer folket att göra köttfärs av honom och hans kollegor.

- Nu skickas han till på köpet fram och tillbaka mellan Teheran och fronten, där han flera gånger sårats. Hur han än bär sig åt är hans framtid utstakad och det verkar bara vara en tidsfråga innan han stryker med. Inte konstigt att han är nervös.

En kväll när Majid och Mohsen kommit för att hälsa på Saied hade Hadis slitna nerver spelat honom ett spratt. När de efter att ha ringt på stod och väntade vid ytterdörren, hade Hadi plötsligt dykt upp ur mörkret med sin pistol.

- En felaktig rörelse och jag blåser skallen av er, hade han skrikit innan han insåg vilka de var och skamset bett om ursäkt.

Senare på kvällen fick jag titta i Hadis fotoalbum, vilket öppnade mina ögon för den tomma och meningslösa tillvaro många pasdaran måste ha.

Sida upp och sida ner var fyllda av foton på enbart andra pasdaran och otaliga var kryssen över huvudet på de vänner som gått vidare till behescht, paradiset. Det fanns också en märklig dubbelexponering av Hadi och några kamrater. Ingen förstod riktigt hur det hade gått till när fotot togs.

För mig tycktes det, som om det fanns några olika standardtyper bland pasdarankåren. En av dessa bestod av hårda, fattiga, arbetslösa män utan utbildning. En annan var folk som Hadi, som gått med i ett tidigt skede och nu inte hade

Dubbelexponeringen

någon möjlighet att ta sig ut.

Den tredje gruppen var den mest skrämmande. Här handlade det om unga, karriärsugna män som styrdes av makthunger och som njöt av människors rädsla. Uniformen gav dem rätt att uppföra sig hur som helst.

Här hade människorna tvingats visa sanningen om sitt inre i valet mellan det goda och det onda och det var mycket obehagligt att notera vilka som hade dragit på sig den fruktade, mörkgröna munderingen, vilka som valt att bli regimen hantlangare.

Håret reste sig i nacken när jag jämförde dessa ansikten med ansikten jag kände igen hemifrån. Hur skulle människor hemma välja om en liknande situation uppstod i Sverige? Vem skulle låta egna intressen gå före och ta ställning mot sina egna?

I smyg satt jag och studerade Hadi. Vad var det i honom som gjorde att han kunde hjälpa till att hålla helvetet i Iran vid liv? Vad var det som gjorde att just han hade valt den andra sidan?

Ett bild från Hadis private fotoalbum

TVINGAD ATT FLY

VID DET HÄR LAGET började jag förstå att Majid levde farligt.

- Jag måste helt enkelt lämna Iran, förklarade han en sen kväll i förtroende. Han reste sig och gick fram och stängde dörren. Resten av familjen hade redan gått till sängs.

När jag frågade varför, svarade han att "ju mindre jag visste, desto bättre". Det visade sig nu att både han och Mohsen planerat att fly i fyra år. Fyra år av fruktlöst planerande som inte lett någon vart.

- Vänta lite, sa han och gick ut för att hämta några dokument han gömt i bilen.

Jag lutade mig tillbaka och lät blicken vandra över det sparsamma möblemanget, den beige soffan, det låga glasbordet och de få skåpen där sängkläder och madrasser var ihoprullade, i hörnet en antik spel med sandblästrat mönster. Tankarna virvlade runt i huvudet.

För mig stod det klart att mina kunskaper om olika länder, mina kontakter och resvana skulle kunna bli en stor tillgång och jag tvekade inte att erbjuda dem min hjälp.

Majid och Mohsen såg på varandra, nickade allvarligt och tog emot mitt erbjudande.

Snart arbetade vi dygnet runt på att försöka hitta ett sätt för dem att ta sig ut. Slutdestinationen skulle bli Sverige.

Vi började med en rundtur till de skandinaviska ambasaderna, men det enda de hjälpte oss med var att bekräfta att Majid omöjligt kunde lämna landet på laglig väg.

- Om vi skulle hjälpa alla som verkligen behöver det, skulle vi i morgon dag ha 20 miljoner flyktingar vid gränsen, förklarade en ambassadtjänsteman bekymrat. Jag är verkligen ledsen, men ni måste försöka hitta en egen väg, om ni förstår vad jag menar.

Vi förstod precis och efter många långa kvällar och nätter började vår plan ta form. Den var mycket, mycket invecklad, men fullt genomförbar. Många detaljer måste emellertid klaffa perfekt för att projektet skulle lyckas.

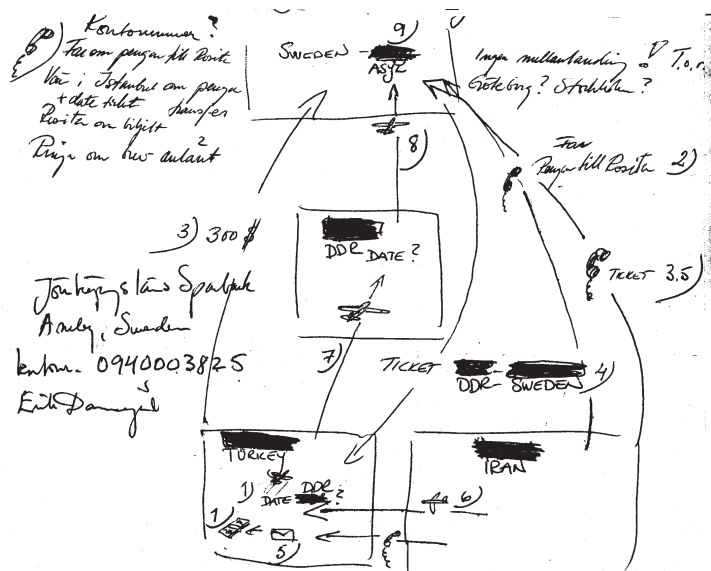
Ungefär så här skulle det gå till:

Majid hade tidigare lyckats komma över ett visum till DDR. En fördel var att han som iransk medborgare inte behövde visum till Turkiet. Därför valde vi att låta flyktvägen gå via dessa båda länder. Eftersom det var omöjligt för oss att på legal väg skaffa flygbiljetter skulle vi försöka få en av Majids vänner i Turkiet att där köpa en biljett från Istanbul till DDR.

Under tiden skulle vi själva kontakta en bekant i Sverige som arbetade på resebyrå och genom henne beställa en biljett från DDR vidare till Sverige. Betalning skulle ordnas genom att jag sålde av en del saker hemma.

Biljetten, en tur och retur biljett, köpt i Sverige för att slippa visa upp visum där, skulle sedan skickas till vännen i Istanbul. Att skicka den direkt till Iran var inte att tänka på.

Men det gällde att de två biljetterna var så väl samordnade att uppehållet i DDR mellan flighterna inte överskred den

En del av vår komplicerade flyktplan från Iran, via Sovjetunionen, till Sverige knappa tiden för ett transitvisum.

Majid var dessutom tvungen att skaffa en biljett från Teheran till Istanbul för att i tid kunna betala vännen, hämta biljetten, som förhoppningsvis sluppit igenom den turkiska posttullen, och därefter hinna med planet till Östtyskland.

Låter det invecklat? Det var det också.

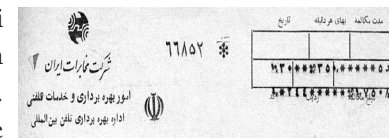
Mycket.

Allting kom att verka mot oss och gång på gång råkade vi ut för märkliga saker som fördröjde planeringen.

- Är det inte typiskt, mumlade jag ibland surt. Precis vad vi behöver...

- Ja, just det, svarade Gud när han gled förbi långt uppe i det blå, men så tyst att jag inte hörde honom.

Sent varje kväll åkte vi till den stora teleterminalen mitt i staden för att ringa. Några månader tidigare hade en bomb sprängts här och husen i området bar kraftiga spår av den våldsamma explosionen.

Ett av de många telefonkvittona

Hundratals liv hade krävts men terminalen hade tack och lov inte lidit någon skada. Strax utanför byggnaden hade däremot en 15 meter djup krater öppnat sig mitt i gatan.

Det sades vara en av motståndsrörelserna som låg bakom attentatet, men Mohsen och Majid hade en egen version av det inträffade.

Varje gång Mujahedin och andra grupper börjar bli för populära, placerar regimen själv ut bomber. De blodiga scenerna som sedan utspelar sig lastas på de oppositionella. Därmed har Khomeini vunnit två saker: dels bryts gruppernas popularitet, dels försätts folket åter i skräck och håller sig lugnt.

Åtskilliga samtal ringdes till Sverige innan vi lyckades ordna en flygbiljett och betalning. De flesta samtalen avlyssnades rutinmässigt och vi var ibland tvungna att prata i kod. Men det gick vägen och det enda som till sist fattades var det viktiga datumet. Vi visste fortfarande inte när och om det fanns biljetter från Turkiet till DDR.

Nu började en långdragen jakt på Majids kompis i Istanbul. Flera gånger varje kväll försökte vi ringa till hans hotell, men antingen var det upptaget eller så fanns det ingen som svarade. Vi testade därför att skicka ett telegram. Fyra dagar senare kom det förvånande beskedet att den uppgivna postboxen tillhörde någon annan!

Alltså fick vi i stället försöka spåra hotellets adress med hjälp av en sliten karta över Istanbul. Efter en del krångel lyckades vi ringa in kvarteret och skickade på vinst och förlust ett nytt

telegram. Och den här gången fick vi napp.

En sen höstkväll ringde vännen och undrade vad det var

frågan om. För att inte ruinera honom, fick Majid hans telefonnummer och skulle just ringa upp, när det visade sig att det uppgivna numret innehöll en siffra för mycket.

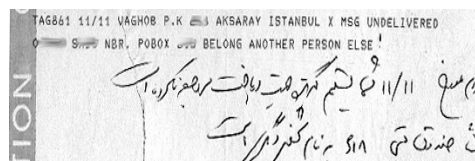
Efter en stund kom Mohsen på idén att skipa en nolla mitt i numret. Det visade sig vara en snilleblix och snart var vi i kontakt med vännen igen. Men den här gången bröts samtalet tvärt av. Oförstående stod Majid kvar och stirrade på telefonluren.

- Skam den som ger sig, sa jag i ett försök att bryta tystnaden. Nu tar vi en kopp te och en omgång takhte nard, backgammon, så får vi se om vi lyckas bättre nästa gång.

Veckorna som följde gick med ständiga försök att ringa både Sverige och Istanbul. Ibland såg bitarna ut att falla på plats, men lika snabbt som vårt hopp tänts, lika snabbt släcktes det igen. Varje gång kändes det som att åka på en rak höger och det blev bara svårare och svårare att resa sig.

Någon ro att ta igen sig gavs inte. Hela tiden vilade tidspresen över oss och jag började bli trött, så trött. Mitt visum gick snart ut, vilket skulle tvinga mig att lämna landet. Och jag var den ende som kunde klara kontakten med Sverige.

När jag mötte min egen blick i spegeln fick jag en smärre chock. Ansiktet framför mig hade förändrats och det var svårt att känna igen mig själv i de tärda anletsdragen. Jag hade gått ner i vikt trots att den iranska maten lockade till frosseri. Håret låg i trötta stripor på huvudet, ögonen var svullna och rödsprängda och de mörka ringarna under förstärkte känslan av svårmod. Jag gav till ett glädjelogt skratt Det lät mest som

Postboxen tillhörde otroligt nog någon annan

en hes hostning.

Hela min kropp bönade efter att få ta det lugnt. Hur skönt vore det inte att ge upp, strunta i alltihop och bara ge upp. Det hela var ju ändå omöjligt att genomföra. När skulle vi få in i våra tjocka skallar att de enda vi lurade var oss själva? Drömmen om en framtid i Sverige var ju bara en fantasi, en utopi, utan någon förankring i verkligheten.

Mina armar kändes svaga och blodfattiga och jag gick för det mesta runt och småfrös. Majid och Mohsen tyckte det var konstigt att just jag, som kom från iskalla Skandinavien med dess "isberg och isbjörnar" skulle frysa. Ingen av dem förstod att kylan jag led av kom inifrån.

Hur länge skulle det hålla på? För var dag som gick kände jag mig svagare, även om jag på ytan försökte hålla skenet uppe. Tanken på att de levte i årtal under dessa förhållanden fick mig att bättre förstå deras återkommande apati och håglöshet. Vem orkar fortsätta i all oändlighet, när motvinden vägrar ge med sig och varje steg visar sig meningslöst.

Speciellt rädd var jag för natten, när mörkret trängde på och det inte längre fanns något att göra. När det inte längre fanns något att hålla mig sysselsatt med för att hålla farhågorna och nojan borta. Jag hade svårt att sova, tankarna rusade runt och visade mig inget annat än hopplöshet.

Bredvid mig sov Mohsen och Majid. Endast deras oroliga andedrag bröt tystnaden. Det skulle dröja innan det blev ljus ute. Ett svagt sken från gatlyktorna utanför trängde in genom de tunga gardinerna och lade sig som ett dunkel under taket. Ibland hördes ljudet från några övergivna regndroppar som hamnat på villovägar. Mohsen vred sig av och an och ibland märkte jag att han led av mardrömmar. Hans panna och spända överläpp glimmade av ångestfylld svett.

Jag reste mig försiktigt och gick fram till fönstret. Med pannan tryckt mot det svala fönsterglaslet försökte jag skingra

tankarna.

Hur ska jag klara av det här, tänkte jag uppgivet. Jag kände mig ensam, ensam i mörkret, utlämnad åt mig själv och tvivlet som hotade sluka mig. Mohsen stönade till utan att vakna. Han vände sig åter men snart var hans andhämtning tung och djup. Kanske skulle han äntligen få lite vila.

Vad var meningen med det hela? Vi skulle ju ändå aldrig lyckas, hur mycket vi än kämpade och försökte. Vägen var för lång och jag för trött.

- Hjälp mig. Hjälp mig, viskade jag tyst, blundade och tryckte knytnävarna mot ögonlocken.

Till en början hade planen även inkluderat Mohsen. Nu hade emellertid ett nytt problem satt käppar i hjulet för detta. Vid en tidigare resa till Turkiet hade han fått en röd inresestämpel i passet i stället för den vanliga gröna. Stämplarna hade slumpmässigt delats ut utan att någon reagerat. Ända tills helt nyligen, då myndigheterna utan förvarning införde regler som innebar att de som fått en röd stämpel i passet inte fick lämna landet under lång tid framöver.

Vi var alla förtvivlade över denna förbannade stämpel, som för Mohsens del innebar minst åtta månaders ytterligare väntetid. Att köpa ett falskt pass var både för dyrt och för riskabelt, eftersom kvalitén för det mesta var undermålig och gränskontrollerna mycket, mycket farliga.

- Vilken rysare, sa vi ibland när vi slets mellan hopp och förtvivlan.

- Någon borde göra en film om det här, föreslog Majid en natt. Eller kanske skriva en bok.

På kvällarna medan vi väntade på att åka till Tel-eterminalen, brukade vi spela fotboll på de trånga bakgatorna eller hälsa på vännen Saied.

Ibland brukade vi spela fotboll på bakgatorna

De slitna gatorna i *Djunube-Tehran* var smala och dammiga och kantades av parkerade gamla bilar och lastbilar. Gatubarnen sprang smutsiga men glada runt och lekte mellan husen. Kvarteren klövs av stenbelagda gränder som delades i mitten av vattenrännor och här och var dök svartklädda kvinnor upp på väg för att handla eller hälsa på någon bekant. I de södra delarna av Teheran låg stadens äldre stadsdelar samt många industrier. Här fanns också Teherans stora basar, Sepasalar-moskén och Golestan-palatset.

Det var en fattig och hård stadsdel, där alla kände alla och där vänskap var viktigare än något annat. Kom någon utifrån och försökte ställa till bråk, slöt alla upp och såg till att bli av med inkräktaren. Hederskodexen var hög.

Här bodde både Mohsen och Saied. Även om Mohsens föräldrar hade ett eget hus, föredrog han att bo hos sin syster och dennes man. Masoumeh var en ganska liten, rundnätt kvinna

En mysig kväll hemma hos Mohsen

i 40-årsåldern, som oftast inte gjorde så mycket väsen av sig. Men blev hon arg, slog hennes kolsvarta ögon blixtar och få vågade utmana hennes vassa tunga.

Hennes man Ghasemi var däremot en lite äldre, fredsälskande, gemytlig man med vänliga ögon och ett varmt leende. För det mesta lät han sin fru styra och ställa, men när det verkligen gällde, stod han fast som en klippa. Jag märkte tydligt att han var en av de människor, som Mohsen aktade högst.

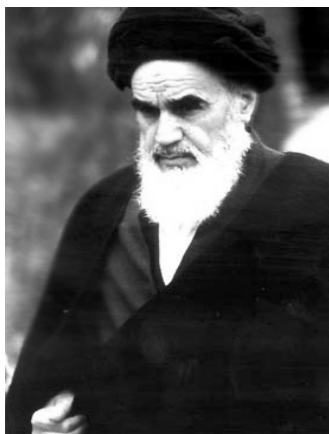
Vi tillbringade många fina kvällar tillsammans och jag trivdes i deras sällskap.

De kvällar han inte var hemma fördrev vi tiden med att titta på TV, men programmen bestod till stor del av politisk propaganda för regimen och mot USA.

Till på köpet talade man på TV enbart arabiska efter klockan tio på kvällen. Koranen, Islams heliga bok, är skriven på arabiska och då skulle folket lära sig det trots att språket i sig var lika främmande för dem som serbokroatiska för en svensk.

Av förklarliga skäl föredrog de flesta att titta på video, något som givetvis också var förbjudet. Det var en skakande upplevelse att se vilka filmer man vågade trotsa förbudet för. Var det kanske sexfilmer eller politiska motståndsfilmer?

Nej, man trängde ihop sig framför färgteven för att titta på iranska versioner av Hasse & Tage eller Lill-Babs. Man ville bara få några minuters flykt undan vardagen, lite skratt och musik. Men regimen ville annorlunda och nu tvingades man smugla videoapparaten i en resväska längst bak i bilens bagageutrymme. Små frukt-

Diktatorns bild fanns överallt

påsar dolde filmkassetterna.

Det var svårt att se hur långt förtrycket hade spridit sig. Vykort var censurerade och till och med frimärkena var fyllda av blod och lemlästade kroppar som steg mot paradiset.

Vart man än tittade fanns det något som påminde om Khomeini. Det var inte så konstigt att jag var den ende västerlänning jag sett under min tid i Iran.

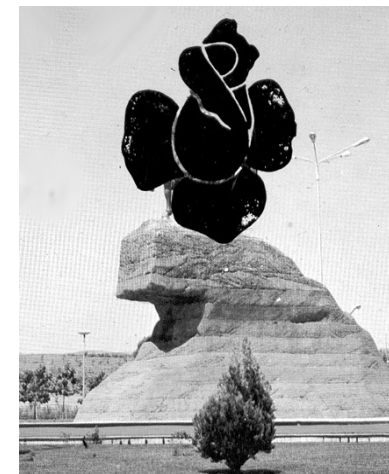
Rykten om kriget, Khomeini och den muslimska rättvisan hade skrämt bort alla andra.

Öga för öga och tand för tand heter det i Koranen, precis som i Gamla Testamentet. Det är ju inte bara i muslimska länder som denna tanke ligger till grund för människors liv.

Den iranska tolkningen innebar att om jag till exempel bryter armen på någon, är denne enligt lag berättigad att göra likadant på mig. Detta gäller allt från mindre förseelser till mord, då offrets familj själv får vara med och ta beslut om avrättning.

Islams heliga bok kan alltså vara mycket hård, men även omtänksam. Koranen dikterar till exempel att om någon stjälar mat för att han eller hans barn är hungriga, ska hans grannar förhöras om varför de har låtit sin bror gå hungrig.

Men upprepad stöld och andra brott bestrafades mycket strängt med avhuggna fingrar och händer. Jag såg en gång i tidningen Khorassan ett

Censurerat vykort

reportage om en alldeles ny fingersåg som med framgång testats i staden Mashad. Enligt journalisten blev sårytan helt slät och ren för att underlätta läkningen. Vidare minskades blodförlusten avsevärt.

Man accused of theft has hand amputated in special ceremony

A shocking report on the amputation of the hand of a man accused of theft was carried by *Khorasan*, the daily newspaper of Khorasan province, in northeast Iran, on May 1. A photograph of the horrific scene of the amputation, carried out in the province's capital, Mashad, was also printed.

The report said that a big ceremony was organized in the courtyard of the city's police headquarters for the implementation of the sentence. Members of the Supreme Judicial Council, a number of officials of the legal apparatus and a

Thief having his fingers amputated by the special hand pollution. (Picture from the *State news*, *Khorasan*)
Thief having his fingers amputated by the special hand pollution. (Picture from the *State news*, *Khorasan*)
Thief having his fingers amputated by the special hand pollution. (Picture from the *State news*, *Khorasan*)

Den fruktade och effektiva fingersågen

Mullah Hussein Barahani höll samtidigt ett långt och flammmande tal om fördelarna med sådan bestraffning.

- Vi är likgiltiga inför vad västvärlden anser om våra metoder, förklarade han stolt inför ett stort massmediauppbåd. Det här gör vi för att fröjda folket och visa dem att denna regim inte bara talar utan även agerar.

Tidningen beskrev därefter hur den fingeramputerade tjuven i ilfart kördes till Qaem-sjukhuset för att tas om hand.

“Ett särdeles effektivt sätt att bekämpa brottslighet!”

Ibland blev hela denna bisarra situation för mycket och vi var alla i stort behov att få skratta. Mohsen hade en säregen humor som det tog tid att komma underfund med. Han älskade att berätta historier, ibland med en något konstig poäng. Här är ett favoritexempel:

- One man standing corner of street. Another man come, asking first man: You donkey? One man answer: Yes!

Mohsen vred sig alltid av skratt när han drog denna vits. Jag för min del satt bara där och såg oförstående ut.

En annan kväll skulle han hålla en uppvisning i något, han kallade för *Marusaw*. Föreställningen började med att han

länge satt i lotusställning, med slutna ögon och Majids samurajsvärd utlagt framför sig på den tjocka mattan. Vi väntade tysta och förväntansfulla på vad som komma skulle, när han plötsligt for upp med ett hest skrik och galna ögon. Vilt och helt okontrollerat lät han svärdet svischa genom luften i det trånga vardagsrummet.

Den vassa klingan gjorde livet surt för allt från prydnadsväxter till flugor på söndagsutflykt och vi började så smått tro att det hade slagit över för honom, när han elegant lät svärdet glida tillbaka i skidan för att sedan med slutna ögon åter inta meditationsställning. Hans pokeransikte avslöjade inte med en min att det hela bara hade varit på skoj.

En annan gång berättade han i förtroende att hans pappa egentligen var korean, men död sedan många år. Döm om min förvåning när vi en vecka senare bjöds på familjemiddag och jag fann mig stående öga mot öga med hans far, livs levande och med starka iranska drag.

Jag för min del brukade berätta om olika upplevelser jag haft på min väg genom Europa. Som till exempel den gången jag liftade med en pråm på floden Donau, eller när jag blev jagad av den ungerska polisen för “olovlig cykling”.

Shadi, Majids svägerska som också bodde i familjens hus, och jag hade mycket kul tillsammans. Hon hade en underbart uppsluppen humor och älskade till exempel när jag lekte transvestit i högklackat medan hon lagade mat. Köket var ofta samlingsplatsen och jag gjorde mitt bästa för att hjälpa till. Det enda jag kunde var dock att diska.

Annars satt vi ofta i trappan upp till hennes och Mammads rum. Här försökte hon inviga mig i det iranska språkets hemligheter.

- *Chesm*, sa hon långsamt och la fingret på mitt ögonlock. Hon rättade till en vilsen lock med handen och förde den ba-

kom örat.

- *Delam* - mitt hjärta,
khoshamadid - välkommen
och *damet garm* - ditt "inre"
är varmt, var några uttryck
hon lärde mig. Hennes
händer och ansikte visade
vägen och förklarade orden.

Persiska, eller farsi som
språket heter, är mjukt och
känsloladdat och jag tyckte
mycket om det från allra
första början. Det var behagligt
att prata om än något
svårt att uttala. Men jag gjorde
mitt bästa.

Huvudsaken var att viljan fanns där -
viljan att förstå varandra.

Shadi med en liten sötnos

FÖRGIFTAD

UNDER MIN VISTELSE utanför Västeuropa var jag mycket försiktig, speciellt med vattnet, för att inte åka på magsjuka. Men trots att jag aktade mig var det en ständig balansgång, eftersom jag heller inte ville gå miste om den lokala menyn. Även om Iran på många sätt är ett rent land, var jag medveten om risken varje gång jag bröt mot förnuftets regler. Och så gick det som det gick.

Majid och jag passerade en dag en av stadens stora basarer. En basar är en hel liten stadsdel som består av allsköns småbutiker, där man kan köpa nästan vad som helst.

Det var en säregen upplevelse att ta steget in i en annan tidsålder. Basaren i Teheran hade nämligen inte förändrats märkbart under århun-

Basaren var full av liv, dofter och rörelse

draden. Här var priserna också något så när humana, åtminstone jämfört med butikerna i de norra delarna av staden.

Vi trängde oss fram mellan raderna av salubord med tyger, grönsaker, klockor, skor, presentartiklar, nötter, frukt och en massa annat. Doften av saffran, paprika, chili, ingefära, vitlök, kummin, curry och andra exotiska kryddor spred en spännande doft i de trånga utrymmena och från de kupade taken hängde färggranna skyltar, banderoller och långa girlanger.

Här under trängdes hundratals människor kring varorna, som man livligt köpslog om och för ett tag glömde jag bort var vi egentligen befann oss. Men snart förde alla ledsna ögon mig tillbaka till verklighetens Iran och jag började sakta få huvudvärk.

- Jag måste ha lite frisk luft, sa jag till Majid som nickade och ledde mig mot utkanten av basarområdet.

Snart var vi ute i storstadsmyllret och trots avgaserna började huvudvärken ge med sig. Jag började till och med bli hungrig.

- Vill du ha något nu eller ska vi vänta tills vi kommer hem? frågade Majid medan vi gick mot närmaste busshållplats.

- Jag skulle inte ha något emot en sådan där, sa jag och pekade på några munkar som en gatuförsäljare gick och sålde.

- Det fixar jag, sa Majid och gick tillbaka.

Snart hade jag gjort processen kort med bakverket, som dock smakade lite konstigt.

Allt verkade bra ända tills vi var på väg hemåt. Till en början kände jag mig bara loj och hängig, men allt eftersom tiden gick blev jag bara sämre och sämre. När vi till slut kom hem stod en härlig måltid framdukad på golvet i vardagsrummet. Men vid det här laget hade jag ingen aptit och rörde bara slött i maten med gaffeln.

- Hur är det med dig? frågade Majid oroligt.

- Jag vet inte riktigt. Det är säkert inget att bry sig om, jag

behöver bara sova lite.

Men Majid hämtade i alla fall Zari som var utbildad sjuksköterska. Efter en undersökning pratade hon tyst med Majid, varpå hon hämtade en engelskpersisk ordbok, bläddrade fram till ordet hon sökte och visade mig diagnosen:

POISONED. Förgiftad.

Jag skakade långsamt på huvudet.

- Nej då, jag kommer snart att må bättre, insisterade jag med sammanknipna läppar, men Majid hade redan gått efter bilen och snart var vi alla tre på väg till sjukhuset. Det dröjde inte länge förrän jag förstod att Zari rätt, för när vi väl kom fram började allt gå som i vågor.

Timmarna som följde minns jag bara som i ett töcken. Jag mådde fruktansvärt dåligt och hade svårt att inte kräkas under tiden som Majid och Zari förde mig genom sjukhusets långa korridorer på jakt efter en läkare.

I samband med att Khomeinis regim tagit över landet hade de flesta läkarna lagt benen på ryggen. Kriget som pågick hade i sin tur sugit åt sig ytterligare medlemmar ut denna yrkeskår och nu fanns det inte många kvalificerade läkare kvar. Resurserna hade drastiskt skurits ner och det var omöjligt för personalen att bedriva en effektiv sjukvård.

Ett resultat av detta var nedsatt hygien och i ett hörn såg jag en stor blodpöl som någon försökt torka upp med gammalt tidningspapper. Bredvid den intorkade fläcken låg resterna av något som en gång varit en skjorta, genomborrade av antingen skott eller knivstick. Benen kändes svaga och vingliga.

Jag vacklade spyfärdig in på närmaste toalett och slog i höften mot handfatet när jag föll på knä på kakelgolvet. Att det hade satt sig i avloppet gjorde inte saken bättre, men jag var tacksam att jag hunnit in på toaletten innan det var dags. Illamåendet for som en väldig våg genom kroppen, maginnehållet kom upp med sådan kraft att det gjorde ont och jag kände

hur magmuskulerna krampade i försöken att bli av med giftet.

Efter ett par minuter av intensivt illamående hörde jag någon ropa mitt namn, stanna utanför toaletten och knacka på dörren. Huvudet dunkade som en slagborr och som i ett ögonblick hörde jag Majids otåliga röst:

- Ole, var snäll och kom ut! Vi har hittat en läkare.

- Jag kan inte, inte just nu, stönade jag ut genom dörrsprungan innan jag återupptog mitt intima samtal med toaletten. I bakgrunden hörde jag Zari diskutera med honom, en dörr slog igen varefter deras steg försvann längs korridoren och en trappa ner.

Jag mådde skit, slöt ögonen och lät pannan vila mot det kyliga golvet. Det hade slagit lock för öronen. Fränt desinfektionsmedel, betong och rengöring blandat med den unka lukten från kroppar i sönderfall fick det att vända sig i magen på mig. Det var som om kroppen slutat fungera och jag hade svårt att andas.

I bakgrunden hördes skramlet från metallvagnar på väg med mat eller operationsverktyg. Jag flyttade mig lite och golvets kakelplattor sände svalka mot min kind. Jag måste ha somnat en liten stund. Hopkrupen som ett foster.

Ett par minuter senare knackade det åter på dörren.

- Men Ole, kom ut nu!

- Det går inte. Låt mig bara få dö, bad jag samtidigt som jag fick se mitt ansikte i en spräckt spegel på toalettväggen. Mörka ringar under ögonen, ansiktet blodlöst vitt på gränsen till ljusgrönt. Till och med läpparna syntes livlösa. Jag började tycka synd om mig själv när Majids röst åter skar igenom dörren.

- Jamen, du måste! Det förstår du väl, att doktorn inte kan stå här och vänta.

I det läget kunde jag ha strypt honom.

Efter ett misslyckat försök till undersökning, då jag än en gång tvingats uppsöka toaletten, bekräftade en vänlig läkare

Zaris diagnos. Han var medelålders, kort, lätt överviktigt och såg väldigt slitet ut. Hans bleka hud stod i skarp kontrast mot hans tjocka gråsprängda hår och mustasch. Läkarrocken var delvis fläckig av något som såg ut som blodstänk och han höll som bäst på att tvätta händerna i ett handfat i korridoren. Ljudet från det lösa vattenröret under tvättstället ekade i korridoren.

Runt halsen hände ett gammalt stetoskop och i fickan på rocken trängdes ett antal pennor med ett block och ett par glasögon. Bakom honom tittade en sköterska omtänksamt fram över axeln. Hennes fint formade ansikte inramades av den svarta slöjan.

- Lägg honom på sal 18, sa den iranske medicinmannen medan han knäppte igen rocken och rättade till stetoskopet innan han stressade iväg till nästa patient, tätt följd av sjuksköterskan.

De flesta av hans kolleger hade redan lämnat landet i ren desperation över den skrämmande utvecklingen och arbetsbelastningen på de få som tvingats stanna kvar var obeskrivlig.

Det nästa jag minns är att jag blev lagd på en mjuk sjukhussäng och att Zaris känsliga fingrar styrde in en nål på ovansidan av min hand. Hon satt kvar på sängkanten och såg på mig under tystnad. På väggen ovanför dörren hängde en stor klocka. Minutvisaren darrade till varje gång den tog ett hopp mot nästa streck och det tickande ljudet dunkade i huvudet.

Ett faromomentet vid en förgiftning är att kroppen kan bli uttorkad. Av den anledningen ordinerade läkaren en och en halv liter dropp. Snart stod en kromad droppställning med en plastpåse fylld med en genomskinlig vätska. I samma långsamma takt som droppet spred sig i blodet, började det värsta illamåendet lägga sig och efter en halvtimme slumrade jag in. Innan dess märkte jag att Mohsen skyndat till sjukhuset när han hört vad som hänt.

Mörker. Sedan mörker och en dov smärta i magen. En mjuk hand på min axel väckte mig när kvällen sedan länge förvandlats till natt. Jag öppnade försiktigt ögonen. Det var Zari. Hon gjorde sitt bästa för att med sin stapplande engelska, ett lexikon och teckenspråk förklara situationen.

- Jag har just pratat med doktorn. Han säger att vi får ta dig med hem om vi bara fortsätter med droppet.

Matt men glad hjälptes jag upp ur sängen och det kändes väldigt skönt när vi något senare var hemma igen. I bilen hem hade jag haft nålen instucken i handen och Majid hade fått sitta med droppflaskan högt över mig. Hans mamma klappade om mig och skakade bekymrat på huvudet, varefter hon gick till köket för att värma lite mjölk till mig.

Utsträckt på den tjocka persiska mattan med invecklade blomstermotiv sträckte jag ut mig i sovsäcken och tog emot en dunkudde.

Nu hämtade någon ett gammalt hattställ som snabbt förvandlades till en droppställning. De tjocka beige gardinerna var sedan länge fördragna och utanför hördes endast det avlägsna ljudet från trafiken som fortfarande var igång.

- Ta det lugnt bara, så mår du snart bättre, viskade Zari innan hon släckte ljuset och försvann ut genom dörren.

Jag slöt ögonen, rörd över att vara omgiven av så fina människor. Mitt hjärta fylldes av tacksamhet.

Droppställningen funkade perfekt

Några dagar senare var Mohsen och jag på väg hem från hans jobb. Jag började känna mig starkare efter ett par dagar till sängs och det var skönt att vara på benen igen. Utanför bilfönstret avtecknade sig de dystra, färglösa cementbyggnaderna mot den mörka himlen. Vädret var grått och jag var ledsen.

Mohsen hade stannat vid en park och stod nu och fumlade med cigarettpaketet. Fingrarna ville inte riktigt lyda när han försökte tända ciggen. En glöd från den halvtända cigaretten föll ner på hans byxor. Han hoppade till och borstade av sig den glödheta askan, innan han gjorde ett nytt försök. Men luften var för fuktigt och tändstickorna funkade inte. Till sist gav han upp, knycklade ihop paketet och slängde det i vägkanten.

Han satte sig i Peykanen och vred om startnyckeln. Lät motorn rusa med kopplingen, som för att överrösta tankarna. Jag såg att han brottades med sitt inre och jag kunde nästan höra delar av den ansträngda dialogen. Utan ett ord började han rota efter ett kassetband i handskfacket.

Nu hade jag varit här i nästan en månad, en månad då jag förgäves försökt förstå vad det hela gick ut på. Vad var meningen med allt detta lidande, all denna misär? Varför ska det vara så svårt för oss människor att leva tillsammans, utan bråk, utan att behöva kämpa mot varandra?

Regnet landade tungt på den repiga rutan ackompanjerat av det monotona ljudet från vindrutetorkarna. På trottoarerna kurade människorna ihop sig mot blåsten medan de skyndade hemåt till sina kära. Längs trottoarkanten samlades vattnet i djupa vattenrännor som forslade undan himlens tårar.

Mohsen svor tyst när bilkön inte ville skingra sig. Han såg väldigt tård ut, med blek hy och mörka skuggor under ögonen. Vi lät inte tystnaden mellan oss besvära oss. Det hade varit en lång, hård arbetsdag och han ville bara hem. På jobbet hade han som vanligt råkat i gräl med sin chef, som inte hade någon förståelse för psykisk press utan enbart ville se resultat.

Jobba, jobba, jobba, utan att tänka, utan att känna. Men så fungerade inte Mohsen.

Ett stund tidigare hade jag bett Mohsen förklara texten till en sång, vars vemod lindat sig runt mitt hjärta. Sången var skriven och framförd av en sångare vid namn Farhad.

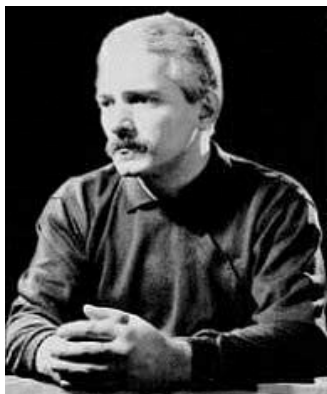
Denne hade verkat redan under shahens tid, då han blivit fängslad för sina texter. Trots regimskiftet var hans förbjudna sånger lika aktuella och Mohsen älskade att försvinna i melankoli, medan de vemodiga tonerna strömmade ut högtalarna.

Mohsens engelska kunskaper sträckte sig till fraser som "Hello, Mrs. Brown" och "This is a black cat", men med hjälp av hans otroliga mimik, uttrycksfulla gester och persiska ord förstod jag honom perfekt. Känslan kopplad till hans hjärta brann med en intensiv och klar låga långt bortom ord och tafatta förklaringar.

Sången handlade om en förtvivlad och ensam man som stod och tittade sig själv i spegeln. Trött på livet kastade han desperat spegeln i golvet. De glittrande glasbitarna spreds över golvbrädorna, alla återspeglande delar av hans ansikte. Men vilken av bitarna visade hans sanna ansikte? Vem var han?

Känslomässigt åkte jag bergochdalbana under denna intensiva period. Å ena sidan älskade jag att vara här. Majid, hans familj och Mohsen var underbara och trots allt det svarta runt omkring oss hade vi fantastiskt mycket kul tillsammans.

Å andra sidan höll jag på att gå under. Chocken att ställas inför ett land som Iran hade fortfarande inte släppt och jag höll

Sångaren Farhad

på att rämna inuti när jag såg all olycka och misär omkring mig.

Irak hade på sistone intensifierat sina bombanfall och natt efter natt hölls människorna vakna av explosionernas dova muller och vinet från glas- och metallsplitter som urskillningsslöst slet sönder byggnader och oskyddade kroppar. Ingen visste vem som stod näst på tur.

På asfalten av vissa centrala gator hade vita linjer målats upp. Vid fredagsbönen samlades troende längs de parallella linjerna som alla pekade mot Islams heligaste stad Mecka. Lite längre bort på gatan föstes några modiga anti-krigsdemonstranter iväg av beväpnade pasdaran. Några av deras kolleger trakasserade samtidigt en grupp vettskrämda tonårsflickor på grund av deras klädsel.

Det var en helt vanlig onsdagseftermiddag i Teheran.

Den gigantiska huvudstaden bredde ut sig

BLOD, SVETT OCH TÅRAR

BOKENS OMSLAG var rött lika rött som det blod som så länge hade färgat livet i Iran. Under årens lopp hade diktatorerna ändrat namn och inriktning, men förtrycket var det samma.

Det här var en illegal bok, sammanställd av motståndsrörelsen Mujahedin. En bok som innehöll namn och bilder på människor som under åren 1980 till 1983 fallit offer för Khomeinis bödlar. Sammanlagt fanns här 12 028 namn på människor av kött och blod, med känslor och passioner, problem och livsglädje.

Jag tog ett djupt andetag och började bläddra. Från det vita pappret stirrade tusentals mörka ögon upp på mig. Sida upp och sida ner var fyllda av bilder. Kallt och systematiskt var de

Människoliv verkade inte betyda någonting

uppdelade i alfabetisk ordning. I tabellerna kunde man läsa namn, yrke, motståndsgrupp, var de dött och hur.

Porträtt av tonåringar avlöste varandra i denna makabra manifestation över ett folks förtvivlade motstånd och mitt hjärta fylldes av sorg när jag tänkte på allt detta lidande, som till råga på allt inte tycktes leda någon vart.

Hur bär man sig åt för att bekämpa ondska och förtryck? Historien har om och om igen visat att våld bara föder våld, vilket gör att svåra situationer enbart blir blodigare och blodigare, så att det till sist kan vara svårt att avgöra vilken sida som är värst.

Kan man verkligen nå fram till människor som tappat respekten för liv och integritet? Som endast förstår våld och skräck? Vi levande sluter de dödas ögon, men när ska de döda öppna våra?

Ansiktena i boken gav mig inget svar. De hade alla valt att på något sätt protestera och nu var de för evigt borta.

- Men hur kan en tolvåring göra sig förtjänt av att dömas till döden, frågade jag med tårfyllda ögon Mohsen som satt bredvid mig i den bruna sammetssoffan. Han skakade långsamt på huvudet och undvek att se mig i ögonen.

- I sin jakt på olik tänkande har Khomeini inga som helst skrupler. De flesta av de här ungarna kanske bara hjälpte till att dela ut illegala flygblad. Vad vet jag? I Iran finns inte längre någon vanlig logik.

Massavrättningarna hade tagit en rasande fart i juni 1981, efter att Mujahedin sprängt en bomb i mullornas högkvarter. Sammanlagt 72 toppmedlemmar ur prästerskapet dödades.

Som svar radades hundratals fångar upp i fängelserna för att kallblodigt mejas ner. Fångarna togs ofta ut helt på måfå, barn och ungdomar, vuxna och gamla spelade ingen roll. De avrättades familjer fick som en ytterligare skymf betala för

patronerna.

Jag bläddrade sakta vidare utan att riktigt våga möta blickarna från dessa ansikten. I fantasin lade jag dit bilder av mig själv, Mohsen, Majid och hans systrar bland alla de andra, bara några få i mängden. Vad betydde ytterligare fem liv när man talar om tusentals.

Jag kom ihåg något min far en gång sagt: "Om en människa dör är det en tragedi. Om en miljon dör är det statistik".

På vissa uppslag fanns bilder på hur liken såg ut efter pasdarans tortyrmeter. Glödheta strykjärn, elchocker, vattentortyr och piskning med spretiga kopparkablar ingick som vanliga förhörsmeter.

Ett av offren var en 16-årig flicka som hade misstänkts för att vara medlem av Mujahedin. Pasdaran hade gjort sitt yttersta för att få henne att avslöja vad hon visste om organisationen. Vid dessa försök dog flickan under fruktansvärda plågor, dock efter att först ha våldtagits. Enligt iransk lag fick man inte avrätta en oskuld.

På bilden låg hennes blodiga och blåslagna lik i en smutsig platsäck, redo att köras till en hemlig massgrav utanför Teheran. Enligt rykten använde pasdaran sig av en ödsligt belägen sjö, vars vatten var starkt frätande, för att bli av med besvärande lik.

Ibland kändes sorgen över detta folks situation så tung att jag fick en sprängande huvudvärk. Mitt psyke klarade inte av påfrestningen att på nära håll uppleva det öde som dessa människor drabbats av.

När jag såg Mohsen i ögonen förstod jag att risken var stor att även han snart skulle kunna råka illa ut. Hans hetsiga tem-

Hämndens ansikte

perament och starka engagemang mot orättvisor var en farlig kombination i detta land. I förtroende hade jag fått höra att han vid flera tillfällen velat ta sitt liv, men att Majid varje gång lyckats övertala honom att låta bli.

Hans trots tog sig många olika uttryck. Han rökte till exempel alltid amerikanska Marlboro med ett elegant cigarettmunstycke, hans lillfingernagel

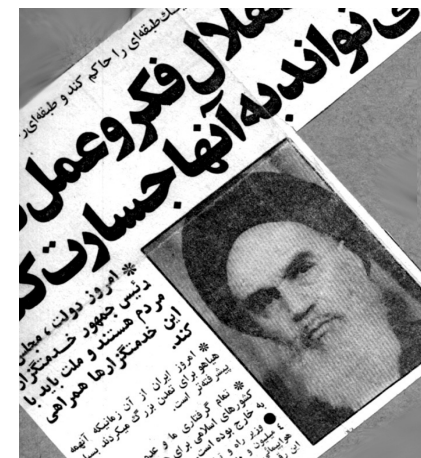
var lång och vass och från hans bilstereo dundrade illegala kassettkopior av Pink Floyd och Michael Jackson. Vid ett tillfälle lämnade han bilen med stereon på högsta volym. Och det i ett område där pasdaran hela tiden patrullerade.

En annan gång kastade han ut en gammal mullah från sina föräldrars hem. Att det var direkt livsfarligt spelade ingen roll. Han var helt enkelt tvungen att reagera.

Ett av Mohsens stora problem var att han alltid tänkte, tänkte, tänkte och en kväll när han utmattad kom hem efter en tolv timmars hård arbetsdag, märkte jag att denna dag varit värre än vanligt.

Hans ansikte var härjat och insjunket, den svarta skäggstubben stod i bjärt kontrast till den likbleka hyn. Men värst av allt var ögonen, dessa svarta hål av intensivt lidande.

På bordet bredvid honom låg tidningen *Keyhan* uppslagen. Förstasidan täcktes av Khomeinis hårda ansikte och den feta rubriken: "ALDRIG TIDIGARE HAR IRANS FOLK HAFT DET SÅ BRA SOM NU"

"Aldrig tidigare haft det så bra...."

- Ge mig en anledning att leva, viskade han hest och sjönk mödosamt ner i fåtöljen mitt emot mig. Utanför fönstret hade det börjat regna. Han vände sakta sin tomma blick mot mig.

- Bara en enda anledning. Det är allt jag begär.
Hemma i Sverige hade jag kunnat ge honom otaliga.

I Khomeinis Iran förblev jag tyst.

- Och vad vill ni då? frågade polismannen kort.

För andra gången på fjorton dagar befann vi oss på polisstationens passkontor för att försöka förlänga mitt visum. Första gången hade det inte varit några problem, den här gången fick Majid dra en vals.

- Jo, min bror ska gifta sig nästa vecka och vi vore mycket glada om vår vän kunde få vara med vid bröllopet.

- Mmmm, svarade polismannen frånvarande och granskade mitt pass.

Långsamt ögnade han sedan igenom visumhandlingarna för att därefter bevilja det hela med en nick.

- Det ska väl kunna gå bra. Det enda ni behöver göra är att komma hit med vigselintyget.

Men Majids bröder var ju redan gifta. Hur i all världen skulle vi kunna fixa fram ett sådant dokument? Den här gången hade vi emellertid turen på vår sida i form av en helgdag som kom emellan och sköt upp vårt möte med polisen. Fortfarande ovissa om hur vi skulle göra, infann vi oss två dagar senare på kontoret.

- Men titta, viskade jag och stötte Majid i sidan. Det är ju inte samma kille som jobbar i dag!

- Nej, där ser du, svarade han. Om man förväntar sig problem, så får man det också. Om man däremot tar det lugnt

brukar allting ordna sig.

- Jovisst, fast ibland krävs det lite mer än så, sa jag och skratade när jag tänkte på hur svårt det hade varit för mig att ens få visum till Iran.

På konsulatet i Istanbul hade man bland annat insisterat på en skriftlig rekommendation från min danska ambassad. Det hade krävts många dagars tjat, men till sist hade jag haft pappret i min hand.

Ungefär så här var det formulerat:

“Till våra upphöjda kollegor på den Iranska Ambassaden i Istanbul.

Tillåt oss först att ge uttryck för vår eviga beundran och underkastelse inför Er religiösa ledares storhet. Ingen utom möjligtvis Allah är större och vi gör vad som helst för att underdånigt vinna hans uppskattning.

Anledningen till att vi dristar oss att skriva till Er är att en av vårt lilla anspråkslösa lands medborgare önskar ta del av Ert fantastiska imperiums skönhet och kultur.

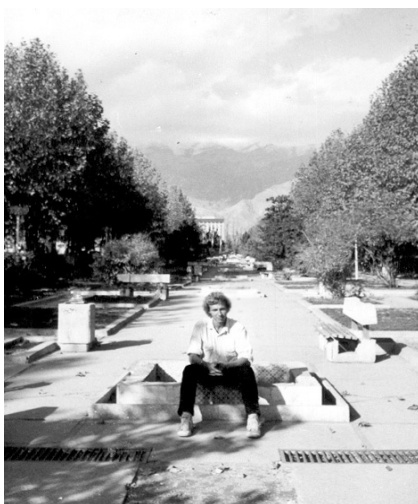
Med ett på förhand stort tack i hopp om att Ni, allra högst ärade kollegor, inte tagit illa upp”.

Brevet var undertecknat av “Er på alla fyra ständigt i smutsen krälände Generalkonsul Jörgen Obefintlig. Allah är stor.”

ÄNDA TILL TOPPEN

BERGSKEDJAN ELBURZ som omger Teheran kröns av de två topparna Tochal och Damavand, den sistnämnda Irans högsta med sina imponerande 5610 meter. Klädda i gnistrande vit snö och med en azurblå himmel som bakgrund var de något av det mest fulländade jag sett.

Under min första tid här hade det varit mulet och jag hade haft svårt att förstå Majids entusiasm varje gång han nämnde Tochal. Glimten av frihetslängtan började alltid glöda i hans ögon då han drömmande talade om denna topp som han flera gånger bestigit. Nu var det emellertid kristallklart och jag häpnade inför den respektingi-

Bakom mig den underbara bergskedjan

vande jätten som ligger bara 10 kilometer norr om Teheran. En gondol gick upp till 3963m och några liftar här uppe gjorde tidigare Tochal till den femte högsta skidorten i världen.

- Menar du det verkligen? frågade Majid tveksamt när jag föreslog att vi skulle försöka bestiga toppen tillsammans. Men då är det bäst att vi tränar först.

Sagt och gjort. Nästa dag gav Majid, hans två systrar Maryam och Zari, Mohsen och jag oss iväg på en träningstur uppför den branta bergssidan. Det var en underbar kylig höstdag och det kändes skönt med ett avbrott från allvaret.

Vi hade startat i gryningen för att hinna upp till Shirpala omkring middagstid. Shirpala var den sista utposten, en liten restaurang belägen ungefär halvvägs upp på berget i höjd med snögränsen. Här hägrade varmt te med en portion stekta ägg och nun, ett iranskt bröd som serverades i tunna skivor.

Tusentals ungdomar invaderade varje fredag bergssidan i ett försök att trötta ut kroppen och bli av med frustration och instängd ilska. Det här var en av få möjligheter att inandas frihet. Men inte ens här fick de vara i fred.

Ljudet från böneutroparna ekade mellan klipporna och med jämna mellanrum dök smågrupper av pasdaran upp. Vi stötte till och med på en avdelning *Basidj-e-Mustazafin* som kom springande i två led, sjungande om Allah och deras store andlige ledare. Samtliga hade en bild av Khomeini fäst vid sina arméskjortor.

Basidj var en arméfraktion

Shirpala, den perfekta platsen för en picknick

främst bestående av barn. Pojkar mellan elva och arton år var tvungna att lära sig hantera vapen och av samma anledning var killar mellan femton och sjutton förbjudna att lämna landet. I rent propagandasyfte visade regimen ofta upp småbarn klädda i full stridsmundering. Genom knep och påtryckningar lockades barnen att låta sig värvas till det heliga kriget mot Irak. Utrustade med var sin blecknyckel i ett snöre om halsen skickades de fram, ibland i rena vansinnesanfall, andra gånger som mänskliga minröjare. Nyckeln var avsedd för Pärleporten.

Någonstans mellan 50 000 och 100 000 iranska pojkar hade redan fått göra bruk av sin nyckel.

Det påminde mig om en kväll när jag följt med Majid till hans karateklubb. Bland åskådarna satt en man som även efter iranska mått mätt såg ovanligt ledsen ut. Ögonen vilade trött på mig ur två grå hålor ovanför skäggstubben.

Jag satte mig bredvid honom.

Efter en stunds tystnad tittade han allvarligt på mig och räckte

Basidj-soldater på väg till kriget

Det gamla, slitna basidjpasset

mig sedan en sliten bok. Omslaget var slitet och delvis missfärgat. Det var ett så kallat basidjpass. Hans sons basidjpass.

I det hundra sidor tjocka passet, som hade hittats bredvid en liten sargad kropp i ett träsk nära den irakiska gränsen, kunde jag läsa uppmaningar till att bli martyr, tal av Khomeini samt exempel ur prästernas heliga liv.

En del av de återstående sidorna bestod av långa formulär med frågor i stil med de här:

- * Vilka är dina favoritböner?
- * Vad har du för känslor för imam Khomeini?
- * Varför fick just du äran att komma till fronten?
- * Vilka sanningar har du upptäckt här?
- * Hur många av dina basidjkamrater har blivit martyrer?
- * Berätta i detalj om dina kamraters uppoffringar, deras sista ord.
- * Har du haft problem med dina kamrater? Om svaret är ja, vilka? Namnge dina kamrater.
- * Redogör för mirakel som du sett eller hört talas om. Tid och plats för miraklet.
- * Efter vår gudomliga seger, vilka förändringar är du beredd att stödja i den islamiska republiken?

På de sista sidorna fanns ett testamente, som innehavaren kunde fylla i. Det hade lille Ali dock inte hunnit med.

Han hade bara hunnit dö.

En armé av pojkar

Vägen upp till *Shirpala* var ganska jobbig då endast småstigar ledde uppför den branta bergssidan. På flera ställen hade man placerat ut staket och små hängbroar för att minska riskerna, men ändå hände det med jämna mellanrum att någon blev oförsiktig, föll handlöst ner och krossades.

Jag har aldrig varit någon större hjälte när det gäller höjder och för att testa hur mycket jag kunde klara, bestämde vi oss för att prova på lite riktig bergsbestigning.

Majid, som var mycket smidig och stark, klättrade först. Han var erfaren inom gamet och visade mig snabbt och säkert på de rätta ställena att placera händer och fötter. Ojämnheter och småsprickor var det enda vi hade som grepppunkter och spänningen fyllde kroppen med adrenalin.

En bit upp började Maryam bli rädd och var nära att gråta, men efter att ha lugnat ner henne, fortsatte vi uppåt. På de ställen där det inte fanns något fotfäste grabbade Majid tag i den skrovliga klippan och lät Maryam använda sin hand att stå på. Inte med en min visade han, att hennes räfflade bergskänga nästan krossade hans fingrar. I stället talade han lugnt och stilla till henne. Min respekt för honom ökade för var dag som gick.

En efter en tog vi oss långsamt upp, en etapp i taget. Majid först, sedan vi andra. Ett par meter kunde gå smärtfritt, de nästa kunde bli ett rent helvete att forcera.

Speciellt imponerad blev jag av Maryam, som

Majid använde sina händer som stöd

trots sin höjdskräck var fast besluten att genomföra klättringen. Zari visade däremot inga som helst tecken på osäkerhet. Det var tuffa tjejer vars mod hjälpte mig att övervinna min egen rädsla.

Armarna darrade av ansträngning när vi ibland hängde i fingrarna och försökte svinga oss över breda sprickor. Huvudregeln var att inte titta ner utan i stället koncentrera sig fullständigt på uppgiften.

Till slut nådde vi en platå där vi kunde vila ut och jag fylldes av ett lyckorus som fick blodet att bubbla som champagne. I det ögonblicket visste jag att vi skulle nå Tochals topp.

Förr eller senare!

Förberedelserna inför den verkliga utmaningen höll på i nästan en vecka. Gång på gång kom Majid och frågade om jag verkligen ville genomföra klättringen.

- Försök stoppa mig om du kan, svarade jag entusiastiskt.

Fredag morgon klockan tre var det magiska klockslaget då allt stod på spel. Det som oroade oss var vädret, som på så höga höjder kunde skifta utan förvarning. En vacker solskensdag kunde genom ett trollslag förvandlas till ett isande inferno.

Kvällen innan hade förutsättningarna varit perfekta. Skulle vädergudarna vara på vår sida när morgonen kom? Klarvaken smög jag bort till fönstret och drog gardinen åt sidan. Kristallklart och nästan fullmåne!

Jag tassade tyst in i rummet bredvid och väckte de andra.

Efter en enkel frukost samlade Zari, hennes väninna Masoumeh, Majid och jag snabbt ihop packningen medan vi en sista gång kontrollerade att allting var med. För säkerhets skull tog jag med kompass och en filt som reflekterar kroppsvärmen. Två år tidigare hade fem japanska alpinister frusit ihjäl då de gått vilse i en snöstorm på väg mot toppen, så det gällde att vara förutseende.

Majids bror Mammad var verkligen snäll som ställde upp

mitt i natten och körde oss ända fram till foten av berget.

- Se vilket vacker månsken, sa han och lutade sig fram över ratten för att kunna snegla upp mot himlen. Ni har verkligen tur med vädret. Allt kommer att gå bra, tillade han och gav mig en uppmuntrande klapp på axeln.

Vi lastade snabbt ur packningen ur bagageutrymmet, kontrollerade att ingenting saknades och gav honom sedan var sin kram.

- Sköt om er, sa han med en varm blinkning innan han styrde hemåt igen till Shadi och de väntande lakanen.

Den kalla nattluften som slog emot oss skrämde iväg varje kvardröjande spår av sömnighet. Vi tittade på varandra.

Nu var det dags.

Gryningen kom som ett praktfullt skådespel när natten ersattes av en purpurfärgad morgonrodnad. Långt borta hördes böneutroparnas klagan eka över de fjärran hustaken. I övrigt var stillheten total.

Ledda av Majid tog vi en genväg upp för berget. Månskenet gav oss tillräckligt med ljus för att hitta fotfäste och utan ett ord letade vi oss allt högre upp. Endast våra ansträngda andetag kunde förnimmas i mörkret.

Vi höll ett bra tempo och vid halv sjutiden nådde vi vårt delmål, *Shirpala*. Det var här den verkliga utmaningen skulle börja.

Klätterkängorna jag lånat av Mammad visade sig vara lite för små och snart hade jag fått plåstra om fötterna. Blixtlåsen fungerade heller inte och det dröjde inte länge förrän snön fått mina fötter att värka. Nu kändes det som om de började försvinna. Jag försökte böja på dem lite, men kängorna var för trånga. Återstod bara att bita ihop.

Timmarna gick medan vi kämpade oss vidare. Enligt Majid fanns det bara en säker väg till toppen, vi skulle följa en bergskam som slingrade sig upp mot det avlägsna slutmålet och med jämna mellanrum

stannade vi till för att kontrollera att vi var på rätt kurs.

Turen var med oss denna dag och solen strålade. Utsikten över den väldiga huvudstaden var imponerande och de glittrande bergstopparna bländade oss med sin skönhet. Det starka solskenet sköljde över de mjuka snödynorna och gjorde världen omkring oss nästan plågsamt ljus. Vackert.

Men ju högre upp vi kom, desto kraftigare blev vindkasterna och ibland tvingades vi stå i lä av varandra för att orka stå emot den isande blåsten. Den pinanden, ilande vinden svepte över snön och jämnade ut berglandskapet till ett vitt jämntjockt täcke och vi strejade för att hålla balansen.

Våra axlar kutade mot vinden och vi höll ansiktena nerböjda som attackerande tjurar. Kölden letade sig in under kläderna och stundtals kändes

Den underbara toppen Tochal - 3 964 meter över havet

Vinden var ihållande och extremt kraftig

det som om klädnypor hade bitit sig fast i nästippen och örsnibbarna. Det blåste så mycket snö i ansiktet på oss att vi knappt kunde se.

Extrakläderna som vi tagit med i reserv kom väl till pass och efter en stund passade vi på att vila i skydd av några utskjutande klippor. Vi satte oss ner och sträckte på benen.

- Vad tycker du, frågade Majid medan han drog av sig handskarna och gjorde rent sina solglasögon. Han höll granskande upp dem mot solen för att se om han blivit av med eventuella fettfläckar.

- Det är helt underbart, om än lite kallt, svarade jag och masserade mina stel-frusna tår. Har du någon aning om hur långt det är kvar?

- Hur så, skrattade Majid och tog på sig solglasögonen igen. Börjar du bli trött?

- Nog känns det i både armar och ben, sa jag och hjälpte Zari att resa sig upp. Men tack och lov jobbade jag upp en bra grundkondition på cykelturen.

Zari höll just på att ta av sig ryggsäcken och satte sig på huk med en högljudd suck, när Majid tog tillfället i akt och om-

Gnistrande snö och bländande sol

På väg mot den avlägsna toppen

fördelade packningen så att hon skulle få det lindrigare. Vi hade fortfarande lång väg kvar och det gällde att spara på krafterna.

En kvart senare gav vi oss iväg igen. Snart var vi över det närmaste bergskrönet. Vinden hade mojnät något och nu gasade solen som bäst.

Jag njöt i fulla drag.

Efter drygt sju timmar började vi närma oss Tochals topp. Luften hade blivit tunnare, vilket innebar att alla rörelser blev långsamma och lemmarna kändes tunga som bly.

Dödströtta forcerade vi ett tjugotal meter åt gången innan det var dags att ta en paus. För varje krön vi passerade hoppades vi få en skymt av toppen. Majid hade tidigare ramlat och haltade nu svårt. Jag började inse varför vissa expeditioner tvingats avbryta nära toppen på grund av att det helt enkelt inte fanns någon ork kvar.

De sista par hundra metrarna hade erfarna alpinister stakat ut och en rad brandgula stolpar letade sig vidare genom den halvmeterdjupa snön.

Flåsande kämpade vi oss fram, stolpe för stolpe och jag lade märke till hur Zari hade svårt att hålla tillbaka tårarna på grund av kyla och utmattning. Men nu var målet nära, inom räckhåll. Det gällde bara att tvinga sig vidare.

Och så dök den till sist äntligen upp, toppen med sin karakteristiska iglooformade vilostation!

Långt under oss breddade molnen ut sig som ett tjockt vitt bomullstäck och runt oss öppnade sig otroliga vyer. Lyckligt stapplade jag vidare när jag märkte att Majid blivit långt efter. Med endast tjugio meter kvar till toppen vände jag för att hjälpa honom. Hade vi tagit oss hela den långa vägen tillsammans, skulle vi också gå i mål samtidigt.

Det borde ha varit en fantastisk känsla att bestiga den 3964 meter höga toppen, men jag var för utpumpad för att ta vara

Utsikten från toppen var enorm. I bakgrunden berget Damavand
 på upplevelsen och efter att ha gått ett varv runt toppen och försökt inpränta den karga skönheten, kröp jag in i den skamfilade igloon.

Trots att det fattades en del av ytterskalet, gav den skydd och vi kurade ihop oss så tätt vi kunde, tog fram våra termosar och lät värmefiltren ta hand om våra misshandlade fötter.

Turen ner gick av förståliga skäl betydligt snabbare. På fötter och bak kanade vi i rasande fart ner med snön sprutande i glittrande kaskader omkring oss. Det påstås vara hårdare för kroppen att klättra utför än uppför och jag insåg snart sanningen i det. Med flera tusen meter kvar började jag få oroväckande känningar och bekymrat stannade jag upp och knöt en halsduk som stöd runt ena knät.

Oturen slog till strax efter att vi passerat Shirpala. Mörkret hade börjat lägga sig, när smärtan plötsligt högg till i högra benet, så kraftigt att jag föll omkull.

- Vad har hänt, ropade Zari som klättrat i förväg.

- Det är nog inget farligt, svarade Majid och vinkade iväg henne. Hon hade bråttom eftersom hon skulle direkt till ett nattpass på sjukhuset!

Gång på gång försökte jag resa mig, men smärtan stack till som en kniv och jag var tvungen att ligga med huvudet lågt för inte att svimma.

- Ta det lugnt och vila så *Mitt skadade knä på vägen ner*
 kanske det blir bättre, sa Majid efter att ha konstaterat att ingenting var brutet.

- Det kanske inte är av, men det gör förbannat ont ändå, stönade jag hest.

Tjugo minuter senare lyckades jag äntligen stå upp och ta ett par stappande steg. Men det var omöjligt att sträcka eller vrida på benet. Varje försök fick det att svartna för ögonen på mig.

I stället kom vi på att jag kunde krypa, gå på knäna eller hasa mig på ändan. Meter för meter tog jag mig nerför de vassa klipporna. Natten var nära förestående och vi förstod att det skulle bli en evighetslång tur.

- Här! Håll ficklampan och hoppa upp på mina axlar!

- Nej, du orkar aldrig, protesterade jag lamt.

Tafatt tog jag mig upp på Majids axlar, varefter han påbörjade den mödosamma klättringen utan ett ord om sitt eget onda knä. Mörkret hade sedan länge lagt sig och ficklampans flackande sken var hans enda hjälp att hitta fotfäste.

Var tjugonde meter var han tvungen att stanna upp och

vila, eftersom mina åttio kilo gjorde allt för att suga musten ur honom. Men han var seg och gav inte upp.

I natt dunklet hörde vi senare en liten bäck porlande leka sig fram mellan klipporna och törstiga lade vi oss på magen och drack girigt av det klara, kalla vattnet innan det efter en kort paus var dags att ta itu med slitet igen.

På de mindre branta passagerna kröp och släpade jag mig själv för att ge Majid en chans att ta igen sig. Resultatet blev ett hål i baken på de vindtåta byxorna jag hade lånat. Det kändes pinsamt att slita ut både hans rygg och hans utrustning.

Hela tiden hägrade Teherans upplysta gator långt nedanför oss. Ensamma i mörkret gick vårt prat på djupet och jag började se hur livet i Iran hade utvecklat ett känsleregister bredare och mera nyanserat än jag var van vid hemma i bomullsinvirade Sverige.

Efter många långa timmar närmade vi oss utkanten av huvudstaden och utpumpad släpade jag mig de sista hundra metrarna medan Majid gav sig iväg för att hitta en telefon så han kunde ringa efter hjälp. En stentrappa ledde ner mellan de första husen och lycklig kämpade jag mig fram mot målet när jag blev omkörd av en åttioårig gubbe med käpp. Snart började husen stå tätare. Grusvägen övergick till gata och snart kände jag doften av blöt asfalt.

Det var helt fantastiskt att få återse Teheran

Trött men salig slog jag mig ner på en mur i närheten med utsikt över de norra delarna av Teheran, som upplyst i natten såg ut som vilken som helst storstad. Jag vände upp ansiktet mot himlen och lät snöflingorna landa på mina kinder och ögonlock. De kändes skönt avsvalkande.

Iförd alpinistkläder, mössa och vantar utgjorde jag ett färgstarkt och pittoreskt inslag i stadsbilden. Men vad brydde jag mig om det? Jag fyllde lungorna med luft och utstötte ett dämpat men otroligt nöjt yl.

Vi hade bestigit Tochal!

SPRID SANNINGEN

AAAJJJJ, FÖRBANNADE BEN! Efter ett par dagars vila kunde jag så smått börja gå igen, om än på kryckor. Troligtvis hade det rört sig om en sensträckning kombinerad med mina redan dåliga knän. Träningsvärken i resten av kroppen hjälpte till att fördärva tillvaron för mig, när Mohsen, Majid och jag en mulen förmiddag åkte till polisen för att än en gång försöka få till en förlängning av mitt visum.

Efter en timmes krånglande längs trafikerade smågator kom vi fram. Mohsen var tvungen att stödja mig hela vägen till entrén.

Här var det viktigt att jag klarade mig på egen hand, eller rättare sagt på egna ben, för vi hade redan pressat polisens tålamod och om jag inte kunde gå, skulle det se ut som om jag simulerade för att få stanna.

Våra steg ekade i trapphuset på vägen upp mot tredje våningen.

- Kom igen nu då, mumlade jag för mig själv medan jag kämpade vidare uppåt med armen runt hans hals. Här var det inte en fråga om att vilja göra det hör eller inte. Det var bara att få det undanstökat, ungefär som vid ett tandläkarbesök.

Bara gapa och få det överstökat så fort som möjligt.

Ett par minuter senare stod vi utanför kontoret, jag uppställd mot väggen i ett hörn, medan Majid letade efter rätt dörr. Alla såg likadana ut, med skyltar tillverkade i mässing och tryckta med samma prydliga, snedställda typsnitt. Dörren framför oss luktade gammal träolja.

För en halv sekund fick jag för mig att vi borde vända om, att någonting hemskt skulle hända. Tänk om våra planer skulle avslöjas. Tänk om någon hade ringt och angett oss, bara för att jävlas. Tänk om jag råkade försäga mig.

Mohsen gav mig en lugnande blick över axeln, nickade långsamt och knackade på. Jag svalde och kvävde en impuls att vända om och ge mig nerför trappan igen. Min hals var torr och rösten hes.

Dörren öppnades inifrån av en uniformsklädd man med bister uppsyn. Min iranske vän presenterade sig och visade upp sina identitetshandlingar. Försynt förklarade han därefter situationen.

- Och var är den här Dammegård nu då, frågade polisen buttert.

Som gubben i lådan stack jag hurtigt fram huvudet och vinkade. Nöjd med vad han sett, återgick han till visumhandlingarna och snart hörde jag det karakteristiska ljudet av en stämpel dunka mot ett pass.

Gången därpå gick det lite trögare. En annan utlänning hade varit inne före oss och blivit utfrågad. Vad vi inte visste var att han hade uppgett samma nationalitet och yrke som jag. När det sedan blev min tur, blev poliserna misstänksamma och ringde ner till vakten för att stoppa mannen. Det dröjde dock inte länge förrän polisen insåg att det rörde sig om ett egendomligt sammanträffande.

- Gissa om jag började bli nervös, sa jag ute på gatan igen.

- Jag med, skrattade Mohsen, släckte cigaretten under foten

och låste upp bildörren. Men nu får du stanna en vecka till, så det var väl värt besväret.

Senare samma dag tog Majid tveksamt med mig till Khomeiniregimens verkliga hjärta. Det Islamiska Kontoret *Daftare Ershâde Eslami*, varifrån allt propagandamaterial distribuerades, låg inte långt från det hårt bevakade parlamentet *Majlef*. Det förelåg en viss risk att åka hit, men å andra sidan behövde jag bilder av Khomeini för artiklar jag tänkte få publicerade så snart jag kom hem.

I Iran rådde så kallad pressfrihet, dock inom ramarna för islams grundvärderingar. I realiteten innebar detta att alla massmedia var underställda sträng statlig kontroll. Regimen var också mycket hård mot utländska korrespondenter.

Ett högt järnstaket med vassa spetsar omgärdade den stora vita byggnaden som bevakades av beväpnade vakter. Här var vi tvungna att passera genom en dubbelkontroll med visitation innan vi fick lov att korsa den öppna gårdsplanen. Sakta närmade vi oss trappan som förde in till Irans största cancersvulst.

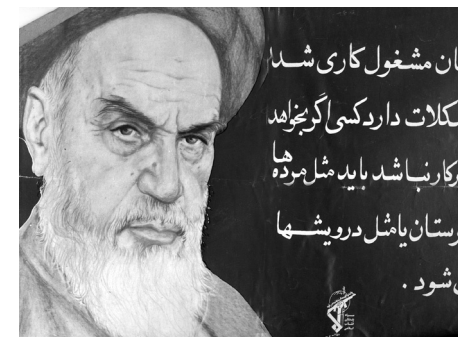
- Hitåt, sa Majid och vinkade med handen. Jag hade aldrig drömt om att jag en dag skulle komma hit, tillade han med förakt i rösten och knöt händerna.

Väl inne i den stora byggnaden tänkte vi ta hissen upp till tredje våningen. Jag tryckte på hissknappen och dörren gled åt sidan med ett lågt plingande. Korri-

Det fanns bilder på döda soldater överallt

doren utanför var nästan tom och snart befann vi oss inne på ett mindre kontor där man var i full gång med att sortera affischer och flygblad. Den grå himlen stängde ute det mesta av dagsljuset, och det var dunkelt

En av affischerna jag fick på kontoret

i rummet. En uniformerad man med vänliga ögon vände sig mot oss med en frågande min.

- Ursäkta om vi tränger oss på, men min vän här är väldigt intresserad av vår ledare, förklarade Majid medan jag skakade hand med mannen. Därför skulle han vara mycket tacksam om han kunde få några bilder av Khomeini för att kunna sprida dennes budskap när han återvänder till sitt hemland.

Hans övertygande utläggning verkade falla i god jord och efter en stund fick jag ett tiotal affischer att välja mellan.

- Broder, lova mig att du talar om sanningen om Khomeini och den Heliga Revolutionen, sa mannen och räckte fram handen för att få löftet beseglat.

- Jag lovar, svarade Majid, utan att ljuga.

En av de sista kvällarna vi hade tillsammans bestämde vi oss för att åka förbi shahens gamla palats, *Niavarân*.

Det var spännande att på detta sätt få direktkontakt med det förflutna och jag fylldes av en underlig känsla när vi körde längs den höga muren.

Numera hade regimen övertagit dessa domäner och det

var omöjligt att få någon inblick. I stället föreslog Mohsen att vi kunde åka förbi *Djamarân*, platsen där Khomeini bodde.

Här hade pasdaran spärrat av hela stadsdelen. I kvällsmörkret såg vi hur de stod och värmdes sig vid tomma oljefat, i vilka de gjort upp eld. De dimmiga gatljusen spred sitt gulaktiga sken över scenen, där soldaterna var strategiskt utspridda längs gatan och vägsärrarna.

Dygnet runt stod de klara att ta itu med eventuella inkräktare och vår bil följdes av misstänksamma ögon och svarta gevärsmynningar. Faktum var att även bergssidan bakom denna stadsdel var avspärrad och bevakad, allt för att undgå eventuella attacker.

- Khomeini påstår sig ju vara älskad av sitt folk, sa Mohsen när han svängde bort från de kraftiga vägsärrarna. Men hur kommer det sig då att han inte har visat sig ute bland vanligt folk på så länge? De enda gångerna man får se honom är på TV. Ibland har folk till och med trott att han dött och att personen som visats fram varit en dubbelgångare.

- I vilket fall som helst börjar han bli senil, sköt Majid in.

- När han numera håller tal är det svårt att förstå hans osammanhängande meningar och många är övertygade om att det inte längre är han som styr, utan i stället ett stim hajar i regimens topp. Den enda kontakt Khomeini har med yttervärlden är genom sonen Ahmed och hans närmaste rådgivare. Vem vet vad de lurar i honom.

I början av hans styre var han mycket stark, men nu verkar

Hela området bevakades av beväpnade soldater

han ha tappat sina forna krafter och blivit mer och mer svag och rädd. Höjdarna bland mullorna är nästan lika rädda och för det mesta sveper de bara fram genom Teherans gator i sina Mercedes Benz med svarttonade rutor och gott om livvakter.

Pasdarankontrollerna blev alltid hårdare efter mörkrets inbrott, så det var bäst vi åkte vidare. Det hade varit en ganska märklig dag och vi var trötta men några timmar tidigare hade vi bestämt oss för att gå på bio och Saied stod säkert redan och väntade.

- Cinema is very good, sa Mohsen med ett leende.

Affischerna utanför biografen avslöjade att kvällens film handlade om kompositören Tjajkovskijs liv och leverne.

Plötsligt small det till precis framför oss. Mitt emot platsen där vi stod hade två polisbilar krockat med varandra.

- Men vad ända in i helvete, skrek den ena polisen och for ur sin rykande bil. Hur kör du egentligen, hönshjärna?

Polismannen i den andra bilen hade fått ett jack i huvudet, annars var han oskadd. Nu stod han och stirrade på sin fina tjänstebil, som verkade vara i akut behov av betydligt mer än en omlackering.

- Hur jag kör? Det var ju du som körde på mig, din *kesâfate hammal!*

Det hetsiga grälet övergick i handgripligt slagsmål, när ene polisen med full kraft slog båda nävarna i sin kollegas motorhuv. Som svar sprang den andre och slet åt sig hans bilnycklar.

- Du vågar aldrig...

Men det gjorde han visst det, och sekunden senare susade nyckelknippan genom luften och försvann i mörkret.

Hans motståndare vacklade till, lyfte ett hotfullt pekfinger röt med ursinnig röst:

Ahmed Khomeini

- Nä, nu jävlar!
Vid det här laget hade det hunnit samlas en folkskara runt antagonisterna, som nu pucklade på varandra med knytnävarna.

- Här, sa Majid
tyst och räckte mig bioprogrammet, varefter han hoppade rakt in i boxningsarenan.

Vältränad som han var tvekade han inte att ge sig in i kampen. De två poliserna var storsvuxna män, Majid drygt en och sjuttio. Men trots det lyckades han med armar och ben hålla isär dem tills de så småningom lugnade ner sig.

- Hej, sa Saied som dök upp ett par minuter senare. Hur har ni haft det i dag då?

- Det har varit lugnt, svarade Majid och borstade av sig dammet.

- Jag hoppas du vet lite om Tjajkovskij innan vi ser filmen, annars är det lätt att bli förvirrad, sa Majid när vi hade bänkat oss framför bioduken. Censuren brukar gå hårt fram, så det krävs en hel del fantasi för att begripa vad det handlar om.

I det här fallet hade han alldeles rätt. Inte mindre än 45 minuter av filmen var bortklippta. Varje gång en kvinna visade sig på filmduken hade saxen gjort sitt. Här resulterade det till exempel i att man ena minuten fick se den unge nyförälskade kompositören skriva kärleksbrev till sin allra första hjärtevän för att ett par minuter senare sitta gammal och gråhårig vid sin

andre frus grav. Filmen var dessutom dubbad så jag spenderade tiden med mig själv och mina tankar.

Jag kände mig ledsen, verkligt ledsen. Tänk så märkliga vägar livet tar, för bara en månad sedan hade jag varit livrädd för detta till synes totalt galna land och nu grät mitt inre inför att behöva ta avsked.

Jag lutade mig framåt med armbågarna på knäna, vilade pannan mot mina knäppta händer och slöt ögonen.

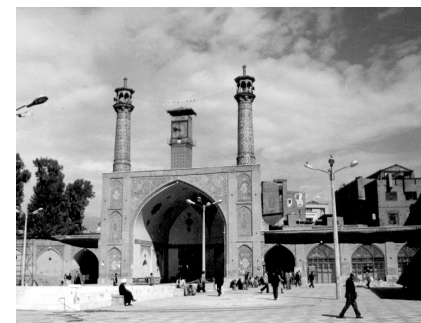
Varför skulle livet behöva vara så svårt? När man står med huvudet begravt i gytta av till synes viktiga detaljer, är det så lätt att tappa överblicken och distansen som ger livet mening och som i efterhand visar oss betydelsen av våra upplevelser och känslor.

Jag knöt händerna mot mina kinder och försökte pressa fram en vettig tanke ur huvudet.

Mitt innersta hade förändrats under tiden i detta så annorlunda land. Jag var inte riktigt säker på hur och vad som hade förändrats, men när mina ögon mötte min spegelbild, fanns det något där som inte funnits tidigare. Kontakten med livet i Iran hade trängt igenom mina inre betongsköldar som skyddat mig mot yttre smärta ända sedan barnsben. Nu var jag äntligen i kontakt, i verklig kontakt med mitt inre. Smärtan var intensiv, men klar och ren, och jag kände en märklig glädje av att ha nått fram till kärnan.

Majid ryckte mig ur mina funderingar när han stötte till mig med armbågen och bjöd på popcorn.

Jag tittade upp och

En av stadens många väldigt vackra moskéer

såg plågat på honom.

- Här, det är bäst du håller dig framme innan vi andra käkar upp alltihop, sa han med en blinkning.

Mitt visum skulle gå ut om några få dagar och vi hade ingen aning om hur framtiden skulle te sig. Det okända väntade och allt vi kunde göra var att försöka vara modiga och möta det med högt buret huvud.

Resten var upp till högre makter.

AVSKEDET

SÅ VAR DEN ALLTSÅ HÄR, denna fruktansvärda dag då jag var tvungen att lämna mina vänner i Iran åt ett okänt öde. Trots en dryg månads intensivt planerande fanns det fortfarande oklara detaljer som kunde sätta definitivt stopp för flykten.

Om två dagar skulle Majid ta planet till Istanbul för att där få biljetten till DDR av sin vän samt invänta biljett nummer två från Sverige, en biljett som förhoppningsvis skulle ta honom från Östberlin till Landvetter utanför Göteborg. Här skulle min mamma och bror möta upp honom. För säkerhets skull hade vi skickat ett foto på Majid så att de skulle kunna känna igen honom.

Att behöva åka nu var som att springa ett maratonlopp och så ge upp två meter före mållinjen. Jag ville inget hellre än att stanna kvar så att vi tillsammans fick se planen gå i lås. Men vid det här laget var mitt pass fullt av iranska stämplat, vilket gjorde polisen mer och mer misstänksam för varje gång vi dök upp. Ingenting fick äventyra Majids säkerhet. Nu hade jag bara drygt 24 timmar på mig att lämna landet och kvällen innan hade jag bestämt att ställa kosan mot grannlandet Pakistan.

Majid var borta större delen av morgonen. Han hade åkt till banken för att växla sina pengar till dollars, medan Mohsen stannat hemma från jobbet. Vi spelade ett par sista omgångar backgammon för att få tiden att gå.

Fotot som vi skickade till Sverige

Kvällen innan hade jag tagit farväl av Maryam, som kommit in medan jag höll på att packa. Hennes stora mörka ögon var sorgsna.

- *Delam barât tang mishe.* Jag kommer att sakna dig, sa hon där hon stod ett par meter ifrån mig.

Jag kunde helt enkelt inte förmå mig att säga adjö. I stället gick jag fram och gav henne en kram och en öm kyss på kinden. Jag visste att detta stred mot iranska seder, men det kändes oerhört viktigt att visa henne hur mycket hon hade kommit att betyda för mig. På vägen ut genom dörren stannade hon till och kastade en tveksam blick över axeln. Jag har aldrig riktigt förstått vad hennes ögon sa i denna stund. Några få sekunder senare var hon försvunnen.

Ingen av oss hade då någon aning om de tragiska händelser, som skulle komma att utspela sig längre fram.

Det visade sig vara lika svårt att ta farväl av Mohsen, Shadi, Majids föräldrar och hans storasyster Zari. Alla hade de blivit som en ny familj för mig, tusentals kilometer ifrån min egen släkt. När det äntligen blev dags att ge sig av, kunde jag inte hålla tillbaka tårarna längre.

- Låt oss få det överstökat så fort som möjligt, mumlade jag svagt till Majid som inte var sen att följa uppmaningen. Jag gav hans mamma en sista kram och lät blicken glida över Maryam och

Sista måltiden med min iranska familj

Zari, som båda stod och höll om varandra. Ingen tittade upp.

Snart hade Majid kört fram bilen och lastat in mitt bagage. Han gick runt bilen och öppnade långsamt sidodörren. Jag hoppade in och drog igen dörren.

- Det är dags, sa han och log ett glädjefullt leende.

Han vred om startnyckeln.

- *Khoda hafis, dustaye azizam.*

Jag vinkade en sista gång innan vi backade ut från den lilla gränden och svängde ut på gatan.

I sicksack for vi fram genom den enorma huvudstaden, där endast djungelns lag gällde i trafiken. Majid visade upp sitt förflutna som taxichaufför genom att skickligt leta sig fram via diverse gränder och smågator, allt för att undvika de stora gatorna där bilköerna alltid satte ett definitivt stopp för framkomligheten.

Vi sa inte så mycket på vägen. Allt hade blivit sagt och gjort, och nu måste våra vägar skiljas. I min hand hade jag en bussbiljett som Mohsens sväger köpt till mig några dagar tidigare.

- Eftersom vi inte har tid att ordna något avskedspari, tyckte vi i stället att denna kanske kunde komma till nytta, hade han sagt med en blinkning.

Vi började närma oss en av stadens fyra jättelika busstermi-

naler. Den stora byggnaden var omgiven av en parkeringsplats där hundratals bussar stod parkerade.

Terminalen var en av de byggnader som fortfarande vittnade om shahens försök att modernisera landet. Den sciencefictionliknande kolossen var belagd med ett cementtak, vars upåtböjda kanter liknade en ostskiva som legat för länge i solen. En cementbro ledde rakt in i mitten av härligheten.

Många av resenärerna var soldater som antingen just kommit hem från kriget eller som nu var på väg tillbaka till helvetet. De olika uniformsfärgerna vittnade om vilka förband de tillhörde. Beige, gröna, blå eller kamouflagefärgade, alla var i samma omöjliga situation en situation som förr eller senare skulle ta livet av dem.

Vad var det för skillnad mellan dessa unga soldaters ansikten och mitt eget? De var på en resa mot döden, jag på en resa för "nöjes skull".

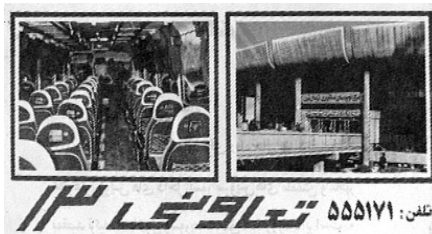
Majid följde mig ända till bussen.

- Hej då, min vän, sa jag tyst och gav honom en varm kram.

- Hej då, svarade han.

Jag gick ombord på bussen. Dessa få steg förde mig ut ur hans liv. Bara glaset i bussrutan var mellan oss, men det kunde lika gärna ha varit en tjock cementmur. Jag kände hur mitt ansikte förvandlades till en orörlig mask.

Avskedet var ett faktum.

Min bussbiljett från Mobsens sväger Ghasemi

SATANS KRIG

TIMMARNASOM FÖLJDE blev till dagar medan det torra och brända stäpplandskapet sakta förändrades utanför bussfönstret. Ju längre söderut vi kom, desto torrare och ödsligare blev det, tills vi slutligen var helt omgivna av ändlös öken.

Med jämna mellanrum stoppades bussen av omväxlande polis och pasdaran. Det var en märklig upplevelse att se skillnaden i människornas reaktion på dessa två myndigheter.

Om en vanlig polis kom ombord, skrattade och skojade alla medan de viftade med passen. Men när en pasdars mörkgröna uniform avtecknade sig i dörröppningen spred sig omedelbart en skrämmande tystnad.

Utanför bussen stod alltid ett par beväpnade revolutionsgardister och höll fordonet under uppsikt. medan två andra tog itu med passagerarna.

Långsamt gick

Pådrivna av böner och våld

dessas män med stenhårda ögon ner längs mittgången medan de beräknade studerade varje resenär för sig. Flera av dessa svettades ymnigt trots att solen sedan länge varit försvunnen. Vem skulle soldaterna ta den här gången?

- Det är verkligen hemskt, viskade en man medan vi stod och tittade på när pasdaran centimeter för centimeter gick igenom hela bussen. Om man slår ner blicken, tror de att man har något att dölja. Om man i stället tittar rakt fram, tycker de kanske det är misstänkt att man stirrar. I båda fallen kan resultatet bli att man tas till förhör.

Han fullföljde meningen med en tung axelryckning och skakade långsamt på huvudet.

Jag visste precis vad han talade om, eftersom jag själv sett fem-sex personer råka ut för liknande saker. De flesta av dem hade kommit tillbaka, men vart den sista tagit vägen visste ingen. Och ingen vågade fråga.

- Pass!

Jag rycktes ur mina tankar när jag plötsligt hade en av Khomeinis lakejer stående framför mig. Av gammal vana hade jag redan passet framme och lämnade det nu utan ett ord till honom. Han var liten, svartmuskig och brutal i hela sin utstrålning. Det här var en elak jävel, det kändes lång väg. Jag kände huden kring mun och käke stramas åt.

Under en hel minut stirrade han öppet ogillande på mig med sina tomma, iskalla ögon medan han sida för sida bläddrade igenom mitt slitna pass. "Stirra på dem tills de avslöjar sig av nervositet" verkade vara en av grundreglerna. Hans ansikte var som en orörlig mask.

Sekunderna tickade långsamt iväg när jag upptäckte något som fick skrattet att bubbla i halsen. Han höll passet upp och ner! Jag lyckades dock behärska mig och efter ytterligare spänd väntan lämnade han utan ett ord över passet.

Till slut verkade soldaterna nöjda och snart var vi på väg

igen. Alla andades lättade ut och det dröjde inte länge förrän pratet i bussen åter var i full gång.

Mannen bredvid mig var en soldat i 25-årsåldern. Jag försökte flera gånger prata med honom, men han var artigt avvisande. Gång på gång kom jag på mig själv med att studera honom i smyg, eftersom han var väldigt lik min bror.

Det är onekligen en märklig värld vi lever i, tänkte jag, när kärleksfulla händer som denna soldats tvingas döda på grund av en religiös fanatikens befallningar. Hur lätt kunde en sådan tragedi inträffa hemma i Sverige, kanske med en annan utformning, men ändå? I så fall hade det kanske varit just min bror som nu suttit i en buss på väg mot ett meningslöst krig.

Kriget mot Irak hade efter ömsesidiga provokationer börjat i september 1980, ett drygt år efter revolutionens genomförande. Den verkliga anledningen till kriget tycktes hölj i oklarheter, båda sidorna hade ju var sin version, men ungefär så här gick det till:

Efter att Khomeini lyckats kasta ut shahens militärdiktatur, började han uppmana folken i de omkringliggande länderna att följa hans exempel, göra slut på sina diktatorer och sprida den islamiska revolutionen.

En av dem som tog mest illa vid sig var Iraks president Saddam Hussein.

I samma svep förekom oroligheter kring gränsområdena mellan de två länderna och den för handeln så viktiga Tigris. Floden hade under århundraden legat till grund för många skärmytslingar. Nu ville Iraks ledning en gång för alla göra slag i saken och i hemlighet började Saddam Hussein planera en invasion av Iran.

Efter regimövertagandet hade Khomeini gjort processen kort med de flesta av shahens anhängare som inte lyckats fly.

Bland dessa var 12 000 generaler och militära ledare. Irans armé stod nu alltså nästan utan officerare som kunde organisera ett motstånd. Om Irak skulle ha möjlighet att genomföra en invasion skulle de aldrig få en bättre chans.

Sagt och gjort. Snart påbörjade Iraks armé ett anfall mot grannlandet i öster, som helt togs på sängen. Under en kort period hade irakierna stor framgång, men när det väl gått upp för iranierna vad som var på gång, lyckades man mobilisera ett motstånd som effektivt satte stopp för fienden.

Efter hårda strider var man knappt ett år senare tillbaka till de trakter som tidigare fungerat som naturlig gräns mellan de båda länderna.

Men för Khomeini var detta inte tillräckligt. Inte nog med att Iraks trupper pressats tillbaka, nu hägrade chansen att ta över deras land. Därför fortsatte han att mana på sina trupper i ett "heligt" krig som vid det här laget hade hållit på i fem långa år och som kostat närmare en miljon människor livet. Dessutom hade miljontals

Iranierna bekämpade fienden

Kriget var fruktansvärt blodigt

civila tvingats fly från det meningslösa dödandet, som utarmade de två antagonisterna, inte bara mänskligt utan även ekonomiskt.

I genomsnitt lånade Irak en miljard dollar i månaden för att kunna hålla kriget i gång. Omvärldens banker gnuggade händerna och ställde gärna upp. Här fanns en möjlighet att låta muslimerna ta död på varandra och samtidigt tjäna enorma summor. Inte illa, med tanke på hur skrämmande islams ansikte hade blivit efter Khomeinis intåg på scenen.

Iran å sin sida vägrade ta några utlandslån, utan förlitade sig i stället på sin större befolkning. Tog männen och barnen slut, stod kvinnliga soldater på tur.

Beslöjade kvinnor med automatvapen hade blivit en allt vanligare syn på militärparaderna. Såvitt jag kunde förstå hade ingen iransk kvinna ännu skickats till fronten, men en miljon iranskor hade redan fått vapenutbildning.

Ayatollan hade personligen beordrat upprättandet av kvinnliga militära enheter och ungefär 90 träningsläger fanns nu i

Alla tvingades ställa upp

Ingen klarade sig undan

Alla berördes av kriget

Striderna var ihållande

gång. Mobiliseringskampanjer pågick ständigt landet runt med följande officiella motivering:

“Våra muslimska systrar tränas för att kunna försvara städerna, om Djävulens styrkor skulle våga anfälla igen.”

För det här krävdes ytterligare vapen och under kriget exporterade inte mindre än 28 länder vapen till denna konflikt. Skandalerna har sedan dess visat att inte ens neutrala länder som Sverige kunnat hålla sina händer rena. Flera stormakter passade också på att exportera vapen till båda sidorna, samtidigt. Verkligen smakfullt och moraliskt försvarbart.

Men trots sitt överlägsna flygvapen och de tidiga framgångarna började Irak nu få allvarliga problem. Hussein hade redan försökt sluta fred tre gånger, men Khomeini gav sig inte. I ett TV-tal förklarade han att kriget skulle hålla på i minst 20 år till. 20 år!

Det innebar att en hel generation unga män och barn skulle utplånas.

De flesta jag pratade med var eniga om att det här var ett krig mellan två regimer, inte mellan två folk. Båda länderna är till stora delar muslimska och det fanns många irakier som bodde i Iran och lika många iranier som bosatt sig i Irak.

Stundals var krigsmoralen hög

Saddam Hussein

Enligt soldater jag träffade hände det att arméerna låg mitt emot varandra utan att skjuta. Ofta var det först när Khomeinis egen privata armé kom, som stridandet drogs igång.

Som jag förstod det fanns det flera anledningar till att ayatollan höll liv i allt dödande. Den huvudsakliga orsaken var att han helt enkelt inte vågade sluta, eftersom hans eget folk då skulle få kraft nog att ställa honom till svars för allt han hade på sitt samvete.

Med hjälp av kriget lyckades han i stället hålla sitt folk nertryckt. Sorg, blod och tårar blandat med förtryck, hög inflation och stor arbetslöshet var ingredienser i den soppa som hjälpte honom och hans mullor att sitta kvar vid makten.

Dessutom var kriget en förträfflig chans att bli av med så många motståndare som möjligt. Om någon började bli besvärlig, var det bara att skicka honom till fronten som kanonföda.

Mina funderingar avbröts då och då av att vi passerade små fattiga landsbyar. Hur de överlevde i dessa torra områden var för mig ett mysterium. Vi passerade även underbara sanddyner vars mjuka kurvor slingrade sig i ett vackert och imponerande mönster, ständigt i förvandling av den heta vinden. Det var fantastiskt att kunna se hur långt som helst åt alla håll. Sand, sand och åter sand så långt ögat kunde nå.

Då och då öppnades den kala öknen av grönskande oaser. Eftersom palmerna sög upp grundvattennivån med

Många döda och sårade

sina rötter, var de mycket värdefulla och användes sålän som virke eller ved. I stället byggdes husen av en rödbrun lera som blandats med sand och vatten. Då man inte hade trä

Fattiga småbyar i de torra ökenområdena

till takstolar, formade man taken till en självbärande kupoler.

Månadsskiftet novemberdecember nalkades, men hettan var fortfarande besvärande och de mörkbruna och lila färgerna avlöste varandra i det uttorkade landskapet där grönskan sedan länge dukat under.

En av mina medpassagerare gav mig en kort undervisning i det iranska klimatet extrema variationer. Somrarna är ofta mycket varma och i inlandet är temperaturer på 54 grader Celsius inte ovanliga. Till följd av den höglänta terrängen är vintrarna betydligt kallare än vad man skulle förvänta sig av landets läge och i de nordöstra delarna av Zagrosbergen förekommer temperaturer på närmare 30 minus grader. Starka vindar förstärker temperaturskillnaderna ytterligare och särskilt Irans östa del plågas under somrarna av den så kallade "120dagarsvinden", som kan uppnå hastigheter på upp till 160 km/t. Klimatet i norr och nordväst är varmt och fuktigt, men här regnade det så gott som aldrig.

Just när skuggorna blivit långa och tunga, passerade vi genom ett trångt bergspass där färgerna som den blodröda solen framkallade var helt otroliga. Även natten i öknen var ett bevis på naturens storslagenhet och i samma takt som kylan spred sig steg en perfekt fullmåne på den stjärnbeströdda svartblå

himlen. Det var en förtrollad natt.

Skönheten fick mig att minnas andra naturupplevelser jag haft på min tur genom Europa, bland annat en underbar strand utanför Kavala i nordöstra Grekland.

Min strand utanför grekiska byn Kavala

Lugn i själen hade jag somnat i sanden med himlen som täcke och månen som nattlampa. Gryningen som följde kom med en strålande blodröd apelsin som vägvisare och mitt i det uppgående eldklotet stod en ensam fiskare långt ute i det glittrande havet. Med vatten upp till midjan fångade han fisk med ljuster och en burk med vilken han kunde se genom vattenytan.

På kvällen upprepades det sällsamma skådespelet. Nu kastade han ut en lång krokförsedd lina för att sedan sätta sig ner vid en liten lägereld och vänta. Hans lågmälda sång nådde mitt hjärta och gjorde dessa händelser till oförglömliga minnen.

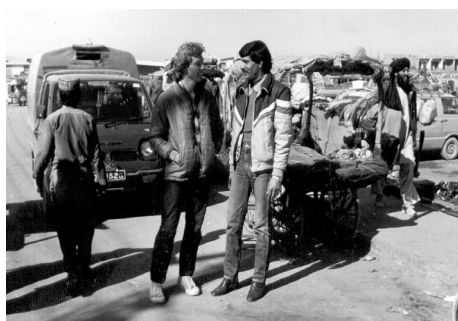
GRÄNSEN - EN JÄRNGRIND

FRÅN DEN LILLA STADEN Zahedan till den pakistanska gränsen är det cirka hundra kilometer och det var tydligen upp till var och en att korsa öknen på bästa sätt. Lokalbefolkningen höll sig försiktigt undan eftersom hela området patruljerades av pasdaran.

På turen hade jag träffat ett gäng unga pakistanier på väg hem efter en så kallad busstripp. En av männen var mycket vänlig och vi kom snart i samspråk. Hans namn var Shah-Shah och jag fick senare veta att han var på hemväg efter två års stridande tillsammans med PLO i Libanon.

- Häng med, så bjuder jag på en bit mat, föreslog Shah-Shah med ett leende. Jag känner en pakistanier som äger en restaurang i närheten.

Det kom att bli en liten försmak på

Shah-Shah hade just återvänt från Libanon

vad som väntade. Restaurangen bestod av ett smutsigt rum där man slagit upp ett hål i väggen till köket. Här kröp en liten kille fram och tillbaka med beställningar och mat. Tänkte man kanske göra hålet större i takt med att kyparen växte?

Pojkens grå ansikte och händer tydde på att de inte sett vattnet på länge och jag undrade i mitt stilla sinne vad Hälso- och Miljövårdsnämnden hemma skulle ha sagt. Tveksamt beställde jag in ställets à la carte, som bestod av fett ris och fårkött.

Ett par minuter senare kravlade miniservitören genom hålet, medan murbruket lossnade i stora sjok och gav maten lite extra krydda. De dammiga tallrikarna placerades på det sneda bordet framför oss tillsammans med ett par flaskor Coca-Cola.

Med en föga elegant gest bände kyparen av kapsylen innan

Den långa bussresan gick från Teheran till gränsstaden Zahedan

han torkade av flaskan med handen, och jag skulle just skölja ner resdammet när jag kände en kraftig odör från flaskhalsen. Då stämde det jag hört om vänster hand och no toapapper alltså. Diskret försökte jag rengöra flaskan innan jag tog mod till mig och gav mig i kast med delikatesserna. I Pakistan skulle det tydligen bli svårt att klara sig undan med hälsan i behåll.

På kvällen låg vi sex man i samma rum och småpratade. Jag för min del ville helst vara ensam med min oro för dem jag lämnat i Iran. Hur hade det gått för Majid? Hade vår plan gått i lås?

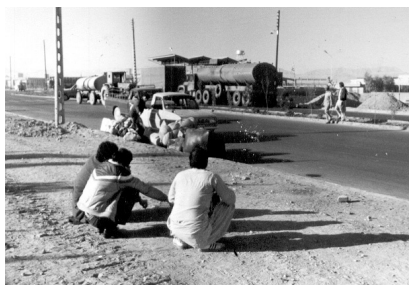
Bäst jag låg där och funderade, fick jag stifta bekantskap med ett av Pakistans nationalljud: Ett högljutt harklande åtföljt av en jätteloska. Var den träffade verkade oväsentligt trots att många var rena mästerskyttar. Här vek man bara helt sonika upp madrasskanten och så var det fritt fram att spotta på golvet.

I gryningen gick vi upp för att leta reda på någon som kunde hjälpa oss med transport till gränsen. Pakistanerna tyckte då att det bästa vore att hyra någon som kunde köra oss till den lilla gränsbyn Taftan.

Vi stoppade ett tiotal pickups på gatan innan vi fick napp. Den här chauffören var, som alla andra, rädd för pasdarans många vägspärrar, men en sedelbunt fick honom på andra tankar.

Efter en del diskussion kom vi fram till att var och en skulle betala 85 toman. Ivrigt kastade vi upp allt bagage på flaket innan vi själva hoppade efter.

Nu var vi i alla fall på väg trodde vi. Några

I förhandling om en ny pickup till gränsen

minuter senare hade priset nämligen på något märkligt sätt stigit till 100 toman per skaft. Upphetsade började pakistanierna bråka och snart stod vi åter i vägkanten med ett berg av bagage runt oss.

På nytt startade jakten på förbipasserande och en halvtimme senare kom vi äntligen iväg med en ny pickup.

Priset? 100 toman.

Fullastade och klara att åka

Taftan visade sig vara en smutsig kåkstad mitt ute i öknen. En bit utanför byn fanns ett iranskt passkontor samt en arméförläggning. På den slitna kalkväggen hade någon målat ISLAM IS VICTOR i kombination med symbolen för Allah.

Trötta och dammiga hoppade vi av flaket och började lasta av när pasdaran dök upp. Snart hade de dragit iväg med mig in på ett mörkt kontor.

- Vem är ni? Vad vill ni här? Hur mycket pengar har ni? Vad anser ni om Islam? Är ni USA-sympatisör?

Frågorna haglade medan jag försökte svara. Jag grymtade besvärat och strök mig över huvudet. Det kändes onekligen lite märkligt att utsättas för förhör när jag ville lämna landet, på vägen in hade det gått mycket enklare.

Ljuset från den skarpa ökensolen slog mot mig jag kom ut igen. Här stod solen i zenit och skuggorna var obefint-

liga. Lite yr stegade jag iväg mot nästa kontor som skulle förse mig med en exitstämpel innan jag slutligen skulle hamna vid den så omtalade gränsövergången en järngrind.

Gränsstationen i ökenbyn Taftan

Här avverkade vi hundratals kilometer öken och så hade man endast en grind som gräns.

Man behövde bara gå ett tiotal meter åt endera hållet för att passera obehindrat. Det vill säga om man nonchalerade de utposterade soldaterna.

Mellan grinden och den lilla byn gick några dromedarer och rotade i en avfallshög tillsammans med brunvita getter med horn, pipskägg och de längsta öron jag någonsin sett. Hettan var outhärdlig och irriterande flugor svärmade omkring i stora moln.

Timmarna gick medan jag väntade på att de fem pakistanierna skulle släppas igenom och efter många om och men var vi till slut samlade på den andra sidan grinden. Det vill säga alla utom en.

- Han har arbetat i Iran i mer än ett år utan uppehållstillstånd, förklarade Shah-Shah. Nu får han betala priset.

- Jamen, vad kommer de att göra med honom? frågade jag oroligt. Blir han fängslad?

- Nej, det är enbart en fråga om kontanter, svarade Shah-Shah oberört. Han har tjänat storkovan på oljefälten och nu får han punga ut med en del av besparingarna. Det är inte mer än rätt.

Längre bort mellan de små lerhusen stod en gammal

Bedfordbuss parkerad. Aldrig tidigare hade jag skådat något liknande. Med hundratals lampor, krom, spektratejp och glittrande, handhamrade påbyggnader framstod den som ett rullande Las Vegasdiskotek. Inredningen visade sig gå i samma stil, med speglar och små lyktor hängande från taket. Varenda detalj hade utförts för hand och resultatet var mycket imponerande.

Stum av beundran gick jag ombord efter att ha hälsat på två män som redan lagt beslag på sina platser.

- När går bussen, frågade jag.

- Om en timme.

En dryg timme senare ställde jag samma fråga.

- Om en timme, kom svaret som på beställning.

Fem timmar senare satt jag fortfarande kvar i samma sits. Fortfarande ingen chaufför. Mitt tålamod hade sedan länge tagit slut. Var höll han hus?

- Han sover, sa samma person som svarat tidigare.

- Men när ska vi åka då?

- Om en timme.

Det hann bli mörkt innan vi äntligen kom iväg. Bussen skulle visa sig vara lika otroligt obekvämt som den var vacker. Sitsarna var gjorda för dvärgar och det fanns ingen möjlighet att få rum med vare sig ben eller bak. I stället bytte jag plats med en pakistanier som placerat sig på ett fällbart säte i den trånga mittgången. Snart förstod jag varför mannen varit så ivrig att byta. Det fanns inget ryggstöd.

- Luta dig mot min arm, sa Shah-Shah och greppade sätet på andra sidan gånge.

Utanför hade fullmånen intagit sin tron och nu spreds ett gudomligt sken över de mjuka sanddynerna, som omgav den så kallade vägen bestående av två djupa hjulspår.

Vi var på väg mot Quetta, den enda staden i sydvästra

Pakistan förutom Kalat. Sakta tog vi oss fram parallellt med gränsen till Afghanistan och med jämna mellanrum passerade vi flyktingar på väg undan krigets fasor.

I brist på annat hade de sökt skydd i öknen och de små lägereldarna avslöjade var deras nomadtält var uppslagna.

Även på den pakistanska sidan förekom ett flertal kontroller. Smuggling var en av områdets mest lönsamma verksamheter och de styrande hade fullt upp med att försöka hindra illegala transporter. Vägkontrollerna var många och vi skickades in och ut ur bussen varje gång de pakistanska kontrollanterna ville söka igenom den.

Mitt i natten väcktes jag av att busschauffören stannade i öknen varpå gamla och unga tog fram sina vackert broderade bönemattor och föll på knä i sanden.

Det sades att om man stannade upp och lyssnade till öknens stämma, skulle Sanningen uppenbara sig. Stillheten var total och världen syntes i perfekt harmoni.

Vår otroligt utsmyckade buss

Många afghaner var på flykt

I gryningen vaknade vi upp, genomfrusna och mörbultade. Hundratals kilometer i en pakistansk buss är inget recept för bra hälsa, speciellt inte som

chauffören insisterat på att ha fönstret öppet, trots minusgrader ute. Temperaturväxlingarna mellan dag och natt var kolossala och det var svårt för en ovan kropp som min att hänga med.

Vi hade stannat till vid en liten restaurang mitt ute i öknen, långt ifrån närmaste bebyggelse. Så snart bussen bromsat in framför huset startade man upp värdshusets stolthet, en dieseldriven generator som med ett fruktansvärt vrål snurrade igång och strax började de upphängda glödlamporna sprida sitt flämtande sken. Hostande visade restaurangägaren med ett stolt leende upp den senaste installationen. Att diesellavgaserna hotade förgifta gästerna verkade spela mindre roll.

Stannade för att lyssna på öknens stämma

Ett ensamt vakettorn i öknen

Staden Quetta dök upp som ett skränigt inferno och skillnaden mellan den stilla öknen och denna smutsiga stad var chockerande. Allt här verkade vara huller om buller när bilar och mopedtaxi, så kallade rickshaws, gjorde sitt bästa för att köra ihjäl fotgängare, cyklister, hästar, åsnor och enstaka dromedarer.

För pakistanierna runt mig var detta "Hem ljuva hem" och jag började så sakta inse att vart jag mig än vände i världen, hur exotiska och märkliga platser det än gällde, så var det normal vardag för människorna som bodde där. Precis på samma sätt skulle mitt inrutade liv hemma i Sverige verka främmande och spännande för dem. Var hela min resa egentligen ingenting annat än en förändring av livsinställning?

Här i Quetta föll jag för bekvämlighetens frestelse och letade upp närmaste hotellskylt. I bakhuvudet fanns en misstanke om att jag i stället för en ren säng med nystrukna lakan skulle hamna i en container med tak. Det var samtidigt den stund på dagen då jag brukade få mathallucinationer: läcker mat serverad av en vacker servitris ackompanjerad av ljuv musik. I stället fann jag mig snart instängd i ovan nämnda kontainer med en ljummen Cola och en torr bit bröd.

Ett par dagar senare steg jag ombord på ett tåg så proppfullt, att människor hängde både längs utsidorna och på taket. Knuffande och trängande lyckades jag ta mig fram till "min" plats, som visade sig vara upptagen.

Ockupanten vägrade arrogant flytta på sig eller ens göra plats, så jag såg till slut ingen annan utväg än att kalla på konduktören. Tillsammans med en beväpnad vakt dök han upp för att ta reda på vad som hänt. Knappt hade han hört våra olika versioner förrän han beordrade soldaten att skjuta pakistanierna.

- Nej, nej, skona mig, skrek mannen och kröp ut genom närmaste fönster.

- Den varianten fungerar alltid, konstaterade konduktören oberört innan han gav sig iväg genom oroshärden.

Den långa färden upp till staden Lahore vid den indiska gränsen blev värre än jag kunnat

Med tåg på väg till staden Lahore

föreställa mig. Aldrig tidigare hade jag upplevt så många människor sammanpressade i ett så litet utrymme. En yngling hade satt sig på huk för att sova på kanten av ett ryggstöd. På sex platser fanns tretton personer plus bagage, och det gick inte ens att få ner en cigarrett till golvet för att fimpas. Samtidigt drog den iskalla nattluften in genom de öppna fönstren och alla springorna runt om i järnvägsvagnen. Det var fruktansvärt.

När vi anlände till Lahore var det fortfarande mörkt. Efter en stunds letande lyckades jag hitta ett hotell, eller rättare sagt en sovplats uppe på taket av ett trevåningshus. Omkring femtio andra gäster trängde ihop sig runt mig och jag hade svårt att sova, när jag såg hur vissa mer än lovligt nyfiket granskade mitt bagage.

Det skulle visa sig vara otroligt psykiskt krävande att färdas ensam i ett land som Pakistan. I Iran hade jag trots den överhängande faran känt mig lugn, här var jag ständigt iakttagen. Var jag än visade mig förvandlades jag strax till allas egendom.

- Hello, mister! What is your country name? Where are you going? Ah, what a coincidence, I am going there too. Please bring your luggage!

Åtskilliga gånger hände det till exempel att jag fick en följe-

slagare som med ett vackert leende började följa mig överallt. Inte ett ord yttrades, däremot höll leendet i sig. Vaket noterade han min minsta rörelse för att till sist slå ut med armarna och säga:

- Varsågod, nu får ni gärna ge mig rupies, jag är nämligen en samlare av pengar.

I början hade jag alltid svarat artigt, men snart insåg jag att man inte var intresserad av svaren. Naivt hade jag delat ut pengar till höger och vänster, men inte en enda gång hade jag skymtat en glimt av tacksamhet eller värme i deras ögon. Och lika snart som jag betalad, lika snart blev jag åter bombarderad med samma gamla frågor:

- Hello mister! What is your country name? Min bror arbetar i London och är väldigt berömd. Han heter Ali. Vill ni ha en kopp te? Massage? En guide?

- Nej, nej och åter nej!

En gång tog jag faktiskt tid på hur länge jag kunde få vara i fred när jag visade mig ute. 32 sekunder, drygt en halv minut.

Droppen var när en till synes välbärgad man kastade sig runt mitt ben och släpade efter i dammet i hopp om att jag skulle ge honom lön för mödan. Men vid det här laget hade jag fått nog. I stället för rupies fick killen sig en spark i häcken.

- Just fuck off!

Jag blev snart allas egendom

EN GÅVA FRÅN ALLAH

SJUK AV ORO bestämde jag mig en kväll för att ringa hem, eftersom jag fortfarande inte hade någon aning om hur det hade gått för Majid. Hade allt fungerat skulle han sedan någon vecka tillbaka befinna sig hos min familj. Hade det gått åt pipan kunde det kanske bli omöjligt att spåra honom. Jag var tvungen att få visshet.

Utanför låg natten tyst och klar, endast några få bilar trafikerade de trånga gatorna. En vackert dekorerad rickshaw stannade till och fem minuter senare hoppade jag av utanför telefonterminalen. Som tack för skjutsen gav jag den vänliga chaffisen en femrupeesedel.

- Vi ses kanske igen, ropade killen innan rickshawen puttrade iväg längst den öde gatan.

- Kanske det, mumlade jag till svars. Nervös närmade jag mig det lilla telefonkontoret.

- Goddag, jag vill gärna beställa ett telefonsamtal till Sverige.

Mannen på andra sidan disken tittade knappt upp från sin slitna pocketbok.

- Jo, jag skulle gärna vilja beställa ett telefonsamtal till Sverige.

- Det går inte, svarade han kort.
- Jag betalar givetvis kontant, fortsatte jag.
- Det går inte, svarade han med uttryckslös blick.
Det fanns fem telefonhytter i lokalen. Någon av dem borde väl fungera.
- Skulle jag då kunna skicka ett telegram i stället?
- Nej, det går inte, svarade mannen monotont.
- Varför inte? frågade jag oförstående.
- Det går inte att komma fram på linjerna.
- Jamen, ett telexmeddelande? Har ni telex?
- Naturligtvis, svarade han förnärligt.
- Men då kan jag alltså skicka ett telex?
- Nej, det går inte.
- Varför inte det då?
- Det är för sent. Enda sättet man kan nå Sverige så här dags är per telefon.
- Kan jag då få beställa ett telefonsamtal?
- Ja.

Majid hade inte kommit fram!

Vad hade gått fel? Kylan drog genom mig. Min mamma hade låtit märkligt undvikande i telefonen och jag hade bara uppfattat att han inte dykt upp på flygplatsen utanför Göteborg. Ingen visste vart han tagit vägen och nu rådde total förvirring i mitt plågade huvud. Vad hade hänt?

Så snart jag hade lagt på, försökte jag beställa ett samtal till Iran. Men det gick inte.

Kontakten med Iran är sedan länge bruten, förklarade mannen ointresserat. Ända sedan kriget började har det varit näst intill omöjligt att komma fram på linjerna. Skriv ett brev i stället.

Blotta tanken på vad som kunde ha hänt Majid fick mig att bli illamående och jag hade svårt att koncentrera mig. Försjunken i tankar råkade jag stiga rakt ut framför en rickshaw som med skrikande däck ryckte mig tillbaka till verkligheten.

- Åh, förlåt, jag såg mig inte för, stammade jag till chauffören som svarade med ett brett leende. Till min förvåning upptäckte jag att det var samma kille som släppt av mig en halvtimme tidigare.

- Är ni på väg tillbaka till hotellet, frågade han artigt. I så fall skulle jag se det som en ära att först få bjuda på en kopp te. Ni ser ut att behöva det.

Värmd av hans vänlighet tackade jag ja. Jag hoppade in och snart stannade vi framför ett litet café.

- Välkommen, hälsade min gladlynte chaufför och höll upp dörren.

Efter att ha beställt, satte han sig förväntansfullt mitt emot mig. Snart dök servitören upp med en bricka i högsta hugg. I stället för te serverades en kopp med något jag hade svårt att identifiera. Det var varm mjölk med krossade nötter, russin och ett skärt pulver flytande på ytan. Försiktigt smuttade jag på drycken.

- Uuummm, det är jättegott!

Med glittrande ögon tog han emot komplimangen.

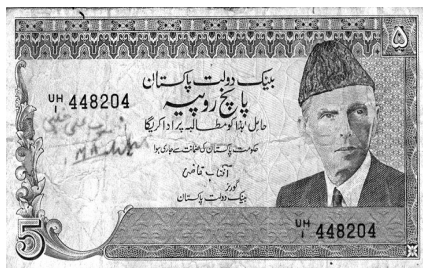
- Det gläder mig att ni tycker om Lahores egen specialdryck. Den är berömd över stora landområden och har spridit hälsa och glädje bland många människor.

- Chotallal som

Tillsammans med min rickshawvän

han hette var drygt trettio, ganska kraftigt byggd och med ett stort månansikte vars mungipor ständigt pekade uppåt. En ståtlig svart mustasch pryddes hans överläpp och när tillfälle gavs satt han och tvinade de yviga spetsarna med fingrarna.

Fem rupeesedeln jag fick i retur

Långt senare släppte han av mig utanför det lilla hotellet. Inte nog med att han hjälpt regnet ur mitt sinne, han vägrade även ta emot betalning för skjutsen. I stället gav han tillbaka den rupeesedel han fått utanför terminalen.

- Den tog jag emot innan jag visste att vi skulle bli vänner, förklarade han högtidligt. Mellan mig och mina vänner existerar inte pengar.

- Okay, men gör mig åtminstone en tjänst att skriva en hälsning på sedeln, så lovar jag att rama in den när jag kommer hem.

Förtjust tog han itu med uppgiften med en kraftig kulspetspenna.

Jag hade just vinkat farväl till Chotallal när jag stoppades av en pratglad yngling i tjugoårsåldern som verkade vara på väg hem i den mörka natten. Han presenterade sig som Ramzan Khan och efter alla vanliga frågor om var jag kom ifrån, vad jag hette och så vidare, frågade han i förbigående vart jag var på väg.

- Jag vet inte, svarade jag. Kanske tillbaka till Iran. Kanske vidare till Indien.

- Indien! Det var verkligen intressant. Jag är själv på väg dit. Om ni vill kan vi göra sällskap till landets ambassad i Islamabad. Jag ska gärna hjälpa er med alla visumhandlingar.

- Det låter inte som någon dum idé, svarade jag. Vi kan väl träffas i morgonkväll och prata igenom det.

Nästa kväll var hela Lahore ett enda glittrande ljushav. Det var *Eidi-Milaun-Nabi*, som hölls till profeten Mohammads ära och hela landet firade högtidsdagen med ett fantastiskt skådespel. Från varenda byg-

Hela staden var upplyst av lampor

gnad hängde långa girlanger av färgsprakande glödlampor och på gatorna spelade militärorkestrar till profetens ära.

- Det är likadant varje år, förklarade Ramzan Khan medan han förde mig genom folkmyllret. Men kom, så går vi och äter en bit!

Maten visade sig bestå av kall spaghetti i en stark sås med istärningar. Det var en märklig smaksensation, men jag var hungrig och snart hade jag tömt tallriken. Mätt och belåten följde jag därefter Ramzan Khan på en rundtur i den uppsluppna staden.

Senare fick jag adressen till ett billigt vandrarhem och trött efter en lång dag tog jag en rickshaw till mitt nya hem. Det var enligt utsago ett gammalt palats, som gjorts om till vandrarhem. Men nu var det ordentligt nergånget, den tidigare swimmingpoolen var förvandlad till soptipp och inomhus hade marmorgolvet av okänd anledning brutits upp. Men det spelade ingen roll, för egen del var jag glad över att ha hittat någonstans att övernatta i lugn och ro.

Nästa morgon vaknade jag av ett fasligt oväsen från ett av träden utanför fönstret. Det visade sig vara en flock vilda papegojor som på få minuter massakrerat hela trädtoppen. Grenar och blad yrde i luften, när plötsligt började kasta sten efter dem. De vita fåglarna flaxade förskräckt iväg, medan mannen under trädet borstade av sig. Klädd i vackra sidenkläder och blanka, nypolerade läderstövlar hade han legat i vandrarhusets trädgård och tagit det lugnt i solen.

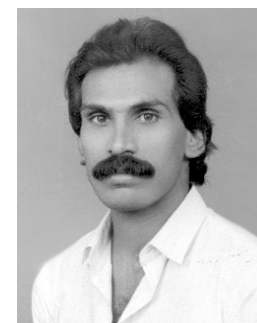
Hans namn var Agha A.R. Adill och det visade sig att han var av kunglig härkomst. Gracen han förde sig med bekräftade detta och det kändes skönt att få prata med någon som inte skrek hela tiden.

- I Pakistan ser vi gäster som en gåva från Allah, sa han högtidligt och bad mig sitta ner. Det skulle vara mig en stor glädje att få stå till Er tjänst medan Ni är här.

BLÅST OCH BESTULEN

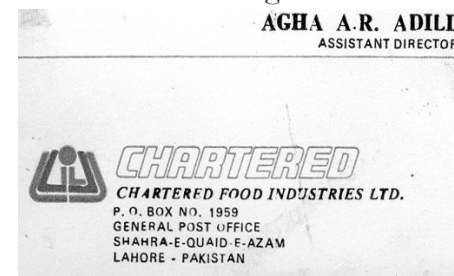
AGHA ADILL HADE sannerligen haft ett händelserikt liv. Efter att ha fötts ombord på ett plan på Kubas flygplats växte han upp i Pakistan, Schweiz och Liechtenstein. Hans far var brigadgeneral i Luxemburg och mamman FN-sekreterare i Sydney.

Numera bodde Agha i huvudstaden Islamabad's finare kvarter där han hade fyra betjänter och en privatchaufför. Som vice verkställande direktör för Chartered Food Industries Limited i Lahore hade han en årsinkomst på 900 000 rupees. Hans utsirade pass och eleganta visit-

Agha A.R. Adill

AGHA A.R. ADILL
ASSISTANT DIRECTOR

Agha Adill fina visitkort

kort underströk sanningen i det han sa.

Allt det här fick jag veta under de första timmarna vi var tillsammans. Det verkade ju lite konstigt att en så uppsatt person skulle bo på vandrarhem för tolv rupees per natt, men han förklarade hur han flera gånger rånats på finare hotell.

- Tjuvar och bedragare flockas runt de större hotellen. Därför är det mycket säkrare för mig att bo så här när jag är på affärsresa. Dessutom är det skönt att ibland komma ifrån all lyx.

Nästa kväll kom Chotallal på besök. Iförd sin finaste kostym tog han med mig på en rundtur i Lahore. Rickshawen var dagen till ära utbytt mot en högglanspolerad scooter. Jag mådde emellertid inte så bra och kände mig ganska blek om nosen när vi for kors och tvärs genom de livligt trafikerade gatorna. Vid halv tiotiden bad jag därför Chotallal skjutsa mig hem.

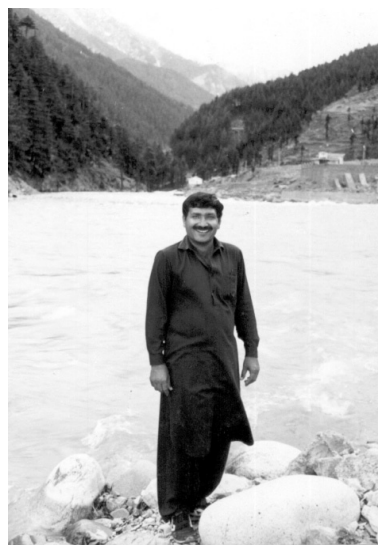
- Hur är det med dig? frågade Agha oroligt nästa dag. Han satte sig på sängkanten och kände försiktigt på min panna.

Huvudvärken bräckte som ett stämjärn bakom ögonlocken och jag masserade näsroten med tummen och pekfingret.

- Jamen, du har ju hög feber! Det är nog bäst jag försöker få tag i en läkare.

Det hade börjat med lite yrsel och diarré, men nu mådde jag verkligen dåligt. Tjugominuter senare återvände han.

- Det finns en doktor alldeles i närheten. Tror du att du orkar gå dit? Om inte

Chotallal

kan jag bära dig, erbjöd han vänligt.

De få hundra meterna kändes som en mil och när vi sent omsider kom fram till mottagningen visade doktorn sig vara en fetlagd karl i femtioårsåldern, som med självgod min skred runt sina patienter. Den ingraverade skylten bredvid dörren var också imponerande: "*Dr. (Capt.) Asghar Mirza, M.B.B.S. (P.B.) R.M.P., exchief medical officer, exdeputy director chest hospital, regd. no. 2036 (S.A.), Chest Physician*".

Efter en halvtimmas väntan var det min tur.

- Och hur står det till här då, frågade doktorn på knackig engelska. Åldern började ta ut sitt rätt och hade gett honom en djup rynka mellan ögonen och två hårda vinklar runt mungiporna. Vinklarna fördjupades när han ingående betraktade mig.

Hest förklarade jag mina symptom.

- Aha, svarade mannen dröjande med en fundersam min. Då har ni en svår hosta också, eller hur?

- Nej, svarade jag.

Hans svar överraskade mig.

- Hosta!

- Va, undrade jag förvirrat.

- Hosta!

Jag hostade.

- Där ser ni, ni har alltså svår hosta, konstaterade doktorn torrt innan han skrev ut ett recept och skickade iväg oss.

Det lokala apoteket fanns i ett litet skjul i utkanten av staden. Apotekaren verkade vara analfabet och ägnade inte receptet en blick. I stället gick även han igenom mina symptom, varefter han rotade runt i sina lådor tills han hittade vad han sökte.

- Ta fyra av de här rosa pillren och två av de blå tre gånger per dag, sa han förtroendeingivande.

Kalla det gärna feghet, men jag bestämde mig för att bli frisk på egen hand.

En dag dök Ramzan Khan upp på vandrarhemmet. Med sig hade han sina visumhandlingar. Han var redo att åka när som helst och vi bestämde oss för att resa nästa dag med en specialbuss kallad Flying Coach.

- Vi kan väl ses någon gång, föreslog jag Agha Adill när han nämnde att även han var på väg till Islamabad.

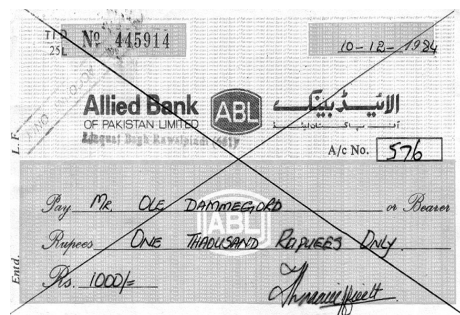
- Javisst, det vore trevligt, svarade han med ett älskvärt leende, varpå han drog fram sitt checkhäfte och skrev ut en check på ett tusen rupees.

- Ta den här som ett litet tecken på vår vänskap, tillade han och stoppade checken i min bröstficka. Matt av feber försökte jag protestera, men han vinkade avvärande. I stället skiljdes vi med en varm handskakning. Han och Ramzan Khan hade bestämt tid och plats för hur vi skulle mötas tre dagar senare. Det kändes skönt att inte vara ensam och med lugn i själen steg jag ombord på bussen tillsammans med Ramzan Khan.

Ramzan var klädd i traditionell pakistansk dräkt framställd av en blandning mellan bomull och silke. På fötterna hade han glittrande plastsandaler och på huvudet en för området karakteristisk liten hatt, utsmyckad med guldtråd och små speglar.

På vägen talade vi mycket om vänskap och kärlek, och han gav mig många nya synpunkter i ämnet sett ur muslimsk synvinkel. Jag gladdes över att ha träffat honom.

- En sak bara innan vi kommer fram, sa Ramzan förtroligt när vi började närma oss Rawalpindi, en stad som ligger endast en dryg mil från huvudstaden Islamabad. Det börjar dra ihop

Agha Adills check på 1000 rupees

sig till presidentval här i landet och vår hemliga polis är mycket uppmärksam på alla kontakter som görs med utlänningar. Jag ber dig därför låtsas som om du inte känner mig. Annars kan jag råka illa ut. Okey?

- Visst, nickade jag

Det var kolsvart natt när vi så småningom anlände till Rawalpindi. Ramzan försvann i mörkret på jakt efter en taxi. Vi var båda trötta och jag längtade efter att sträcka ut mig.

- Kom Ole, hörde jag honom ropa och ett ögonblick senare såg jag honom i framsätet på en annalkande taxi. Tacksamt hoppade jag in i baksätet och passade på att vila ögonen lite, medan Ramzan såg till att få tag i ett hotell.

Snart bromsade taxin in i höjd med en liten skum entré, endast svagt upplyst i natten. När vi hade betalat ledde Ramzan mig uppför trappan, allt medan han höll utkik åt sidorna. För mig verkade det hela lite överdrivet, men okey, varför inte? Bara jag snart fick en säng att sova i.

Nästa morgon dök Ramzan Khan som avtalat upp på mitt hotellrum. Han var blek och nervös och när jag frågade om varför, berättade han hur han blivit kroppsvisiterad utanför hotellet på vägen in. Dessutom led han av någon magåkomma.

- Är du bussig och köper lite bröd och mjölk, bad han klagande. Det brukar hjälpa mot mina magkramper.

- Javisst, sa jag och reste mig för att gå ut.

- Och du, var snäll och lås dörren utifrån så att ingen upptäcker att jag är här.

- Som du vill, svarade jag och drog igen hänglåset på utsidan.

Två minuter senare kom jag tillbaka med frukosten. Jag knackade försiktigt och möttes av ljudet av en nyckel som vreds om i låset tätt följt av Ramzans oroliga blick i dörrspringan. Till min förvåning verkade han redan må mycket bättre och när vi hade ätit färdigt, föreslog han att vi skulle gå ut var för

sig och ta var sin buss till ambassaden. På så sätt skulle risken att vi blev sedda av polisen vara minimal.

Blåögt gick jag med på detta udda förslag. Snart slog dörren igen och jag hörde hans snabba steg försvinna nerför trappan. Jag väntade en stund och gick sedan för att leta reda på en buss.

Klockan var drygt tre på eftermiddagen och Ramzan hade fortfarande inte dykt upp. Rastlöst vankade jag av och an full av oro för att något skulle ha hänt.

På vägen mellan Rawalpindi och Islamabad hade soldater placerats ut mot eventuella upplopp i samband med det kommande valet. Myndigheterna verkade nervösa och jag hade själv blivit utfrågad av flera polisspioner de senaste dagarna. Att de var spioner var inte så svårt att räkna ut, så klumpigt som de bar sig åt.

- Hello mister! What is your country name? Vad anser ni om terrorism? Vad tycker ni om presidenten? Gör USA rätt i att stödja länder i tredje världen?

Trött låtsades jag inte kunna engelska och så småningom pös de iväg. Hotellägaren var också mer än lovligt nyfiken och det stod snart klart att även han fanns på polisens avlöningslista, vilket jag senare även fick bekräftat av utländsk ambassadpersonal.

Städerna Rawalpindi och den eleganta tvillingstaden Islamabad med sina 530 000 invånare låg båda placerade på kanten av Potohar-platån. Rawalpindi blev först känd under namnet Fatehpur Boari som dock fullständigt jämnades med marken i samband med Moghal-invasionen i området. Först i mitten av 1600-talet återskapade en sikh vid namn Rawal Jogi staden, vars invånare tacksamt döpte den efter honom.

Punjab provinsens tidigare ögonsten var numera ett till

synes kaos med sina närmare 1 400 000 invånare som kommit från alla håll längs sluttningen av Himalayas nordvästra kedjor och floderna Indus, Leh och Jhelum.

Men vad brydde jag mig om detaljer som dessa just då. Jag var mest bekymrad över var Ramzan Khan höll hus?

Kvart över fyra hade jag fått nog. Ängslig började jag gå mot närmaste busshållplats när jag till min fasa insåg att jag inte visste vilket hotell jag bodde på. Ramzan hade skött om allting och det hade varit kolsvart natt när vi kommit till Rawalpindi. Inte hade väl jag tänkt på att titta på hotellskylten då. På morgonen hade vi gått ut tillsammans och inte heller då hade jag tänkt på att kolla den.

Jag suckade tungt.

Den obehagliga sanningen började sakta ta form utan att jag kunde göra något.

Faktum var att jag inte hade någon aning om hur hotellet såg ut, än mindre vad det hette eller var det låg.

- Av alla hjärndöda individer är jag nog själv den värsta, muttrade jag surt för mig själv och gned förtvivlat min kallsvettiga panna. Vilken idiotisk amatör.

Kvinnan på min ambasad stirrade oförstående på mig innan hon exploderade i ett gapskratt. Med tårarna rinnande nerför kinderna undrade hon om hon verkligen hört rätt. Hon kiknade av skratt, slog sig på knäna och höll sig om magen.

- Du har alltså ingen aning om var du bor? Återigen tog skrattsalvorna vid och jag fick slokörad stå och ta emot förödmjukelsen. Med all rätt.

Hon hette Susanne, var drygt trettiofem och hade rött hår och blek hy. Att döma av smårynkorna kring ögonen hade hon haft ett stundtals hårt liv, men verkade alltid ha nära till skratt.

Till sist lugnade hon ner sig och satte sig bakom skrivbordet.

- Åk tillbaka till Rawalpindi och se om du möjligtvis kan hitta hem, sa hon och tog fram en lapp där hon skrev ner sitt telefonnummer. Är du fortfarande hemlös klockan fem, så ring. Hon räckte över lappen medan hon torkade bort en sista tår ur ögonvrån. Vi kan träffas på Hotel Intercontinental.

Det skulle visa sig stört omöjligt att lokalisera hotellet. Strax innan klockan fem frågade jag därför efter vägen till Hotel Intercontinental. Jag tog dock det säkra före det osäkra och hann fråga fem olika personer innan jag äntligen var något så när säker på riktningen. Man fick helt enkelt försöka pussla ihop svaren bäst det gick och dra en slutsats av dem.

Hotellet visade sig vara ett av de pampigaste jag sett och jag kände mig ganska malplacerad när jag skred in i den enorma receptionen. Ett kort telefonsamtal bekräftade att Susanne var på väg.

Tre timmar senare satt jag fortfarande och stirrade.

- Hej! Ledsen om du behövt vänta, jag blev visst lite försenad, förklarade Susanne oberört när hon sent omsider dök upp.

Hon visade sig snart vara en driven om än något fartgalen bilförare och jag fick hålla i mig i svängarna när hon gasade sig fram bland smågatorna i Rawal-

En imponerande rickshaw

pindi.

Några timmar senare hade vi fortfarande inte hittat hotellet.

- Det här är ju helt otroligt, suckade Susanne som inte längre var så road. Men hade du inte en annan vän också?

- Åh, du menar Agha Adill? Honom hade jag helt glömt bort!

Men att spåra honom visade sig vara lika svårt. Enligt hans visitkort bodde han med sina betjänter på Street Nr 27 i Islamabad. Hemadressen var nummer 63. Det visade sig emellertid att hela staden var uppdelad i sektorer som betecknats med bokstavskombinationer och det värsta av allt var att varje sektor hade en Street Nr 27.

- Det finns inget annat att göra än att kolla upp hela högen, muttrade Susanne och slängde i ettan.

Fyra timmar senare svängde hon trött in till trottoaren, lutade sig tillbaka i sätet och drog handbromsen.

- Det är nog lika bra att du inser att Agha Adill inte finns. Han är en bluff.

Bestört tittade jag på henne samtidigt som det gick upp för mig att hon hade rätt. Ingen av dem vi frågat visste vem han var, det fanns ingen Street Nr 27 som hade sextiotre hus och telefonnumret på visitkortet hade en siffra för mycket.

- Det finns gott om svindlare i den här delen av landet, fortsatte Susanne. Det vore väl också konstigt om en, som inte ens kan hitta sitt eget hotell, inte skulle bli dragen vid näsan.

Till och med Agha Adill...

Lagom road av hennes skämt bad jag henne köra tillbaka till Rawalpindi så jag kunde försöka hitta någon annanstans att övernatta.

- Lägg av, sa Susanne. Det är klart du får sova hemma hos mig.

Hennes hem visade sig vara ett exklusivt residens med vackra mattor, tapeter och en högklassig stereo. Till min stora glädje hittade jag en underbar skiva med den danska sångerskan Annedorte Michelsen och snart spred sig sköna toner i rummet. Det kändes som balsam för själen att äntligen ha hittat ett ställe där mina nerver kunde ta igen sig.

När vi senare på kvällen satt och småpratade fick jag en idé. Föregående kväll hade jag beställt ett telefonsamtal från hotellet till Sverige. Kanske hade det pakistanska televerket noterat numret? Visst var det långsökt men allt var värt ett försök. Snart slog jag numret som Susanne gett mig.

- Hej, mitt namn är Dammegård, jag beställde ett samtal till Sverige igår kväll. Finns det någon möjlighet att ni kan tala om från vilket nummer jag ringde?

En lång tystnad följde. Det var inte svårt att förstå telefonistens bryderier. Tveksamt bad han mig vänta och två minuter senare hade jag numret i handen! Ivrigt slog jag det nya numret.

- Hallå?

- Ja hej, det låter kanske lite konstigt, men jag skulle vilja veta vart jag ringde?

- Det här är Seven Brothers' Hotel i Rawalpindi, svarade rösten i andra ändan.

Jag skrev snabbt ner namnet som inte klingade bekant trots att jag tydligen bodde där.

- Och adressen?

- Liaquat Road, Bara Bazra. Hur så?

- Det spelar ingen roll, svarade jag alltför skamsen för att

förklara mitt klanteri.

En halvtimme senare parkerade vi framför hotellet, som var prytt med en jättelik neonskylt. Byggnaden hade två ingångar, varav jag kände igen den minsta.

Mitt efterlängtnade hotellrum i Rawalpindi

Det var därför jag trott att det rörde sig om ett litet hotell. Med en trött suck tittade Susanne på mig.

- Tror du att du klarar att hitta ditt rum själv?

Dagen därpå sökte jag upp henne igen för att tacka för hjälpen. Med mig hade jag en liten blomma.

- Vi har tittat lite närmare på din gode vän Agha Adill, sa Susanne när vi senare satt och drack te. Som jag ser det har han inte sagt ett enda sant ord till dig. Företaget där han skulle vara vice verkställande direktör existerar bara på hans visitkort. Checken du fick är ogiltig och på bankkontot finns exakt 0,0 kronor och lika många rupees.

- Jag är ledsen, min vän, men du har gått på en rejäl blåsning.

De följande dagarna låg jag i feber och väntade oroligt på Ramzan Khan. Jag vågade knappt lämna rummet eftersom han ju kunde komma medan jag var ute och klistrade därför fast en lapp på dörren.

Ända sedan jag kom till Pakistan hade jag varit sjuk med uppkastningar och diarré och jag började så smått misstänka att

jag fått dysenteri. Varje natt hölls jag dessutom vaken av fruktansvärda kräkljud från rummet intill.

Det var tydligen inte bara jag som fallit offer för de pakistanska bakterierna.

- Vad gör jag egentligen här, stönade jag där jag låg och vred mig medan tankarna gick till Majid och Mohsen. Jag borde ju vara hos dem. Vad var det som hade gått snett? Vart hade Majid tagit vägen?

- Skit också, att jag skulle behöva bli sjuk just nu, hörde jag mig själv klaga. På något sätt måste jag komma i kontakt med Iran, så att jag kunde få klarhet.

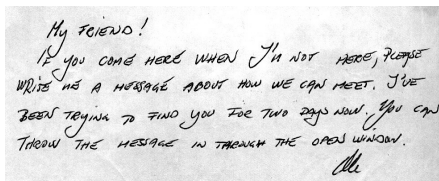
Med ett ryck vaknade jag upp mitt i den kolsvarta natten. En fruktansvärd tanke hade skakat liv i mig. Insikten föll likt en tung sten i ett svart hav, genom det grumliga vattnet och lade sig tillrätta på botten. Krusningarna på vattenytan upphörde och bilden framträdde plötsligt klart.

- Nej, det kan inte vara sant, mumlade jag när jag slängde av mig filten och tände sänglampan. Jag reste mig med ett ryck ur sängen som knakade till svar och vinglade på ostadiga ben över till ryggsäcken. Skakande på huvudet föll jag på knä och med skakande fingrar fumlade med de slitna remmarna. Han kan väl ändå aldrig...?

Febrilt sökte jag igenom de olika facken tills jag hittade det avlånga fodralet som innehöll mina resecheckar. Då hade jag alltså tagit fel. Eller?

- Nej, nej, nej! Den jävla skitstöveln har länsat mig, skrek jag förtvivlat till de kala väggarna.

Hjärtat bankade som en knutet näve i bröstet. Lungorna

Lappen jag skrev till Ramzan Khan

sög efter luft.

I handen höll jag det tomma fodralet som Ramzan lämnat efter sig. På några få sönderslitande sekunder rasade min tillvaro ihop och jag sjönk ihop i ett hörn. Under tiden vi varit tillsammans hade han alltså planerat detta. Först Agha Adill och nu Ramzan Khan. Allt här i Pakistan verkade vara ett enda stort girigt skådespel, vars final bestod i att skinna en ända in på bara kroppen. De kunde dra åt helvete hela högen!

Jag hasade mig bakåt och blev sittande med ryggen om sängkanten. Jag gömde ansiktet i händerna.

Hur hade jag kunnat vara så blind? Med tankarna kvar i Iran hade jag vandrat runt som i ett töcken och likt ett offerlamm gått rakt i fällan. Som bubblor steg den ena händelsen efter den andra upp till ytan av mitt minne, små detaljer som jag tidigare avfärdat men som nu kom i en helt annan dager.

Jag fylldes av en smärtsam hemlängtan och hade jag bara haft pengar till en biljett hade ingenting kunnat stoppa mig. Vad hade jag här att göra?

Mitt i all misär tackade jag dock mitt eget förutseende. I sedelbältet jag hade runt magen fanns fortfarande mer än sextio dollar. Utmattad kastade jag mig på sängen med sinnet fyllt av gråt. Rummet var tyst som en grav och det enda som hördes var mina hesa andetag och det monotona brummandet från takläkten som sakta roterade på en skev axel fastfast i taket.

Herregud, inte kan jag sova nu, tänkte jag och stirrade utmattat i taket. I nästa stund hade jag fallit i djup sömn.

Ett drygt dygn framöver befann jag mig i ett drömliknande tillstånd där det enda jag ville var att försöka somna ifrån hela skiten. Det var som om hjärnan körde skräckfilmsfestival non stop. Mardrömmarna avlöste varandra och jag vaknade gång på gång upp genomsvettig och invirad i de smutsiga lakanen.

För orkeslös och desillusionerad för att ta itu med verk-

ligheten försökte jag i stället att i drömmen återvända till good old Sweden so far, so very far away.

KAPTEN MEHBOOB

SÅ SNART JAG var stark nog att stå på benen igen, gav jag mig ut för att polisanmäla stölden.

-Ursäkta, men skulle ni kunna visa mig vägen till närmaste polisstation?

Framför mig stod en leende poliskonstapel. Han om någon borde ju veta. Mycket riktigt, snart hade han med gester beskrivit vägen i detalj. Det verkade vara en bra bit dit, så jag ökade på takten. Tjugo minuter senare stod jag förvånat framför ett pyttelitet hus i utkanten av öknen. Inuti satt fyra män med brutalt utseende. Här måste det vara. Harklande närmade jag mig kvartetten.

Samtalet resulterade i att en polis tog med mig på sin motorcykel för att köra till huvudstationen. Av någon märklig anledning körde han exakt samma väg som jag just kommit och snart passerade vi den leende poliskonstapeln och svängde in precis bakom honom genom entrén till huvudkontoret.

Ute på gården stod ett träbord och några stolar framtällda. På en av dessa satt en lätt överviktig officer och speglade sig. Med visst besvär lyckades han slita sig från sin förtrollande spegelbild.

- Var hälsad!
Mitt namn är... kapten Mehboop! På något sätt fick han sitt namn att låta som en dramatisk teaterreplik.

- Varmed kan jag hjälpa Er, frågade han insmickrande och passade

på att visa upp en hel rad vitglänsande tänder. De långa händerna med välmanikytrade naglar borstade samtidigt bort några osynliga smulor på bordet framför honom.

Snabbt förklarade jag hur Ramzan Khan dragit mig vid näsan och skulle just börja beskriva honom, när Mehboop avbröt mig.

- Tack tack, det räcker, det räcker, sa han avvärjande och slog ut armarna i en storslagen gest. Vi kommer garanterat att få tag i honom inom kort..

- Jamen, ni vet ju inte ens hur han ser ut, utbrast jag förvånat.

- Det spelar ingen roll, han kommer ändå snart att vara inom lås och bom. Bara en liten sak innan ni går, tillade kapten Mehboop. Vi måste ändra ert vittnesmål en del för vår rapport.

- Ändra... mitt vittnesmål?

- Ja, det vore bättre för alla parter om ni sa att ni tappat pengarna i basaren i stället för att de stulits, fortsatte kaptenen med ett glittrande leende.

Sakta började det gå upp för mig vad han var ute efter. Om jag påstod att jag tappat checkarna, skulle polisen slippa leka tjuvjägare med allt pappersarbete det skulle innebära. Men det var ju inte riktigt klokt! Ramzan hade snott allt jag ägde och så satt Mehboop bara där och rullade tummarna. Jag sjönk trött

Polisstationen i utkanten av staden

ner på en av de vingliga stolarna.

En dryg timme senare ändrade jag slutligen rapporten till polisens fördel. Jag orkade helt enkelt inte diskutera mer. Det enda jag ville ha var nya checkar. Mehboops assistent gav sig till att skriva ut den justerade anmälan, medan jag trött lutade mig tillbaka i solen och tog upp kampen mot de närgångna flugorna.

Med polisrapporten i handen gav jag mig sedan iväg till banken i grannstaden Islamabad.

På vägen fick jag höra en engelsk röst bakom mig. Nyfiket vände jag mig om och träffade Tim van der Eyken, en ung kille från London. Det visade sig att han några dagar tidigare råkat ut för samma sak som jag och nu var han på väg för att kolla hur det gått med de utlovade nya checkarna.

Senare berättade han hur han blivit blåst. Av en till synes tillfällighet hade han mött två män i Lahore som erbjudit sig att följa med till Islamabad, där de hade kontakter på den indiska ambassaden. Det där lät onekligen ganska bekant. Männen hade tagit Tim med på en sightseeingtur innan man tillsammans åkt till Rawalpindi. Här skötte de, som Ramzan Khan gjort, om inbokning på ett hotell som de själva valt ut. Väl inne på rummet hade de sedan erbjudit Tim att få avnjuta den lokala specialiteten, äkta rawalpindisk massage!

- Jag ville först inte alls, berättade Tim. Men det gjorde dem bara mer envisa. Slutligen gick jag med på det, eftersom de ju betalade kalaset. Trodde jag.

Några minuter senare hade en av männen hämtat en massör. Tim å sin sida var misstänksam och behöll sedelbältet på ända tills massören insisterade på motsatsen. Motvilligt lade han det på kudden bredvid sitt huvud.

Efter ett tag vände massören emellertid hans ansikte åt andra hållet för att kunna massera nacken. Under tiden satt

Tims båda vänner bredvid sängen och pratade.

Två minuter senare var massagen över och Tim kunde klä på sig. Innan dess kontrollerade han noga att häftet med checkar fanns kvar. Jodå, genom tyget kunde han känna pappfodralet. Lugnad drog han på sig kläderna, varefter man som tidigare bestämt gick ut för att äta. En bit neråt vägen kom de två pakistanierna dock på andra tankar och avböjde vänligt men bestämt.

- I stället fick jag femtio rupees, berättade Tim. När jag protesterade och sa att jag inte behövde så mycket för att bli mätt, svarade de: Säg inte det. Det kommer en dag i morgon också.

Först flera dagar senare upptäckte han vilken mina han gått på.

- De måste helt enkelt ha tagit dem medan jag hade huvudet bortvänt, förklarade Tim bittert och sänkte axlarna. Jag minns att jag hörde någon gå på toaletten. Det var säkert då han smög med sig sedelbältet, tömde checkfodralet och lade tillbaka det innan jag märkte något. Sedan dess har jag inte sett skymten av någon av dem.

På banken väntade en kalldusch.

- Den här polisanmälan kan vi tyvärr inte godta, förklarade banktjänstemannen. Era checkar var från Thomas Cook, inte American Express som det står här.

Då hade polisen ändå skrivit fel, trots att jag gång på gång förklarat exakt vad som skulle stå på pappret.

Ilsken fick jag ge mig den långa vägen tillbaka till Rawalpindi.

Men där var polisen sig lik.

- Nej då, det spelar ingen roll att det står American Express,

sa man likgiltigt.

Mitt ansträngda leende dog ut medan jag förgäves försökte dölja min otålighet.

-Jamen, jag kommer ju direkt från banken. Jag bet ihop käkarna så det började värka. Där insisterar man på att en ny rapport måste skrivas.

- Jag är polis här och säger jag att det inte behövs, så behövs det inte, röt kapten Mehboop så pannluggen kom i oordning. Nervöst rättade han till missödet.

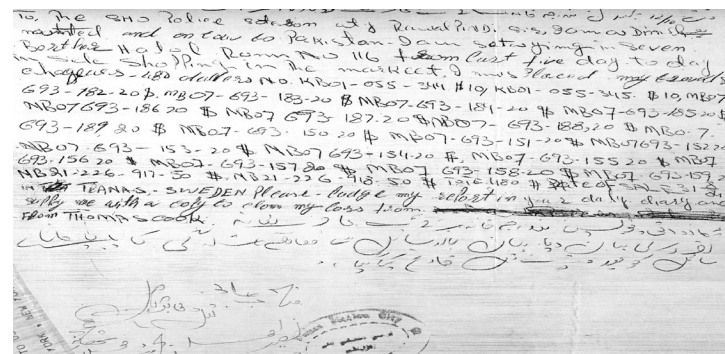
Men nu hade jag fått nog. Jag tog stöd med händerna mot bordskivan mellan oss och hävde mig upp från stolen.

- Det där är bara kvalificerat skitprat! Fixa till det här annars går jag till min ambassad och ser till att det vidtas åtgärder, väste jag.

Tydligen slog hotet rot och blodröd i ansiktet skickade kapten Mehboop på nytt efter sitt skrivbiträde. Han andades med öppen mun, tungt och stötvis. Biträdets nervösa blick vandrade från mig till befälet. Innan jag hann fyra av nästa salva, nickade han med blossande kinder.

- Hjälp den här mannen med en ny rapport, beordrade han ilsket innan han återgick till den väntande spegeln.

En dryg timme senare hade polisen knäpat ihop den nya

Turerna kring den märkliga polisrapporten var många

rapporten. Otåligt kollade jag igenom pappret innan jag på nytt skulle ge mig av till Islamabad.

- Men det här är ju för fan helt otroligt, stönade jag förtvivlat. Biträdet hade skrivit om hela rapporten på exakt samma sätt som förut. Det enda som skiljde var hans formuleringar. Nu stod det i stället "American Express av Thomas Cook". Trött stegade jag iväg till Mehboops kontor för att konfrontera honom med beviset på hans yrkeskårs kapacitet.

Till sist var alla papper klara, banken nöjd och det enda som återstod var att invänta svar från Thomas Cooks huvudkontor. Jag kände mig matt efter kontroversen och gav mig hem för att vila.

Febern hade åter tagit kommandot och jag kände hur krafterna sipprade ur mig. Åtta kilo lättare kändes kroppen uttorkad och öm. Andedräkten syntes tydligt i det svaga ljuset och en halsfluss fullbordade idyllen.

Mitt försäkringsbolag hade varit omtänksamt nog att skicka med en broschyr över all världens sjukdomar och i mitt ömkliga tillstånd föll jag för frestelsen att ögna igenom den. Snart var jag övertygad om att jag led av gulsot, dysenteri och malaria plus åtskilliga andra tropiska sjukdomar. Tim mådde ungefär lika dåligt och hans svåra hosta förde tankarna till lunginflammation. Vi var ett bedrövt par.

Bekantskapen med Susanne öppnade emellertid en helt ny värld för oss. Personalen på ambassaderna levde helt avskilt från det muslimska systemet och två gånger i veckan höll man fester med diskodans och mat i långa banor.

Det var en underbar om än något säregen upplevelse att återvända hem till Europa för en kväll. Spriten lättade den psykiska pressen och vi kunde unna oss lyxen att slappna av. Här fanns människor från hela världen samlade och det gladdede mig att se hur väl alla samsades. På något sätt framstod det här

som en egen liten värld i världen. Vem hade väl kunnat ana att vi skulle hamna bland Pakistans jet set?

Varje minut jag slapp ligga ensam och sjuk på det iskalla rummet i Rawalpindi var som en skänk från ovan.

Allt det här försiggick i Islamabad som byggts så sent som på 1960-talet för att ersätta Karachi som landets huvudstad. Den unika staden byggdes på det som tidigare var de två små sömniga landsbyarna Saidpur och Nurpur och allt uppfördes i strikt ordning enligt arkitekttrötningar, precis som Brasiliens huvudstad Brazil, Australiens Canberra och USAs Washington. Ansvarig för byggandet av den nya staden var den kände stadsplaneraren Constantinos A. Doxiadis med starkt inflytande av andra världsnamn som Ponti och Edward Durell Stone.

Islamabad är en modern och med hänsyn till landets ekonomiska och sociala situation modern och mycket ren stad. Staden är välorganiserad, med indelning i sektorer med kända landmärken som den enorma Faisalmoskén, och universitetet Quaid-i-Azam. Allt dekorerat med tusentals parkområden. Enligt en broschyr var cirka 50 procent av stadsbilden avsatt till grönområden.

Men precis som Brasília framstod den dock mest av allt som ett misslyckande. Gatorna var i det närmaste folktomma, man hade stängt av vattnet i fontänerna och många vackra byggnader såg övergivna ut. Även presidentens palats stod tomt, sades det. Framför palatset löpte en sexfilig aveny. Som mest såg jag tre bilar där samtidigt.

Vilket fenomen - bara en dryg mil ifrån huvudstaden låg Rawalpindi med sina trånga gator och gränder där tusentals människor trängdes i myllret av bilar, hästar, motorcyklar och cyklar och där ett horribelt oväsen rådde tjugo-fyra timmar

om dygnet.

Här i Islamabad fick jag för första gången se en folkomröstning i ett land, där det vi i väst kallar demokrati verkade vara ett okänt begrepp.

Folkomröstningen föregicks av flera veckors kandidering i hela landet. Varje kväll visade TV hur presidenten hälsades av tusentals människor som kastade blommor och gåvor på hans stora limousine när den gled förbi. Under kampanjen tilldelade Mohammad Zia ul-Haq sig själv en guldmedalj för sina betydande insatser för "islamisationen".

I detta så kallade referendum kunde pakistanierna välja mellan Zia ul-Haq och Zia ul-Haq. Valet genomfördes med färgade röstsedlar och nästan genomskinliga kuvert, så att rösträknarna direkt kunde se den enskildes inställning till regimen. Många var rädda för repressalier och såg ingen annan utväg än att rösta på - just det, Zia ul-Haq.

Den tjugonde december 1984 skrev tidningen The Muslim: "Det är med stor glädje vi kan meddela att mer än 21 miljoner väljare uttryckt sitt fulla förtroende för President Zia ul-Haq och därmed gett honom ytterligare fem års mandat. Det innebär att 97,71 procent av väljarna beslutat om landets framtida ledare".

Senare fick jag reda på att Pakistan hade mer än 34 miljoner registrerade väljare. Vart resten av dessa tagit vägen vet jag inte, kanske kunde de beväpnade vakterna vid valurnorna berätta mer om detta mysterium.

Landet fick stort ekonomiskt stöd från USA. Som jag förstod det kunde man officiellt inte stödja en diktator, därav hela den

President Zia ul-Haq

här teatern. Speciellt efter att amerikanerna kastats ut ur Iran, var det ett måste för dem att behålla Pakistan. Ryssarna hade i sin tur invaderat Afghanistan i sin strävan efter att komma närmare Persiska Viken med den så viktiga oljan. Det påminde om ett enda stort schackspel.

Zia ul-Haq hade tagit över makten i samband med en statskupp 5 juli 1977, då den folkvalde premiärministern Zulfikar Ali Bhutto störtades. Bhutto, som var far till Benazir Bhutto, påstods ha mördat en politisk motståndare 1974 och avrättades mot sitt nekande genom hängning.

President Zia ul-Haq utlovade vid flera tillfällen fria val, vilket dock aldrig infriades. Den brutale presidenten dog som han hade levt och omkom senare i en mystisk flygolycka.

IN I DIMMAN

HAR DU VERKLIGEN aldrig rökt hasch, frågade Sima skrattande. Då har du kommit till det rätta stället, för här i Pakistan finns det bästa haschet i hela världen.

Jag hade träffat henne på en jetsetfest och fastnat för hennes mörka skönhet. Hon var liten och späd, knappt tjugo år fyllda och dotter till en före detta minister från Bangladesh. Tillsammans med sin familj hade hon tidigare tvingats fly och nu bodde hon i Islamabad's fashionabla kvarter.

- Kom hem till mig någon dag så ska jag visa dig hur man röker en riktig joint, sa hon inbjudande och en aning tveksamt tackade jag ja.

Osäker på vad som ingick i inbjudan tog jag ett par dagar senare en taxi från Rawalpindi till ministerresidenset, som låg i en för mig okänd del av grannstaden. Utanför residenset mötte två beväpnade vakter upp.

Försynt frågade jag om Sima var

På väg in i dimman

hemma, medan jag mönstrade vakternas vapen, häpen över hur dåligt de var skötta. Snart kom Sima till porttelefonen och sa åt dem att släppa in mig. Vakten följde efter som en skugga och jag var tvungen att pressa igen dörren mellan oss för att han skulle förstå att han borde stanna kvar vid sin post.

Väl inne i huset hänvisades jag till ett vackert möblerat vardagsrum.

- Kul att du kunde komma, sa Sima när hon dök upp i dörroppningen. Jag ska bara hämta min far så ni får träffas först.

Simas pappa visade sig vara en värdig man i övre medelålder som hälsade mig hjärtligt välkommen. Tack och lov att han vet om det här, tänkte jag.

- Tyvärr har jag ett viktigt möte som väntar, ursäktade han sig innan han lämnade oss ensamma.

Sima var mycket tjusig med bronsfärgad hy och långt svart-glänsande hår som räckte en bra bit ner på ryggen. I enlighet med den överklass hon tillhörde var hon dyrt och smakfullt klädd och jag kände mig som en luffare där jag satt bredvid henne.

Med vana rörelser plockade hon fram en stor bit hasch och bröt av några små bitar som hon smulade sönder och blandade med tobak. Till slut rullade hon ihop blandningen som en vanlig cigarrett. Långsamt drog jag in den sträva röken och pressade ner den i lungorna. Eftersom jag inte var van att röka, hostade jag till, vilket fick Sima att dra på munnen.

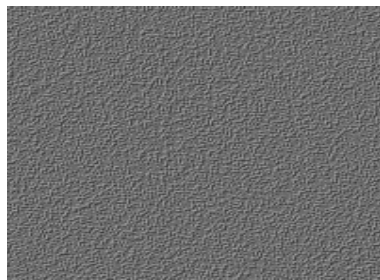
Hennes ögon förändrades nu snart och jag lade märke till att hennes pupiller blev ännu större och svartare än vanligt. För egen del kände jag ingenting, men Sima var fast besluten att få mig påtänd och rullade fyra kraftiga jointer till.

En timme senare kom jag på mig själv med att sitta och stirra. Det hade jag visst gjort i över en halvtimme. Alltför omtöcknad för att kunna tala eller röra mig satt jag nu och filosoferade över tapeternas intressanta struktur.

- Det är nog bäst att du går, sa Sima.

- Visst, mumlade jag och reste mig med en viss tvekan. Ledsen om jag bara suttit där som en mumie.

- Hej då, sa hon bara och stängde dörren.

Den otroligt intressanta tapeten

Väl ute i den kalla kvällsluften stod jag kvar på trappan, tog ett djupt andetag och tänkte just beskåda den vackra stjärnhimlen, när alla naturlagar abrupt upphörde att existera. Mitt huvud exploderade likt en fyrverkeripjäs och jag greps av ångest.

Utan att tänka på det, hade jag rökt så mycket att jag nu drabbats av en haschpsykos. Verkligheten upphörde på ett otäckt sätt att existera och min tidsuppfattning spaltades upp som i moderna rockvideos. Vad gör jag här, hann jag undra innan allt kapades av och jag på nytt undrade var jag var. Omkring mig hörde jag viskande röster och jag försökte febrilt följa ett avlägset trafikljud. Efter att ha gått trettio meter rakt mot ljudkällan upptäckte jag till min förfäran att ljudet nu i stället kom från rakt motsatt håll.

Fråntagen allt vad avståndsbedömning och lokalsinne hette, fortsatte jag att irra runt på smågatorna. En gång stod jag till och med rakt upp och ner och sov, tills jag vaknade av en buss som närmade sig.

Tacksam över att bli räddad hoppade jag ombord, utan någon aning om vart den skulle. Lyckan var dock på min sida och en halvtimme senare vacklade jag av någonstans i Rawalpindi. Senare kom jag fram till att jag betalat chauffören minst två, kanske tre gånger. Han hade tacksamt tagit emot bidragen med ett nöjt leende.

En gammal taxi tog mig slutligen ända fram till hotellet.

Hela vägen pratade jag med chauffören, men jag hann aldrig slutföra en mening förrän jag glömt vad jag tänkt säga.

- Jo, visst har jag släkt i Köpenhamn... men färgen passar inget vidare.

En evighet senare fann jag mig stående inne på hotellrummet utan något minne av hur jag kommit dit. Konstant kapades tiden och jag fick hela tiden ställa mig samma frågor: Var är jag? Hur kom jag hit? Vad gör jag här? Med ett huvud som en spinnande karusell kastade jag mig på sängen och försökte blunda, men det blev bara värre och värre. Inte förrän i den tidiga gryningen lyckades jag slumra in.

- Aldrig mer. Aldrig mer i hela mitt liv, mumlade jag i den rolösa sömnen.

En dryg vecka senare mötte Tim och jag upp på banken i Islamabad. Det här var dagen då han blivit garanterad att få sina nya resecheckar.

- Nej, vi har ännu inte fått något svar från vårt New York-kontor, förklarade banktjänstemannen Mister Aziz kort innan han återgick till bläddrandet i sina papper. Men ursäkta mig nu, jag har faktiskt en kund väntar. Hans ton var överlägsen och hånfull.

“En kund som väntar...” Var inte Tim en kund? Jag hade tappat räkningen på gångerna vi varit där och vårt tålamod började tryta. Varje gång hade vi bemötts med samma irriterande nonchalans. Mer än en gång hade Aziz lovat att skicka ett telegram till USA för att få tillstånd att lämna ut nya checkar och svaret skulle ha varit här för länge sedan.

- Kom hit igen, annars..! Tim hade svårt att kontrollera sin ilska. Nu fyller du i ett nytt telegram och skickar iväg det medan jag väntar!

Mister Aziz kröp ihop inför tanken att behöva arbeta. Han drog in luft genom näsan, knep ihop läpparna och fäste blicken i taket samtidigt som han efter någon sekunds betänketid tog upp ett papper som legat framför honom hela tiden.

- Nämen, här är ju svaret från New York, konstaterade han förvånat. Vilken tur.

“Vilken tur...”. Vilken tur att vi inte slog ihjäl honom! Vad var det med dem allihop?

En dryg halvtimme senare hade Tim sina nya resecheckar. Det var en lyckodag eftersom även jag fått mina och nu var vi fria att försvinna från denna konstiga plats. Pengar är inte nödvändigtvis lycka, men väl friheten att kunna göra vad man vill.

På kvällen bestämde vi oss för att fira med ett biobesök. Pakistanska filmer visade sig vara en upplevelse. Lokalen var rökfylld, sätena uppskurna och överallt krasmade ett centimetertjockt lager nötskal under fötterna. Precis som hemma visades först tio minuters reklamfilmer.

Här följer ett par exempel:

1. En välklädd chef sitter med fötterna på skrivbordet när hans sekreterare kommer in. Hon stannar upp som träffad av blixten, stirrar förälskat på hans strumpor vars mönster skulle få en skotsk kilt att rodna och utbrister: “Gosh, inside all comfort, outside all beauty!”

2. En kille har problem med mjäll. Verkliga problem det hade säkert gått åt ett halvkilo mjöl vid inspelningen.

3. En man springer lyckligt runt i sitt kök med en jättelik giftspruta. Med ett gnistrande vitt leende påpekar han fördelarna med DDT i hemmet.

Som nästa punkt på programmet stod en kortfilm om landets grundare och nationalhjärte Mohammad Ali Jinnah, sedan följde spelfilmen som visade sig hålla samma höga kvalitet som reklamfilmerna.

Vi skrattade oss hysteriskt genom kvällen, trots att vi nog var de enda som tyckte den var kul. Det skulle nämligen föreställa en historisk thriller.

Filmen visade hur en av landets gerillaledare gjorde uppror mot den härskande maharajan.

Men det var detaljerna som gjorde filmen så komisk. Soldater utrustade med gevär utan mynningshåll, moderna jeepar och gerillakämpar med digitalklockor i en 1800tals handling. När gerillasoldaterna galopperade fram genom den öde öknen, såg man tydligt däckspåren från kamerabilen och flera gånger hade skådespelarna på något mystiskt sätt bytt kläder i samma scen.

En gång var hjälten utmattad och orakad ända tills han skulle hålla ett heroiskt tal till massorna. Som genom ett under stod han plötsligt rentvättad och nyrakad iförd pressade sidenkläder. Efter talet föll han givetvis åter i koma i sina smutsiga trasor.

Ljudeffekterna var en annan glädjekälla. Så snart en häst visade sig, drog en smattrande trummaskin igång och fortsatte ända tills pållen börjat sakta in, då oljudet avstannade tvärt. Varje gång ett slagsmål utbröt, och det var ofta, startade ett par extrahögtalare med ett fruktansvärt oväsen. Först trodde vi det var glappkontakt, men lika snabbt som bråket var över, tystnade högtalarna för att strax skrälla igång igen vid nästa skärmytsling.

En lika ofta återkommande ingrediens var sång och dansnumren, där bastanta flickor med falsettröster i rasande fart skakade sig fram över filmduken. I Pakistan är kvinnoidealet lite annorlunda än i västvärlden. Här skulle det vara klart överviktiga flickor med jättelika bomber och gulligt hjärtformade ansikten. Den här filmens överväldigande magdansös fick hela biosalongen i dallring när alla försökte följa hennes gäckande navel med blicken.

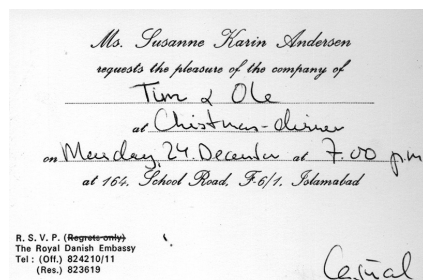
Det var underbart att få skratta och vi kände oss betydligt starkare när vi omsider vände tillbaka till våra respektive rum.

“Merry Christmas”... Jag kände mest av allt för att gråta när jag stirrade ut över trafikkaoset utanför hotellet. Bilar, hästar, cyklar, fotgängare och åsnor i en skränig röra, där irritation och ilska verkade vara de enda existerande känslorna. Varför såg man aldrig några leende människor i det här landet?

Trafiken var verkligen livsfarlig, speciellt för en otränad västerlänning. Det rådde huvudsakligen vänstertrafik men det verkade mest uppfattas som en rekommendation. Enligt uppgift fanns det i det närmaste inte någon form av körkortsutbildning, man köpte helt enkelt sitt körkort. Inte konstigt att det verkade råda fullständig anarki på de överfulla gatorna.

I dag var det alltså julafton och jag överväldigades av hemlängtan. Hade jag inte varit bjuden på julkalas hos Susanne, vet jag inte vad jag tagit mig till.

Tim och jag trängde oss in i en av taxibussarna på väg mellan Rawalpindi och Islamabad. Här fick jag er-

Vår inbjudan till Susannes julfest

Det var underbart hemma hos Susanne

fara hur många människor som samtidigt kan få plats i en Ford Transitbuss. Tio? Femton? Tjugofem? Nej, trettio! Pressad mot både in- nertak och bak- lucka försökte

Susanne med några vänner - vår frälsare i nöden

jag drömma mig så långt bort som möjligt. Sex veckor hade gått sedan jag kom hit och jag kände hur förståndet började svikta. Om jag inte snart kom härifrån kunde jag inte svara för följderna.

Till slut släpptes vi mörbultade och andfädda av i närheten av det danska ambassadresidenset. Att gå in genom ytterdörren var som att ta steget in i en annan värld.

Susanne hade kvällen till ära sytt en ny klänning och med glitter i håret välkomnade hon oss. Snart satt vi med glögg i glasen och danska julsånger klingande i öronen. Himmelriket var nära. Borta bra, men hemma bäst.

FAST I CHITRAL

DET LILLA PASSAGERARPLANET skakade häftigt när vi tog oss igenom en smal öppning mellan bergstopparna, det enda stället där vi kunde passera eftersom syret högre upp inte skulle räcka till för planets motorer.

Vi hade bestämt oss för att ta en avstickare upp bland bergen och nu betraktade jag nervöst de snöklädda klippsidorna, vars vassa kanter var oroväckande nära vingspetsarna. Det var väldigt kallt här uppe i de västra delarna av Kashmirmassivet och av någon anledning kom jag att tänka på en bok jag läst om ett fotbollslag som störtat i Anderna. Deras äventyr hade slutat med att de åt upp sina vänners lik. Tim var emellertid något för mager för min smak, så jag höll tummarna för att allt skulle gå bra.

Flera passagerare torkade svetten ur pannan och jag förstod att bergspasset hade varit den kritiska punkt jag hört talas om på flygplatsen. Under oss öppnade sig bergen och i fjärran såg vi en by belägen mitt i en frodig dalgång, kantad av risodlingar och skog. Det var här vi skulle landa.

Den lilla bergsbyn Chitral ligger i direkt anslutning till

Hindukushbergen som bildar gräns till Afghanistan. Här slingrar sig den smala dalen fram mellan bergen som året runt är snöklädda.

Vi landade lugnt och säkert och alla andades lättat ut. In- till flygplatsen hade

en grund flodfåra bildats där smältvattnet från bergen försökt pressa sig genom dalgången. Under vinterhalvåret var vattenmassorna till synes obetydliga, men att döma av den breda fåran slog våren till med våldsamt kraft.

Här i bergstrakterna levde människor från många olika raser och hudfärgerna varierade från mörkbruna till nästan kritvita. Förutom pakistanska och afghanska drag såg vi bergsbor vars förfäder troligen kommit från Tibet eller Mongoliet.

Tysta gick vi längs en smal grusväg som kröp fram parallellt med floden. Vi var de enda utlänningarna här och överallt möttes vi av stirrande blickar. Det var svårt att avgöra om de var ovänliga eller enbart nyfikna.

Efter att ha besökt den lokala polisstationen för att få tillstånd att vistas i området, började vi leta efter någonstans att bo. Väderleksförhållandena hade som genom ett trollslag drastiskt förändrats och på flygplatsen hade man meddelat att all flygning tills vidare var inställd.

Efter en stunds letande hittade vi ett litet hus med lediga rum. 20 rupees per natt var priset för att slippa sova utomhus, vilket var väl spenderade pengar i ett klimat som detta. Rummet hade dock varken kamin eller någon annan form av uppvärmning.

Dalen klövs av den iskalla, grågröna floden

- Det är lika bra vi sticker ner till PIA:s kontor och bokar in hemresan på första bästa plan, muttrade Tim.

PIA stod för Pakistan International Airlines, men vi döpte snart om det till "Pain In the Ass". Det visade sig nämligen att kontoret hade öppnet på de mest besynnerliga tider.

Första gången vi kom dit satt en man på huk utanför den lilla byggnaden och såg ut som om han väntade på att kontoret skulle öppna. Vi hälsade och satte oss ner för att göra honom sällskap.

En dryg timme senare satt vi fortfarande kvar och stirrade. Var det inte var dags för personalen att komma snart?

- Nej, de öppnar först klockan två, svarade mannen artigt.

Med en blick på klockan konstaterade jag att klockan var närmare fyra. Försynt påpekade jag detta, varpå han ändrade sitt svar till klockan fem.

Prick fem var vi tillbaka utanför kontoret som fortfarande såg lika igenbommat ut. Vår vän satt kvar. Den här gången upplyste han oss vänligt om att man öppnade klockan sex. Fel igen.

Kvart över sju passerade vi åter förbi den smala tvärgatan där flygkontoret var beläget. Och den här gången var det öppet!

Hela det kala rummet var så proppfullt av högljudda pakistanier att vi slokörade ställde oss längst bak. På rösterna tyckte vi oss kunna uppfatta att vissa varit fast häruppe bland bergen i flera månader.

Efter att ha samlat mod harklade jag mig och höjde handen. Strax tystnade skrikandet och alla ansikten vändes i förundran mot mig.

- Jag skulle vilja ha två biljetter tillbaka till Peshawar så fort som möjligt, stammade jag.

- Javisst, svarade mannen bakom disken. Någon minut tidigare hade han varit mitt uppe i ett våldsamt gräl, nu satt han lugnt och skrev ut biljetterna.

- Ni måste komma hit varje dag och kolla om det verkligen

går ett plan. Så snart vi får klartecken kommer vi att skriva upp er på passagerarlistan.

Med dessa ord lämnade han artigt över biljetterna, varpå hans redan mörka ansikte återigen förvandlades till en högrödmask. Bataljen startade på nytt och förundrade trängde vi oss ut i den friska luften igen.

Molnen hade samlats längre upp runt bergstopparna och över den stilla dalen öppnade sig en stjärnklar natthimmel. Kylan bet rejält i kinderna och för var minut sjönk kvicksilvret på termometern. Vi bestämde oss därför att skynda hem. Väl framme smög vi tyst in på vårt lilla rum, som låg i anslutning till en trång bakgård.

- Ska vi gå in då, sa jag och öppnade dörren för Tim.

Han nickade samtidigt som han än en gång försökte dra upp blixtlåset i jackan så långt det gick.

Vi klev in i det kolsvarta rummet. Det kändes onödigt att stänga dörren, vars enda uppgift verkade vara att skymma utsikten. Med stelfrusna fingrar tände jag ett avbrutet stearinljus som jag hittat i ett hörn.

Den lille pojken som tidigare visat oss rummet hade lagt in en hög extra filter och tacksamma för hans omtanke hoppade vi fullt påklädda i sovsäckarna, som sedan täcktes med allt inom räckhåll. För att fullända idyllen drog vi på oss nyinköpta mössor och handskar. I huset intill hördes ljudet från en eld. Lågorna sprakade i kaminen, och i skorstensröret bildade draget ett långt, ensligt yl som ackompanjerades av vinden utanför. Någon reste sig upp och la på några extra vedträn och kvävde sedan fotogenlampans tysta väsande. Att några få meter kunde göra en sådan skillnad.

Den hårda blåsten letade sig in genom springorna i väggarna och dörren. Jag drog sovsäcken tätt omkring mig och försökte blunda.

- Oh herregud, stönade Tim med en blick på väckarklockan.

Det dröjer minst tolv timmar tills solen går upp. Vad ska vi ta oss till?

I drömmens värld återupplevde jag en liknande natt, som jag haft vid den grekisk-turkiska gränsen. Jag hade liftat från den lilla staden Polikastron på grekiska sidan och efter en del problem tagit mig förbi gränsposteringen. Nu stod jag ensam på andra sidan de starka strålkastarna i kolsvart mörker. Osäker på hur jag skulle fortsätta resan började jag långsamt gå längs en knappt urskiljbar väg. Gruset var lösare vid kanterna och med ledning av ljudet från mina fotsteg kunde jag hålla mig på en något så när rak kurs.

Troligtvis var klockan runt ett och jag bestämde mig för att hitta någonstans att sova. Försiktigt lämnade jag vägen och klättrade nerför en sluttning på höger sida. Väl nere skulle jag just rulla ut

Sköna ludna och håriga sängpolare

min sovsäck när jag hörde ett konstigt prasslande runt fötterna. Marken var träskaktig och klabbig och äcklad gick det upp för mig att det var sumprättor som pep omkring runt fötterna. Skräckhistorier jag hört om håriga bestar som anfallit bebisar dök upp som på beställning och jag svor att aldrig mer boka in på Hotell Slänt.

I stället fortsatta jag att treva vidare i mörkret. Det öde landskapet var kargt och stenigt och det var svårt att hitta någonstans att sova. En liten avtagsväg på vänster sida kom dock till undsättning och i det svaga månskenet kunde jag passera in genom en hög metallgrind. Få meter längre in fanns en stor sandhög.

Den blir perfekt att ligga bakom, konstaterade jag sömnigt.

Mitt i natten väcktes jag av hetsiga röster. Skenet från en ficklampa for fram över mitt gömställe och jag var övertygad om att jag var upptäckt. Det var lite för nära gränsen för att vara hälsosamt att bli upptäckt av en vaktpatrull. Men minuterna gick utan att något hände. Grälet höll i sig. Därutöver intet. Närmare en timme förflöt tills jag efter en stilla bön om att få bli ensam igen, hörde en motor starta och bilen ge sig iväg.

Men underbart är kort och snart väcktes jag igen, den här gången av en flock vildhundar som sprang runt i mörkret och skällde. Flera greker hade varnat mig för två saker i Turkiet: ormar och rabiessmittade hundar.

- Försvinn! Försvinn härifrån, väste jag ut i mörkret och viftade med min kniv.

Hundarnas ihållande skall övertygade mig om att jag var omringad, men de gjorde aldrig annat än skällde. Ingen av dem vågade komma nära. Till sist blev jag så trött på att vara rädd att jag stoppade bomull i öronen och försökte slumrade in. Sovsäcken var av medelmåttig kvalitet och när jag kände kylan ångrade jag bittert de insparade hundralapparna som hade verkat så viktiga när jag köpte den.

När det så småningom började ljusna, försvann mina plågoandar på jakt efter andra och roligare offer. Solen hade så sakteliga börjat förvandla natthimlen till ett eldorado av färger, när jag fick se något som skickade kalla kårar längs min ryggrad.

Jag låg på militärt inhägnat område.

Ett tjugotal meter från min sandhög fanns en arméförläggning omgiven av parkerade militärfordon. Några sömndruckna soldater satt med ryggen åt mig och rökte en morgoncigg och det var förmodligen bara en tidsfråga innan man blåste revelj. Skyltar med diverse turkiska varningstexter övertygade mig om att det var dags att tacka för mig och det illa kvickt.

Det var i sådana här situationer jag frågade mig själv vad jag egentligen höll på med.

Dagarna förflöt med att vi försökte trötta ut oss så mycket som möjligt för att kunna somna på kvällen. För det mesta promenerade vi längs floden, vars iskal-

Underbara gröna risfält bredde ut sig

la gröna vatten avskräckte från alla tankar på att tvätta sig. Smutsen hjälpte oss dessutom att hålla värmen.

En dag hade vi hamnat långt från den lilla byn. Solen strålade, himlen var djupblå och de snöklädda majestätiska bergstopparna praktfullare än någonsin. I fjärran skymtade jätten Trichmir som med sina 7708 meter reste sig högt över alla andra som den obestridde härskaren över Hindukushmassivet. Endast flodens porlande bröt tystnaden.

- Titta där, sa Tim och pekade på två jättelika rovfåglar som lojt cirklade runt på sina imponerande vingar.

Långsamt fyllde jag lungorna med klar bergsluft medan jag fascinerat beundrade skådespelet långt däruppe bland molnen. Det var ett ögonblick då tiden tycktes stå stilla. Ett ögonblick då närheten till naturen var fullkomlig.

Jag var helt tagen av prakten och glömde för en stund allting omkring mig när ett gevärsskott plötsligt slet sönder idyllen. Förskräckt tittade jag mig omkring medan Tim gömde sig bakom närmsta stenblock. Det var bara två dagar sedan ryssarna bombat afghanska flyktingläger i närheten så jag förstod hans nervositet.

Redan innan ekot hunnit dö ut i dalgången upptäckte vi skytten som var på väg mot oss. Kulan hade slagit ner i närheten, men den olycksaliga var inte vi utan en hare. Klädd i vit turban

med en spräcklig jaktörn iförd läderhuva och bjällror på armen framstod han nästan som överklig, som tagen direkt från Tusen och en natt. Ett stilla leende spred sig i hans stolta ansikte när våra blickar möttes och jag var tvungen att nypa mig själv i armen för att vara säker på att jag inte drömde.

- Vad gör vi egentligen här uppe? Tim vandrade rastlöst fram och tillbaka över det smutsiga jordgolvet.

Han hade just döpt om Chitral till Skittrall. Även om jag delade hans känslor tog jag det lite lugnare. Vad hjälpte det oss om vi så förbannade dalen ett år framöver? Faktum kvarstod: Vädret var fortfarande dåligt i bergspassen och vi skulle få vänta ett bra tag innan vi åter kunde komma tillbaka till den så kallade civilisationen.

I stället försökte jag hitta positiva saker att glädjas över. Jag kunde till exempel äta ordentligt för första gången sedan jag kom till Pakistan. Varje dag åt vi en enkel måltid bestående av kött med sås och en bit bröd och tacksamt kände jag aptiten återvända.

Denna dag var PIA:s kontor som vanligt stängt, trots att vi tidigare blivit lovade motsatsen. Surt förbannade vi vädergudarna och detta opålitliga flygbolag. Jag svor en hel del dessa dagar, på ett ganska fantasilöst sätt men med verklig känsla.

Besvikna började vi i stället vandra ner längs dalgången, när en jeep saktade in bredvid oss.

- Hello, mister! Är ni på väg till Kalashs magnifika dalar? För ett mycket fördelaktigt pris ska jag köra er till Bamburet, Rumboor eller Birir, förklarade chauffören insmickrande. Special price for you, my friend. Only 500 rupees!

Dagen innan hade vi kollat upp jeeptaxan för ortsbefolkningen och kommit fram till en total kostnad på 16 rupees. Trött

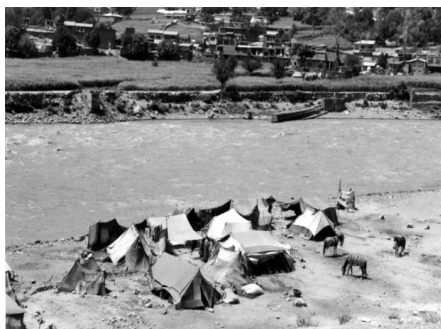
skakade jag på huvudet.

Längre fram passerade vi en gammal järnvägsbro, som numera fungerade som överfart till byarna längre ner i dalen. Bron var byggd av kraftiga, rödmålade u-balkar som svetsats samman likt bälgen på ett dragspel.

Den här dagen hamnade vi betydligt längre ner i dalen än tidigare. Bergsluften hade fått oss på bättre humör och vi gick och småpratade. Under tiden passade Tim på att visa mig hur man jonglerar med några stenar och ett apelsin. Jag hade just gjort ett par tappra försök, när vi rundade en kurva och utan förvarning stod öga mot öga med ett gäng afghanska gerillamän.

Utan att veta om det hade vi gått rakt på ett flyktingläger. På bergsslutningen fanns beväpnade vakter utposterade och bakom dem ett område med färskas gravar. Gravarna bestod av jordhögar med en flat sten i varje ända. Inga namn avslöjade vem som fallit offer för bomberna, bara den afghanska gerillans slitna fana fladdrade över begravningsplatsen. Här och var sprang barn barfota runt i smutsiga trasor och lekte.

De väderbitna männen stirrade på oss utan ett ord. Trots våra motgångar och misär hade beslutsamheten i deras ögon inte slocknat och jag begrep varför de sovjetiska trupperna inte lyckats kuva deras motstånd efter fem blodiga år av krig. Deras hårda ögon höll oss fastlåsta och jag kände sakta håret resa sig i nacken och på armarna. Bakom oss hörde jag någon göra mantelrörelse på en AK-47, automatkarbinen som uppfunnits av den ryske soldaten

Det slitna flyktinglägret nere vid floden

Mikhail Timofeyevich Kalashnikov och som sedan dess blivit världens mest omtyckta handeldvapen. Jag stod emot impulsen att vrida på huvudet.

- Låt oss fortsätta rakt fram, viskade jag till Tim, som motvilligt följde efter.

Med stigande puls närmade vi oss gruppen, som motvilligt vek åt sidan och lät oss passera. Tydligt hade en del insamlade medel kommit ända fram för nästan alla tält bar en hjälpor-
ganisations emblem.

- Ursäkta, vi menade inte att tränga oss på, försökte Tim, men ingen reagerade.

De brunbrända och rynkiga ansiktena uppvisade en styrka som jag inte tidigare sett. Vad de hade sett och upplevt var svårt att föreställa sig, men historierna om deras mod i strid var många.

Inte förrän en bra bit på andra sidan lägret stannade de upp medan vi fortsatte vidare längs vägen utan att se oss om.

Den slitna, fuktskadade almanackan i Tims packning visade den 31 december och nyårsafton. Vem hade väl kunnat ana att jag skulle komma att fira nyår här, långt uppe i de pakistanska bergen?

Vi hade som vanligt lagt oss tidigt. Tim hade redan somnat och låg som vanligt småhostande och snörvlande i sömnen. Hans förkylning verkade aldrig släppa. Själv låg jag och spekulerade över vad som hänt mig och mina resplaner. Här hade jag varit på väg till Afrika och så hamnade jag i stället här.

Hela vägen genom Europa och Asien hade jag allt starkare känt hur omständigheterna omkring mig på något märkligt sätt verkade styrda av mitt inre. Vädret, människorna och händelserna omkring mig syntes vara där just för min skull, för

att jag skulle få ta del av deras väsen och lära mig av dem.

I mitt vanliga "dag-för-dag-liv" hade detta inte märkts så tydligt. Det var först när jag vågat släppa den försoffande tryggheten som insikten kommit. Ensamheten var en avgörande faktor och läxorna ofta smärtsamma. Men jag hade valt min väg, fick stå mitt kast och vara tacksam för resultatet.

Kvällar som denna gick tankarna också till de mina hemma i Sverige och till mina vänner i Iran. Så mycket hade hänt sedan vi senast träffades. Med deras allt suddigare bilder på näthinnan slumrade jag så småningom in, när väckarklockan började ringa.

Klockan var 04.00 i Pakistan. I Sverige var den 24.00 på nyårsafton. Vemodigt krånglade jag armen ut ur berget av filter.

- Skål och gott nytt år, mumlade jag trött, innan jag tog en klunk mjölk och en karamell.

Varje morgon fördes getter och kor till slakt, varpå byns invånare samlades på en stor grusplan i utkanten av den lilla samhället. Slaktaren var en man i 40-årsåldern, klädd i rosa dräkt med brun tröja och en för området karaktäristisk mössa. Hans framtoning var hård och han visade ingen tvekan inför att skicka djuren till de sälla jaktmarkerna.

Klipphällen och den intelligande floden färgades snart röda av blod och för varje yxhugg ropade åskådarna upphetsat, allt

Tim och de fantastiska bergen

medan de återstående djuren skrämt bevittnade sceneriet. Jag hade svårt att se på och vände mig bort, när något glimmade till i horisonten.

Till en början liknade det ett par avlägsna jeeplyktor. Men de befann sig ju mitt uppe bland molnen såvitt jag visste hade ingen ännu lyckats bygga en väg där. I förundran stod vi tysta och studerade ljusfenomenet. Sakta tycktes de båda lyktorna växa tills gryningsdiset plötsligt avslöjade sin hemlighet. Med bullrande motorer svepte ett stort Herkulesplan fram strax över oss. Den trånga dalgången hade svalt allt oväsen.

- Kom! Kom igen nu då, ropade Tim som redan var på väg.

Tillsammans med en skara pakistanier sprang vi den långa vägen till flygplatsen som bevakades av ett antal luftvärnskanoner. Planet hade just landat när vi kom fram och hundratals soldater stod nu samlade runt den breda flygplan-skroppen.

En enorm lucka på undersidan fälldes ner och besvikna såg vi på när soldaterna marscherade in i en aldrig sinande ström. Av den upphetsade stämningen att döma hade armén förtur och i högtalarna ekade meddelanden om att det inte fanns platser kvar för civila resenärer.

Det skulle dröja ytterligare ett par dagar innan vi kunde komma "hem" igen. Dagen innan hade vi fått platser inbokade, den här gången till staden Peshawar. Nu gällde det bara att det fina vädret skulle hålla i sig. Förväntansfulla gick vi och lade oss redan klockan tre på eftermiddagen, beväpnade med ett halvt kilo småkakor och en bastant påse karameller, vår tröst i nöden.

- Vad är klockan, frågade Tim när mörkret utanför sänkt sig. Jag hade tappat räkningen på antalet gånger han frågat och

Det väldiga Herculesplanet

pekade bara tyst på väckarklockan. Det kom att bli en lång kall natt som värdig avslutning på vårt äventyr i de höga bergen.

Men nu skulle vi äntligen komma iväg.

I LAGLÖST LAND

NO FOREIGNERS BEYOND this point...

Den slitna, av kulor genomborrade gamla vägskylten talade sitt tydliga språk och vi sneglade fundersamt ut genom det smutsiga bussfönstret.

Tim och jag var på väg mot Khyberpasset väster om staden Peshawar, där världshistoria mer än en gång skrivits. Det var bland annat här det brittiska imperiets arméer tvingats fly med svansen mellan benen. I kriget mot ryssarna var passet lika viktigt och många hade mist livet i striden om den ösliga bergsvägen. På sina ställen ligger de förvridna resterna av sprängda stridsvagnar.

Det historiska Khyberpasset

I dagsläget rådde laglöshet i passet, som var den enda förbindelsen mellan Afghanistan och nordvästra Pakistan.

Vi närmade oss ännu en vägspärr och kröp ihop i sätena. Utanför stod beväpnade soldater, som granskande tog bussen och bagaget på taket i besiktning. De hittade emellertid ingenting av intresse och snart släpptes vi vidare.

- Pust, suckade Tim och andades ut.

I bussen försökte flera män med tvivelaktigt utseende ge oss bitar av droger i hopp om att vi skulle köpa ett större parti. En annan däre försökte sälja "Swedish sex films". Hans iver dämpades dock något när jag förklarade varifrån jag kom.

Slutstation på rutten hette Jamrod och har beskrivits som ett centrum för både smuggling och narkotika. När vi hoppade av den gamla bussen möttes vi av en helt otrolig syn: I affärerna dignade hyllorna av kilovis med narkotika, endast inslaget i plast. Andra affärer sålde allt från pistoler till erövrade ryska kanoner. Affärerna var öppna ut mot gatan och hade vapen från golv till tak. Vapenställen avlöste varandra och på småhyllorna låg högar med pistoler och Kalashnikovs.

Att man behövde vara beväpnad här var tydligt, alla bar automatgevär och patronbälten i kors över bröstet. En afghan erbjöd mig generöst en rysktillverkad kpist till förmånligt pris.

- A wely, wely gud gon, sa han med ett tandlöst leende och avfyrade en salva i luften.

Inga andra än Tim och jag hoppade till. Tydligt var det praxis att provskjuta vapnet på plats. I bakgrunden skymtade jag en rysk tank, vars röda stjärna målats över.

De flesta var alltid tungt beväpnade

Den skulle dock bli lite svår att få plats med i ryggpåsen, så jag avböjde vänligt men bestämt när jag erbjöds köpa även den.

Det kändes nästan överklagt att vara i ett laglöst område, där det

enda som gällde var vem som slog hårdast och sköt bäst. Trakten var tillflyktsort för många pakistanier som kommit på kant med lagen. Klarade man sig helskinnad hit var man på den säkra sidan.

Ett hojtande bakom oss fick mig att se mig om.

- Vad gör ni här? Vet ni inte att det är förbjudet för utlänningar att vistas här? Har ni hasch? Heroin? Opium?

Rösten i folkvimlet kom från en polis som argt viftade med sin batong. De tungt beväpnade gerillamännen hade svårt att ta honom på allvar, så nu lät han i stället sin ilska gå ut över oss. Tydligt fungerade han som en sorts rapportör åt gränspolisen.

- Kom med här bara, skrek han och ledde iväg med oss till en annan buss. Nu åker ni tillbaka samma väg ni kom, annars...

Men när bussen skulle starta, ändrades hans attityd och hemlighetsfullt frågade han om vi ville köpa hasch - av honom.

Vissa affärer hade vapen från golv till tak

Lite senare kom vi tillbaka till vägspärren och den här gången var polisen betydligt noggrannare. Brutalt slets vi ut ur bussen och fördes till närmaste polisstation, som bestod av några stolar och en handflätad säng under bar himmel. Tre uniformerade poliser drog iväg med oss, allt medan de ställde frågor på ett för oss obegripligt språk. Jag började så smått

bli förbannad, när en poliskapten beordrade en hårdhänt kroppsvisitation.

- Var har ni gömt knarket? Det är lika bra ni plockar fram det på en gång, beordrade han med mäktig stämma.

Nu hittade en av poliserna med ett triumferande grymt min kniv. Försiktigt kände han på dess vassa egg, himlade med ögonen och låtsades sticka ihjäl någon.

- Yes? Yes? frågade han och nickade frenetiskt.

- Nej, nej, nej, svarade jag trött och tog tillbaka kniven när de tittade åt sidan.

Den första visitationen hade inte gett något resultat och kaptenen beordrade därför en ny. Återigen hittade samma polis samma kniv med samma triumferande utrop. Och på samma sätt tog jag tillbaka kniven när de vände sig för att ta itu med Tim.

Den här cirkusen upprepades ytterligare några gånger tills de gav upp, förundrade över alla knivar. Vresigt frågade en av polismännen då om vi ville ha en kopp te.

- Ja tack, det låter gott, svarade vi överraskade över denna attitydändring, varpå samma polis utan ett ord drog iväg med oss tillbaka till busshållplatsen.

Vad som hände med teet fick vi aldrig reda på.

Peshawar är huvudstaden i provinsen North West Frontier, strategiskt placerad vid öppningen av det mytomspunna Khyberpasset. Välkänd som en samlingspunkt för en mängd kul-

Levde i laglöst land

turer, traditioner och folkslag, hade staden sedan århundraden fungerat som knutpunkt för handelskaravaner som färdats från Kina och Ryssland till Iran och Medelhavsländerna.

Invånarna bestod till stor del av det legendariska Pathan-folket vida känt för sitt mod och uthållighet. De hade överlevt många belägringar, dolda innanför stadens 16 portar eller i de mäktiga fästningarna Bala Hisar och Jamrud. Peshawar hade en egen färgstark personlighet som förstärktes av byggnader som Mahabat Khan-moskén, uppförd av provinsguvernören Mahabat Khan år 1680.

En sak jag lade märke till i staden var det stora antalet afghaner som fanns på gator och torg. Med sina vita och svarta turbaner, stora yviga byxor och långa sjalar märktes de tydligt och många pakistanier verkade mer än lovligt irriterade.

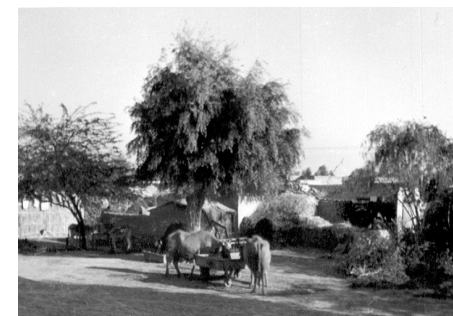
- Det är rena översvämningen, ansåg en gammal man som med sitt hennadekorerade långa, vita skägg satt och klagade i skuggan under en. Han viftade bort några närgångna flugor och drack lite mintte.

- Inte sedan kriget började har vi inte haft någon lugn och ro här. Jag hatar dessa flyktingar, som kommer hit och uppför sig som om de ägde stället.

Tongångarna lät onekligen bekanta, trots att omgivningarna var så olika de där hemma. Rasism kan ta sig många uttryck.

- Vad har de här att göra, fortsatte mannen med det fårade, läderaktiga ansiktet som formats av ett långt liv under en obarmhärtig sol.

- De bor i gamla tält, utan jobb el-

Situationen var svår i de små landsbyarna

ler värdighet. Vad är det för liv? Han såg sig missnöjt omkring och skakade oförstående på huvudet.

- Nej, sanna mina ord, det vore mycket bättre om de åkte hem och slöt

fred med ryssen, så det kan bli slut på det här. En gång för alla.

Utanför staden hade jag lagt märke till de illa omtalade, jättelika tältlägren som inhyste många av de närmare tre miljoner afghaner som flytt hit undan kriget. De sanitära förhållandena var under all kritik och det fanns endast några få läkare för att ta itu med alla sårade män, kvinnor och barn som fördes över de karga bergen från Afghanistan.

En norsk kirurg berättade att man ibland fick ta emot motståndsmän som med armar och ben avskjutna tvingats ta sig över bergsmassiven. Det hände också att man tog emot patienter med så svåra brännskador att inte ens deras anhöriga kunde känna igen dem. Vad skulle läkarna ta sig till, utrustade med endast ett minimum av medicin och knapphändig utrustning?

Men afghanerna var ett stolt och segt bergsfolk som förvånansvärt fort återhämtade sig, bara för att på nytt uppsöka det avlägsna kanonmullret på andra sidan bergen.

Enligt lokalbefolkningen fanns det dock en viss risk för att ryssarna skulle låta sina bombplan förfölja de sårade gerillamännen och gå till attack mot flyktinglägren, till och med här på den pakistanska sidan. Alla var oroliga. Många trängdes dagligen på caféer och restauranger för att spánt lyssna på nyhetsrapporterna.

Dessa var dock allt annat än lugnande. Var och varannan

Några av de illa sedda flyktingtälten

dag inkräktade ryskt flyg på pakistanskt luftterritorium. En del såg detta som en ren provokation mot USA, som officiellt stod bakom Pakistan.

Tim och jag tittade på varandra och beslöt att ta lärdom att det vi såg omkring oss. Var det en sak vi började lära oss så var det att endast ta risker när så verkligen behövdes. Vi bestämde oss därför för att åka tillbaka till Islamabad.

SVÅRT ATT MÖTES

DET VAR ENDAST få veckor sedan Indiens premiärminister Indira Gandhi fallit offer för ett attentat och på andra sidan gränsen utspelades fruktansvärda scener.

Fem månader tidigare had en grupp militanta sikher under ledning av Jarnail Singh Bhindranwale flyttat in i sikhernas främsta helgedom, det så kallade Gyllene Templet i Amritsar, och därifrån riktat hårda krav mot indiska regeringen. Kraven listades i ett dokument kallat Anandpur Sahib Resolution.

Indira Gandhi, som inte hade några som helst planer att bevilja sikherna deras rättigheter, kom slutligen att beordra stormning av templet varvid 83 indiska soldater och 493 ockupanter dödades. Händelsen gick officiellt under benämningen Operation Blue Star.

Och nu hade premiärministern alltså själv fått betala med sitt liv. Attentatsmännen, som bestått av hennes egna livvakter, var

Indira Gandhi

sikher och nu rådde en ren häxjakt på indiska sidan. Dagarna efter hennes död uppskattades mer än 2 700 sikher ha dödats som hämnd för mordet. Och det brutala våldet bara fortsatte.

Gränsen här vid Islamabad hade omedelbart stängts och det var nu omöjligt att ta sig in i landet, annat än med flyg. Vi hade kollat med flygbolagen som alla var fullbokade sex veckor framöver. Sex veckor till i Pakistan...

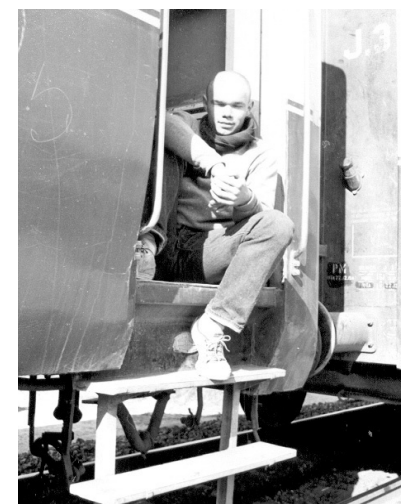
Vid det här laget hade jag fått nog. Även om tiden hos Susanne varit förfriskande som en oas i en het öken var dags att vända näsan mot Sverige. Trötthet och förtvivlan kröp allt oftare in på livet och jag orkade snart inte hålla emot längre. Av den anledningen bestämde jag mig för att försöka ta mig tillbaka till Europa via Iran. Då skulle jag också äntligen kunna få reda på vad som hade hänt med Majid.

Första etappen fick bli med tåg söderut.

För att vara något så när säkra på att få sittplatser hade vi köpt förstaklassbiljetter. På biljettkontoret hade man försäkrat oss om att våra platser var reserverade, men när vi trängde oss ombord visade det sig givetvis inte stämma.

Efter några minuter fann vi oss i stället sittande med dinglande ben i dörröppningen av en passagerarvagn. Loket var koleldat och de som valt taket skulle snart förvandlas till sotiga spöken.

Medan tåget sneglade sig genom det torra ökenlandskapet satt jag och funderade över de sista dagarnas händelser.

Vår exklusiva plats i första klass

På vägen mot staden Quetta hade vi bland annat stannat till ett par dagar i Lahore för att ta en titt på världens största moské, Badshani-moskén, uppförd 1653 av härskaren Aurangzeb.

I Lahores centrum hade vi frågat om vägen dit, för snåla för att ta en rickshaw. Pakistan har drygt 85 miljoner invånare och av trängseln att döma verkade samtliga vara här, men ingen hade någon aning om vilken moské vi menade. Åter bubblade ilskan inom mig. Det här var säkert ett av Pakistans mest berömda byggnadsverk och jag skulle just börja svära ve och förbannelse, när en välklädd man i 40årsåldern kom gående med en attachéportfölj under armen.

- Ursäkta, men skulle ni kunna visa oss vägen till Badshani-moskén? frågade jag på nytt hoppfull.

- Naturligtvis, svarade mannen artigt, varpå han gav oss en utförlig vägbeskrivning.

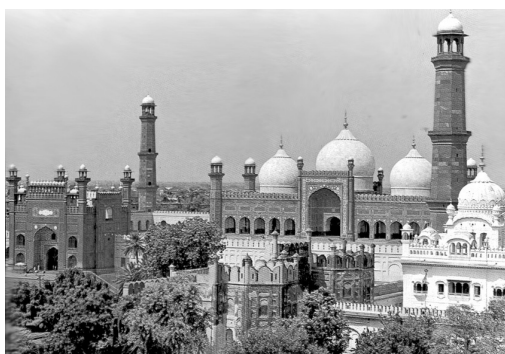
Först skulle vi ta bussen från andra sidan gatan till något som hette Court Road. Efter att ha bytt buss vid näst sista hållplatsen skulle moskén uppenbara sig för våra ögon.

Glada tackade vi för hjälpen och gick över till hållplatsen. Snart kom den skramliga bussen körande. Längs de färggranna handmålade sidorna satt hundratals glödlampor och på taket fanns en hel påbyggnad ditmonterad enbart för de fantastiska utsmyckningarnas skull.

- Går den här till Court Road, frågade jag ynglingen som hängde utanför och sålde biljetter.

- Kått Rådd?

- Ja, Court

Den enorma Badshanimoskén byggdes 1653

Road?

- Yes, yes, Kått Rådd, svarade han energiskt och vinkade in oss i bussen.

- Sa han verkligen Court Road, frågade Tim tveksamt. Jag ryckte på axlarna. Här var allting en chanstagning.

Tiden gick medan bussen kämpade sig längre och längre ut bland förorterna och så småningom började vi inse att vi som vanligt var ute och cyklade.

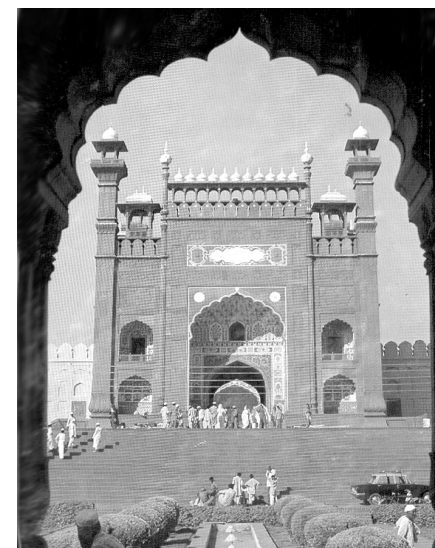
- Kått Rådd, ropade "konduktören" långt om länge och släppte av oss på en avsides hållplats.

- Men det var då satan också, skrek Tim förtvivlat. Ska det då vara stört omöjligt att få ett vettigt svar i det här landet?

Jag stod åter stum. Inför sådant här uppförande kunde jag bara förvirrat skaka på huvudet. Vad var det egentligen som hände i situationer som denna? Vad var det med de här människorna? Eller var hela felet mitt? Vad var det som gjorde att vi inte kunde mötas mentalt?

På ambassaden påstod några att det berodde på att mannen på gatan ville ge igen för allt han råkat ut för under den brittiska kolonialiseringen. Andra sa att det var pakistaniernas sätt att skoja, att många var analfabeter och led av mindervärdeskomplex inför västerlänningar.

Vad vet jag, själv tror jag helt enkelt att

Den imponerande ingången

vi hade otur. En av de stora orättvisorna i världen är enligt min åsikt att den enkle, vänliga och omtänksamma människan ofta hamnar i skuggan av de framfusiga och brutala.

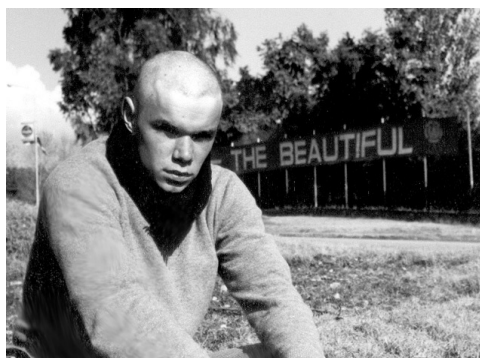
Långt senare stoppade vi en rickshaw som puttrade förbi och en halv timma senare stod vi äntligen utanför den imponerande moskén, som med sina vita kupoler och tegelröda minareter reste sig högt över resten av staden. Vi hade tydligen tagit en buss åt helt fel håll och nu hade vi fått punga ut med mångdubbelt vad det skulle ha kostat att ta en rickshaw direkt. Snålheten hade fått råda och vi hade fått betala för vår snikenhet.

Senare på kvällen ville vi gå på bio. Biljettluckan var emellertid stängd, så vi frågade en man i närheten när föreställningen började.

- Klockan sex, kom svaret.
- Jaha, och när kan man börja köpa biljetter?
- Halv sju.

Innan det dags för mig att vända västerut igen hade Tim bestämt sig för att besöka en frisör. Rykten om loppor och löss hade klargjort fördelarna med en snagging och snart stod vi utanför en lokal frisersalong.

En titt på de grova saxarna fick oss att dra lott om vem som skulle klippas först. Tim

Glänsande keal som ett hårdkokt ägg

vann och jag slapp.

- Klipp det kort, sa Tim till frisören, som innan han hann protestera hade dragit fram en jättelik rakapparat och rensat en bred ränna rakt över skallen på honom.

- Åh nej, nej, stönade Tim och gnisslade tänder av återhållen vrede när han insåg att det inte fanns någon annan utväg än att låta mannen fortsätta. Snart satt han där med huvudsvålen glänsande som ett hårdkokt ägg.

Av någon anledning beslöt jag att behålla lockarna ett tag till.

Med hjälp av Susanne hade jag lyckats få visum tillbaka till Iran och efter att ha tagit farväl av Tim hoppade jag ombord på första bästa buss. Bilderna till visumhandlingarna hade jag fått tagna i en fotoateljé på gatan.

Det kändes tungt att vara ensam igen. Tim och jag hade njutit av att ha varandra att luta sig mot. Men samtidigt såg jag mycket fram emot att träffa Majid, Mohsen, Maryam och Zari igen. Det kändes som hundra år sedan vi sågs sist. Och nu skulle jag äntligen få reda på vad som hade hänt.

Timmarna flöt förbi som i en grå massa på vägen tillbaka mot gränsstaden Taftan. Den otroligt utsmyckade bussen var lika olidligt trång som tidigare och jag fick klämma ihop mig som ett Z för att få plats. Men det spelade ingen roll. Allt jag ville var att komma "hem" till Iran igen.

Samtidigt fyll-
des jag konstigt
nog av vemod över
att lämna detta

Fotoateljén låg vid sidan av vägen

land som jag kommit att hysa en sådan hatkärlek till. En gång när bussen stannat på grund av en punktering och jag stod och beskådade en av de vackraste solnedgångar jag sett, kändes det som jag gjorde fel i att åka. Jag kände ett hugg av dåligt samvete när jag kände hur hårt jag hade dömt detta folk. Men viljan att överleva mentalt fick mig på andra tankar.

Min något krokiga resväg genom det avlånga landet Pakistan

En av de andra passagerarna var en ung tysk trashank i 20 årsåldern, som också tycktes ha gått igenom en hel del. Kontakten med Pakistan hade satt sina tydliga spår och nu syntes han för det mesta grubblande och frånvarande.

- Jag tror jag håller på att förlora kontakten med verkligheten, mumlade han svävande.

Av hans magra kropp och utbrända ögon att döma hade han som många andra européer här knarkat alldeles för mycket. Han hade dock fått upp ögonen i tid och nu gällde det bara att ta sig hem levande. Jag önskade honom lycka till.

Halv fyra på morgonen anlände vi till Taftan. Den lilla gränshbyn låg insvept i mörker endast upplyst av stjärnornas glittrande sken. Himlen var djupt blå och som alltid var det underbart att vara mitt ute i öknen. Kylan var påtaglig och runt om mig började yrvakna invånare göra upp små eldar. Det skulle finnas gott om tid att sova mitt på dagen när solen stod som högst.

I gryningen passerade jag den pakistanska sidan av gränsen utan några problem. Nu gällde det att ta sig in i Iran igen, där riskerna för bekymmer var mångdubbla. Men gränskontrollen gick galant och gränsvakterna gav sig inte ens tid att söka igenom mitt bagage. Alla andra råkade emellertid ut för en hårdhänt behandling och några få modiga började invända. Ett par hotfulla gevärsmynningar gjorde snabbt slut på protesterna.

Vi hade tur

Vi återvände till Taftan före gryningen

och den här gången fanns en buss tillhands och snart var vi på väg mot Zahedan. Nu väntade som vanligt vägkontroller, där pasdaran sökte igenom både buss och passagerare. I en liten påse hade jag en bok, min kniv, oframkallade filmer och några olagliga musikkassetter jag köpt som minne. När vi beordrades ut smög jag med mig påsen.

Utanför höll två pasdaran uppsikt över oss medan deras kollegor snokade bland säten och luftsystem. Deras hårda ögon lämnade oss inte för en sekund och bland resenärerna hördes inte ett ljud. Efter drygt fem minuter var det över och vi uppmanades att återta våra platser.

På vägen in måste varje passagerare dock först genomgå kroppsvisitation. Alla fick ställa sig en och en med händerna i vädret och särade ben. Till synes oberörd låtsades jag som om det regnade och gick fram för inspektion.

Noggrant sökte den äldre av de två igenom mina kläder från topp till tå men utan att titta upp, och han fick således aldrig syn på påsen jag höll i handen. Den andre soldaten tycktes färsk inom kåren och vågade inte påpeka misstaget för sin överordnade. Upprymd av en behaglig segerkänsla stegade jag förnöjt ombord.

Resten av turen gick bra, tills vi en bit utanför Teheran passerade en olycksplats som kom att förfölja mig i mina drömmar en tid framöver. Två tankbilar och en personbil hade

Har och var dök det upp små gröna oaser

frontalkrockat med en våldsam explosion som följd. De förvridna vraken var totalt utbrända och några soldater höll just på att dra ut de förkolnade liken ur askhögarna.

Senare berättade en medpassagerare att mannen i personbilen försökt komma undan pasdaran. I samband med den efterföljande biljakten hade han gjort en vansinnesomkörning utan att observera en mötande lastbil. Av soldaternas miner att döma var de nöjda med att ha fått tag i den efterspanade. Att oskyldiga fått sätta livet verkade spela mindre roll. Det hade ju varit för att uppfylla Allahs vilja.

Under tiden i Pakistan hade jag gång på gång försökt ringa till Majids familj för att få reda på hur det hade gått för honom. Var han ens kvar i landet? Döm om min förvåning när det nu var han som svarade när jag äntligen kom fram på linjen.

- Hej Majid, det är jag, sa jag upprymt.

- Hej, svarade han.

Jag kände att han blev glad för att höra min röst igen, men hans tonfall tydde på att någonting var fel. Allvarligt fel.

- Vi kan tala om det när du kommer hit, sa han.

Onda aningar fyllde mina tankar medan jag väntade på att bussen skulle komma fram till Teheran.

MÖRDAD

Barâdaram mârde... Min bror är död.
De iskalla orden ekade utan att jag var kapabel att fatta den förfärande innebörden.

- Mammad... död? Men...

Den brutala sanningen blev för mycket att hantera och mitt undermedvetna vägrade ta del av budskapet.

Död... min vän Mammad... död.

Minnena rusade förbi i en kavalkad av det vi haft tillsammans. Trots att vi inte känt varandra så länge hade jag fäst mig djupt vid hans mjuka och vänliga väsen.

Och Shadi, hur skulle hon klara en sådan tragedi? Det kändes som om ett gapande sår slitits upp i mitt inre.

Redan när Majid och Mohsen kom för att hämta mig förstod jag att något fruktansvärt hade hänt. I telefonen hade Majid låtit konstigt frånvarande och jag hade så smått blivit osäker på om det bara var jag som upplevt vår vänskap som unik. Men när jag fick se dem stiga ur bilen förstod jag att det var betydligt värre än så. Båda var likbleka med mörka ringar under ögonen.

- Hur gick det till? var allt jag lyckades pressa fram.

- Han blev mördad.

Majid förklarade långsamt vad som hänt, men jag hade svårt att koncentrera mig. Tydligt hade Mammad blivit nerstucken bakifrån med en kniv när han och Shadi stått i en kö och väntat. Officiellt var det en förvirrad krigsveteran som på grund av granatchock gett sig på honom.

Men Mammad hade tidvis varit medlem i Mujahedin och regimen hade rykte om sig att använda liknande likvideringsmetoder för att så smidigt som möjligt bli av med oppositionella. Detaljerna var också oväsentliga. Det enda som betydde något var att Mammad inte längre fanns bland oss.

Mammad, min vän, du ville ju bara ha lugn och ro och tid tillsammans med Shadi. Var det för mycket begärt? Vad gjorde du som var allvarligt nog att beröva dig din livslåga?

Mörkret hade lagt sig över Teheran och de färgade neonrören i affärsfönstren gav situationen en bisarr inramning. Hur kunde alla se så oberörda ut? Hur kunde livet fortsätta precis som vanligt? Mammad var ju död! Död!! Fattade de inte?!

Jag kände för att slita tag i dem, ruska om dem, skrika rakt i deras ansikten i ett försök att få dem att förstå. Det var människoliv det handlade om, inte statistik eller tidningsnotiser! Liv, liv, liv!!

Men till vilken nytta? De sorgsna ansiktena i folkvimlet fick mig att inse hur stor del döden var av vardagen i Iran. Alla hade förlorat någon som varit dem kär och nu blandades min sorg med deras likt tårar i ett regn.

Försjunken i tankar hade jag inte lagt märke till att vi kryssat igenom stora delar av Teheran och nu svängde vi in i den snäva gränden där Majid och hans familj bodde. Utanför hängde en svart flagga med dödsruna till allmän beskådan.

Förkrossad steg jag ur bilen, gick med tunga steg mot ytterdörren och stod så åter ansikte mot ansikte med mina iranska

vänner. Det var en chock att se hur hårt Mammads död hade tagit dem.

Helt klädda i svart, med insjunkna, askgrå ansikten och rödgråtna ögon hälsade de mig tyst välkommen tillbaka. Smärtan gjorde på ett sätt känslan av liv spröd men intensiv och mitt hjärta grät med dessa människor som redan gått igenom så mycket. Skulle det aldrig bli ett slut på allt lidande?

Jag blev visad upp till vardagsrummet på andra våningen, medan Majid gick och förberedde sin mor på att jag hade kommit. Ett par minuter senare kom han långsamt upp för trappan.

- Du kan komma och hälsa på henne nu.

Majids mor och jag hade kommit varandra nära och det var svårt att hålla tillbaka tårarna när hon förtvivlad började berätta om sin son som nu ryckts ifrån henne för alltid. Hela tiden satt hon med ett foto tryckt mot kinden i ett försök att komma nära sitt förlorade barn. De andra försökte förklara för henne att jag inte förstod persiska, men hon bara fortsatte.

- Han förstår mig, det vet jag.

Medan jag tröstade henne, gick det upp för mig vad Mammads död kunde innebära i sin förlängning. Hade pasdaran fått upp spåret på honom, skulle det endast vara en tidsfråga innan Majids namn också hamnade på deras listor. Han hade tidigare varit en nagel i ögat på dem på olika sätt.

En blick åt hans håll bekräftade mina misstankar. Mammads död skulle inte vara det enda som drabbade denna familj om inte Majid lyckades ta sig ur

Majids mamma var belt förkrossad

landet illa kvickt. Men hur skulle det gå till, vi hade ju redan försökt utan att hitta en plan som höll?

Majids mamma tystnade samtidigt för ett ögonblick och jag fick en känsla av att hon kommit på sig själv med att prata om Mammad som om han fortfarande levde.

Senare berättade Majid för mig vad som hade hänt efter att han hade gett sig av till Turkiet. Ett kapardrama i Teheran som oroat mig hade passerat obemärkt och det var först i Istanbul som han stötte på det som skulle sätta stopp för allt: ett telegram från min mamma. Ett telegram som sa att han omöjligt kunde komma lagligt till Sverige och att det därför var lika bra att inte ens försöka!

Hon hade själv kontaktat polisen som informerat henne om denna självklarhet. Men allt det hade ju framstått klart och tydligt för oss från första början. Till på köpet hade hon uppgett både mitt och Majids namn för polismyndigheten. Insåg hon inte att det här var blodigt allvar?

Då Majid inte riktigt förstått innebörden av telegrammet, blev han så osäker att han blåste av hela resan, för att i stället deprimerad återvända till Teheran.

När jag fick höra detta hade jag svårt att kontrollera min vrede. Hur vågade hon underskatta oss på detta sätt?!

Men nog om detta, nu gällde det att ta itu med nuet. Av Majids sorgsna men beslutsamma ansikte kunde jag utläsa att han hade att välja mellan att satsa allt på ett kort eller gå under.

Dödsrunan

Ingen av oss sov ordentligt den natten och redan innan solen steg upp hade jag bestämt mig. Majid hade på intet sätt bett om hjälp, men vi visste båda två att hans chanser skulle öka avsevärt om jag var med. Jag kunde språken och i Sverige hade jag dessutom vänner inom poliskåren.

- Majid, min vän, jag följer med dig.

Han tittade på mig med outgrundlig blick och nickade långsamt.

När beslutet att hjälpa honom väl var taget kastade vi oss åter in i planerandet och sakta men säkert växte en ny plan fram. En plan som skulle kunna lyckas.

Majid hade tidigare lyckats bli lovad en biljett från Aeroflot, ett ryskt flygbolag. Meningen var att han skulle flyga från Teheran till Moskva, där byta plan och sedan ta sig vidare till DDR. Han hade fortfarande kvar sitt östtyska transitvisumet. Från Östberlin till Trelleborg verkade tåg sedan vara det lämpligaste alternativet.

Men för att ha råd att betala min biljett var jag tvungen att växla allt jag hade kvar av resecheckar och lite till.

- Om du växlar på en bank, ja, avbröt Mohsen. I bankerna betalar man bara nio toman för en dollar. Om du i stället växlar svart på gatan får du femtiofem toman för samma dollar.

Men vid gränsen skrevs det in i passet exakt hur mycket jag hade, samtidigt som jag uppmanades att endast växla i bank, kontrade jag. Hur skall jag ta mig igenom kontrollen på flygplatsen?

- Lugn bara, du hittar säkert på ett sätt när det väl är dags, skrattade Mohsen.

Senare samma eftermiddag körde vi till en speciell gata där svartabörshajarna stod i kö för att växla och snart satt jag med en imponerande bunt sedlar i handen.

- Okey, Sweden, here we come!

Nu gällde det för mig att skaffa visum till Östtyskland, an-

nars skulle jag inte kunna lösa ut en biljett till Berlin. Flygbolagens regler var stenhårda och nu väntade ett bakslag.

- Nej, vi kan tyvärr inte ge er transitvisum eftersom ni inte har visum till något av grannländerna, förklarade kvinnan på den östtyska ambassaden kort. Kan ni uppvisa visum till Tjeckoslovakien, Polen eller Västtyskland är det däremot inga problem.

- Men som nordisk medborgare behöver jag ju inte visum till Västtyskland, försökte jag.

- Det spelar ingen roll.

Luckan slogs igen med en dov smäll.

Besviken fick jag vända på klacken. Jag hade hört talas om att man eventuellt kunde få tag i transitvisum på flygplatsen, så det skulle kanske ordna sig. Vi fick helt enkelt chansa. Men hur skulle jag kunna lösa ut en biljett utan visum?

De få dagar vi hade på oss blev ett virrande runt i Teheran för att försöka fixa allt inklusive en biljett. Om jag skulle kunna vara till hjälp för Majid, var jag ju tvungen att komma med samma plan som han.

Regimen hade arbetat hårt för att stoppa alla möjligheter att ta sig ut ur landet och turerna var mycket komplicerade. Efter att så småningom ha fått klartecken vad gäller biljetten var vi tvungna att uppsöka en speciell bank, där man fick betala för en exitstämpel i passet. Med detta bakom oss, uppsökte vi sedan resebyrån som reserverat en biljett åt Majid.

Mannen på Aeroflot-kontoret visade sig vara en fin människa och godkände både min och Majids biljett, hela tiden under uppsyn av två ryska övervakare. Hans talande blick visade att han förstod vad vi planerade, men inte ett ord kom över hans läppar och snart hade vi biljetterna i vår hand. Det kändes svårt att inte kunna tacka honom öppet.

Flyktplanen var nu äntligen klar och en kväll åkte vi till en speciell restaurang i den vackra stadsdelen Farazad för att fira.

- Ole, har du någonsin smakat riktig persisk kebab? frågade Mohsen med ett

Med alla växlade pengar i handen

drömmande uttryck i ansiktet. Det finns ingenting godare!

Hela gänget var samlat denna kväll. I restaurangen låg man till bords tittande upp mot den stjärnklara himlen. En liten fontän och några späda träd mitt i det taklösa rummet fullbordade idyllen och jag njöt av att vara tillsammans med mina vänner.

- Ligg bara och ta det lugnt, sa Saied innan han försvann ut i köket varifrån en underbar doft spred sig. Min mage började kurra i kör med de andras och vi gav honom en varm applåd när han dök upp med ett stort rykande silverfat. Den persiska kebaben bestod av en rad platta metallspett med grillat fårkött, lök och tomater. Hela härligheten var insvept i ett jättelikt hembakat bröd.

Det blev en stämningsfull måltid när känslorna avlöste varandra under månens mjuka sken.

Avskedets stund var nära.

Den natten hade jag en dröm. Jag drömde att jag svävade bland molnen och knackade på Pärleporten.

Gud frågade mig,

- Mitt son, vad kan jag göra för dig?"

Och jag svarade,

- Fader, välsigna och skydda Majid, Mohsen, Saied och deras familjet.

Jag svalde.

- Och hjälp oss att komma ända fram till Sverige...

Gud log och svarade,

- Oroa dig inte, min son. Din önskan har blivit uppfylld. Allt kommer att gå bra. Jag kommer att vara vid er sida hela vägen.

FLYKTEN

SATAN, VI KOMMER inte att hinna! Majid tittade upp från sitt armbandsur. Han slöt ögonen, drog in luft genom näsan samtidigt som han rätade upp huvudet, släppte ut luften genom munnen och sänkte axlarna.

Mohsen skakade på huvudet och lät blicken försvinna ut i vimlet för att undvika mina bekymrade ögon som sökte hans i backspegeln.. Jag knäppte diskret mina händer i knät och bad en stilla bön.

Teherans otroliga trafik hade som vanligt korkat igen gatorna och det fanns ingen möjlighet att nå fram till poliskontoret innan det stängde. Mitt visum hade för länge sedan gått ut och tre dagar tidigare hade vi ansökt om en retroaktiv förlängning och nu behövde den avgörande

Ayatollah Khomeini

bekräftelsen. Utan den skulle jag inte kunna lämna landet. Jag tittade på klockan.

- Den är nästan elva. Om mindre än sex timmar kommer vårt plan att lyfta. Med eller utan oss, log jag glädjelogst.

Jag förvånades själv över hur samlad jag lät.

Mohsen nickade bister, vevade ner sidorutan och kastade ut sin halvvrökta cigarett.

Tio minuter försenade hoppade vi ur bilen framför polishuset, passerade igenom vakten efter sedvanlig visitation och sprang uppför trapporna, innan vi närmade oss avdelningen som hade hand om vårt ärende. Våra steg ekade i i trapphuset. Väl uppe tog vi ett steg åt sidan för att släppa fram några beväpnade soldater. I bakgrunden hördes en hes dammsugare. Majid knöt handen och höjde den mot dörren, samtidigt som han gav mig en uppmuntrande blick.

- Kom in, ropade en dov röst när vi knackade på.

Väl innanför dörren behövde vi passera en vaktkur. Vakten satt försjunken i sin tidning och såg inte ens upp.

Bakom ett av skrivborden satt en svartmuskig man i 40-årsåldern. Jag ryggade tillbaka vid åsynen av hans ögon av stål. Hans röst påminde mig om novemberis. Svart kallt vatten virvlade under den hårda ytan. Medvetet släppte jag ner axlarna i ett försök att se avslappnad ut.

Efter att ha ursäktat vår försening förklarade vi varför vi kommit. I stället för att svara krävde han att få se mitt pass. Utstuderat långsamt bläddrade han igenom det medan hans svarta ögon naglade mig fast. Jag kände hur nackhåret reste sig.

- Hur känner ni varandra?

Frågan var riktad till Majid och ställdes på persiska, vilket gjorde att jag inte hade en chans att förstå vad som sades.

- Jo, min bror studerar vid universitetet i Köpenhamn och det var där de träffades. Nu har Ole här kommit för att hälsa på hans familj och vänner.

Knappt hade Majid hunnit prata färdigt förrän mannen vände sig till mig och frågade exakt samma sak, den här gången på engelska.

Under en bråkdel av en sekund stod allting stilla och jag insåg med fasa fällan vi var på väg in i. Tankarna virvlade runt i huvudet i ett försök att slingra mig ur knipan. Pulsen började bulta i tinningen, magen pressades ihop av rädsla och jag kände hur jag blev alldeles kallsvettig. Jag mötte hans hätska blick.

- Jamen, jag måste bara åka hem nu! Min mor ligger för döden och det handlar enbart om timmar innan allt är för sent, vräkte jag ur mig så snabbt att mannen inte hann med.

Med ett förvirrat uttryck försökte han tyda ordflödet som forsat ur mig. Hans tvekan gav oss den chans vi behövde. Till synes oberörda vände vi oss om mot en världsatlas som hängde på väggen.

- Du känner min bror från universitetet i Köpenhamn, viskade han tyst.

- Vad pratar ni om, skrek polisofficeren plötsligt och reste sig med ett ryck. Hans näsborrar och pupiller var utvidgade som på en krigshäst. Vad sa du till honom? Be gú. Svara mig! Svara mig!

- Ingenting, stammade Majid.- Vadå ingenting, röt officeraren misstroget. Han såg oavvänt på honom.

- Jo, jag sa bara att det här är världen, fortsatte Majid tafatt och pekade på världskartan.

- Ljug inte, jag hörde nog att du viskade nåt annat!

- Men jag lovar, jag sa ingenting, insisterade Majid med en röst som knappt var mer än en skrapning. Jag såg in i mannens glansiga ögon och sa inte ett knyst. Det var lätt att se febern brinna därinne.

Mannen började skrika frågor på dålig engelska till mig, men jag låtsades inte förstå. När jag inte svarade lät han åter växla blicken mellan Majid och mig. Vi stod blickstill.

Officeren gjorde en rörelse med handen, fingrarna ihop, handflatan mot oss, som såg ut att betyda att vi skulle vänta. Vi såg länge på varandra under tystnad innan han till sist gav upp. Så ändrades hans blick och det hårda försvann. Med en likgiltig axelryckning satte han sig ner och började på nytt bläddra i dokumenten.

Från och med nu svarade Majid konsekvent på engelska och jag passade på att i snabb takt fylla på med detaljer. Summan av kardemumman blev att polisen hade svårt att hänga med i svängarna. Vi hade också medvetet valt att komma strax innan kontoret skulle stänga, så till sist gav han med sig, allt för att komma hem i tid.

Tio minuter senare kom vi ut från poliskontoret. Den här gången med en visumstämpel i passet. Matt torkade jag svetten ur pannan.

- Inte en gång till, lovade jag högt och heligt. Inte en gång till.

På vägen hem frågade Majid om jag hade något emot att vi åkte till *Beheschte-Zahra*, en jättelik kyrkogård ett par mil söder om Teheran. Det var här som Mammad blivit begravnen.

Jag hade suttit helt försjunken i tankar och hört hans röst, först långt borti-från, sedan nära. Jag tittade på klockan och nickade. Vi hade gott om tid.

- Det är så svårt för mig att fatta att han är död, förkla-

Vägen till kyrkogården Behescht-e-Zahra

rade Majid långsamt medan han rattade genom den intensiva rusningstrafiken. Hans ögon var tårfyllda och jag kände hur hjärtat blev tungt i bröstet.

- Jag kan bara inte tro det, upprepade han för sig själv.

Jag satt orörlig i det slitna passagerarsätet och lyssnade uppmärksamt samtidigt som en sorgsen iransk sång spred sig från bilbandspelaren.

I förtroende berättade han hur Mammads kropp direkt efter mordet blivit förd till ett närbeläget bårhus. De t räckte inte med att andra berättat om vad som hänt, Majid hade insisterat på att med egna ögon få se sin brors döda kropp.

- Jag var helt enkelt tvungen.

En sen kväll hade han därför trots risken tagit sig osedd till bårhuset och mutat en vakt för att komma in.

- Det var så fruktansvärt att se Mammads blåfrusna och stela kropp ligga där alldeles övergiven...

Majid tystnade och tittade åt sidan för att jag inte skulle se hans blanka ögon. Jag lade bekymrat huvudet på sned och vände själv bort blicken för att ge hans känslor utrymme att ta form.

Jag hade själv svårt att hålla tillbaka tårarna och föredrog att vara tyst under resten av turen.

Beheschte-Zahra ligger mitt i ett ödsligt ökenområde på vägen till den heliga staden Qom. Den gigantiska kyrkogården

Långa rader av väntande gravar

är likt en mindre stad indelad i sektioner för att man ska kunna hitta bland alla tusentals gravar. Runt hela området växte träd, under vilka man kunde parkera. De flesta platserna var redan upptagna.

Vi letade oss sakta fram genom folkmassan av sörjande. Nästan alla familjer hade under senare år på ett eller annat sätt mist någon älskad. Överallt trängdes svartklädda, snyftande kvinnor och deras av sorg nedbrutna män. I bakgrunden skymtade hundratals öppna gravar, vars mörka gap tigande väntade på att bli mättade. Gråt och klagan vilade som en tung dimma över denna plats och jag kände mest av allt för att ge mig av.

På vägen hade vi passerat en enkel grav, en bland många andra, men en som var speciell för Majid. Här låg Abbas, en av hans och Mohsens allra bästa vänner. Ett par år tidigare hade denne fallit offer för en irakisk krypskytt. Abbas hade frivilligt anmält sig till kriget, då han såg fronttjänstgöringen som en ypperlig möjlighet att hjälpa andra i en svår situation. Han var inbiten pacifist, men valde trots överhängande fara att ta del av kriget på sitt eget sätt. Och nu låg han här.

Lite längre fram hittade vi Mammads grav. Det enda som utmärkte den var en svart skylt med hans bild och namn i vitt.

Majid satte sig sömngångaraktigt på huk och höll om sitt värkande huvud, allt medan han försvann i känslor och min-

Många sörjande fyllde kyrkogården

nen. Tröttheten fyllde honom som en jäsande deg. Hur hade allting kunnat gå så illa?

Det här var kanske sista gången han skulle få chans att vara nära sin bror.

När vi kom hem satt Mohsen i köket och väntade. Hans askgrå ansikte var ansträngt och slitet.

- Alla är övertygade om att det kommer att gå bra den här gången, sa han medan han tittade bort. Jag önskar er all lycka.

Hur hopplöst kändes det inte att behöva lämna kvar honom i detta vanvett. Men den röda stämpeln i hans pass satte definitivt stopp för alla försök.

- Det är dags nu, sa Majid tyst innan han gick ner för att säga adjö till sin familj.

Jag tog ett djupt andetag och följde efter.

Majids mamma var av allt är att döma samlad och gav oss båda en lång lång kram. Hennes yttre fasad och inre stod dock i våldsam konflikt och hennes darrande kropp verkade aldrig vilja släppa Majid ur sin skyddande famn. Inte nog med att en av hennes söner just hade blivit mördad, nu stod hon på randen av att förlora ännu ett älskat barn.

Hans pappa däremot bröt sakta samman och med tårarna rinnande nerför de fårade kinderna såg han på mig med outtömlig sorg och ett svårförklarat uttryck i de gamla mörka ögonen. Hans vita hår och bleka ansiktsdrag vittnade om kraften som sugits ur honom.

Vilken fruktansvärd situation. Om vi lyckades skulle jag ta Majid ifrån dem för alltid om vi misslyckades skulle ingen av oss komma tillbaka. Jag kände ett tungt ansvar blandat med en märklig skuldkänsla vila på mina axlar.

Pappans seniga händer skakade okontrollerat när han först

tog sin sons hand - sedan min. Som i en helig ritual lade han dem sedan symboliskt tillsammans, förenade i ett osynligt förbund. Jag vände blicken mot himlen och strök bort några tårar med baksidan av handen. Våra rödgråtna ögon möttes. Hans smärta brann som en klar låga och jag svor en tyst ed på att göra allt som stod i min makt för hans son.

- *Khoda hafis, dustaye azizam.* Farväl, mina allra käraste vänner.

Hur kunde solen skina en dag som denna?

Nu började vi närma oss Mehrabad, den stora internationella flygplatsen i Teheran. En flygplats som hållits stängd under långa pe-

Mehrabad - Teherans internationella flygplats

rioder på grund av irakiska flyganfall, men som nu var öppen.

Det som skulle hända inom de närmaste timmarna var avgörande för resten av våra liv. Vi var nervösa, men förberedda. Ingen av oss ville tänka på vad som skulle hända om vi blev avslöjade.

Minuterna tickade iväg mot det oundvikliga avskedet när vi skulle säga adjö till Mohsen och Saied. Nu svängde vi in på parkeringsplatsen framför den stora vita avgångshallen. Mohsen parkerade bilen på den stora parkeringsplatsen, samtidigt som vi såg upp på den imponerande byggnaden. Han stängde av motorn och tände en cigarett, medan vi andra

under tystnad plockade fram bagaget och gick in genom entrén. Nu fanns det inte längre någon återvändo.

Jag drog mig avskides för att låta Majid, Mohsen och Saied ta farväl. Hur svårt måste det inte vara för dem att skiljas.

Den enda jag kommer ihåg av de hemska minuterna som följde är Mohsens bleka ansikte där han stod kvar i hallen. Aldrig har jag känt en sådan obeskrivlig hjälplöshet som när vi vände honom ryggen och i mitt stilla sinne svor jag att förr eller senare, på ett eller annat sätt, få ut även honom.

Mina kvalfyllda funderingar avbröts när vi kom till bagagekontrollen. Kvällen innan hade jag frågat om det fanns någon speciell sak som Majid skulle komma att sakna mer än andra. Jag visste att han älskade sitt samurajsvärd, men inte vågade ta med det.

- Låt mig ta hand om den saken, hade jag erbjudit.

Eftersom jag var europé hade jag en fördel, så jag beslöt ta risken att försöka smuggla ut det. Nu kändes det brännande hett genom ryggsäcksväven. Två pasdaran stod och gick igenom passagerarnas bagage och svetten började rinna ner längs ryggen. De andra i kön bakom mig tryckte på medan jag tog en djup inandning och lade upp ryggsäcken, med svärdsfodralet neråt.

Fribetsymbolen i Teheran

Genom en lycklig slump verkade min pasdar trött och uttråkad i största allmänhet. Förstrött plockade han bland mina grejor, kände lite på tygfodralet som dolde svärdet och stoppade sedan tillbaka alltihop. Men just när jag skulle lyfta ner ryggsäcken hejdade han mig.

- Vad är det där egentligen? sa han och pekade på fodralet som mest av allt liknade ett gevärsfodral.

- Åh, det är bara "a model sword", sludrade jag på obegriplig engelska.

- Jaha du, svarade han likgiltigt, kliade sig i skäggstubben och vinkade mig vidare.

Majid å sin sida hade råkat ut för en paragrafryttare som med minutiös noggrannhet sökte igenom hans båda väskor. Ingenting undgick soldatens skarpa blick och jag tackade Honom däruppe att jag sluppit undan så lätt.

Men snart dök ett hinder upp som vi inte hade räknat med röntgenkontroll av bagaget.

Hur i all sin dar skulle jag lyckas få igenom svärdet? Desperat sökte jag en lösning under minuterna det tog oss att komma fram till rullbandet.

Plötsligt såg jag min chans. Just när ryggsäcken skulle försvinna in under röntgenkameran visslade jag till. Soldaten som kollade bildskärmen ryckte till och tittade åt mitt håll, när jag fånigt leende frågade om jag också skulle hoppa upp på bandet för en röntgenundersökning. I ögonvrån såg jag samtidigt silhuetten av svärdet passera förbi på skärmen bakom honom. Tydligen uppskattade han inte mitt lilla skämt, utan skakade surt på huvudet, innan han återvände till sitt stirrande. Uppsåtet hade emellertid lyckats och bagen var igenom.

Diskret torkade jag svetten ur pannan.

- Det är lika bra att vi delar på oss, sa Majid tyst. Om något händer den ene, måste den andre fortsätta som om ingenting har hänt. Okey?

Jag nickade. Det lät hårt, men det var det enda sättet.

Efter ytterligare en granskning av uniformerade vakter passerade vi en bänk, där tre pasdaran stod och på måfå plockade ut folk. I närheten av denna disk lade jag i förbigående märke till att man i en kiosk sålde islamisk propaganda samt konfiskerade dokument från den amerikanska underrättelsetjänsten. Troligtvis hade regimen kommit över dessa i samband med en ockupation av USAs ambassad i Teheran några år tidigare. Att sälja hemligstämplade dokument som kiosklitteratur var ytterligare ett sätt att förödmjuka supermakten i väst.

Det sista hindret bestod av en mörk passage som doldes av svart tyg på båda sidor. Därinne satt en medelålders pasdar utrustad med närgångna frågor. Jag märkte snabbt att han inte gillade västerlänningar.

Speciellt intresserad var han av hur mycket pengar jag hade. I mitt pass hade man tydligt skrivit in exakt hur mycket jag haft med mig in i landet. Nu krävdes bankkvitton som bevis på att jag inte växlat svart. Utan kvitton skulle jag inte komma igenom.

- Pull? frågade mannen kort medan han ögnade igenom passet.

- Pull? svarade jag och låtsades se oförstående ut. Jag kände hur jag började svettas.

- Money?

Soldaten granskade mig från topp till tå.

- Money? svarade jag.

- Dollars? *Toman?*

Hans tonfall lät aningen hotfullt.

Jag tvekade en aning.

- Dollars? *Toman*, upprepade han irriterat och slängde passet på disken mellan oss..

- Dollars? *Toman?*

- Geld? försökte soldaten, som vid det här laget började bli

sur. Han naglade mig fast med blicken och reste sig med ett ryck. En soldat på andra sidan skynket stack in huvudet för att se om kollegan behövde hjälp. Hans automatkarbin var riktad mot golvet, men jag var väldigt medveten om dess närvaro. En huvudskakning fick honom att dra sig tillbaka bakom skynket.

En svettdroppe rann från min armhåla medan tankarna virvlade runt i huvudet i ett försök att komma på något smart drag. Men ingenting dök upp.

- Geld? upprepade jag istället frågande och försökte se ointelligent ut, vilket inte var så svårt.

Soldatens knogar vitnade och jag hade svårt att tolka uttrycket i hans ansträngda anletsdrag och mörka ögon. Han verkade slitas mellan att tro att jag inte fattade vad han sa och att jag försökte lura honom. Det knöt sig i magen på mig.

- Pounds? Lira? Hans röst var spänd och vreden sköt igenom honom som en svetslåga.

Jag mötte envist hans blick utan att vika.

- Pounds? Lira?

Envist fortsatte jag att upprepa allt han sa ända tills han till sist tröttnade. Med en häftig handgest vinkade han idioten vidare.

Jag var igenom! Med både pengar och svärd! Ivrigt såg jag mig omkring efter Majid som en halv minut senare dök upp bakom det svarta skynket.

Vi grejade det, sa han lyckligt och blinkade åt mig innan han gick för att ringa sin familj med de goda nyheterna. Lite väl vågat enligt mitt tycke. Om regimen gjort sig känd för att avlyssna telefoner borde ju flygplatsens inte vara något undantag. Men Majid visste ju själv vilka risker som förelåg, så jag lät honom göra som han ville.

Ett par timmar senare gick vi ombord på ett av ryska Aeroflots medtagna passagerarplan, med destination Moskva. Längst upp på flygplanstrappan vände Majid sig för ett kort ögonblick om och riktade sin uppmärksamhet mot Teheran, som breddade ut sig på andra sidan flygplatsen.

- Välkommen ombord, sa flygplansvärdinnan och avbröt hans tysta farväl.

Vänligt visades vi därefter till våra sittplatser och med sorgsna ögon försjönk Majid i djupa tankar, medan han böjde sig ner och blickade ut genom flygplanets fönster över denna stad som han kanske aldrig skulle få återse. Vi tog av oss ytterkläderna och Majid tryckte ner sin mössa och sina handskar i fickan. Ord kändes fel och jag lät honom vara i fred.

Men strax före start upptäckte jag något som fick mig att rysa. Piloten höll just på att testköra motorerna, när de två ryska kontrollanterna från kontoret där vi hade köpt biljetten kom springande över startplattan med en säkerhetsvakt i släptåg. En av dem viftade med ett papper och pekade på något

Våra efterlängtrade biljetter ut ur Iran

Det var dags att ta farväl av Teheran

längst bak i planet. Piloten drog av på gasen samtidigt som personalen öppnade den stängda kabindörren. Hade de upptäckt att vi hade mixtrat med Majids papper? Jag tittade ner och försökte smälta samman med inredningen när deras tunga steg närmade sig. Närmare. Närmare...

Men just när jag väntade på att få en tung hand på axeln ropade någon från cockpit, varvid alla vände på klacken och försvann igen. Ingen förklaring till det intermezzot gavs, men vem brydde sig? Märkbart lättade sjönk vi tillbaka i sätena och inväntade den efterlängtrade starten. Nu kunde ingenting längre stoppa oss.

- *Dabro pasjalo vatj na Maskofskom miesjdonarodnom aeroportie!*

När planet landade på Moskvas internationella flygplats hade en snöstorm samlat mod i skydd av mörkret och ute yrde nu snön runt husknutarna. Sovjets huvudstad såg kall och ogästvänlig ut när planet taxade fram mot flygterminalen.

Snart befann vi oss inomhus i transithallen där vi möttes av soldater ur Röda Armén, som egentligen borde döpas om till Gröna Armén med tanke på deras

Iskalla Moskva på vintern

Soldater från Röda Armén

färggranna uniformer. Vi kände oss båda upprymda och tittade fascinerat på omgivningen. Runt omkring oss fanns ryssar som var så typiskt ryska, att de kunde varit uttagna som filmstatister.

Från början hade det varit meningen att vi skulle övernatta här, men när det gavs en chans att direkt fortsätta vidare till Östberlin var vi inte sena att nappa. För säkerhets skull valde vi att dubbelkolla så att vårt bagage inte skulle komma bort i hanteringen. Flygplatsen var stor och vår ryska obefintlig, så det tog ett tag att hitta fram till Informationskontoret. Innanför den knarriga dörren stod en jättelik kvinna i 55-årsåldern och inspekterade sitt imperium. Hon var klädd i nystruken mörkblå uniform, tjocka nylonstrumpor och tunga läderskor och var som tagen ur en gammal James Bond-film..

Vi knackade försiktigt på.

- Ursäkta, vi undrar om...

- Tala! befälde kvinnan med skrovlig basröst. Hennes tjocka hår var hårt färgat och låg som en sprayad hjälm ovanför det fyrkantiga ansiktet. En stor vårta på överläppen förstärkte hennes kraftfulla utstrålning.

- Jo, vi undrar om ni kan kontrollera att vårt bagage lastats om på nästa plan till Östtyskland?

Hennes blick lämnade inte kontorets fantasilösa innertak och vi började känna oss smått osynliga när basrösten bullrade till igen.

- Det har åtgärdats, svarade hon kort och vände oss ryggen.

Tydligen var samtalet avslutat.

BAKOM BERLINMUREN

VI SKULLE VILJA anmäla en försvunnen väska.

Två timmar tidigare hade vi anlänt till Östberlin och som vi hoppats hade jag kunnat lösa ut ett transitvisum på flygplatsen. Allt verkade gå enligt planerna tills vi upptäckte att Majids ena bag försvunnit i hanteringen. I hans väska fanns flera viktiga dokument som kunde hjälpa honom att få asyl i Sverige. Eländiga otur!

- Ta det lugnt bara, den dyker nog snart upp, sa jag medan jag kontrollerade med tullpersonalen om fler plan från Moskva var att vänta.

- Jodå, det ska komma ytterligare två innan midnatt.

Vid varje ny landning var jag framme och

Berlin-Alexanderplatz i Östberlin

hörde mig för, men varje gång var svaret nedslående. Luften hade vid det här laget gått ur Majid och nu satt han tomt stirrande framför sig.

- Det ordnar sig ska du se, försökte jag tröstande, när en mansröst i närheten fångade min uppmärksamhet.

- Här får ni inte sitta. Vi stänger vid midnatt och då åker alla ut, förklarade den uniformerade vakten. Har ni förresten tillstånd att vistas i landet?

En titt på klockan visade att den var tio i tolv på natten. Tvekan visade vi fram våra transitvisum.

- Jamen, vet ni inte att de här endast är giltiga fram till midnatt, fortsatte vakten. Det är bäst ni skyndar er över till Västberlin.

Det fanns ingen tid att förlora och efter att ha fått vägen beskriven sprang vi allt vad vi orkade för att hinna med sista tåget. Hur vi klarade att ta oss in i Västberlin via Friedrichsstrasse är mer än jag kommer ihåg, men tio minuter senare passerade vi med tåg över Berlinmuren och det hårt bevakade minfältet. Vid gränsövergången hade vi tvingats lämna ifrån oss våra visum som var tryckta på lösblad. Hur skulle vi nu kunna ta oss tillbaka till öst?

Tre stationer längre fram beslöt vi oss för att hoppa av. En medpassagerare hade förklarat att man här på stationen kunde sova på ett kristet Bahnhofherberge. Tyvärr visade sig stället vara helt överbokat och i korridoren utanför satt redan några fyllon och försökte sova. Vi blev stående en lång stund utanför den stängda dörren till trapphuset, utan att veta vad vi skulle ta oss till. Det var sent i januari och rysligt kallt, men inget annat återstod än att slå oss ner på en parkbänk och göra det bästa av situationen. Våra skallrande tänder höll de andra vakna och natten verkade aldrig vilja ta slut när vi minut för minut följde sekundvisarens vandring mot soluppgången. Jag tittade på Majid. Hans ögon var slutna och läpparna rörde sig

ljudlöst, som om han satt och mässade.

Jag slöt ögonen, lät dem falla igen. Ögonen var torra och brännande heta och det kändes skönt att vila dem, om än bara för en liten stund.

Det var fortfarande kolsvart ute när vi stelbenta och genomfrusna vacklade iväg till stationen. Klockan var sju och vi hade fått nog.

- Men vad nu då? undrade Majid när en grupp beväpnade specialpolis trängde sig förbi oss i entrén och spred sig i lokalen. Vi följde dem nyfiket med blicken utan att förstå vad som var på gång.

- Vänta här, jag måste bara gå på toaletten, sa Majid när vi åter blivit ensamma.

Jag försökte att ta vara på tiden och memorera vad vi kommit överens om att säga till den svenska passpolisen, när jag lade märke till en viss oro bland resenärerna i borte änden av stationslokalen. Strax därefter kom Majid springande.

- Kom, var det enda jag hann uppfatta innan han försvann ut genom dörren. Förvirrad följde jag efter när ett pistolskott plötsligt small inne på stationen. Tystnaden som följde var total.

En av snutarerna dök upp på toaletten och sa åt mig att förs-

Historiska gränsstationen Checkpoint Charlie

vinna, förklarade Majid som fått intryck av att stationen hade bombhotats.

Varför man börjat skjuta fick vi aldrig reda på. I stället tog vi oss lite senare tillbaka in och hoppade på nästa tåg mot gränsen. Men oturen höll i sig och strax före gränsövergången var det dags igen. Tåget saktade in och konduktören förklarade att även järnvägslinjen bombhotats. Vi fick alla rådet att ta oss till Checkpoint Charlie för att där korsa gränsen.

- Det här är ju inte klokt, suckade Majid uppgivet. Ska det aldrig ta slut?

Trött ryckte jag på axlarna och skulle just fråga efter vägen, när jag såg en soldat komma springande. Andfådd stannade han bredvid loket och pekade bortåt spåret, varpå lokföraren hoppade av tåget och följde med honom. De andra passagerarna verkade ha bestämt sig för att vänta. Vi följde deras exempel.

- Lugn, bara lugn. Vi kommer troligtvis alldeles strax att kunna fortsätta, förklarade konduktören. Det rör sig säkert bara om ett falsklarm.

Han hade rätt och med ett ryck började tåget rulla igen. Samtidigt lät jag blicken svepa över Berlins grå framtoning. Högt över hustaken reste sig det karakteristiska TV-tornet med sin inglasade kupol och på gatorna var rusningstrafiken som tätast.

Snart stannade tåget vid gränsstationen som bestod av ett hus man bara kunde komma igenom på ett sätt. Första hindret var en passkontrollant.

- Ni har inga visum till Östtyskland, konstaterade han torrt.

På min bästa skoltyska förklarade jag hur vi blivit av med väskan på väg till Sverige och hur viktigt det var att få tag i den igen innan vi fortsatte.

- Hur kan jag veta att ni verkligen är på väg till Sverige, fortsatte mannen bistert.

- Vem vill stanna i det här landet, hörde jag mig själv svara.

Jag kunde ha bitit av mig tungan.

Envist fortsatte han utfrågningen tills vi kom på att Majid hade fått ett kvitto på flygplatsens hittegodskontor. Det bekräftade vad vi sagt, vilket resulterade i två stämplade visumblad, ett till oss var.

Men nu väntade bagagekontrollen. Trots samurajsvärdet som stack upp ur ryggsäcken slank jag igenom efter några frågor. Värre gick det för Majid som stoppades av en östtysk officer.

- Följ med här, hörde jag tysken säga. Majid tittade sig omkring med oroliga ögon.

- Vänta lite, jag är tillsammans med min vän här, protesterade jag när gränsvakten ville mota ut mig. Han kan inte tyska.

Östtyskens ögon smalnade och mungiporna gled ner i en grimas när han med motvilja granskade oss från topp till tå. Munnen öppen, blicken överlägsen. Pupillerna som öppna vakar vilande i ett ansikte av is. Han lutade sig fram och jag kände hans vorkastinkande andedräkt dunska mot mitt ansikte. Med rynkad panna vände jag mig bort.

Soldaten tog det som en förolämpning och tog ett hotfullt steg fram samtidigt som han röt:

- RAUS!!

Tvekande tog jag några tafatta steg bakåt och letade jag mig mot utgången. Jag öppnade munnen för att ännu en gång protestera när vakten osäkrade geväret. Han stod medvetet för nära. Nog sagt, bäst

Den fruktade Berlinmuren - täckt av graffiti

att vara tyst.

Det fanns bara handtag på ena sidan. Jag tog ett steg ut på andra sidan samtidigt som jag med blicken sökte efter Majid. Han var dock skymd bakom den tyske officeraren som börjat kroppsvisitera honom.

Öppningen blev mindre och mindre och med en smäll slog den tunga dörren så igen bakom mig och jag stod med ens ensam i vinterkylan, utan möjlighet att återvända. Jag kunde inte röra mig, fastfrusen som ett inkapslat skrik.

De evighetslånga minuterna som följde hör till de längsta i mitt liv. Om Majid inte kom ut skulle jag kanske aldrig få reda på vad som hänt eller vart han tagit vägen. Tyst förbannade jag min egen hjälplöshet när jag plötsligt hörde en välbekant röst bakom mig. Jag snodde runt.

- Hej, varför står du här och ser bekymrad ut?

Hans varma ögon log.

- Majid! Majid, utbrast jag lättat och pressade rösten förbi klumpen som blockerade strupen.

Vi började skratta i munnen på varandra och möttes i en uppsluppen björnkram.

Det kändes underbart att vara tillsammans igen och horisonten som nyss tett sig så mörk, framstod nu som ljus och öppen. Det här gav oss några timmar att hitta väskan. Optimistiska hoppade vi på nästa tåg till flygplatsen.

- Nej, vi har tyvärr inte hittat den, förklarade kvinnan på hittegodskontoret. Hon gav mig ett glittrande leende. Men oroar er inte, vi säger till så snart den dyker upp.

Domedagsmörkret sänkte sig än en gång och inte ett ord yttrades när vi på nytt tog itu med vår livskamrat Väntan. Klockan blev nio, sedan tio. Men fortfarande ingen väska.

Vid turistinformationen hade man meddelat att det endast gick två tåg per dag till Sassnitz och Trelleborg. Ett klockan elva på förmiddagen och ett klockan elva på kvällen. Färden till Sverige tog runt sju timmar så det var nödvändigt att komma med det tidiga tåget, annars skulle våra visum hinna gå ut igen. Med tanke på hur hårda de östtyska gränsvakterna var, såg jag ingen anledning att riskera mer än nödvändigt. Men var fanns den förbannade väskan?

Rastlöst gick vi av och an. Kvart över tio. Halv elva. Tjugo i elva. Kvart i elva.

- Nej, nu klarar jag inte att vänta längre, sa jag och styrde åter stegen mot hittegodskontoret. Sista tåget till Centralstationen skulle gå vilken minut som helst.

- Ursäkta, jag undrar om min väns väska dykt upp än?

Mannen bakom disken tittade upp och mötte mig med ett artigt leende.

- Ett ögonblick ska jag titta efter, sa han och försvann ut i transithallen.

Mindre än en halv minut senare dök han upp igen den här gången med väskan i handen.

- Majid, Majid! De har hittat den, ropade jag och gav mannen en blöt puss i pannan. Majid vaknade till liv och kom nu springande. Med ett tack ryckte jag åt mig väskan och tillsammans rusade vi iväg mot järnvägsstationen.

- Titta, tåget har inte gått ännu, hojtade Majid. Vi kommer att klara det!

Andfädda hoppade vi in i vagnen längst bak och väntade nu upphetsat på att tåget skulle lämna stationen. Men ingenting hände. Tidtabellen serverade dråpslaget: Vi hade kommit för sent i alla fall. Det här var kvällståget som inte skulle gå förrän 23.00.

Tolv långa timmar var vi tvungna att vänta i Östberlin. Våra visum skulle gå ut på vägen norrut, men vi hade inget val. Kvällståget var vår sista chans.

Det var i sådana här situationer som jag hade upptäckt ett nytt tidsbegrepp: 1 minut = 1 timme, 1 timme = 1 dag, 1 dag = 1 vecka, 1 vecka = 1 oändlighet.

Efter att vi fått tillbaka väskan såg allting dock lite ljusare ut, så vi passade på att ta oss en titt på Berlin.

Denna märkliga stad delades sedan ungefär 25 år av en tjock mur, vars dystra cement numera pryddes av färgglad graffiti. 165 kilometer lång och 3 meter hög skar den brutalt av gator, klöv parker och gick till och med rakt igenom hus. På de ställen där det fanns vattendrag ersattes den av minor och taggtråd.

Muren, eller rättare sagt murarna, slingrade sig parallellt fram med en 100 meter bred dödszon mellan sig. Här fanns 270 bevakningstorn utplacerade, otaliga minor nergrävda och automatiska kulsprutor uppmonterade. Tidigare höll vakterna sig även med specialtränade hundar, vars främsta uppgift var att döda.

Den 13 augusti 1961 hade Västberlins invånare vaknat upp till insikten att de var fångar i sin egen stad. För östtyskarna innebar muren att deras sista andningshål mot väst var tilltäppt.

Anledningen till detta absurda byggprojekt var bland annat den östtyske kommunistledaren Walter Ulbrichts desperation över en omfattande massflykt till väst. Vid det laget hade 2,5 miljoner människor bytt sida. Många promenaderade helt enkelt över till Västber-

Walter Ulbricht

lin, som efter nederlaget i Andra Världskriget stod under de allierades kontroll.

Willy Brandt, Berlins borgmästare, förklarade samma kväll i senaten:

- Vi kommer aldrig att finna oss i denna onaturliga klyvning.

Han trodde då att västmakterna skulle sopa bort taggtråd och cement. Men muren kom att stå kvar och var nu själva symbolen för kampen mellan öst och väst, för oförsonligheten mellan två politiska system, två ideologier, två militärpakter.

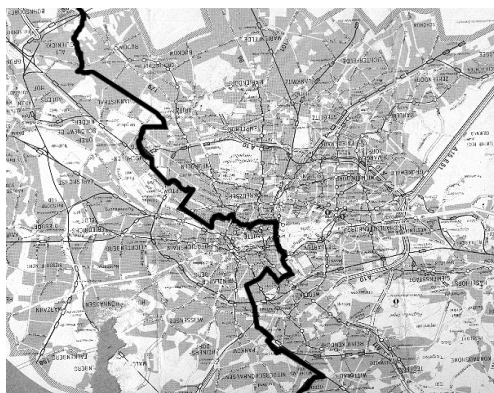
Skillnaderna var stora, inte minst ekonomiskt, och det var en märklig upplevelse att på västsidan ha sett nya moderna bilar typ BMW och Mercedes och nu i stället trängas mellan gamla Trabant och Skoda. Även i snabbköpen märktes olikheter i form av betydligt mindre utbud och sämre kvalitet på varorna. På de offentliga toaletterna var papperet (om det ens fanns papper) antingen glatt som smörpapper eller skrovligt som asfalt. Maten var grå, brun, grön-brun eller off white precis som allting annat här. Inte konstigt att mannen på gatan genomgående såg deprimerad och uppgiven ut.

På gatorna låg snön decimeterdjup och efter ett par timmar började vi leta efter någonstans att vila våra frusna

Många försökte fly - sköts till döds

fötter. Snart befann vi oss inne på en biograf som under en hel vecka visade österrikiska filmer. Föreställningen började vid middagstid och höll på i ett sträck ända till sena kvällen, så de närmaste

Huvudstaden klövs mitt itu av den hatade muren

sex timmarna växelvis sov vi och tittade på festivalfilm, innan vi i skymningen gav oss i väg till centralstationen.

Tåget var framkört när vi kom till perrongen, så med hjälp av våra biljetter gick vi för att leta reda på våra platser. Loket var gammalt och slitet, kupéerna trånga och obekväma. Men vi var ombord.

Nu gällde det. Om cirka sju timmar skulle vi vara framme i Trelleborg och den svenska passpolisen.

- Jag har bestämt mig för att gömma passet, förklarade Majid.

- Jamen, kommer du inte ihåg vad svartabörshajarna i Teheran sa, protesterade jag.

De hade uttryckligen varnat Majid för att bli tagen vid gränsen med passet på sig. Hade man det, var risken stor att bli direktavvisad, utan någon grundlig undersökning. Då låg hela bestämmanderätten hos den lokale polischefen, som utan insyn från Statens Invandrarverk kunde agera som han ville.

Var man däremot utan pass förändrades situationen markant, eftersom ingen kunde direktavvisas utan att identitet och nationalitet faststälts. Detta skulle ge oss ett par veckors respit, då vi kunde skaffa en advokat.

Efter att ha gått igenom olika gömställen, bestämde sig Majid för att gömma passet i ena skon. Utanför låg januarinatten mörk och iskall och vi kröp ihop i var sitt säte i ett försök att få lite sömn inför vad som komma skulle.

Det monotona dunket från rälsen var betryggande meditativt. Men oron gjorde det omöjligt att somna. Jag lutade mig tillbaka mot den hårda stoppningen och tuggade nervöst på ena tumnageln. Utan att märka det rev jag av en bit av skinnet så det började blöda. och jag kämpade med tvivel och farhågor när avgörandets stund obevekligen närmade sig.

UTAN ÅTERVÄNDO

DING DONG. Färjan är strax i hamn. Vi hoppas att ni haft en trevlig överfart och önskar er välkomna till Sverige och Trelleborg”.

Högtalarknastret tystnade för att ersättas av motorernas ansträngda muller när kaptenen slog back.

Vi hade varit vakna ända sedan färjan lagt ut från Sassnitz. Nervpressen hade ökat och nu satt vi båda försjunkna i tankar, när en lätt stöt gick genom fartygsskrovet. Efter alla timmar av planering och alla risker vi tagit stod vi inför det sista och avgörande provet. I bortre änden av tåget öppnades en dörr och ekande steg började närma sig. Med systematisk svensk noggrannhet genomsöktes varje

Färjan lade till i Trelleborgs hamn

kupé. Jag tog ett djupt andetag. Det var dags.

En kall luft drog in samtidigt som två blåklädda polismän tog ett steg in. Dörren tryckes igen bakom dem med ett klick.

- God morgon. Kan jag få besvära om passen?

Långsamt reste jag mig, samlade harklande mod och sa:

- Vi kommer direkt från Iran och min vän här har inget pass.

Vi var tvungna att fly och nu vill han ansöka om politisk asyl.

De båda tullpoliserna tittade på varandra.

- Var vänliga och följ med här.

Vi fördes nu till ett närliggande kontor där vi var för sig togs i förhör. Efter en kvarts till synes oskyldiga frågor råkade jag ge ett svar som fångade förhørsledarens intresse och hans attityd ändrades direkt. Jag visste inte vad det var jag hade sagt, men det var tydligen något som negativt påverkade Majids situation. Nu insåg jag hur hans insmickrande sätt haft för avsikt att få mig att slappna av och försäga mig och trots att jag gång på gång försökte förklara hur det hela egentligen låg till, brydde han sig inte.

Efter avslutat förhör insisterade jag därför på att få läsa igenom protokollet som visade sig vara direkt felaktigt på flera avgörande ställen. Jag såg snabbt till att missförstånden rättades till. Tänk att vara en vanlig flykting, hamna i samma situation och inte kunna språket.

- Kom med här, uppmanade en ung tullare och visade in mig i ett annat rum. Det var dags för kroppsvisitation.

Plagg för plagg åkte av medan han noga kände igenom kläderna. I tron att han var ute efter narkotika kände jag mig lugn och skulle just slänga till honom kalsongerna, när han stoppade mig med en gest.

- Det behövs inte. Där kan du ändå inte gömma ett pass.

“Ett pass...” Med fasa insåg jag hur de ofrånkomligen skulle hitta Majids. Men enligt polisens order fick inte ett ord yttras mellan oss och det fanns ingen möjlighet för mig att varna

honom. Genom den öppna dörren såg jag hur han leddes in i visitationsrummet och fick klä av sig, tills han till sist stod i bara mässingen iförd endast vänster sko.

Vår flyktväg till Sverige via Sovjetunionen och Östtyskland

En evighetslång timme senare befann jag mig ute i den svenska vinterkylan. För bara några minuter sedan hade två poliser dragit iväg med Majid utan att vi ens fått ta farväl. Anledningen påstods vara det gömda passet.

Strax innan hade en av poliserna bryskt tillagt att "det är inte lönt att du försöker begå självmord eller nåt i den stilen. Myndigheterna låter sig inte påverkas av sådana dumheter".

Men vart för ni honom? Jag kräver att ingenting görs utan att jag först kontaktats. Hör ni det! hade jag vädjat till poliserna. Men mina ansträngningar hade varit förgäves.

- Vi kommer att kontakta er om och när så behövs. Resten är polisens ensak.

Kvar stod jag fylld av oro för Majid som nu kanske till och med misstänkte att jag förrått honom under förhöret. Hela mitt inre var ett kaos. Allt jag begärde var två minuter tillsammans med min vän. Två minuter. Men polisen ville annorlunda.

Nu såg jag den svartvita polisbilen komma för att hämta honom. Med matta steg gick jag mot närmaste gathörn när jag hörde bildörrarna slå igen. Som i en mardröm gled bilen närmare för att slutligen passera på få meters avstånd. Inklämd mellan två stora poliser satt Majid.

Våra ögon möttes under några långa sekunder när han vände sig om i baksätet och med tomma ögon stirrade ut genom bakrutan.

Det enda jag kunde göra var att först peka på mig, sedan på honom och därefter visa det iranska tecknet för vänner.

Förtvivlad och vilsen stod jag kvar vid gathörnet. Polisbilen var sedan länge försvunnen och jag kände mig mer ensam än jag trott möjligt.

Jag tvingade mig själv att försöka tänka rationellt. Hur

kunde jag bäst hjälpa Majid? Svaret var att så fort som möjligt ta mig hem, så att jag kunde vakta telefonen tills myndigheterna hörde av sig.

Vid det här laget var min familj säkert utom sig av oro. Vi hade planerat att komma till Sverige redan dagen innan. Hade det inte varit för Majids försvunna väska hade vi säkert också gjort det.

Först nu upptäckte jag att jag var helt utan svenska pengar. De enda mynt jag hade var iranska toman och de skulle knappast göra succé i en svensk telefonkiosk. Slokörad fick jag gå tillbaka till tullkontoret och snart stod jag med en bakelitlur i handen. Signalerna ekade i mitt öra.

- Det är Dammegård, svarade en välbekant röst.
- Jag är här, var de enda orden jag lyckades pressa fram.

Pank som jag var hade jag ingen annan utväg än att ställa mig i dikeskanten med tummen i vädret. Den friska havsblåsten fick blodet att pulsera i kroppen, men inte ens kylan kunde väcka liv i mig. Min kraftkälla hade helt enkelt sinat.

Den ena liften efter den andra förde mig sakta men säkert närmare och närmare min familj. För mig spelade det ingen roll om och när jag kom fram. Jag var som förlamad efter allt som hänt och kände att om jag sa ett enda ord skulle fördämningen som höll tårarna tillbaka brista. Hur skulle jag huvudtaget klara av att möta dem?

En kraftig snöstorm passerade över landet denna dag och hjälpsamma bilister lät mig inte vänta länge mellan lifterna. Genom att sitta och lyssna till småprat om allt från bensinpriser till inlagd sill tog jag mig genom dessa timmar då en och samma fråga hela tiden ekade i mitt huvud:

Vad hade hänt Majid? Vad hade hänt med Majid?

Knappt fem timmar efter att jag lämnat Trelleborg började vägskyltarna med välbekanta ortsnamn dyka upp. Min mamma

och min bror hade lovat att vänta på mig vid ett motell i närheten. Det kan tyckas lite överdrivet så här i efterhand, men jag var dödligt skraj för att stå ansikte mot ansikte med dem igen.

- Gör mig en tjänst och stanna någon kilometer innan avfarten, bad jag killen som körde.

- Jamen, det är ju motorväg, här får jag inte stanna, protesterade han.

- Snälla, det är viktigt, bad jag och snart stod jag i vägkanten och såg bilens röda bakljus försvinna i snöyran. Jag behövde den här stunden ensam för att hinna förbereda mig.

En fruktansvärd vind ryckte och slet i mina kläder när jag sakta började gå mot det väntande mötet. Det blåste nästan storm och termometern stod på 20 minusgrader.

Framåtböjd mot vinden nådde jag blåfrusen avtagsvägen. Bara några få hundra meter återstod, men motellet var fortfarande dolt bakom en kulle. Med gråten i halsen samlade jag mod och kämpade vidare.

- Ole! Ole! Ole!!

Det var svårt att urskilja ropen i de hårda vindkasterna, men i samma sekund såg jag något hoppande mellan snövallarna. Med jättekliv tog min bror Shanti raka spåret över ett staket till den lilla åkerlapp som fortfarande var mellan oss. Tårarna rann nerför mina kinder när jag sprang honom till mötes. Det var som en sibirisk reklamfilm när vi i slow motion pulsade fram genom snödrivorna.

Men just som vi skulle kasta oss i varandras armar

Den ihärdiga snöstormen orsakade trafik kaos

försvann vi båda ner i avgrunden. Den kritvita snön dolde nämligen ett djupt dike. Men vem kunde bry sig om det nu. I stället hittade vi varandra under snön och jag minns svagt hur jag kramade honom tills han blev blå i ansiktet. Han var tryggheten och värmen jag så länge varit utan.

Under tiden i Iran och Pakistan hade det mestadels varit jag som på alla tänkbara sätt försökt hålla humöret och viljan uppe hos de andra. Jag hade helt enkelt inte vågat slappna av, av rädsla för att bryta ihop. Men nu var jag hemma igen, åtminstone kroppsligen, och all instängd sorg tog överhanden.

Tungt lutad mot min bror tog jag mig genom den djupa snön fram till motellet. Som genom en dimma såg jag min mamma stå och vänta med tårar i ögonen.

- Såja, gråt du bara, hörde jag henne säga. Nu är allt över. Du är hemma igen.

Dagarna som följde minns jag bara som i ett vakuum, där minnen och verklighet blandades samman utan begrepp om tid och rum. Det enda verkliga var smärtan och sorgen. Hela mitt inre var som ett stort blödande sår.

Min syster har senare berättat att det var ohyggligt att se mig hasa omkring som en orkeslös gammal gubbe. För det mesta satt jag iförd en täckjacka som Bita hade sytt till mig och lyssnade på iransk musik. Varje gång jag försökte prata kom tårarna. Mina tankar var fortfarande kvar i Iran, men mest av allt hos Majid.

Vad skulle hända nu? Var fanns han? Skulle polisen deportera honom utan att först kontakta mig? Frågor, frågor. Frågor utan svar.

En dag gick utan att något hände. Två dagar. Fortfarande inga svar, bara ytterligare frågor.

Timmarna segade sig fram. Gång på gång satt min mamma och jag och grät tillsammans. Jag tror hon först nu förstod vad hon ställt till med när hon första gången stoppat våra planer på att få ut Majid. Å andra sidan berättade hon om sina själskval innan hon handlat som hon gjort.

Polisen hade informerat om att Majid utan tvekan skulle bli deporterad så fort han satte sin fot på svensk mark och att han sedan aldrig skulle ha en chans att återvända. Jag började förstå hennes nervositet vid tanken på vad som skulle kunnat hända honom om han tvingats tillbaka.

Genom ödets ironi hade Mammads död dock förbättrat Majids chanser att få asyl. Men hur grymt är inte livet ibland? Vad är friheten värd om man samtidigt måste förlora en bror? När man måste lämna allt och alla som betyder något för en?

Sent på kvällen den tredje dagen hände det.

- Ole, det är telefon till dig, ropade min far från vardagsrummet.

Med ens var jag klarvaken, som väckt ur en dröm. Jag rusade in och slet åt mig luren. I andra änden hördes min mammas avlägsna röst. Dagen innan hade hon åkt tillbaka hem till Göteborg.

- Majid har precis ringt. De har släppt honom. Hör du det! De har släppt honom!

- Han är i en flyktingförläggning i utkanten av Trelleborg. Vänta lite, jag skrev ner adressen på en lapp. Här är den: Syster Jennys väg 46.

Natten verkade oändlig medan jag väntade på att bli återförenad med Majid. Så här dags fanns det inga möjligheter att ta sig till Trelleborg, så det enda var att ge sig till tåls. Vänta, vänta,

vänta. På något sätt var det nu en integrerad del av mitt liv.

Redan innan solen gått upp var jag på väg. Ingenting kunde stoppa mig och jag kände min styrka återvända.

- Kom an bara, viskade jag för mig själv när jag tänkte på de kommande problemen med polisen i Trelleborg. Nu var jag äntligen på hemmaplan.

Efter fyrafem timmar var jag framme i Malmö där jag snabbt hittade vägen mot Trelleborg. Fru Fortuna var med mig denna morgon och det dröjde inte länge förrän jag fått en lift som tog mig hela vägen till bostadsområdet där Majid skulle finnas. Blåsten och lukten av tång påminde mig om att jag var på Sveriges sydspets. Inuti fylldes jag av en rastlös upprymdhet.

Det visade sig vara svårt att hitta i området och jag var tvungen att fråga flera gånger innan jag slutligen stod framför rätt hus. För säkerhets skull kollade jag adressen. Jodå, det var här.

Med osäkra steg gick jag uppför trappan. På bottenvåningen var det ingen som öppnade, så jag sprang i stället upp för trappan. En av dörrarna saknade namnskylt. Jag samlade mod och knackade på.

Efter en stund öppnades dörren av en liten man med vaksamma ögon och en kraftig mustasch.

- *Salam, man Ole hastam*, jag är Ole, sa jag på min stapplande iranska.

Mannens ansiktsuttryck ändrades och på bra engelska bad han mig komma in.

- Välkommen, min vän, sa han varmt och förklarade att Majid just var ute för att ringa till mig.

Vad jag inte visste då var att jag senare skulle bli mycket god vän med flera av männen i denna ödsliga lägenhet. När jag kom satt de och försökte utröna de senaste ryktena som cirkulerade. Det var desperata människor som framför sig hade en lång väg kantad av frågetecken.

För vissa av dem väntade deportering mot ett osäkert öde,

för andra väntade asyl och ett liv i så kallad frihet, långt från familj och gamla vänner.

Efter en halvtimme hörde vi röster utanför dörren. Alla titade förskräckt upp. Var det kanske polisen som skulle hämta någon för deportering? Men när dörren öppnades hörde jag hans mjuka röst.

- Hej Majid, sa jag.

- Hej Ole, sa han.

Vi var tillsammans igen.

SMUGGLARE – ROBIN HOOD

MÅNADERNA SOM följde efter vår ankomst till Sverige var som en enda lång berg och dalbana. Ibland när saker och ting gick bra var humöret uppåt, men för det mesta framstod allt som ett enda mörker.

Mina svenska vänner välkomnade mig tillbaka och jag kände deras entusiasm, som dock efter få minuter övergick i samma gamla vardagsprat som förut. De vägrade att ta in vad jag försökte dela med mig av. Jag berättade, men det var som att släpa en ovillig hund i koppel. Det jag hade upplevt skrämde.

Trots det kände jag en viss tillfredsställelse genom dem. De påminde mig om var jag kom ifrån, mitt gamla liv och om min inre förändring.

När jag var ensam slets jag däremot av ett virrvarr av sinnesstämningar som fick hela min tillvaro att vackla.

Vad hade varit meningen med det hela?

Min Välkommen Hem-tårta

Rastlöst sökte jag genom händelserna som inträffat. Frihetsskänslan jag tidigare lyckats bygga upp trots alla svårigheter verkade upplöst, alla erfarenheter och upplevelser oerhört avlägsna och främmande. Jag var helt enkelt utbränd.

Det var hårda månader för Majid och mig. Men vad var mina bekymmer jämfört med hans?

För det mesta drog han sig undan, in i minnenas värld. Jag kunde känna hur svårt han hade att rättfärdiga för sig själv att just han hade klarat sig, medan andra fortfarande satt fast utan hopp, utan glädje, utan liv.

Det här var alltså målet, det mål han kämpat och strävat efter under så många år. En kamp riktad mot ett paradisi någonstans i fjärran. Nu var han här, och allt han kunde känna var sorg.

Han kunde helt enkelt inte tillåta sig att smaka på livet utan höll sig kvar i bojorna. Ibland sjönk han ner i djupa depressioner, då han var nästan omöjlig att komma i kontakt med. Hans mörka ögon speglade en sorg vars like jag aldrig tidigare skådat. Hur olikt en vanlig svensk 23-åringars liv hade inte hans varit.

Hur många av oss inser egentligen hur bra vi har det häruppe i norr, tänkte jag ibland när jag satt och funderade över allt som hänt. Hur viktigt är det inte med frihet och demokrati, begrepp som de flesta av oss tar helt för givet? I andra delar av världen dör människor för dessa privilegier, som vi ofta inte ens bryr oss om att uppskatta.

Dagarna gick medan vi försökte lösa problemen som dök upp utefter vägen. Men knappt hade vi kommit förbi ett hinder förrän nästa reste sig, varje gång allt högre.

Majid kostade emellertid aldrig på sig att bli glad för vad vi lyckats uträtta. Ingenting verkade duga. Vad vi än åstadkom, så skulle det ha varit på ett annat sätt. Ibland gick det så långt, att jag blev både ledsen och förbannad. Senare skulle jag komma

att se liknande fenomen hos andra flyktingar, vars oro kunde ta sig uttryck på de märkligaste sätt.

Med jämna mellanrum kallades Majid till förhör på polisstationen. Här mötte vi en underbar poliskvinna vid namn Brita Appelquist, som framöver var till stor hjälp för oss. Det var också hon som senare tillsammans med sina överordnade fick ett deporteringsbeslut för Majid upphävt.

Polisen i Trelleborg ansåg nämligen inte att Majid var berättigad till asyl. Tydligt krävdes det att man hade en kula i huvudet redan innan man kom till gränsen.

När vi till sist gjort allt som överhuvudtaget fanns att göra, återstod ingenting annat än att åter vänta. Nu på ett slutligt beslut från Invandrarverket.

Till en början hade det uppstått en liten kulturrock mellan min mamma och Majid. Det började redan första gången de träffades, då hon spontant gick fram och gav honom en välkomstkram. Majid hade blivit helt stel i kroppen och ögonbrynen fastnade i höjd med hårfästet. Eller som Majid så poetiskt uttryckte det själv:

Det kändes som *En av tidningsartiklarna jag fick i tryck*

“something between shock and death”.

Men under tiden som gått sedan dess hade de kommit varandra allt närmare och en dag åkte de tillsammans till Göteborg, där Majid bestämt sig för att skapa ett nytt liv.

Jag för min del försökte återvända till vardagen. Samtidigt som jag spenderade dagarna med att arbeta, åkte jag runt till skolor, föreningar och kyrkor för att förbereda svenskarna på flyktingproblemet som nu tagit nya former.

Det kändes oerhört viktigt att berätta om förhållandena som iranierna kom ifrån, allt i ett försök att motverka rasism och fördomar. Jag lyckades samtidigt få en del artiklar publicerade i olika tidningar. Som illustrationer använde jag bilderna vi fått på propagandaministeriet i Teheran.

När jag en dag ett par månader senare kom hem från jobbet, hade min mamma pratat in ett meddelande på min telefonsvarare. Jag visste ögonblickligen vad saken gällde. Asyl eller avvisning? Det fanns bara dessa två alternativ. Långsamt tog jag ett djupt andetag, lyfte luren och slog numret. Telefonsignalerna ekade i mitt öra.

- Hallå?
- Hej, Majid!
- Hej! *Hålet chetore?*
- Tack, bara bra, svarade jag. Och du då?
- *Merçi, kheyli khubam.* Blev du orolig över meddelandet vi lämnat till dig?

- Nej, svarade jag trots att motsatsen var fallet.

Efter lite prat om ditt och datt, närmade vi oss så det viktigaste av allt.

- Vet du, jag har tänkt så mycket på de dagar vi haft tillsammans. Kommer du ihåg tiden i Teheran? Rysaren? Hur slitna och slutkörda vi var? Kommer du ihåg?

- Hur skulle jag någonsin kunna glömma det, svarade jag

dröjande.

- Föreställ dig nu att allting till slut blir bra. Inuti mig skulle det kännas mycket märkligt. Precis som nu... Hela min kropp skulle vara uppfylld av en underbar, obeskrivlig känsla. Förstår du hur jag menar?

- Jaaa, svarade jag och lät tankarna gå tillbaka till allt som hänt sedan vi träffades på bussen i Turkiet för så länge sedan.

- Med allt detta bakom oss har jag något jag vill dela med dig, fortsatte Majid långsamt.

Han tystnade för några sekunder, innan han lät glädjebomben detonera:

- Mitt uppehållstillstånd!

- Du skämtar...

Tvivlet övergick till ett avgrundsvrål av lycka.

- Jo, min vän, skrattade Majid lyckligt. Vi behöver inte kämpa längre. Det är över! Jag har fått Främlingspass, ett pass som automatiskt förnyas vart tredje år under resten av mitt liv.

- Min vän, allt det här har jag fått av dig. Om du bara visste hur gärna jag skulle vilja ha dig här just nu.

Jag fick svårt att andas och skade långsamt på huvudet.

- Åhhh, du har precis knockat mig, svarade jag med gråten i halsen.

- Jag lovar att jag har dig här i mitt hjärta och hoppas att vi snart ses igen. Jag kommer aldrig att glömma den tid vi haft tillsammans. Nu är jag fri. Tack, min vän.

Majid var äntligen fri, fri, fri!!!

- Välkommen till Sverige, viskade jag innan jag långsamt lade på luren och lät känslorna ta över.

"Tehran April 20, 1985

Ole and Mohsen friends forever.

Hello my friend, dear Ole! I hope you will be good and always be happy and have a nice life. I have received your letter and I become very happy.

Dear friend, when I read your letter I remind that nice days which we had me, you and Majid. I hope will be able to come there and repeat those days which we had before. I'm glad for have good friend like you. I hope see you again. My family has great hello to you and I great very hello to your family.

Your friend Mohsen

VIVA L'AMORE!"

Förtvivlat kliade jag mig i huvudet. Runt omkring mig låg högar av anteckningar, flygtidtabeller och resebroschyrer.

Från Teheran med det polska flygbolaget Lot, via Moskva till Warszawa... vidare med tåg till Köpenhamn och sedan över Öresund till Malmö?

Eller om vi kan köpa en biljett som kan ta honom ut via Damaskus till Köpenhamn och sedan hämta honom med bil?

Men hur ska vi göra

Warszawa - Köpenhamn (Ansat) - Malmö	
Lot (polskt bolag) - Köpen biljett	1190,-
1 gång per dag / 10% + 120	1310,-
Stockholm - Teheran (Köpen enkel) / Air	
Swiss Air, Lufthansa, SAS	6825
10% + 885	7510,-
Teheran - Istanbul (Ansat) - Warszawa	
Aran Air - Lot (polskt bolag)	5950
Köpen / Air	10% + 595
	6545
1960:	
Kölar stannat vägen skickas tillbaka på	
beaktad av flygbolaget	
Istanbul - Warszawa	ca. 2.300,-
+ 10%	2.530,-
Teheran - Damaskus - Köpenhamn	ca. 5500,-
Teheran - Budapest	
Budapest -	

Alternativa flyktplaner

med pass och visum?

Månaderna gick medan vi förtvivlat försökte hitta en väg ut ur helvetet för Mohsen.

Flyktingströmmen till Västeuropa hade den senaste tiden ökat lavinartat och de enskilda länderna försökte nu var för sig stoppa invasionen.

För var dag som gick försvårades situationen och det verkade behövas ett mirakel för att vi skulle få se honom igen.

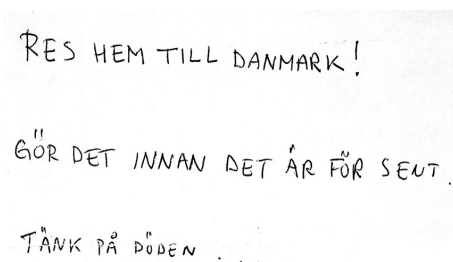
Tiden var knapp och om vi skulle ha minsta chans att lyckas var vi tvungna att handla snabbt. Men hur?

Det gick inte en dag utan att Mohsen var med mig i tankarna och jag kände oron komma krypande när jag konstaterade hur myndigheterna täppte igen det ena hålet efter det andra. Rasmis började frodas i Svea Rikes avlånga land och regeringen tog till fula diplomatiska knep för att strypa anhopningen av flyktingar.

Som om det inte räckte fick min mamma efter att ha skrivit en invandrarvänlig insändare det här anonyma brevet plus liknande telefonsamtal:

“RES HEM TILL DANMARK!
GÖR DET INNAN DET ÄR FÖR SENT..
TÄNK PÅ DÖDEN...”

Saker och ting hade samtidigt tagit en oroande vändning i Mohsens liv. Flyganfallen mot Teheran hade ökat i styrka och flera gånger hade bomberna slagit ner en-

RES HEM TILL DANMARK!
GÖR DET INNAN DET ÄR FÖR SENT..
TÄNK PÅ DÖDEN ..

Min mammas anonyma dödshot

dast få kvarter från hans hem, som var beläget vid ett stort och utsatt oljeraffinaderi.

Vidare hade Irak på nytt börjat skicka SCUD-missiler mot den iranska huvudstaden, missiler som Saddam Hussein hotat bestycka med kemiska stridspetsar. Blotta tanken på vad en sådan skulle kunna åstadkomma i en mångmiljonstad som Teheran var hårresande.

Regimen hade dessutom nyligen startat en ny hårdoffensiv mot oppositionen. I en tidningsartikel uppgav den iranske inrikesministern Ali Akbar Mohtashemi att alla olikstänkande i landets fängelser hade avrättats.

- Låt oss skapa klarhet en gång för alla. Alla som gripits samt de som förenats med dem har avrättats, eftersom de hade förklarat krig mot det iranska folket.

Enligt rapporter från Amnesty International och FN rörde det sig om flera tusen människoliv som på det här sättet hade gått till spillo.

De få gånger vi lyckades komma igenom per telefon försökte vi hålla Mohsens mod uppe. Men ord och verklighet är två skilda ting. I bakgrunden hörde vi ibland hur de irakiska bomberna detonerade i närheten.

Hans desperation hade förvärrats sedan han blev ensam kvar och risken var stor att han skulle göra något dumt, något som skulle kunna kosta honom livet.

Tidvis verkade det som om enda möjligheten var att jag åkte tillbaka till Iran. Under tiden i Teheran hade jag fått kontakt med några män, som nu sa sig ha hittat en säker väg över bergmassiven in i Turkiet. Men här var riskerna mycket stora, pasdaran hade ökat bevakningen av de slingriga bergsstigarna. I avskräckande syfte hade vid minst ett tillfälle tillfångatagna flyktingar avrättats. Dessa hade radats upp vid gränsstationen Bazargan och kallblodigt mejats ner framför ögonen på vanliga

resenärer. Vi beslutade därför att se det här alternativet som en absolut sista utväg.

Jag hade samtidigt kommit i nära kontakt med Kayla igen, den underbara tjejen jag mött i Grekland, och hon hade osjälviskt erbjudit att följa med till Iran och där gifta sig med Mohsen. Allt för att rädda honom.

Men för att hon och jag ens skulle kunna färdas tillsammans behövde vi först skaffa papper på att vi var gifta, annars skulle vi inte ens kunna sitta bredvid varandra i bussen. Dessa kunde sedan slängas innan vi kontaktade de iranska myndigheterna för äktenskapet med Mohsen. Tack vare en lokal präst fick vi snabbt några övertygande dokument utfärdade som med alla stämplat och signaturer tycktes bevisa att vi var ett äkta par.

Flera gånger åkte vi också runt till flyktingförläggningar för att få reda på hur de sist anlända lyckats ta sig hit. De flesta kom med samma svar. En smugglarorganisation hade öppnat vägar för iranska flyktingar via Dubai och Turkiet till Sverige. Långsamt insåg vi att detta var den bästa lösningen som fortfarande fanns tillgänglig. Det skulle komma att kosta en del, men vad var pengar mot Mohsens liv.

Efter några telefonsamtal med Människohjälparna som de själva kallade sig, lyckades vi lösa problemet. Pengar bytte ägare och ansvaret lades i smugglarnas händer.

ÄKTENSKAPSCERTIFIKAT
Datum 1986-11-04 FB 3553

Härmed intygas, att nedanstående person, som begärt äktenskapsbevis för vigsel inför allmänt synlighet, skriftligt kunnat uttala, enligt svensk lag har rätt att ingå äktenskapet.

Efternamn och alla förnamn Dammegeard, Olee---	Personnummer (Föd. år, mån, dag, nr) 580730-9355
Namnet vid födseln Danmark	Ja x
Underlagsadress och ort Torshög, 16 573 00 Tranås	

Uppgifter om den person med vilken äktenskapet skall ingås.

Efternamn och alla förnamn McGarvey, Michaela Anne---	Födelse - mån, dag 640718-3349
Namnet vid födseln Storbritannien	81
Uppgiven nuvarande hemortadress Torshög, 16 573 00 Tranås	

PASTORSÄMBETET I SÄBY
Certifikatet gäller till och med 127. TEL. 0140/130 50
Katarine Hollefjord, komm.

Kaylas och mitt "vigselcertifikat"

Allt vi kunde göra nu var att se tiden an.

Ledaren för smugglarligan var en man vid namn Amir Heidari. Efter att 1979 själv ha kommit som flykting till Sverige, hade han fräckt gäckat polis och myndigheter genom att enligt egen utsago ha smugglat 5060 000 människor till Skandinavien, Kanada, USA och Spanien.

- Mina motiv är rent politiska och humanitära, förklarade Heidari i flera tidningsartiklar, där han öppet och rakt på sak lade korten på bordet och förklarade vad han höll på med.

Industriländerna skaffar sina rikedomar på de fattigas bekostnad. Nu kräver flyktingarna tillbaka det som stulits från dem. Är det så konstigt?

Enligt polisen skulle Amir Heidari personligen ha tjänat närmare sex miljoner kronor på människosmuggling.

- Det stämmer inte, kontrade Heidari. Jag tjänar ingenting på det här, tvärtom riskerar jag mycket själv för att hjälpa mina landsmän.

- Däremot förnekar jag inte att pengarna tillhör mig, det är ju de som utgör hela grunden för min verksamhet. Faktum är att det rör sig om betydligt större summor, för det mesta bollar jag med ungefär tjugo miljoner kronor för att kunna hålla karusellen i gång. Men verksamheten är öppen. Jag har ingenting att dölja.

Människosmugglingen från Iran till Norden gick för det mesta till på ungefär samma sätt varje gång och Heidaris pris

Amir Heidari

för biljetten låg på mellan 6 000 och 10 000 kronor per person, ibland mer.

- Priset styrs helt av vem det är som flyr. En rik person betalar mycket, en fattig mindre.

Efter våra förhandlingar med honom visste jag att detta var sant. Jag hade personligen sett hur Heidari åtagit sig att smuggla in vissa helt gratis.

I flyktpaketet brukade ingå: Transport på lastbilsflak till småstäder nära den turkiska gränsen. Därefter mellan två till fem dygns vandring över de kraftigt bevakade bergen in till Turkiet. De små grupperna av flyktingar samlades sedan upp på den turkiska sidan av bussar som tog dem till Istanbul, där de placerades i lägenheter i väntan på att vissa formaliteter skulle bli klara.

- Enbart det falska passet går på minst 300 dollar per person, förklarade Heidari. Lägg sedan till flygbiljetten, som kostar dubbelt så mycket som vanligt, mutor till polis, passkontrollanter, flygplatspersonal, etc. Alla vet ju vad det är som pågår, så vi får helt enkelt köpa hela systemet.

Från Istanbul gick färden sedan vidare med flyg till antingen Danmark eller Tyskland.

Här hade Heidari flera egna hotell som tog hand om flyktingarna. På vägen instruerades varje flykting om vad de skulle säga till polis och myndigheter.

- Varje gång vi anholder någon som motiverar sin asylansökan med "humanitära skäl", så vet vi att det är Heidari som ligger bakom, förklarade polisen surt.

- Byråkrater är som robotar, fortsatte Heidari obekymrat. Förstår de inte sammanhanget direkt, blir resultatet omedelbar utvisning. Därför gäller det att kunna formulera sig rätt. I ett land som Sverige är det byråkratiska regler som styr, inte hänsynen till den enskildes välfärd.

- Det är lika bra att polisen inser att jag alltid kommer att

ligga ett steg före, förklarade han vidare. Om så Sverige skulle bygga upp en kinesisk mur runt hela landet, skulle det ändå inte hjälpa. Flyk-

tingströmmen är som en epidemi som omöjligt kan stoppas.

Amir Heidari hade redan fått en egen lag uppkallad efter sig, Lex Heidari, och åtskilliga var de poliser som ingenting hellre ville än att få se honom bakom lås och bom.

- Men det struntar jag i, förklarade Heidari lugnt. Jag är inte rädd, ett par år i fängelse ger mig bara tid att läsa lite böcker och ta igen mig. Jag behöver semester och verksamheten skulle ändå fortsätta utan mig.

- Det är Saken som är det viktigaste, människors rätt att fly från förtryck och elände.

Med Mohsen ständigt i mina tankar kunde jag ingenting annat än instämma.

Det blev senare stor kalabalik i samband med Amir Heidaris rättegång.

Sedan åklagaren dragit åtalpunkterna frågade domaren om Heidaris inställning till åtalet. Iraniern reste sig då och vecklade ut ett fyra sidor långt manus.

- Var så god och sitt, protesterade

Amir Heidari - affärsman eller idealist?

Stormrik på flyktingar

Polisen: Han tjänade 90 miljoner på människosmugglingen.

Polisen tror att han tjänat 90 miljoner kronor på människosmuggling. I morgon inleds rättegången i Uppsala mot Amir Heidari, 36, som smugglat tusentals iranier till Sverige. Själ

hävdar han att han gjort det av ideella motiv. Om åklagaren inte kan bevisa att han gjort det i vinningsyfte kan han inte fällas.

SIDORNA 6-7

Heidaris fall fick feta tidningsrubriker

Människohandlaren vände ryggen åt rätten

Amir Heidari, misstänkt för att ha tjänat miljoner på att smuggla svenska flyktingar till Sverige, vände i går ryggen åt domaren och närvarande vid Uppsala tingsrätt.

Så kommer han att sitta i fängelse i åtta månader.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

Heidaris anställd, som har varit i fängelse sedan tidigare, har inte varit i fängelse sedan tidigare.

"Ni ska inte lägga er i mina affärer"

Heidari vände ryggen åt domaren

domaren.

- Tack, jag står hellre, svarade den åtalade, vände sig till journalister och åhörare i rättssalen och började läsa: "Mina damer och herrar".

Det här blev för mycket för domstolen och förhandlingen avbröts under några timmar tills man till slut enades om att godkänna uppläsningen i alla fall. I korta drag gick talet ut på att Heidari själv var helt oskyldig och att han inte kunde acceptera att domstolen lade sig i hans affärer med sina landsmän. Därefter satte han sig med ryggen mot rätten och började läsa en tjock bok, helt ointresserad av vad som för övrigt försiggick i salen.

Han dömdes senare till fängelse. Under tiden stod flera andra länder i kö för att få honom utlämnad och prövad.

En utspekulerad människosmugglare eller en nutida Robin Hood?

DRAMAT I TRELLEBORG

DIMMAN LÅG TUNG över de skånska slätterna när vi i början av oktober 1985 susade söderut på väg mot Trelleborg. Framför oss dök mötande bilar upp ur den hemlighetsfulla morgonslöjan.

Vi var fyra i bilen. Förutom jag själv och Majid var det min mamma och Mohammad, en av killarna vi tidigare träffat i lägenheten på Syster Jenny s väg.

Då och då tittade jag i backspegeln och såg hur förändrad och stark Majid blivit de senaste månaderna. Det var inte länge sedan minsta problem verkat bli honom övermäktigt. Nu kunde han skämta och skoja med Mohammad, vilket kändes skönt. Om något gick på tok, skulle vi inte låta oss stoppas utan i stället oförtrutet söka nya vägar. "Ge aldrig upp" hade blivit vårt motto.

När vi ringt en sista gång till smugglaren hade denne förklarat att Mohsen skulle komma med färjan från Sassnitz vid åttatiden. Förhören kunde bli långvariga så vi ansåg oss vara ute i god tid.

Nu passerade vi de första skyltarna som markerade stadsgränsen: "ÄNTLIGEN - VÄLKOMMEN TILL TRELLEBORG".

På något sätt klingade orden falskt.

Ju närmare vi kom färjeläget, desto tystare blev det i bilen. Alla visste att sanningens timme var slagen. Hade han klarat sig?

En stor vit färja låg förankrad vid kajen, men hela området syntes övergivet. Jag såg på de andra. Det verkade vara fel färja. Besvikna hoppade vi in i bilen och drog iväg till bostadsområdet, där Majid och jag återförenats för så länge sedan.

Vägen gick i en stor cirkel runt området som bestod av bruna tvåvåningshus. Vi parkerade bilen och gick ut i den kyliga höstvinden. Hela tiden höll vi utkik efter de mörkblå VW-bussarna som socialen fraktade flyktingarna i till förlägningsarna.

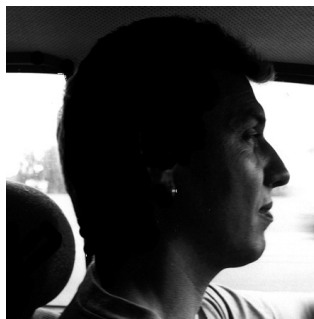
- Det är lika bra att vi är diskreta, sa Majid. Risken finns att Mohsens situation kan förvärras om polisen får reda på att vi har väntat på honom.

Bostadsområdet verkade lugnt och de flesta lägenheterna tycktes stå tomma. Men lät man blicken glida över fasaderna, upptäckte man skrämda ögon dolda i skuggorna bakom fönstrena.

- Vänta lite här, jag kommer strax, sa Majid och försvann iväg mellan husen för att försöka få reda på något om Mohsen.

Jag förstår inte riktigt, sa han bekymrat när han kom tillbaka. Ingen har kommit i dag. En irakier sa emellertid att det finns ett hotell dit en del av de nya tas så snart de släppts efter ett första förhör. Ska vi åka dit och kolla?

Tio minuter senare stod vi utanför "hotellet", som visade sig vara ett gammalt hyreshus. Väl

På väg för att hämta Mohsen

inne mötte vi flera iranier som storögt stirrade på besökarna. Det var nog inte vanligt att svenskar kom hit. Vi frågade alla vi mötte, men ingen hade sett eller hört något om Mohsen.

- Jag ringer polisen, föreslog jag och tog trappan ner i fem långa kliv. De måste ju veta hur det ligger till.

Sagt och gjort. Snart stod jag i en telefonkiosk med luren i handen.

- Var försiktig, varnade Majid.

- Du behöver inte vara orolig, svarade jag lugnande. Jag vet vad jag gör.

- Polisen, svarade en anonym kvinnoröst.

- Ja hej, mitt namn är Peter Larsson. Jag jobbar som frilansjournalist åt Svenska Dagbladet och skulle gärna vilja intervjua några av de senast ankomna iranierna angående det östtyska polissystemet.

Jag kopplades vidare till en poliskonstapel.

- Jakobsson, svarade en sävlig röst.

Efter att ha förklarat mitt ärende fick jag veta att det var socialkontoret som höll i detta. Jag lade i en krona till för ett nytt försök.

Inte heller den här gången var turen med mig. Kvinnan som hade hand om de senast anlända var ute för tillfället och tjejen i växeln kunde inte ge mig något besked. Men hon var säker på att det inte hade kommit några nya flyktingar under natten.

Svetten bröt fram i pannan. Vad hade hänt? Varför hade han inte kommit?

Vi beslöt oss för att vänta på att kvinnan på socialkontoret skulle komma tillbaka.

Efter en timma gjorde jag ett nytt försök.

- Nej, hon är tyvärr fortfarande ute i tjänsteärende, svarade tjejen i växeln. Kan jag lämna ett meddelande?

Vem kunde hjälpa oss ur ovissheten?

Varför inte rent av Turistinformationen? Kanske hade de adressen till flyktingförläggningarna eller en tabell över färjtiderna. Det var värt ett försök.

Snabbt promenerade vi till Turistinformationen där en trevlig kvinna hjälpte oss med allt vi behövde. Jag ögnade ivrigt igenom turlistorna. Det kom fem färjor per dygn. En startade från Sassnitz klockan 8.

Hoppet steg när jag plötsligt förstod att det hela kanske rörde sig om ett missförstånd. Färjan avgick enligt turlistan klockan 8, inte som vi trott anlöpte klockan 8. Då hade vi alltså fortfarande en chans.

Färjan skulle komma fem minuter i tolv, så vi gick iväg för att hitta någonstans att slå ihjäl tiden. Timmarna släpade sig förbi och flera gånger skakade jag armbandsuret för att se om det verkligen fungerade. En livstid senare blev klockan äntligen fem i tolv och vi gick ut för att möta ödet.

Men färjan hade inte bara hållit tiden, den hade ankommit för tidigt. Under några tysta minuter lät vi blickarna glida över fartyget i ett försök att få syn på Mohsen. Och där... där borta på landgången... Jag stötte till mamma med armbågen.

Killen i den röda täckjackan där borta är väldigt lik honom.

Men eftersom han enligt uppgift skulle vara med tio andra flyktingar, slog jag tanken ur hågen tills Majid kom springande och sprudlande berättade att han hade sett Mohsen. Då var han alltså här!

Glädjen kom emellertid av sig när vi fick se Mohsen släpa sig fram över den stora öppna asfaltplanen, omgiven av tre storvuxna tullpoliser. Ansiktet var insjunket och blekt, med mörka ringar under de livlösa ögonen. Han var mager, håret hade mist sin glans. 25 år gammal och redan en åldrig skugga av sitt forna jag.

Tårar av både glädje och sorg fyllde mina ögon när vi

följde hans långa väg till poliskontoret. Det var som att se en dödsdömd föras till avrättning. Men för hans egen skull hade vi ingen möjlighet att ge oss till känna.

Tänk att han är här i alla fall, det är ju helt otroligt, utbrast jag och gav mamma en bamsekram, när Majid återigen kom springande, den här gången askgrå i ansiktet.

- Jag tror de tänker deportera honom. Polisen har just fört honom till det andra färjeläget där en färja ligger och väntar.

Nu gällde det att handla snabbt. Medan vi sprang bort mot poliskontoret utformades en krisplan i mitt huvud. Vår enda chans var att jag gick in och presenterade mig som representant för Amnesty International med uppdrag att ta emot Mohsen. Förhoppningsvis skulle detta kunna avstyra en deportering.

Under hela mitt liv har jag blivit uppfostrad till att aldrig ljuga. Men under detta år då jag stått öga mot öga med hot, förtryck och kränkningar av mänskliga rättigheter, hade jag lärt mig att låta hjärtats lag bestämma vad som var rätt och fel.

När jag kom fram till byggnaden där Mohsen och poliserna försvunnit, möttes jag av en skylt: "Obehöriga äga ej tillträde". Jag tog en djup inandning och förberedde mig på att passera när en uniformerad tjänsteman dök upp.

- Nämen hej! Jobbar du här, frågade jag och låtsades som om jag kände honom. Innan han förvånat hunnit svara, matade jag på med nästa fråga.

- Vet du om Peter jobbar i dag? Han glömde sitt körkort hemma, så jag har kommit hit för att lämna det.

- Nä, det vet jag faktiskt inte, svarade mannen. Men följ med in så kan vi fråga i receptionen.

Dörrarna öppnades framför oss och så var jag inne.

- Nämen titta, där är han ju! Tusen tack för hjälpen.

Med dessa ord försvann jag runt närmaste hörn.

Nu gällde det att försöka hitta Mohsen.

Jag gick korridoren fram och låtsades vara hemmastadd.

Bredvid mig låg det ena kontoret efter det andra, men överallt syntes enbart uniformsklädda människor.

- Var är du någonstans, mumlade jag nervöst medan jag letade vidare i korridorerna.

Jag var just på väg att ge upp, när jag i ögonvrån upptäckte de karakteristiska färgerna av en polisuniform och Mohsens jacka. Jag tog ett steg tillbaka och lutade mig mot väggen så han inte skulle se mig. Då var läget alltså under kontroll. Så länge han satt i förhör var allt lugnt, huvudsaken var att han inte tvingades ombord på färjan tillbaka till DDR.

Lätt till mods gick jag tillbaka samma väg jag kommit och hälsade glatt på mannen som hjälpt mig in.

- Ordnade det sig? frågade han hjälpsamt.

- Jodå, nu är allt bra.

Den friska höstvinden slog emot mig när de automatiska dörrarna på nytt öppnades. Det överhängande hotet var avhjälp och i receptionen hade jag just fått reda på att den andra färjan först gick klockan nio på kvällen och då till Travemünde. I Västtyskland. Enligt svensk lag kunde polisen endast deportera en flykting till det land han senast lämnat, i Mohsens fall Östtyskland.

På andra sidan transithallen såg jag Majid stå bakom en mur och signalera åt mig att komma. Så här i efterhand tror jag att vi väntade vid betongmuren ett par timmar, men när vi var mitt uppe i det kändes det som år.

- Där, viskade Majid plötsligt och pekade.

Jodå, visst var det Mohsen som nu kom ut tillsammans med en kvinna i 35årsåldern, förmodligen från socialkontoret. De gick mot bilarna framför byggnaden.

Spänt väntade vi tills de hoppat in i en gul Golf, innan vi

rusade iväg till vår väntande bil. I tron att de skulle åka ut ur Trelleborg vände jag med skrikande däck och körde till en bensinmack i närheten.

- Låt honom inte upptäcka er, sa jag varnande till killarna i baksätet.

- Men tusan också, hon åker ju åt andra hållet, svor Majid.

Däckskrik igen när vi susade rakt över gatan. I stället för att svänga ut ur stan, hade hon kört tvärs över korsningen och försvann nu in bland slingrande små enkelriktade gator.

- Hon är kanske på väg till det gamla hyreshuset, sa mamma och mycket riktigt, snart saktade bilen in nära "hotellet".

- Kör förbi och låtsas som ingenting, viskade Mohammad från baksätet.

Duger tricken på film, duger de säkert också i verkliga livet resonerade jag, parkerade och smög fram till gathörnet. För att Mohsen inte skulle upptäcka mig, låtsades jag titta i ett skyltfönster och i glasreflexen såg jag dem närma sig. Jag vände mig förutseende bort och drog upp kragen när paret passerade precis bakom mig. Det var verkligen han, livslevande, bara ett par meter ifrån mig!

Hjärtat bultade hårt när jag sprang tillbaka till bilen. De hade just försvunnit in genom dörren i det gamla hyreshuset. Så nära, efter så lång tid, så många ansträngningar!

En kvart senare var det dags att agera.

Då ingen skulle känna igen min mamma och Mohammad gick de i förväg för att kolla läget. Kvar i bilen satt Majid och jag. Vi försökte tala, men orden stockade sig. I stället kände jag hans starka hand på min axel.

Några outhärdliga minuter senare hörde vi Mohammads busvissling. Ut ur bilen med en glädjeklump i halsen och så iväg. Gatan verkade gunga framför oss när vi tog de sista stegen fram till huset. De sista stegen..

In genom dörren, uppför trappan, två steg åt gången. Pulsen jobbade för fullt. Två dörrar framför oss, men vilken? Majid fumlade med handtaget. Dörren gick upp med ett gnisslande.

- Mohsen, ropade vi i munnen på varandra.

Den gamle mannen satt hopsjunken på en pinnstol. När han nu långsamt vände sig mot oss chockerades jag än en gång över hur livet farit fram med honom. Hans livlösa ögon fick sakta en igenkännande glimt och ett utmattat leende spred sig i hans insjunkna ansikte.

- Salam...

Ett långt år var till ända och cirkeln hade slutits.

Mohsen var äntligen HÄR!!!

Detta var verklighet.

Han var här.

Här, här, här!!!

Reporter:
*“Mister Gandhi, what do you
think of western civilization?”*

Mahatma Gandhi:
“I think it would be a great idea!”

FUNDERINGAR

Med jämna mellanrum längtar jag tillbaka till mitt tidigare liv, där det “att ställa upp för människor med problem” innebar att lägga en slant i en insamlingsbössa. Det är alltid så mycket lättare att betala sig ifrån sitt dåliga samvete än att själv ställa upp.

Det är helt givet att vi måste hjälpa våra medmänniskor var de än finns, säger Sverige och skickar den ena miljonen efter den andra till projekt i länder långt, långt ifrån våra egna gränser. Ett exempel var det ekonomiska stödet till vissa fabriksprojekt i Vietnam, dit vi skickade mer än 300 miljoner kronor varje år utan att någon höjde ett ögonbryn. Men om någon med svart hår och skräckfyllda ögon knackar på vår dörr får pipan plötsligt en helt annan klang.

Jävla svartskallar, bekvämlighetsflyktingar som enbart kommer hit för våra socialbidrags skull. Knarklangare, hallickar, terrorister och mördare, vad har de här att göra?

Ja, vad har de här att göra, i frihetens och demokratins högborg där pastor Nils Sjöström för en del år sedan utnämndes till “Sveriges modigaste man”. Detta enbart för att ha gjort det

enda rätta och medmänskliga att hjälpa sina medmänniskor, i det här fallet flyktingar?

Det är inte så att jag på något sätt är rasist, men...

Känns tongångarna igen? Jodå, visst gör de det och om vi är helt ärliga, så finns dessa känslor inom oss alla, mer eller mindre. Men samtidigt förnekar vi det å det bestämdaste genom att med intensitet tala om "vad den vite mannen gjort mot de stackars indianerna. Man skäms över att vara vit".

Apartheids Sydafrika var ett annat exempel på hur vi förfasas över rasismen i världen, bara för att i nästa andetag byta samtalssämne och börja prata om "har du hört vad zigenarna gjorde häromdagen" eller "visst jobbar de ibland i den där pizzerian, men hur kan de ha råd till en ny Volvo? Jag vill inget säga, men man vet ju vad såna där sysslar med, eller hur."

Sedan finns det en annan kategori bland oss som ingenting säger, eftersom de då själva skulle få en stämpel på sin perfekta vita fasad, men som i stället tänker desto mer.

Eller vad sägs om varianten som "verkligen ställer upp och hjälper våra stackars flyktingar", allt i en egotripp inför omvärlden.

"Är de inte underbara så säg, ja, och tänk att kunna lära sig svenska på så kort tid, fantastiskt, otroligt, underbart?" och så vidare i pluttillutt och gulligullstil, samtidigt som de behandlar flyktingen som en mindre vetande, lägre stående varelse.

Vad är värst? Jag vet inte. Vad jag däremot vet är att det hela vore så otroligt mycket lättare om vi slutade vara rädda och började se varandra som individer i stället för som "en av dom där".

Vi är alla olika, med gott och ont inom oss i varierande proportioner. Svenska skitstövlar skiljer sig inte nämnvärt från

skitstövlar i andra länder. Och vad säger att den som jag ser som en fin människa lever upp till andras värderingar?

I Bibeln står det att läsa om hur viktigt det är att vi vågar se det bästa hos människorna omkring oss.

Jamen, de kommer ju bara hit för att ta våra jobb. Och så får dom ju så jävla mycket! Alla har de nya kläder, fina lägenheter och färg-TV. Det är minsann mer än vad vi vanliga svenskar får, och det samtidigt som vi kämpat och slitit hela våra liv och betalat skatt.

Hur många gånger har jag inte stött på dessa, vid det här laget ganska utnötta argument. Och visst har jag ibland märkt liknande känslor inom mig själv. Så varför inte ta och reda ut begreppen lite.

Om vi nu tar Iran som exempel, så är det bara ett av många länder som led och fortfarande lider under ett fruktansvärt förtryck. Det är därför viktigt att påpeka att majoriteten flytt ifrån Iran och inte till Sverige. Men genom vår propaganda till omvärlden om frihet, demokrati och fred, framstår vårt land som paradiset på jorden. Vem kan då förebrå dessa människor att de valt Sverige framför andra länder. Det är ju ändå vi själva som basunerat ut hur underbara vi är.

Flyktingen är en individ som Medelsvensson helst av allt verkar vilja se på som en slags tiggare. Vi föredrar att se honom lite sådär från ovan där han sitter i sin misär, så att vi kan köpa oss fria. Men om han är stark, stolt och utan ärr efter tortyr, har vi svårare att hantera situationen.

De flesta av oss har blivit så förkrympta av systemet och det liv vi lever, att vi inte förmår sätta oss ner och lyssna, verkligen lyssna, när någon berättar om sitt svåra liv.

Törs vi se honom i ögonen när han förklarar vad han förlorat i livets kamp, där stormakterna allt för ofta bestämmer spelreglerna och där vi genom vårt tänkande och våra

internationella industrier har del i eländet? Det är pengar som gäller, ingenting annat.

Länge levde jag i föreställningen att vi här i landet hade en generös människosyn, som stöddes av kompetenta myndigheter. I dag vet jag tyvärr bättre. Nu har jag fått erfara hur myndigheter, när situationen kärvar till, vränger lagen och rätten så att den blir ett skydd för dem själva och inte till hjälp för den enskilde.

Givetvis ska man inte bara klaga. Ekonomiskt sett ger vi de asylsökande som får komma innanför våra gränser en bra start i deras nya liv. Men även detta görs för det mesta på ett överdrivet sätt, som ytterligare ger upphov till fördomar hos Svensson.

Materiellt sett finns inget att klaga på, tvärtom. Men vad betyder ett par nya byxor, om folk skyndar vidare när du försöker fråga dem om vägen, eller hellre står upp i bussen trots att platsen bredvid dig är ledig?

Visst får flyktingarna en hel del, men inte mera än en vanlig svensk som är berättigad till socialbidrag. Och vem är det förresten som bestämmer hur mycket de ska få? Det är du och jag genom våra folkvalda politiker. Så skyll inte flyktingen för det system vi själva byggt upp!

Jag har sett flera exempel på hur asylsökande mer eller mindre tvingats ta emot saker de helst velat avstå. En kompis fick sig tilldelad en fyrarummare eftersom det var den enda sorts lägenhet som stod tom. Varje ensamstående fick var sin. Dessutom fick de en säng, en soffa, ett bord och ett par lampor till att försöka göra ett hem av detta tomrum. Där satt han och hans flyktingvänner alltså i var sin jättelägenhet som ekade vid varje rörelse.

Men kan jag inte bo tillsammans med en av mina vänner i

stället, frågade min kompis personalen på socialkontoret. Då kan ni ju ge den här lägenheten till någon som behöver den bättre.

Men se, det gick inte. I bestämmelserna stod det att varje ensamstående skulle ha en egen lägenhet och därmed punkt. Det hela slutade med att min kompis i alla fall flyttade in hos sin vän, så att de tillsammans kunde möblera en lägenhet ordentligt. Den andra lägenheten står så vitt jag vet fortfarande tom, med värmen på och hyran betald med våra skattepengar.

Vi får heller inte glömma de svenska familjer som sitter inklämda i sina trånga tvåor och treor, som med mörka blickar följer flyktingarna vart de än går. Bland annat på grund av "fyrarummarna".

Ett annat exempel är när Mohsen skulle få vår och sommarkläder. Nu hade han emellertid redan några byxor och en del skjortor. Det enda han ville ha här i Sverige var sin frihet och möjligheten att andas, att existera. Kläder och andra materiella saker var honom likgiltiga.

Men så lätt skulle han inte komma undan. Det var nämligen så att varje enskild kommun fick tillbaka vad den lagt ut på sina flyktingar under året av Statens Invandrarverk. Alla flyktingar måste få precis lika mycket, varken mer eller mindre. Var det så att en blankett inte fått alla kryss på rätt plats, tänkte Invandrarverket inte betala. I detta fall gällde det kläder för 1743 kronor per vuxen person.

Men jag behöver inte de här kläderna, det är mycket bättre att ni ger pengarna till någon svensk som behöver dem eller till de svältande i Etiopien, sa han gång på gång till flyktingsamordnaren som, trots att hon var mycket flexiblare än många andra inom samma yrkesgrupp, fortsatte att insistera. Om han inte tog emot kläderna skulle ingen av de andra få några heller (på grund av blanketterna). Efter mycket tjat gick han slutligen

med på att ta emot ett par badbyxor. Men när han dagen efter kom ut ur klädbutiken hade han i alla fall en påse med kläder under armen.

Flera andra kunder hade samtidigt i smyg förfasat sig över vad kassaapparaten visat och kunde nu inte vänta på att få komma hem och skvallra för grannarna.

Det här är bara ett litet exempel på hur paragraferna tar överhand och hur vi i det långa loppet binder ris till flyktin-garnas ryggar i stället för att hjälpa dem. Givetvis är de flesta inte så motsträviga utan tar glatt och tacksamt emot vad som ges dem. Och vem skulle inte göra det?

Människan är onekligen en säregen varelse. Och ett av de märkligaste fenomenen är rädslan inför det okända, en rädsla som blivit oerhört påtaglig sedan debatten om flyktingar startade.

Men är det inte snart dags att vi öppnar ögonen och vågar se vad som håller på att utspela sig här i vårt vackra land? Visst har vi det svårt i dag med arbetslöshet och inflation. Det finns ju till och med de som talar om "Fattig-Sverige".

Och det är i situationer som denna som vi människor börjar leta efter syndabockar. Finns det inga svartskallar eller judar i närheten, blir det snart skåningar, norrlänningar, rödhåriga eller tjocka som råkar ut för trakasserierna. När den instängda rädslan och hatet väljer upp inom oss, spelar det ingen roll vem som får bära hundhuvudet.

Det är verkligen synd och skam att så mycket fördomar och rasism ska ligga och jäsa. Hur mycket av det beror inte på ren okunnighet? Alla de av oss som tvärsäkert kan uttala sig om hela folkslag inte enskilda individer utan hela folkslag hur många av oss har haft personlig kontakt med utlänningar eller

flyktingar? Hur många har vågat börja prata med "en sådan där" i ett försök att få reda på vem denne i verkligheten är, bakom skalet av fördomar och rykten? Hur många?

Allt för få, vilket är väldigt synd för både oss och flyktin-gar. För bland dessa "svartskallar och lakritstomtar" finns en mängd fina människor som skulle kunna bli din gode vän och granne, om du bara vågade. Det finns så mycket vi kan lära oss av varandra och som skulle kunna hjälpa till att förbättra den värld vi lever i en smula.

Hur lätt är det inte att sitta i ett rikt och perfekt land som vårt och vara dömande. Men vem vet när det blir vår tur att behöva hjälp?

Jag är mycket tacksam mot livet.

Är du?

*“Motsatsen till kärlek är inte
hat utan likgiltighet”*

Elie Wiesel

SÅ VAD HÄNDE SEDAN?

Jag blir ofta tillfrågad om vad som har hänt sedan dess, om vi alla är okej och fortfarande vänner efter alla dessa år. Tack och lov kan jag säga att vi lyckades få ut de flesta som har nämnts i denna bok.

Majid arbetar som läkare som hjärtspecialist (hans livslånga dröm besannades), Mohsen arbetar med ungdomar med drogproblem, och Maryam, Zari och Shadi mår bra och trivs i Sverige. Vi har alla välsignats med underbara familjer och barn.

Det gör mig dock väldigt ont att meddela att vi förlorat Saied och Kayla, som båda drabbades av cancer och dog alldeles för unga, Saied i Kanada och Kayla i Schweiz. Så otroligt tragiskt och sorgligt. Min mamma Bente, som var väldigt viktig i samband med skrivandet av denna bok, har också lämnat oss.

Deras vackra minne kommer att leva kvar i våra hjärtan.

Proof

Printed By Createspace

Digital Proofer